

ნოდარ ჯიბლაძე

დაკვირვებები:

პოსტ-ცივილიზაციური ქარგა

წიგნი პირველი
(ა-კ)

„წიგნი პირველი“ მთლიანი ნაწარმოების ერთ ნაწილს შეადგენს, რომელსაც მეორე და მესამე ნაწილები მოჰყვება შემდგომ. მისი საერთო რაობის და მიმართების გახსნას წიგნის სათაური და თავების ანბანური გამლა ემსახურება, საკუთრივ:

ერთ-ერთი მოტივი მოცემული სათაურის შერჩევისა იყო მიშელ მონტენის წიგნი „ცდები“ (XVI საუკუნე), რომელიც შუასაუკუნეების და ახალი დროების (აღორძინების ეპოქის) გასაყარზე შეიქმნა. ეს ის დრო იყო, როცა შუასაუკუნეობრივი სწავლულობის (და, საერთოდ, „სწავლულობის“) ხანა სრულდებოდა და დედამიწური ცივილიზაციის ქმნა იწყებოდა, მისი გამწევი ძალის, მეცნიერების ჩამოყალიბების და ცხოველყოფის საათის ჩართვით. სიმბულურად ეს დროთა გადასვლა შეიძლება გამოიხატოს როგორც:

დაკვირვების (შუასაუკუნეობრივი სწავლულობის მთავარი ინსტრუმენტის) შენაცვლება ექსპერიმენტით (მეცნიერების ფუძე-ინსტრუმენტით)...

მონტენი სწორედ ამ მიჯნის აღწერას ცდილობდა თავის ნაღვაწში, ერთგვარ ინვენტარიზებას იმ დროის მდგომარეობის: იმ ჟამისთვის მოწეული ცოდნა-გამოცდილების შეჯამებით და დაგროვილი საკითხების გამოკვეთით, რომლებიც უფრო გამოწვლილ-ვით გამოკვლევას თხოულობდა ახალი დროების მეთოდებითა და საშუალებებით.

რამდენადაც დღეს ცივილიზაციის შენების დროებიდან პოსტ-ცივილიზაციურ ხანაში გადავდივართ (თუ გადავდებით) უკვე, მისი ყოვლისმომცველი შესაძლებლობებით და საშუალებებით, უფრო კომპლექსური სამოქმედო ინსტრუმენტების გამოყენება ხდება შესაძლებელი, ადრე მიღებულთა ნაცვლად. ერთი მათგანია „დაკვირვება“, რომელიც ისეთი კომპლექსური და მრავალსახოვანი გახდა ცივილიზაციის აღმასვლასთან ერთად (რაც ასტროფიზიკურ კვლევებში იკვეთება მეტადრე კარგად), რომ „ექსპერიმენტისა“ ითავსებს თავის თავში დღეს. ამ თვალსაზრისით, ერთგვარი შემობრუნება ხდება აქ: ექსპერიმენტებიდან, უკან, დაკვირვებებში.

მოცემულ წიგნში სწორედ ეს ახალი, პოსტცივილიზაციური რეალობაა წარმოდგენილი, მრავალსახოვანი და მრავალგანზომილებიანი დაკვირვებების საშუალებით გამორჩეული, გამოკვეთილი და ნათელყოფილი. ქართული ანბანი შესანიშნავად ესიტყვება და ეხმიანება მათ. მთლიანი წიგნი 33 თავს მოიცავს; მისი „წიგნი პირველი“ ათ თავს შეიცავს, შესაბამისად, ა-დან კ-მდე.

ეს არ არის დაკვირვებების კრებული, პირიქით, ის ერთიან, მთლიან სხეულს წარმოადგენს თავისთავად, რომელშიც ყველა ნაკვეთს თავისი ადგილი და მიმართება აქვს და გადაძახება, კავშირი დანარჩენ ნაკვეთებთან, მაგრამ არა პირდაპირი, უფრო ქსელური, რაც ერთიან ქსოვილად კრავს მთელ მასალას, მთლიან მოზაიკად აქცევს მას. მასალის ამგვარი აწყობა და გაშლა-განფენა სურდასის „პოეზიის ოკეანით“ (XVI საუკუნე) არის ნაკარნახევი.

რედაქტორი: პაატა პაპავა

დამკაბადონებელი: ნუგზარ არჩიმაშვილი

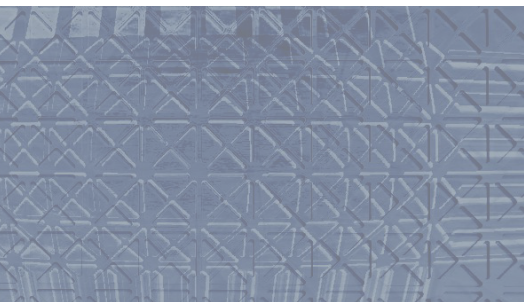
ISBN 978-9941-8-5160-5 (PDF)

©ნ.ჯიბლაძე.2022

ნოდარ ჯიბლაძე

დაკვირვებები:
კოსტ-ცივილიზაციური ქარბა

ნიგნი პირველი
(ა - კ)

სარჩევი

დაკვირვება ა	3
დაკვირვება ბ	5
დაკვირვება გ	7
დაკვირვება დ	13
დაკვირვება ე	23
დაკვირვება ვ	33
დაკვირვება ზ	45
დაკვირვება თ	53
დაკვირვება ი	77
დაკვირვება კ	94

შხაპი, ზემოდან რომ გეფრქვევა და გასველებს, გეველება ირგვლივ, რეცა წყლის ქოლგა და საბურველი, რომელიც გამორებს დაგროვილ მტვერს და ჭუჭყს და მის სიმძიმეს, გახვევს თავის მდინარე აბლაბუდაში, გაცილებს გზის ჩქამს და ხმაურს, მის ჩოჩქოლს და ქოთქოთს, დედამინურ მიკერძობას და ასე გამსუბუქებულს და გაბუდებულს გყოფს არსებული (ცხოვრების) სივრციდან, მისი სახმილიდან და სხვა სივრცეებში (პირველყოფილში) გადასვლის შესაძლებლობას გაძლევს, გიხსნის კარიბჭეს, იქით გიპატიჟებს. მისი უწყვეტი შხუილი ნელინელ ისხლეტს ყველა სხვა ხმას და ძახილს, ყველა სხვა ხმევას და თაურ პირველყოფილებაში გაბრუნებს, უკან. აქ ის „წყლით ნათლობასთან“ ზიარდება, მას ეხმიანება, წყლით ნათლობასთან, რომელიც მეორდება და მეორდება და ხან სად წაგიღებს და ხან რას გაგიხსნის...

თეთრ საბურველში ხილვა იხსნება თანდათანობით: „პირველი ანგელოზის“ ღმერთის წინააღმდეგ ამხედრება და საკუთარი გზის დაჩემება; მისი ზეშთა ციდან განდევნა, ქვესკნელში ჩახვეწა და ბნელეთში განწესება. აქ ყველაფერი თითქოს თავისით ხდება, თავისი რიგით მიდის, თავისი განრიგით ხორციელდება – „რასაც დასთესავ, იმას მოიმკი“ წესწყობილებით და განანესით... მაგრამ უნებლიეთ, განუსაზღვრელად, „პირველ ანგელოზში“ შემოიპარება სულის წამლები და გულის მღრნელი ჭია, მოუნელებელი ეჭვი, რომ ეს აღტყინება და მისი აჭრა (როგორც ყველა სხვა) ისევ და ისევ ღმერთის თხზულება იყო და მისი ზმობა, მისი მონაგონი, „პირველი ანგელოზისთვის“ განსაზღვრული და გამოყვანილი, მისი ადგილის დამდგინებელი და გამომკვეთელი ქმნადი სამყაროს „გზამკვლევ რუკაზე“...

იმავე დროს და იმავე წამს, მეყვესეულად, მყისიერ გზნებად შემოქმედშიც გაიღვებს ერთი გაფიქრება, ერთი დაღონება: ეს „პირველი ანგელოზის“ საკუთარი ძვრა ხომ არ იყო, საკუთარი კვეთება, მისი ნების აღმზევებელი და დამმკვიდრებელი საუფლოში? ...

აქ აღმოჩინდება ადამიანი, აქ იბადება, აღჭურვილი „თავისუფალი ნებით“ და არჩევანის გაკეთების უნარით და უფლებით, ვალდებულებითაც კი – ამ თავსა-

ტეხის გასახსნელად და გადასაწყვეტად, მის გასავლელად. ეს ადამიანს განსაკუთრებულ ადგილს უჩენს ქმნილ სამყაროში, ამ სანუთროში, მის ხვეულებში და ღვლარჭნილებში, მის გზანულებში, სრულიად გამორჩეულს სხვა ქმნილებებს შორის (და სხვა რამეებს შორის)!. აქ ადამიანი მართლაც „ღვთის ხატად“ სახული, ჩაფიქრებული და განსხეულებული წარმოდგება – ესეთად იქმნა იგი შობილი და მოხმობილი.

მხოლოდ ამის შემდეგ ჩაირთო დრო, სრულად განიყო ბნელი და ნათელი და ნუთისოფელმაც დაიწყო ტრიალი, ბრუნვა მოვლენების მხოლოდ მისთვის საცნაური განვითარებით და მიმართებით, მათი მიწყვიტი ცვალებადობით და გარდასვლებით, აღმასვლებით და დაცემებით: ცხოვრების სივრცის თანდათანობით განფენით.. და ნუთისოფელმაც დაიწყო დენა, თავისი ანწყობით და მომავალით და ნელინელ გროვებადი გრძელი წარსულით.

– ესე გამოდის, პალიკო.. არჩევანის გაკეთება მოგვიწევს ყველას, გარდაუვალად. ეს ჩვენი ბედისწერაა და დანიშნულება, განგებით მოსული; მას ვერსად წაუხვალ, ვერ გაექცევი – ან აქეთ აღმოვჩნდებით ან იქით, შუაში გაჩერება დიდხანს არ გამოვა. ეგ მხოლოდ დროის საქმეა და მისი საწუხარი, მისი საუფლო და ვერანაირი მანქანებით ვერ გადაითქმება და ვერ გაუქმდება... და ყოველს თვითონ მოუწევს ამ არჩევანის გაკეთება, სხვა ვერ შეეხიდება ამ განჩინების მიღებაში და გაცხადებაში.

– ამ მხრივ, ცხოვრება ერთგვარი „ტესტი“ გამოდის, პალიკო, ერთგვარი გამოცდა, დრო-სივრცის გრაგნილებში განერილი და გაშვებული ჩვენი ნების აღსრულებისა და გამოვლენისთვის. მის კითხვებზე გაცემული პასუხები მთელი ცხოვრების მანძილზე გროვდება და ერთ მთლიანობად იკრიბება ბოლოს. ამიტომ არის ესე საჭირო სრული ცხოვრების გავლა, პალიკო, მისი გატანა, მთელი მისი ფათერაკებით და ოინებით, ხიბლით და ცთუნებებით, ცვალებადობით და მყარად დგომით, უშუალოებით და შორი ხმობით, ტკივილებით და სიხარულით, თავგადასავლებით.. ისე დასმულ კითხვებზე პასუხები გაუცემელი დარჩება...

მას შორიდანვე შეამჩნევდი, გამოარჩევდი ქუჩის ჯერ კიდევ ჩვეულ მდინარე-ბაში... აჩქარებული ნაბიჯით მოდიოდა, გაჯავრებულივით, ამის გაკეთება რომ უნევდა, სახეზე ასახული დარწმუნებულობით და დაჯერებულობით, რომ ადგილზე მისვლისთანავე (სადაც არ უნდა ყოფილიყო ეს), უკვე თავისი გამოჩენით მოხსნიდა ყოველგვარ საკითხს, ყოველგვარ თემას, შეუთანხმებლობას (უცილოდ!), რომელიც რაღაც გაუგებრობით თუ უცნობლობით, გარემოებების შემთხვევითი თანხვედრით და გადახლართვით თუ შეიძლება ყოფილიყო გაჩენილი!. უთუოდ მოხსნის, ერთი შეხებით, ხელის ერთი მოსმით! მოხსნის უცილოდ.

მეტად მეტყველი იყო მისი სხეულის ენა, მჭევრი... ოცდაათამდე წლის ახალგაზრდა მამაკაცი, მკაფიო ნაკვთებით, გამომეტყველებით, ოდნავ შეჭმუხნილი სახით, მაგრამ მხნე ნაბიჯებით მოჩქარე, უცაბედად მოგებული გაუგებრობის მისაგებად და შესახვედრად, მის გასანელებლად და გასაქარვებლად. ის მიდიოდა, რომ ეს არსაიდან მოსული ნასკვი ისევე გაეხსნა და განევთო, როგორც ის მოვიდა, მიჯრით.

მისი შემართება და მომართულობა კიდევ უფრო ცხადლივ იკვეთებოდა ზურგიდან: ოდნავ წინ გადახრილი ტანი, მისი სვლისთვის აჩქარების მისანიჭებლად; მკლავების მოსხლეტილი ქნევა; ქუსლით თითქოს ლურსმანს აჭედებდა გზაზე, ყოველი ნაბიჯის გადადგმისას.. თავს ოდნავ გადააქნევდა ხოლმე, დროდადრო, რეცა შეუფერებელ საქციელზე უთითებდა ვინმეს...

– შემდეგ დღესაც ჩავუარეთ ერთმანეთს, პალიკო. ოდნავ გაოცებული ჩანდა, შეცბუნებული, ეს ამოვარდნა ცხოვრების ჩვეული რიგიდან ხელის ერთი მოსმით რომ ვერ გაანელა, ვერ გადანყვიტა... გარნა ის ისევე შემართული რჩებოდა, მოშვილდული და მთელი მისი არსებაც დარწმუნებით გეუბნებოდა, რომ მეტი ძალისხმევა, მეტად მოკრება ყურადღების და ყველაფერი თავის კუთვნილ ადგილს დაუბრუნდებოდა, უბრალოდ უკეთ გარკვევა იყო საჭირო ამ ვითარებაში, მეტი სერიოზულობით მიდგომა ამ ამბვისადმი, მეტი გულისყური...

– ეს ერთხანს კიდევ გაგრძელდა; დროგამოშვებით ისევე ვხედავდი მას ჩემს ქუჩაზე. მოწყენილობა დაეტყო თანდათან, პალიკო, მოშვებულობა, რეცა გაცრუ-

ება მოლოდინის. თანდათან დაშთა მისი მხნეობა და მომართულობა, მისი სწრაფულობა დაებრუნებინა დარღვეული ცხოვრების წესი და რიგი, წონასწორობა. ეს არ იყო სასონარკვეთა ბედის სიმუხტლით და უფერობით, უკეთურობით, არც დანებება, ფარხმალის დაყრა ან უძღურების რაიმე ღარი, ეს უფრო მიუღებლობა იყო, პალიკო, სახეცვლილი ცხოვრების, ასეთი წუთისოფელის!.. იგი უნიათოდ მიყვებოდა იგივე გზას, უხალისოდ; არც რას ელოდა, არც რას ესწრაფოდა, არას თხოულობდა, უბრალოდ ვალს იხდიდა თითქოს, ერთგვარ ხარკს, ვინმეს რომ არ დაეძრახა, ცდა დააკლოო, არ დაიხარჯაო. აქ არც წყენა იყო და არც შეთხოვნა, ვინმე შემომეშველეთო, შემომიდექითო. მისი სხეული ისევ მჭევრი იყო და მეტყველი და საოცარი სიზუსტით და უშუალობით გადმოსცემდა ამ თავგადასავალს და მთელ ამ ამბავს.

– ეს ორ-სამ თვეს გრძელდებოდა, მთელად, თავი და ბოლო. მერე ის გაქრა, პალიკო, მოკვეთით, ერთბაშად, გრძელი იწილო-ბინილოს გარეშე. მან უბრალოდ არ მიიღო ახალი აწმყო, ახალი დრო-ჟამი, ფერცვლილი ცხოვრება და წუთისოფელი, მისი სინამდვილე, უარყო იგი. სხვები ძალ-ღონეს არ იმურებდნენ, მთელ უნარს და ძალისხმევას ხარჯავდნენ (მეტ-ნაკლები წარმატებით) გადაწყობაზე, ახალ დროებაზე მორგებაზე (ზოგს ხელ-ფეხიც გაეხსნა და მოვლენების ზედაპირზეც ამოიყვანა დამდეგმა მყობადმა) – მან ეს არ ისურვა, არც მოინდომა, არ გაეკიდა დრო-ჟამის ჭიხვინს...

შუა 90-იანები იყო. ქვეყანაში უკვე ბევრი რამ მოხდა და ბევრმა გადაიარა მის თავზე, მაგრამ გზაკვალი ჯერ არსად ჩანდა და ბევრი განსაცდელიც წინ იყო კიდევ, ჩასაფრებული. ცხოვრება წინარე ჟამის ინერციას მიყვებოდა მდოვრედ, რომელიც ჯერ არ იყო ძალაგამოცლილი, განელებული სრულად და მას გადმოყოლილი ადამიანური ურთიერთობებიც ღვიოდა კიდევ, ერთმანეთის სანუგეშოდ და შესახიდად, ერთმანეთის გასატანად. რალაც მარაგებიც ჯერ კიდევ იყო გადმორჩენილი (წინარე ცხოვრებიდან), საშუალებებიც არ იყო დალეული, დაშრეტილი ბოლომდე და კვლავაც რჩებოდა იმედი, რომ მოყვასი არ მიგატოვებდა უსასოოდ ამ გასაჭირში. თავის გატანა ჯერ კიდევ შეიძლებოდა, საძლისი იყო; მთავარი იყო გაგეძლო ერთხანს, გადაგეხანა, გადაგეგორა ეს შუალედი, ეს ძნელბედობა და ამასობაში (ასე თუ ისე) დალაგდებოდა სოფელი და გამოჩნდებოდა გზა გასანევი...

ერთი იყო, მხოლოდ: კარგად აწყობილი და მყარად მდგომი ხალხიც (ოჯახები, პიროვნებები, მკვიდრი ჯგუფები) კარგავდნენ ძალ-ღონეს, მდგომარეობას და აკლდებოდნენ ასპარეზს გზადაგზა. სულ უფრო გამომხიროული რჩებოდა ცხოვრება, ფუყე და არც ახალი (სავარაუდო) გამარჯვებულების იერსახე და ხვედრი იმზირებოდა იმდენად საშურად, რომ მიყოლოდი გზის გასაგნებად...

სტამბულის აეროპორტი.. აქ ყველა ჯურის ხალხი ტრიალებს, მსოფლიოს ყველა კუთხის წარმომადგენელს შეხვედები – ზოგი საიდან მოდის და ზოგი სად მიდის... ბევრი მათგანი უშუალოდ სტამბულში ჩამოდის თუ ბრუნდება, ამ არაჩვეულებრივ ქალაქში, რომელიც ორ კონტინენტს აერთებს ერთმანეთთან, მდინარისმაგვარი სრუტით გაყოფილთ, მანქანების უწყვეტი ნაკადებით მის ხიდებზე, შეუსვენებელივ რომ დიან და დიან, აქედან იქით, იქიდან აქეთ, ევროპიდან აზიისკენ და აზიიდან ევროპისკენ – ერთი ქალაქის ფარგლებში... ზოგიც ტოვებს ქალაქს და სხვა მხარეებს მიეშურება თავის საქმეებზე თუ ისე, ქვეყნის სანახავად. ისინი თავთავის ფრენის რეისებზე მიიჩქარიან და ნაკლებ დროს დაჰყოფენ აეროპერტში, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ფრენები გადაიდება – ამინდის პირობების თუ ტექნიკური გაუმართაობების გამო. მაშინ მათ დალოდება უწევთ და აეროპორტში გაჩერება ერთხანს.

მათგან განსხვავებით, მგზავრების უმეტესი ნაწილისთვის სტამბულის აეროპორტი შუალედური წერტილია ოდენ, სადაც ისინი (შესაბამისი ფორმალური პროცედურების გავლის შემდეგ) ერთი თვითმფრინავიდან მეორეზე გადადიან, გადაჯდებათ და განაგრძობენ ფრენას დანიშნულების შემდეგი თუ საბოლოო წერტილებისკენ. აქ ისინი გავლით არიან და ან თავისი რეისების გასასვლელებისკენ მიიჩქარიან, თავთავის თვითმფრინავებს რომ მიუსწრონ დროზე (ხშირად სირბილით, ხელბარგით ახორგილები, დატვირთულები, სხვა მგზავრებთან ერთად), ან გრძელი ლოდინით ითანგებიან, საათობით რომ გრძელდება ხოლმე, ხანდახან იმდენად დიდხანს, რომ მათი ქალაქში გაყვანა ხდება საჭირო და წინასწარ შერჩეულ სასტუმროებში მოთავსება გარკვეული დროით. მერე ამ მგზავრებს ისევ უკან აბრუნებენ და ისინიც უერთდებიან აეროპორტის ჩვეულ ჩოჩქოლს და ქოთქოთს...

აქ განუწყვეტელი ბზუილია, რაღაც საერთო ფშვინვა სხეულის, რომელიც მრავალი ერთეულისგან შედგება, მრავალი ელემენტისგან, სულიერის და უსულოსი: დილიდან საღამომდე და საღამოდან დილამდე, ოცდაოთხი საათი... ერთნი პატარა მაგიდას მისხდომიან და მუსაიფობენ, თან ნაყრდებიან მსუბუქად ან წყურვილს იკლავენ, ორივეს ერთად; მეორენი საინფორმაციო ჯიხურებს შემოხვევიან საერთო ცნობების მისაღებად და მათი ფრენის განრიგების დასაზუსტებ-

ლად; მესამენი გაფაციცებით აკვირდებიან საინფორმაციო დაფების ელექტრონულ ცხრილებს, საკუთარი ფრენის რეისები რომ არ გამოეპაროთ და არა შეეშალოთ, დროულად დაიჭირონ თადარიგი; მეოთხენი სპეციალურად გამოყოფილ და მონყობილ, ელექტრონული საშუალებებით გამართულ დარბაზში ამჯობინებენ ყოფნას და მუშაობას, ინტერნეტით და სხვა ელექტრონული საინფორმაციო-საკომუნიკაციო საშუალებებით სარგებლობას – მოცემული დროის უფრო სარგებლიანად გამოყენებას; მეხუთენი აეროპორტის ცენტრალურ დარბაზს ზომავენ ნელი ნაბიჯებით, კიდიდან კიდემდე და პირიქით, დარჩენილი დროის შესამოკლებლად და მოსაკლავად; მეექვსეთ ჩაუთვლიმავთ, ჩასძინებიათ პირდაპირ სკამებზე, ოთხად მოკეცილებს მომცრო სავარძლებში, ერთმანეთზე მიყრდობილთ და მიყუდებულბს... და ეს ყველაფერი მუდმივ ძრაობშია, მიმოქცევაში, მუდმივ ცვალებაში: კადრები იცვლება, მაგრამ სურათი იგივე რჩება...

ფრენის რეისებზე ცნობების მიღების შემდეგ (საინფორმაციო ჯიხურებიდან, საინფორმაციო დაფებიდან, აეროპორტის რადიოს გამოცხადებებიდან) მგზავრების ნაწილი მოძრაობას იწყებს: ხელბარგს აგროვებს და წესრიგში მოჰყავს, ერთად შეკრიბავს, თანამგზავრებს მოძებნის, მოიკითხავს (ვისაც ჰყავს) და გზას ადგება მათთან ერთად, მიმდინარე ნაკადებს მიერთებული – ერთი ერთი გასასვლელისკენ მიყვება მათ, მეორე მეორისკენ და მესამე კიდევ სხვისკენ; ზოგი მარტო მიდის, ზოგი წყვილებად, ზოგიც ჯგუფებად შეკრულნი; ზოგი მიძუნძულბს, ზოგი სწრაფი ნაბიჯით მიემართება და ზოგიც მირბის – ქალები, კაცები, ბავშვებით, ახალგაზრდები, ხნიერნი, შუახნისანი..

და ესე გრძელდება დღიდან დღემდე, კვირიდან კვირამდე, თვიდან თვემდე და აეროპორტიც აგრძელებს თავისი ფუნქცია-დანაშნულბების შესრულბას და ატარებს და ატარებს გაუთავებელ და დაუცხრომელ ადამიანურ ნაკადებს ყველა არსებული და ახლად გაჩენილი მიმართულებით, ყველა შესაძლო განრიგით და განწესებით. თითქოს რაღაც შეუჩნდაო, რაღაცამ აიტანაო ადამიანი, რაღაც ჟინმა შეიპყრო იგი, რომელიც არ ასვენებს, არ აჩერებს მას ერთ ადგილზე და აიძულებს მიწყვი შეიცვალოს ადგილი და მდებარეობა და გადავიდეს სხვაგან, ერთი ადგილიდან მეორეში, მეორიდან მესამეში და ასე შემდეგ, და ამდაგვარად – შეუსვენებლად, გაუთავებლად, დაუსრულბლად!. არარა რჩება უკვე მკვიდრი და საძვირო მისთვის, საშური, გასაფრთხილებელი. დროის მნიშვნელოვან ნაწილს ამ გადაადგილებებში ატარებს ადამიანი დღეს, მათი მომზადება-გამართვით დაწყებული და დანაშნულბების ადგილზე ჩასვლისა და იქ მონყობა-დალაგებით დამთავრებული. საკუთარი სამყოფელი, საკუთარი საყუდარი, საკუთარი ალაგი პირობითობა ხდება მისთვის თანდათან, რადგან დროებითი საცხოვრისის და სამყოფელის გამართვა არსებითად ყველგან შეიძლება ჩვენს დროებაში და მკვიდრად და ფუძნეულად კი უკვე აღარსად და ამავდროს ყველგან გრძნობს კაცი თავისთავს დღეს. ნომადური, მომთაბარეული ცხოვრების ნირი და ჟინი, განცდა და ყაიდა მკვიდრდება და წესად იქცევა ქვეყნად და ისე სჩანს, რომ ამჟამინდელი ცივილიზაციის მოთხოვნაა და საჭიროება და თვით მისი არსებობის აუცილებელი პირობა ეს...

სტამბულის აეროპორტი ბაბილონის გოდოლს მიაგავს, ამ მხრივ.. აქ ყველანაირი ხალხი ირევა, დედამინის ყველა მხარიდან და ყველა კუთხიდან მოსული, ერთი განწყობით და მიმართებით აღძრული და ერთ ქმედებაში გაერთიანებული და გაერთიანებული: დატოვონ აეროპორტი და დროულად წავიდნენ აქედან სხვაგან, შემდეგ ნავსაყუდელში – სხვა სამყოფელში!.. აქ საკუთარი განსხვავებულობის და გამორჩეულობის აღნიშვნისთვის და წარმოჩენისთვის არავის სცალია, არავის ცხელა (მითუმეტე სხვისის), ეს სხვა ადგილია, ოდენ გაჩერება შუალედური, გზაში, რომელსაც თავი და ბოლო არ უჩანს. მგზავრობით დაღლილი და დაქანცული ყველა თავის ჯერს ელის მხოლოდ, რომ დროზე გაფრინდეს და დაასრულოს ეს ბორიალი (ამ მონაკვეთში), რომ ნავსაყუდელს მიადგეს დათქმულს!.. აქ განსაკუთრებულობა ძვირად არ ფასობს, ძნელად იყიდება, თუმც მეტ-ნაკლებად ყველას ეტყობა თუ ვინ ვინ არის და საიდან მოდის, სად მიეჩქარება: ფერით, იერსახით, ტანსაცმლით, მიხვრა-მოხვრით, აღკაზმულობით... მათ შორის იოლად გააჩრევე არაბებს, რელიგიის მსახურებრელებს, აფრიკელებს, ინდუსებს, ყვითლებს, დასავლეთელებს, ყოფილი სოციალისტური ქვეყნების წარმომადგენლებს (ჯერ კიდევ რომ შერჩენილი აქვთ ენთუზიზმი და არ იმჩნევენ მგზავრობით მოტანილ დაღლილობას და დაქანცულობას), უცნაური შეფერილობის და ვარცხნილობის ახალგაზრდებს (მეტადრე, ვაჟებს)... მაგრამ მეორადაა ეს ყველაფერი და მალევე იკარგება აეროპორტის საერთო ბჟუილში, არავინ აქცევს ამას ყურადღებას – არავის უკვირს, არავის ენაღვლება. მხოლოდ დროდადრო გამოკრთება ხოლმე ვინმე საჩინო, ქალი თუ ვაჟი (ერთეულები), ყურადღებას რომ მიიპყრობს და გააგიჟებს თან, თავისი აღნაგობით, გარეგნობით, აწვართულობით, დახვეწილობით, აღნიშნულობით, სხეულის ენით, ერთგვარი ანაქრონიზმი ამ გარემოში და ვითარებაში, ასეთ ადგილას – კრთომა თვალისთვის, უნებურად რომ აედევნება ამ გაელვებას, მიყვება ერთხანს და მერე საერთო ფშვინვაში გაიბლანდება ისევ, მიჩვეულ ერთგვაროვნებას მიყუდებული და მინდობილი, განელებული.

გარნა აქაც გვხვდება გამონაკლისი (როგორც ყველა წესში), რამ უჩვეულო, ხელშესახები, ანაზადად რომ მოდის, საიდანაც, მოულოდნელად, შეუმზადებლად, სრულიად განსხვავებული სუნთქვა, სურნელი, ხმოვანება და ფერადოვნება რომ შემოაქვს აეროპორტის რუტინული პროცედურებით გაჯერებულ მდინარებაში – მთის ქროლვასავით, აწონილ სივრცეს რომ მოგაგებებს და შემოგაფეთებს სახეში მეყვსად!. მას მოყოლილი ღელვა დიდხანს ჩერდება აეროპორტის შემოკავებულ სივრცის ნაკვეთში, თავისი რიგის მომლოდინე, ნახევრად მძინარე მგზავრების შემცბარ თვალეში და იერში დაღექილი მიღევად რხევებად...

შუალამე გადაცილებული იქნებოდა ახალგაზრდა ჩინელი გოგონების გუნდი რომ შემოვიდა აეროპორტის ცენტრალურ დარბაზში, შვიდი-რვა ახალგაზრდა გოგონა სულ, ერთად.. სხვადასხვა სიმაღლის და შესახედაობის, სხვადასხვა იერსახის და აღნაგობის, მაგრამ ერთნაირად ამართული და შეკრულები, ერთმანეთს შეწყობილები და შეწონილები ერთ მთლიანობად; ერთნაირ თეთრ ქვედატანებში და თხელ თეთრ ქურთუკებში გამონყობილები, საშუალო სიმაღლის ქუსლებიან ფეხსაცმელებზე აკვესილები; საოცრად მსუბუქები, ჰაეროვნები, მოციმციმენი, მომღიმარენი თავისი გახსნილი სახეებით, თითქოს მზის სხივების ციალი მთის მდინარეში, ბარს რომ ჩამოდის...

კი არ შემოვიდნენ, შემოფრთხილდნენ, ჟივილ-ხივილით, ჟრიამულით, გარნა არა ხმაურით, შემანწუხებლად, უბრალოდ კისკასობდნენ, ასკინცილათი მოდიოდნენ, ცქაფი ნაბიჯით და მიხვრა-მოხვრით, ჟღურტულელებდნენ ერთმანეთში, ბჟუტურობდნენ შეუსვენებლივ – რეცა არმური სუფთა ჰაერის, შემოქროლილი დახშულ სივრცეში.. გზად ხნიერ წყვილს მიეხმარნენ ბარგის ერთი ადგილიდან მეორეში გადატანაში, სხვა განთავისუფლებულ სავარძლამდე მიაცილეს და მოასვენეს, ვილაცა დააკვალიანეს, მერე... და ეს ისე, გზად, თავისთავად, დაუძაბავად და დაუხარჯავად, ფაციფუცის და აღნიშვნა-ხაზგასმის გარეშე, ისე, რომ არ დარღვეულა მათი ერთიანობა და მთლიანობა, არ შერხეულა მათი ნიშატი: არც ნირი შეცვლიათ, არც იერსახე, არც ხასიათი, არც შეფერხებულან დიდად, რამდენადმე; კვლავაც კისკასობდნენ, ყეყელობდნენ, კვლავაც ჟღურტულელებდნენ, კვლავ ფრიალებდნენ, ისევ მსუბუქები და ლამაზები, მშვენიერები!. თან გზას განაგრძობდნენ, თავისას, წინით, ხან უფრო გაშლილნი, ხან შეჯგუფულები, უბრალოდ აქ მოხვედრილები ცხოვრების გზებით, მისი ხვეულებით, მცირე ხნით შემოვლით და შეყოვნებად, რომელსაც მალევე გაივლიან და კვლავ დაბრუნდებიან თავის სამყაროში, თავის სამკვიდროში, თავის სამყოფელში – თავისიანეთში.. ამბვდაც არ წაიღებენ, ვინძლო, აქაურ ხაზებს, მაგრამ არც ნალექს დატოვებენ აქ უგემოს რამეს...

მცირე დახანებით ჩინელი გოგონების მეორე გუნდი შემოვიდა აეროპორტის მთავარ დარბაზში და მას მალევე მოყვა მეასამე.. ისევე ცქაფები და მსუბუქები, მოციმციმენი, მომლიმარენი, სხვადასხვა სიმაღლის და იერსახის, სხვადასხვა გარეგნობის და მიხვრა-მოხვრის და მაინც ერთნაირები, ანკაპულები, ამართულები, შეწყობილები ერთმანეთს, შეხმატკბილებულები ვითარცა ერთი მთელი, ერთი მთლიანი, ერთი ერთობა, თეთრ სამოსებში გამოწყობილები, სახეგაბრწყინებულები, დამშვენებულები!.. ისევ კისკასობდნენ, ჟრიამულელებდნენ, ჟღურტულელებდნენ ერთმანეთში, ბჟუტურობდნენ რალაც თავისას; სხვებს ეხიდებოდნენ, ხელს აშველებდნენ, ღიმილს უტოვებდნენ დაუზოგავად; მთელად გაავსეს დარბაზის ის მხარე ამ თბილი „ხმაურით“, ჟივილ-ხივილით, თითქოს გაანათეს იაქაურობა!.. ძნელად გაარჩევდი თუ ვინ იყვნენ ისინი: ჩინური თვითმფრინავების გამყოლები, „სტიუარდესები“, რომელიმე (მორიგი) საერთაშორისო ახალგაზრდული ფორუმის მონაწილენი (იქით მიმავალნი თუ უკან მიბრუნებულები), ჩინელი სტუდენტები თუ კიდევ ვინმე სხვა!. თუმცა კი ამას არ ჰქონდა რაიმე განსაკუთრებული მნიშვნელობა, მეტადრე აქ, ამ „ბაბილონის გოდოლში“, რომელშიც ყველა და ყველაფერი ერთმანეთში ირევა და უსახო შთება და რომელიც ისე გაიარეს ჩინელმა გოგონებმა, არც შენუხებულან, არც შეფერხებულან, არც შეყოვნებულან დიდად, არც ნირი შეუცვლიათ და არც იერი, არ შეერთებიან „გოდოლის“ გაუნელებელ ჩოჩქოლს და ქოთქოტს, მის მღვრიე მშვინვას – როგორც შემოვიდნენ, შემართულები, ისე გაიარეს მთავარი დარბაზი და ისევე დატოვეს იგი, ოლონდ სხვა მხრიდან, სხვა გასასვლელიდან: განჭოლეს „გოდოლი“, გადაიარეს, ისე, სხვათა შორის, ფეხიც არ დასველებიათ, და წავიდნენ თავისას, თვისად...

– საოცრი იყო ეს გაელვება, პალიკო, გამოცხადებასავით.. იქ და იმ ადგილას, შუალამეს გადაცილებულს, იმ ჩახუთულ და გაგუდულ არეში, სადაც ერთ გუნება-

განწყობაზე დაყვანილი მგზავრები მხოლოდ იმას შეჩერებოდნენ და დარაჯობდნენ, მხოლოდ იმას იყვნენ მიყურადებულები და მიყუდებულები, რომ არ გამოპარვოდათ მათი გამგზავრების რიგი, არ ასცდენოდნენ მას და არ დაერღვიათ მათთვის დადგენილი და განსაზღვრული ფრენების განრიგი, რომელსაც დღენიადაგ უყურებდნენ და სათანადო ჩარჩოებში სვამდნენ აეროპორტის შესაბამისი სამსახურები და რომლის შესრულებასაც უზრუნველყოფდნენ მისი სპეცტანსაცმიანი (ერთობა გათელილი) თანამშრომლები, გაბეზრებულები განმეორებადი პროცედურებით და მიმდინარე რუტინებით... ლათუ, რალაც უცნაურად, პალიკო, რალაც მანქანებით, ეს არ ეხებოდა იმ ჩინელ გოგონებს, რომლებიც უცაბედად შემოფრთხილდნენ აეროპორტის მთავარ დარბაზში და ესევე მწყობრად დატოვეს იგი, არც შეყოვნებულან.. უბრალოდ, ეს თითქოს ერთი პირობათაგანი იყო მათი აქ აღმოჩენის, ამ ცივილიზაციაში შემოვლის, რომელიც ისე გაიარეს, არც შეტყობიათ – არ დახუნძლულან მისი ნიშნებით, არ დამძიმებულან მისი გზამკვლევებით და არც თუ წაუღიათ რაიმე თან, თავის საცხოვრისში, თავის სამყოფელში. მათი ქცევა, მოქმედება, მეტყველება (ხმოვანი, სხეულის) ადასტურებდა ყოველ მყისს და ყოველ წამს, რომ ისინი სხვა ცივილიზაციას ეკუთვნოდნენ და სხვა წუთისოფელში ცხოვრობდნენ (ვინძლო უფრო ნათელში და სრულყოფილში) – სხვა „გალაქტიკიდან“ იყვნენ მოსული!. სხვა ვარსკვლავთხომლიდან, სხვა თანავარსკვლავეთიდან ამოსულები..

– საშინლად დამწყდა გული, ეს რომ აღარ გვახსოვს, პალიკო, რომ დაგვეკარგა თვალ და ხელ შუა, წლებია და წლები, და კიდევ მეტი: ჩვენი რაობა და სახეობა, თვითმყობადობა და თავისთავადობა, თავისებურება და ლაზათიანობა, ჩვენი თანდაყოლილი მხნეობა და სილაღე (დღეს გაცვეთილი), ცხოვრების ხალისი და უსაზღვრო ჟინი, ბუნებითი – ჩვენი ნამდვილობა!.. არადა, უხვად გვექონდა დაბერტყილი ჩვენი არაჩვეულებრივი და უცნაური, მარად ცოცხალი (დღესაც კი), ესერიგ სათნო და თბილი კულტურის მაღლით და მისი ხიბლით, რალაც პენს რომ გვმატებდა ყველგან და ყველაფერში, ყველა საქმეში და ქმედებაში – თუნდაც ერთი მნიკვის მიმატებით, ერთი ხაზის, სულ ერთი შტრიხის, სისრულე და სიცხადე რომ შეაქვს არსებულ სურათში და ვითარებაში, მოცემულ რეალობაში... როგორ ეშურებოდა ჩვენთან ჩამოსვლას ყველა და ყოფნას ერთხანს მაინც... განსაკუთრებით მნიშვნელოვან და ღირშესანიშნავ ოფიციალურ უცხოელ პირებსაც უშვებდნენ ხოლმე საქართველოში (ოფიციალური პროტოკოლის, შეხვედრა-მოლაპარაკებების დასრულების შემდეგ), რომ ეჩვენებინათ, დაენახებინათ, რომ საბჭოთა კავშირში სხვა რამეც არსებობს, სხვა რეალობა, სხვა სინამდვილე, სულ სხვა ქვეყანა და სხვა ცხოვრება... მარტო თბილისი რად ღირდა, პალიკო, „ზღაპრულ ქალაქად“ რომ რაცხდა ყველა მასთან მოსული, მოკეთეც და უკეთურიც!. ეს ხიბლი და მაღლი ისევე არის ჩვენთან, მაგრამ მიღეული და მიჩქმალული, თითქოს გზნებანართმეული და გახვევებული, უცნოდ შეფუთული, გადაკარგული სადღაც, მღვიმეში.. მას დაბრუნება უნდა და გამომზეურება, პალიკო, მიხედვა უნდა და მოვლა-პატრონობა, და მიფერება და მიდევნება დაუზარებელი..

– 87-ის აპრილი იქნებოდა, პალიკო... ზემელიდან რუსთაველზე რომ გადიხარ, მეცნიერებათა კადემიის შენობას გაცდენილი, იმ მხარეს, იქ მივდიოდი.. შუადღეს

გაცილებული, მზიანი დღე, ჯერ კიდევ სიგრილეა, მაგრამ გაზაფხულის სურნელიც ჯერდება არემარეში.. ამ დროს ზემელის მხრიდან რალაც ოფიციალური პირის მანქანა შემოვიდა, სპეციალური, მაგრამ თანხლების გარეშე. სამუშალო სიჩქარით მიდიოდა, რუსთაველისკენ შეუხვია და უცებ გაჩერდა, დაახლოებით „იმელის“ თავთან.. მანქანის უკანა მარცხენა კარი გაიღო და იქიდან ქალბატონი გადმოვიდა: ძალიან თეთრი, ქათქათა, ვარდისფერშეპარული სახის ფერით და დამჯდარი იერით, ნატიფი, წყობილი ნაკვთებით, მოოქროსფერო, ოდნავ აფუებული თმით – თავად მარგარეტ ტეტჩერი, პირდაპირ რუსთაველზე, თბილისის გულში...

– ნახევრად მისტიური სურათი იყო, პალიკო: რუსთაველის გამზირის თავი; დიდი ქალბატონის და მისი მანქანის მკაფიოდ გამოკვეთილი ფიგურები (დაცვამ მანქანიდან გადმოსვლაც ვერ მოასწრო); და მხოლოდ თბილისი და მისი სივრცის გაშლა მათ უკან... მომაჯადოებელი იყო დიდი ქალბატონის უხმო მეტყველება, ესე გულმოდგინე და დაწურული და ესე მკვიდრი, და მისი სათნოების მომხიბვლელობა, მშვიდი ტალღებით რომ ავსებდა იქაურობას და თბილად ევლებოდა ყველაფერს ირგვლივ!. უნებურად ჩერდებოდი და სახეს უშვერდი მოლივლივე ტალღების ამ ნანაობას, მონუსხულს რომ გტოვებდა ანაზღად ხილვით..

– ის გაკვირვებული აკვირდებოდა თბილისს, გულდასმით იყურებოდა მასში, მის დასანახად და გასაგებად, დასარწმუნებლად, რომ ეს მართლაც რეალობა იყო, სინამდვილე, ეს ქალაქიც და ეს ქვეყანაც.. მერე მანქანას მიუბრუნდა დიდი ქალბატონი და ნელინელ ჩაჯდა მასში – ისევე წყნარად, როგორც გადმოვიდა იქიდან, მარტო... ამ დროს ორი ახალგაზრდა გოგო გამოჩნდა იმელის მხარეს, რუსთაველისკენ მიდიოდნენ მუსაიფით, პატარა იის კონებით ხელში (გაზაფხულზე რომ იცის, ამ დროს). მათ მეყვსეულად შენიშნეს დიდი ქალბატონი, რომელიც მანქანაში ჯდებოდა უკვე.. გოგონები შეყოვნდნენ, თითქოს, შეანელეს ნაბიჯი, მერე ერთბაშად მიბრუნდნენ მანქანისკენ, მსწრაფლ მიიბრინეს ქალბატონთან, მიესალბუნენ ღიმილით, თვალებით, ცქაფი სახეებით, მიაართვეს უბრალო იის კონები, იკისკასეს მასთან სულ ერთი წვეთი და ისევე მკვირცხლად გაბრუნდნენ უკან!. არც რამ უთხოვიათ, არც გამოცნაურება უცდიათ (ვინძლო ვერც გაერკვნენ ვინ იყო მათ წინ – ქალბატონის ჩამოსვლა არ განმაურებულა ქალაქში), მხოლოდ ხელი დაუქნიეს დამშვიდობების ნიშნად, თბილად, სალბუნად.. გოგონებმა უბრალოდ პატივი მიაგეს დიდი ქალბატონის კდემამოსილებას და სინატიფეს, სათნოებას და ქალურ ხიბლს და ანაზდეულად მიაშურეს მას – უბრალოდ მიყვნიენ კულტურულ ინსტინქტს, შეუცდომლად რომ არჩევს ღირსეულს ყველგან და უხმაუროდ დაუკრავს თავს.

– თენთივით სითბო ჩამელვარა მთელ არსებაში ამ ამბვის შემყურეს, სრულად რომ გიმშვიდებს მლელვარე სამშვინველს, სავსეს სიხარულით, რომ ეს შეგვიძლია, პალიკო, რომ ესეთები ვართ!. რომ შეგვიძლია ვიყოთ ესე უშუალონი, გულითადები, გულიანები და გულწრფელები, სათნოები და ესე ნამდვილები! რომ შეგვიძლია ესე მოქმედება, ესე მიფერება სხვის სათნოებასაც, ესე თავისთავად და ბუნებრივად, ესე საყვარლად!!.. და ეს ყველაფერი აქ მოხდა, ჩემს წინ, ჩვენთან, თბილისში... ამას შენარჩუნება უნდა და გაფრთხილება და გაგრძელება, პალიკო, პატივის მიგება და მკვიდრად დაუნჯება, რომ არ გაგვისხლტეს ცხოვრების ბზრიალში, სხვამხრივ ძალიან გაგვიჭირდება, ჩვენ, ადამიანს, ჩვენს წუთისოფელს და დედამიანს, მძიმედ დახუნძლულს ქარაშოტი ვნებებით და უგზოუკვლო ალტყინებებით...

ქუჩა, ადგილი, ალაგი.. რამდენს გეუბნება, გიყვება, გამცნობს და გაგებინებს მის გარემოზე, არემარეზე, იქ მიღებულ წესებსა და ჩვეულებებზე, იქაურ ვითარებებზე და გარემოებებზე, მის მაცხოვრებლებზე, მათ მდგომარეობასა და გუნება-განწყობაზე – იქაურობაზე, ყური თუ უგდე და დრო დაუთმე საჭირო მისთვის.. მთელ იმ უბანზე, ქალაქზე, ქვეყანაზე და მის ხალხზე, იქაურებზე და იქაურობაზე... მეტადრე ისეთი ადგილები, ხალხი რომ თავად გამოარჩევს და გაითავისებს, ერთგვარ სიმბოლურობას და საკრალურ მნიშველობას მიანიჭებს მათ ჟამთა მსვლელობაში.. ასეთ ადგილზე დროდადრო დაბრუნება უფრო გრძლად-ნერილ ამბებს გახვედრებს და გაკითხებს, გამცნობს, მათ მდინარებაში და თავისებურებებში გარკვევს და მის ხასიათშიც გახედებს შიგნით – ხელისგულივით გიშლის თვალწინ მიწყვი ნარმოქმნადი ცხოვრების ტექსტის ერთ ამონარიდს, ამ ქუჩა-ადგილის კვალზე და ალაგზე...

აქ ბევრი მთხრობელია და ამბვის მომტანი, ცნობის მომცემი და მაუნყებელი, მიმნიშნებელი და თვალის ამხელი, გზების გამკვლევი და ეს ყველაფერი მხოლოდ ირიბად, არაპირდაპირ, ნაკვეს-ნაკვეს და მტკავე-მტკაველ, ულუფა-ულუფად, მხოლოდ ნაწილ-ნაწილ!.. პირველ ცნობას უკვე იქ შეკრებილთა სიმრავლე და მათი შეკრება-ძრაობა გაძღვეს: ბევრნი არიან თუ მეჩხერად დგანან, უფრო, თითო-ოროლა ერთად; ერთეულებად დადიან, წყვილებად, დიდ-პატარა ჯგუფებად; ოჯახები, ახლობლები, ნათესავები თუ ნაცნობები უბრალოდ; დიდ დროს დაჰყოფენ თუ მსწრაფლ ჩაივლიან, ვალს მოიხდიან, ვინძლო; შემთხვევით ხვდებიან ერთმანეთს თუ ეს დათქმულია, შეთანხმებულია წინგზით; ვინ საიდან მოდის, საით გაუნევს, რისთვის... მერე სხეულის ენა ამეტყველდება და თავის გუდას მოხსნის პირს: ხალისიანად არიან თუ ნირნამხდარი, უნიათოდ მეტად; მშვიდები თუ აფორიაქებულები, თითქოს ადგილის მძებნელები, სადმე; მთელი სხეულით მეტყვევნი თუ სახით, მარტო თვალებით; გამართულები, თავანულები, მოგუდულები, შეკუმშულები; მხნეობენ თუ ბორძიკობენ; ხმამაღლა საუბრობენ, ჩურჩულს ამჯობინებენ, კამათობენ, ერთ ხმაზე ეწყობიან; სახეგახსნილები და თვალღიები, მოკუმშულები, ჩათხრობილები, ერთ წერტილს მიშეშებულები; სხვებთან შეხვედრას მიესწრაფიან თუ საკუთარ თავში ჩაგუბებულან; თავს დაუკრავენ, ხელს ჩამოარ-

თმევენ მომხდურს, ერთმანეთს მიეგებებიან, მცირედ შეეყონდებიან ოდენ, შორიდან მოიკითხავენ, იქვე ჩამოჯდებიან, დაემშვიდობებიან ერთერთს... თანდათან ურთიერთობების ქარგაც დაისახება, სხვა კვანძებიც რომ გაიხსნას ხალხის იქ მისვლის, ხვალაც და შემდეგ: უფროს-უმცროსობა რა წონისაა, რა მნიშვნელობის, ასაკითაა თუ მდგომარეობით, მონინება-პატივისცემას თხოულობს, დაქვემდებარებას თუ მორჩილებას, მბრძანებლურ მითითებებს იყენებს თუ ნიშნების ენას, კულტურის კოდს თუ დროების სიტყვებს; საქმიანობა ოჯახურ-ნათესაურია თუ თანამშრომლობითი, პატრონ-ყმური დამოკიდებულებებით თუ მონაწილეთა როლებრივი განაწილებით; ჯგუფის „უფროსის“ (ბოსი) ირგვლივ იკრიბებიან თუ „წინამძღოლს“ მიყვებიან; ხელმძღვანელი ყოველთვის ცენტრალური ფიგურაა თუ ვითარების და საჭიროებისდა მიხედვით, სხვებთან შეხვედრისას ის წარმართავს მთელ მოქმედებას თუ ყველას თავისი ადგილი აქვს მასში, რიგითი წევრები ჩართული არიან თუ განაპირად დგებიან, მოწმედ, თადარიგში; ერთი ასაკის წარმომადგენლების (ბავშვები, ახალგაზრდები, შუახნისანი, ჭარმაგები, ასაკოვანნი, ქალები, ვაჟები) ურთიერთობები, მათი გამოხატულებები; სხვადასხვა თაობის ადამიანების შეხვედრა, ურთიერთმმართვება, გამოცნაურება და საუბარი; შერეული გუნდები; ჩვეულებრივი დღეები, დასვენების დღეები, უქმეები, ღონისძიებები; ველზე შემოსვლა, ასპარეზზე, გასვლა, მობრუნება...

ასევე იხსნება ყველაფრის თანმდევი ცვლილება დროის, ფერიცვალობა ცხოვრების, თვითონ ამ ქუჩის, თვით ამ ადგილის, ალაგის წონის, მისი გადასხვაფერება დროთაგანმავლობაში და მდინარებაში, ხან დუნედ რომ მიემართება, ხან კი თქარუნით მიაგელვებს, რომ მეტი ჩატიოს ბოძებულ ნაკვეთში, მის შუალედში და გზაკვალეთში, ხანგრძლივობაში: განვრცობა-გაფართოება თუ მოგუდვა არსებულ საზღვრებში (ვინძლო, დამცრობა(ც); ახალი შენობები, ნაგებობები, ობიექტები (სხვადასხვა დანიშნულების და მიმართების და ზომანონის), მათი გამრავლება, გაბევრება თუ ძველის განახლება, ანაც პირიქით – ხავსის მოკიდება უკვე არსებულზე, უპატრონობის დატყობა, მოუვლელობა, მიგდებულობა; ფუნქციების გამრავალფეროვნება თუ დავინროება, განსაკუთრებულობის გაფერმკრთალება და გამეტება ახლის სანაცვლოდ თუ გადარჩენა, მათი შესამება; იერსახის შეცვლა გზად – დახვენა-განვითარება თუ გამარტივება, ზედაპირული ეფექტები, იქნება საკუთარი სახის დაკარგვაც.. და ასე შემდეგ, და ამდაგვარად, თავისუფლების ხარისხის და ზომის და საშუალებების შესაბამისად და მათი რიგით...

ბაქოში არის ესეთი ადგილი – მისი ხეივანი, კასპიის ზღვისპირს რომ მიყვება ქალაქის შუაგულში, მის ორივე მხარეს გაშლილი და გაშვებული კიდეებამდე. სწორედ ხეივნის სიახლოვესაა, მის ოდნავ ზემოთ დაყუდებული პრეზიდენტის სასახლე, მის პირდაპირ იხსნება „ძველი ქალაქიც“ და მის წინვე დგას არქაული მორჩენებასავით გადმომდგარი მთავრობის სახლი!. ანუ: ეს ქალაქის ცენტრია, მისი გული, პირდაპირ რომ ებჯინება კასპიის ზღვას, მის ყურეს აბშერონის ნახევარკუნძულის გამოყვანილ შორისში, უბეში. ალბათ აქედან დაიწყო ბაქოს გაშენება-განვითარება და მხრების გაშლაც (პირველ ხანებში აქ შემოსული ყოველი

გემი ვალდებული იყო რამდენიმე ხე ჩამოეტანა ქალაქისთვის, ადგილი რომ მიეღო მის ნავსადგომზე) და აქვე ჩამოყალიბდა ეს ჩვევა და წესი, ნორმად ქცეული თანდათნობით, რომ ყოველმა ბაქოელმა თუ იქ ჩასულმა აზერბაიჯანელმა დღეში ერთხელ მაინც უნდა მოინახულოს ხეივანი, ჩაიაროს მასზე, თვალი მოავლოს იქაურობას, დაენახოს ხალხს და გამოეცნაუროს ნაცნობებს, მოიკითხოს მათი და ქვეყნის ამბები და ამცნოს თავისიც.. დროთაგანმავლობაში რიტუალური ხასიათი მიიღო ამ ქმედებამ აქაურებისთვის, რის შედეგადაც ქვეყნისთვის ძნელბედობის ჟამსაც კი ხეივანზე შედარებითი ხალხმრავლობა და მრავალხმიანობაა (თუნდაც მოგუდული), რომელსაც ბუნებრივად უერთდებიან და ეთვისებიან აზერბაიჯანში ჩასული თუ იქ მომუშავე უცხოელებიც.

90-იანების მეორე ნახევარში ნაღვლისფერი დაკრავდა მთელ ქალაქს, მის არემარეს, მის მიდამოებს და ეს უწინარესად ხეივანს ეტყობოდა, ყველაზე მეტად, იქ იწყებოდა, იქ გუბდებოდა ყოველი: ცა თითქოს სულ ნაცრისფერი, სულ უფერული, მზიან დღესაც კი რალაცნაირად დამძიმებული; ჰაერი მიწყვი სველი და დანისლული, უკვალო და უსინათლო; ზღვაც უფრო მუქი ჩანდა, ვიდრე ეს ჩაღვრილი ნავთობის ლაქებს და ზოლებს ეფარდებოდა; ნაპირი საესე ზღვით მოტანილი თუ ხალხის მიერ დატოვებული საგნებით, ნივთებით, ნაგვით.. უფრო თითო-თითოდ დადიოდნენ ხეივანში, თავის ფიქრებში გახვეულები; ნაკლებად შეხვდებოდი იქ ორ-სამ კაცს ერთად და მხოლოდ კანტიკუნტად თუ გამოჩნდებოდა შედარებით დიდ ჯგუფებად თავშეყრილი ხალხი.. ძნელად ნახავდი მხიარულ სახეებს, უფრო ფიქრიანები იყვნენ, სევდიანები, როგორღაც ანურულები, მხრებში ჩარგული თავებით, გაყურებულები; მხოლოდ თავის აწევით ესალმებოდნენ ერთმანეთს, ეცნაურობდნენ, სახის მსწრაფლი გახსნით, ფართედ გახელილი თვალებით და აწეული წარბებით, შეუჩერებლად, უსაგნო მიკითხვა-მოკითხვით და ფუყე სიტყვების გაცვლა-გამოცვლით რომ არ გაეზუფებინათ ერთმანეთი საკუთარ თავში ჩაღუებულებს და ჩაკუმებულებს, ჩაგუებულებს..

ჩუმად საუბრობდნენ, ჩვეულებრივ, თითქმის ჩურჩულით, მარტოდენ სახით, ხელების მიშველების გარეშე, ფეხს თუ მოიცვლიდნენ დროდადრო, ხოლმე; ხეივანს ჩაივლიდნენ, წრეს დაარტყამდნენ და მოყურებოდნენ სადმე, იქავე, ან ჩაიხანაში შევიდოდნენ, აქა-იქ რომ მოქმედებდა კიდევ.. განელილად სვამდნენ პატარა ჩაიდანებით მიტანილ ცხელ ჩაის, მოზომილად აყოლებდნენ ნატეხ შაქარს, მას მიყოლებულ მცირედ ტკბილულს (ზოგი მათგანი); კინკილად გადაუგდებდნენ ერთმანეთს სიტყვებს, თვალს მოავლებდნენ იქაურობას, აყოლებდნენ აქეთკენ, იქით, შიგნით თუ გარეთ, ესე, ერთნაირად, აუჩქარებლად და გამონვლილვით, თითქოს ნიშანს ელიანო საიდანმე რასმე, რომ აშლილიყვნენ და დაძრულიყვნენ, ხნულში ჩამდგარიყვნენ და გზას გაყოლოდნენ რეცა გამოჩენილს თუ წარმოსახულს!. რაღაც დროის შემდეგ დგებოდნენ და მიდიოდნენ, სხვაგან, მათ კი სხვები ენაცვლებოდნენ, ისევე მოსულები, მოქუჩულები; და ასე მთელი დღე – ხან ნახევრად ცარიელი იყო ჩაიხანა, ხან გადავსებული პირთამდე (აქ არ აჩქარებდა არავინ მეორეს)..

გარეთ კი ისევე ის ხეივანი იდგა, სევდიანი და უღიმღამო, ალაგ-ალაგ ჩამოშლილი ღობე-კედლებით, დაღონებული ხეებით, დაფლეთილი სავალი ბილიკე-

ბით და გზებით, ძველი შადრევნებით, უმისამართოდ რომ აფრქვევდნენ წყლის ჭავლებს ირგვლივ, ხეივანის მომვლელით, კვლავაც რომ ასუფთავებდნენ და აწესრიგებდნენ ხეივანს, თუმც ბევრს ვერა ცვლიდნენ, ბევრს ვერ მატებდნენ მის ნირს და იერს, ვერას შევლიდნენ მასში დაგროვილ მოშვებულობას და მორღვეულობას.. მხოლოდ ზღვაში შეჭრილ პატარა ნავსადგომთან, ხალხის მოსასვენებლად და სახალისოდ და წყლის სხეულთან მიახლოებისთვის რომ იყო აგებული, არ ნელდებოდა ზღვიდან ამოსული შადრევანი, სულ ზევით და ზევით რომ მიჰქონდა ამოვარდნილი წყლის მძლავრი ჭავლი და მოწყვეტით ახეთქებდა უკან ზედაპირზე, თითქოს იძახისო დაჟინებით და დაჩემებით, გაუჩერებლად, რომ სიცოცხლე იქ კიდევ ბუდობს და იგი კვლავაც აღმოვლინდება და ამოხეთქავს, დრო რომ მოუხმობს სანდო!. და ხალხიც მაინც მიდიოდა ხეივანში, დღენიდაგ, ყოველ ცისმარეს, მაინც ასრულებდა ამ რიტუალურ ქმედებას, რიტუალურ სვლას, მიუხედავად გუნება-განწყობისა და დღის სიმართისა, მაინც მიაგებდა პატივს ცხოვრებას, ქალაქს, მომავალს (უცნოს).. აივლიდნენ, ჩაივლიდნენ და მერე შეერეოდნენ ქალაქის ხმაურს – ყველა ცალცალკე, ყველა თავისას, თავისი გზებით, თავისი ხდომილებებით, თავისი სვე-ბედით: თავისი გზებით...

რალაც ცვლილებები, ერთგვარი ნიშნები, რომ დრო შემობრუნებას იწყებდა, მიმართულებას იცვლიდა, 90-იანების ბოლოს შეეტყო ხეივანს. ამას სიმპტომური ხასიათი ჰქონდა მხოლოდ და ცალკეულ გამოვლინებებში თუ ნაიკითხებოდა. მათ შორის იყო ერთი-ორი კონცერტი ღია ცის ქვეშ, ზღვის შადრევანის მიმდებარე მოედანზე რომ გამართეს აზერბაიჯანელმა მომღერლებმა, შემსრულებლებმა.. ეს ეროვნული ჟღერადობის კონცერტები იყო, რომლებშიც ნაღვლიანი მოტივები ჭარბობდა, მაგრამ ომანიანი ხმებიც ერეოდა ხოლმე დროდადრო, რიგში. აუდიტორია ცვალებადი იყო, ირეოდა (შემადგენლობითაც და რაოდენობრივადაც), რამდენადაც ხეივანში მოსული ხალხი ერთთავად მოძრაობდა, გადადიოდა ადგილიდან ადგილზე და ერთნი თუ შემოდრიოდნენ მოედანზე და უერთდებოდნენ მსმენელებს, კონცერტს, სხვები ტოვებდნენ მას, სვლას აგრძელებდნენ, თანაც მუსიკის და სიმღერის ხმები მოედნის ორივე მხარეს გრძელდებოდა და მოშორებითაც ისმინებოდა ხეივანში.

ეს არ იყო რაიმეს აღმნიშვნელი, სპეციალურად მოწყობილი ღონისძიებები, უბრალოდ ღია კონცერტები გაიმართა, ღია ცის ქვეშ, ხეივანში; ვისაც უნდოდა დაესწრებოდა მათ, ვისაც უნდოდა არა; ხალხს არავინ ეპატიჟებოდა განსაკუთრებულად და არ პირდებოდა რაიმე გამორჩეულს, განსხვავებულს, უბრალოდ ხეივანში მისულებს შეეძლოთ ამ კონცერტებსაც სწვოდნენ და რალაც დრო დაეყოთ იქ – დასწრება თავისუფალი იყო.. ამ ღონისძიებების თავისებურება და განსაკუთრებულობაც ეს „ჩვეულებრივობა“ იყო სწორედ, ის, რომ ცხოვრება ჩვეულებრივი ამბების და ხდომილებების ყალიბში დგებოდა, ვინძლო, და ქვეყანაში ბევრი რამ უბრალოდ ისეც შეიძლება ხდებოდეს უკვე!.

ხელშესახები ცვლილებები 2005-06 წლებში დაიწყო ხეივანში, ახალი ათასწლეულის პირველი ათწლეულის შუა კვალედში... გარემოს გადასხვაფერება ახალი

საუკუნის პირველ წლებშიც შეიმჩნეოდა, მაგრამ ის ნელი სვლით მიდიოდა, თანდათანობით იკრიბებოდა, იკრებდა ძალას – ნაბიჯ-ნაბიჯ მჟღავნებოდა. მერე კი უცებ აფეთქდა, სხვა ჟამთა სვლაზე გადავიდა თითქოს, სხვა სიჩქარეზე გადაერთო და ისე აასწრაფა მოვლენები, თვალს ვერ მოასწრებდი, ვერ მიაღვენებდი!. საჩინო გახდა უცებ, რომ სხვა ცხოვრება დამდგარიყო უკვე...

უნინარესად ხეივანში შეკრებილ საზოგადოებას დაეტყო ეს: თანდათან მატულობდა ჯგუფებად კრებილთა რიცხვი, მათი გნისი და ხმიანობა; ნაკლებ შეხვედრადი მარტოკად მოსულ კაცს, ეულად მოსიარულეს, თუმც ზოგიერთი სწორედ ხეივანში ხვდებოდა ერთურთს, იქ ნახულობდა ერთმანეთს; გამოჩნდნენ ოჯახები და იმატა ბავშვების ჟრიაშულმა, ახალგაზრდების ხალისობამ და ხმაურობამ; სხვადასხვა თაობის, მდგომარეობის, საქმიანობის და მიზანმიმართების ხალხი ტრიალებდა აქ, ამ ახალ დროში, გარნა ერთი გუნება-განწყობა და იერსახე მოჰქონდათ თან და ერთ გზავნილს აწვდიდნენ ერთმანეთს, ერთ შეტყობინებას ახვედრებდნენ ერთურთს, რომ ვითარება უკეთესობისკენ იხრება, დღევანდელი დღე სჯობს გუშინდელს და ცხოვრებაც სულ უფრო ცოცხლდება და ძალას იკრებს... ეს პირდაპირ იმზირებოდა ხეივანში მოსულ ადამიანებში, მათი სხეულის ენაში: როგორც ყვავილის ღერო, რომ ამოსკდება ფესვიდან, გაიჭიმება ნაპირებამდე და მერე ფურცლებსაც გაშლის თავისი ბუტკოდან, ისე იმართებოდნენ ადამიანები წელში, თანდათან შლიდნენ მხრებს და ხსნიდნენ გულში ჩათხრობილ სახეებს, შუბლს.. ისინი სულ უფრო მეტი ხალისით ამჩნევდნენ ერთმანეთს, მოიკითხავდნენ გახსნილად, დაუნანებლად, გაუზიარებდნენ თავისას, იკითხავდნენ მათსას, შეეხებოდნენ იქაურს, აქაურს, საქმისას, ცხოვრებისას და განაგრძობდნენ სვლას; სადღაც მეტად შეყოვნდებოდნენ, სადღაც ნაკლებად, თამამად აჩენდნენ თავისთავს და ლებულობდნენ სხვებს; და ეს თანაბრად ეხებოდა უფრო წინასწარს, ნაკლებად წარმატებულს, ეხლახან გზაზე დამდგარს, რამეთუ ყველანი ისინი ერთნაირად იყვნენ გამოსული თავისი წინარე მდგომარეობიდან, ერთნაირად იყვნენ გაცილებული მას...

მაგრამ ყველაზე ხელშესახები თვითონ ხეივნის თანდათანობითი გადასხვაფერება იყო, სახეცვლილება, მისი აღდგენა და ფეხზე დადგომა, გაშლა და წელში გამართვა, გასაჩინოება, დაჯერებული და დაჩემებული, დაიმედებული – სიცოცხლეს მონყურებული გული რომ დაენაფება ცხოვრების ჭავლებს, აღტყინებული და გაშვებული!.. ჯერ ხეივნის მორღვეული ღობე-კედლების და დაფლეთილი გზა-ბილიკების შეკეთება და გამთელება დაიწყო, საკუთარი სახის დაბრუნება მათთვის; ეს მალევე გადაიზარდა ხეივნის საზღვრების და ზღუდეების სრულ გარდაქმნაში და განახლებაში, მისი სამანების გამოკვეთაში და გამოჩენაში!.. მერე მის მცენარეულ საფარსაც დაეტყო ფერი და ხმოვანება, ეშხის შემატება: ხასხასა ბალახის მოლები, ათასნაირი ბუჩქები და ბუჩქნარები, ყვავილოვანი კუნძულ-ფარდაგები; ზეანვართული მარტოხეები თუ მათი შეჯგუფული ციცქნა კორომები, ხეების უცნაურად დაგრეხილი და დაკორძილი ღეროებით თუ განტოტილი და ერთმანეთში გადახლართულ-გადანასკული ბორჯღალებით; დედამინის სხვადასხვა მხარიდან გადმოტანილი და ხეივანში დარგული ზეთისხილის ხეები, მრავალგვარი პალმები,

ყველა შესაძლო სახეობის კაქტუსები; მარადმწვანე თუ წელიწადის დროებს მიეცეული ფოთლოვანი და წინვოვანი ხე-ბუჩქები; და ირგვლივ სიმწვანე, სიმწვანე, სიმწვანე – მსუყე თუ ფრთილი, სხვა ფერებ შერეული, ალაჟღაჟებული, მკრთალი სითეთრემდე, სინათლით ავსილი, მუქი სილურჯემდე, ვერცხლისფერ შეპარებული, თხელ რუხში გადასული... ამას მთავარი შადრევნების განახლება და ახმოვანება მოყვა, მათი ჭავლების გაფერადოვნებით და მიყოლილი ჰანგების გაბნევით; მერე სოკოებივით წამოიმართნენ, წამოიზარდნენ და გაიშალნენ რესტორან-კაფეები, ჩაიხანები, ჯიხურები და ატრაქციონები, უშველებელი სავაჭრო ცენტრი და კიდევ ვინ უწყის რა და ვინ უწყის რა არა...

და აივსო ხეივანი იქაურებით, აქაურებით, საიდან არ მოსულებით, სხვადასხვა ხალხით და გადაიქცა იგი ერთ დიდ სალალობოდ, შეხვედრების, გართობის, ხალისობის ადგილად – ერთ სალხინობლად ადამიანების!.. გარნა სადღაც გაქრა, გადაიკარგა, გაუჩინარდა თუ მიჩუმათდა მისი „არაჩვეულებრივობა“, საიმედობა, სანდომიანობა ყველა დროს და ყველა ჟამს, ხეივანში მისვლის რიტუალურობა და მასთან შეხვედრის მოლოდინი და მღელვარება, ამ ალაგის საკრალურობა და დროსგაცდენილობა – მისი ნიშატი.. იქ „პრანა“ დაიკარგა, იტყოდა ინდოელი...

ამასობაში ახალი ხეივნის მშენებლობა-გამართვაც დაიწყო, არსებულის გაგრძელებაზე, რომელსაც „ახალი ხეივანი“ დაერქვა კიდევ, როგორც ნიშანსვეტი ახალი ცხოვრების დადგომის და გაღვივების, ხარკად რომ წაიღო წინარე გზნება და სასოება, წინარე ჟინი – აქ სხვა დრო ჩადგა მეურვედ სივრცის...

– საოცარია, პალიკო, უცნაურიც, რა ბევრი შეიძლება გაიგოს კაცმა დრო-დადრო თუ დაუბრუნდა საჩინო ადგილს და თვალი მიადევნა მის მდინარებას, მის ყოფაქცევას, მის გამლას დროში!. აქ მასთან შეხვედრის სიხშირეს და ხასიათსაც აქვს მნიშვნელობა, რადგან ჟამთასვლის კვლად დროის ნიშნებიც იშლება გზაზე და თუ ნაბიჯი აგერია და დიდხანს ვერ ეწვით მონიშნულ ადგილს, ვერ მიუბრუნდები, წინ შემოგხვდება ამხდარი ანმყო და მისი სინამდვილე, მისი განფენა, რომელსაც არცა რად უღირს და ენაღვლება გარდასული ჟამი და მისი კვალი...

– ერთ ესეთ ადგილად ბაქოს ხეივანი შეიქმნა, პალიკო, ჩემთვის.. სამ-ოთხ თვეში ერთხელ მიწვედა მასთან შეხვედრა 90-იანებიდან მოყოლებული, წლები და წლები, და ხეივანიც უშურველად და დაუნანებლად მიშლიდა წინ ცხოვრების ტექსტებს, ამბებს, სურათებს: მისი; ქალაქის; ქვეყნის; დრო-ჟამის.. ბევრ რამეს სანიშნოს იქ ისედაც იგებდი, პალიკო, უნებურად, თავისთავად, პირდაპირი შეხებით, უშუალოდ – უბრალოდ იმით რომ იქ იყავი, მის სიგრძე-სიგანეს რომ ზომავდი ისევ და ისევ, რომ ხედავდი მომხდურს და გამლვლელს, მთელ არემარეს...

– ჰო, იქ თოლიების სიმრავლე იყო, პალიკო, თვალშისაცემი ყოველთვის. ისინი უნებურად იქცევდნენ ყურადღებას, თავისი სითეთრით, ჰაერში ნავარდით, ტალღებზე ნარნარით და ყურყუმალაობით – თითქოსდა დრო-ჟამს გაცდენილები ყოვლად, სრულად ნებიერნი, თვალს რომ ითრევენ შეთხზულ სავანეში!. სინამდვილე კი ცოტათი სხვანაირი აღმოჩნდა, პალიკო, ახლო მისვლისას და დაკვირ-

ვებისას, თუმც არანაკლებ სანიშნო და საგულისხმო, ვიდრე წარმოსახვა თვალის შევლებით მოსული...

– თოლიები წყლის პირთან იყვნენ, ჩვეულებრივ, შეჯგუფულები გუნდებად, ხეივნის ღობე-კედლებზე შემომსხდარნი როგორც ქანდარებზე, საიდანაც აველებოდნენ ხოლმე ისინი ზემოთ და სადაც ბრუნდებოდნენ, პალიკო, რალაც დროის შემდეგ უკან: ხან აფრინდებოდნენ აჩქარებით, გაშეშებოდნენ წვეროზე წამით და შურდულივით ჩაეშვებოდნენ იქავე ზღვაში; ხან შეყოვნდებოდნენ ერთხანს ჰაერში, კამარას შეკრავდნენ ერთს, მეორეს და ბრუნდებოდნენ უკან ქანდარაზე; ხან წყლის ზედაპირზე დაეშვებოდნენ ქანაობა-ქანაობით და ჩაყურყუმაღავდებოდნენ ხან აქ და ხან იქ; ხანაც მისდევდნენ ერთმანეთს თავგამოდებით და გამეტიებით, აღძრულნი ჟინით...

– ძირითადი დრო მაინც თევზებზე ნადირობას მიჰქონდა, პალიკო. აქ უფრო ლიფსიტები ჩანდნენ, პატარა თევზები, რომლებიც ასევე გუნდებად დაცურავდნენ, ნაპირთან ახლოს, თითქოს დიდ ბუშტებად შეკრულები, ფორმას რომ იცვლის მოძრაობისას, გადაადგილებასთან ერთად... როგორც ჩანს, თევზები ყურეში სწორედ ხეივნის ნაპირთან ყრიდნენ ქვირითს, საიდანაც მოდიოდა ლიფსიტების და პატარა თევზების ასეთი სიმრავლე (მიუხედავად ნავთობით გაზეთილი წყლის ზედაპირისა) და თოლიებიც გამალებით დასდევდნენ მათ სანაპირო ზოლის გასწვრივ აქეთ და იქით.. აქ ყველა თავისთვის ირჯებოდა, თავისთვის იღწვოდა, პალიკო, თავისას ეძიებდა საზრდოს, სანოვაგეს, მაგრამ ეს (რალაც მანქანებით) არ გადაიზრდებოდა ფრინველების ერთმანეთში აღრევაში და შეხლა-შემოხლაში!. წარმოიდგინე ათობით თოლია, პალიკო, მონადირე სულ მცირე არეში, ერთმანეთის მიყოლებით, გვერდიგვერდ რომ მიქრიან ქვემოთ შურდულივით, უკან-მოუხედავად და ერთხელაც არ გაკრავენ ერთმანეთს ფრთებს ჰაერში, არ დაეჯახებიან წყლის ზედაპირზე, სრულად კონცენტრირებულები და გამიზნულები, უზუსტესად ფოკუსირებულები თავის წილ თევზზე!. მონუსხულივით უყურებდი წუთისოფლის ამ განწესებას და უნებურად გახსენდებოდა ვაჟას სიტყვები, „დიდება ქვეყნის შემოქმედს, რა კარგად მოუგონია“...

– დროდადრო ორი-სამი ყვავიც გამოჩნდებოდა ხოლმე, პალიკო, ამ მიდამოში, გამორჩეული თავისი შავ-ნაცრისფერი შეფერილობით და მედიდური იერით, ხან აუჩქარებლად რომ მიბაჯბაჯებდნენ და ხან კი ფრთების მძიმე ქნევით რომ ჩაიფრენდნენ იქაურობას. ისინი არ ერეოდნენ თოლიების შხუილს, მათ გაუთავებელ ბზრიალს, გარნა იქვე რჩებოდნენ დაყუდებული, თითქოს სხვა რამეების მაყურებელნი. ჩაივლიდნენ, ჩამოივლიდნენ, ჩაიფრენ-ჩამოიფრენდნენ მიგარდმო, ირგვლივ, იმავე ღობე-კედლებზე შემოსხდებოდნენ, ახლომახლო ხეების ტოტებზე, თან იმზირებოდნენ სადღაც სულ სხვაგან, სულ სხვა მხარეში, ხაზგასმით, გამოკვეთილად და ამ ყველაფრით ერთთავ აღნიშნავდნენ, ხაზს უსვამდნენ, ირიბად, მინიშნებით, რომ ეს არე მათაც ეკუთვნოდათ, რომ იგი მათი სამკვიდროც იყო, მათი საუფლო და ხეივნის მთავარი ბინადარნიც ისინი იყვნენ, ვინძლო!. თოლიები უყურადღებოდ ტოვებდნენ მათ გამოჩენას, მათ ამ ძრაობებს, ყვავების გვერდი-გვერდ ყოფნას, თავისას აგრძელებდნენ გაუნელებელ გნიასს და ტრიალს ირგვლივ, რეცა გეუბნებიანო, რომ ეს მეზობლობა უბრალოდ მოცემულობაა

ცხოვრების, რომელიც უნდა მიიღონ და შეიგუონ, რამეთუ ესეთია სანუთროს წესი...

– სრული ცხოვრება ჰქონდათ თოლიებს, პალიკო, სავსე ნიადაგ შრომით, ღწვით, გარჯით, უშუალო ქმედებებით და მიმართებებით – საკუთარი როლის და ფუნქციის უცილო შესრულებით!. აქ არსად იყო, მხოლოდ, ადგილი ნებივრობისთვის, ნამცეციც არ იყო ნებივრობის ან უქმად ყოფნის, მოცალეობის, აქ ყველაფერს პირდაპირი დანიშნულება ჰქონდა, ზუსტი მისამართი – დღეცისმარეზე ზრუნვა უწყვეტი; მოცლა არ იყო რაიმე სხვისთვის, რაიმე განყენებულისთვის... ესე გამოდის, პალიკო, რომ მოცალეობა ადამიანის ხვედრია უფრო, მისი ცხოვრების ნაკვეთი, მისთვის შეთხუილი და გამოყვანილი, მისთვის გაჩენილი და განსაზღვრული ნუთისოფელში.. და ვინძლო ადამიანური შემოქმედებაც, დაუოკებელი წყურვილი საზღვრებს გაცდენის, ზენარის წვდენის და მიმართების (ხან ცნობიერი და ხან უცნობო, თავისთავადი) აქედანავე არის მოსული, აქედან მოდის...

– ჰო, პალიკო, უცნაურ ამბებს გიმხელს და გიყვება საჩინო ადგილი, რომ ჩაუჯდები საგულდაგულოდ, ჩაუქუჩდები, უცნაურ რამეებს გიჩვენებს და გაგებინებს, საკინძეს როცა შეიხსნის გულისპირზე და შიგ ჩაგახედებს, ჩაგაყურყუმაღავებს, გაყურებულს და გაბუჟებულს, რომ გაუყვები მის აღმართს და დაღმართს, აწმყოს და წარსულს, მის გაღმას, გამოღმას!. ესეთი იყო ბაქოს ხეივანიც.. კილომეტრებზე იყო ის გაჭიმული და რას არ გაარჩევდი მის მიდამოებში, ხეივანს როცა დაუყვებოდი ერთი ბოლოდან მეორემდე და მერე პირიქით, დარში თუ მღვრიე ამინდში, წვიმაში თუ მცხუნვარე მზეში, უქმეში თუ საღამოს ბინდში წინ შემოგხვდებოდა სულ სხვადასხვა და სხვადასხვანაირი კასპიის ზღვის ყურე: შორით მონახული, აქეთ-იქით ამოწვეტილი ნავთობის კოშკურები; ყურეში შემოსასვლელი კარები გემებისთვის; ნავსადგომები და ნავსადგურები; ნაპირს მოზჯენილი ქალაქის გრეხილი და თვითონ გემები, აქეთკენ, იქით, შორით... მაგრამ ერთი ნაკვესი მაინც გამორჩეული იყო ამ სიმრავლეში, თვალშისაცემი.

– ზღვის ღელვა არ მინახავს, პალიკო, ყურეში მთელი ამ დროის განმავლობაში, ტალღების ამოზიდვა წყლიდან, მათი დახეთქება ნაპირზე და დაგორგლება წყლის ზედაპირზე, მათი განელება და თქარათქური, თუმც ერთიბენო სიოც კმაროდა ხოლმე მთელი წყლის ზედაპირი რომ აზრიალებულიყო, აქოთქოთებულიყო და პანანინა კორძების ნამცვრევს მოეცვა ყურე მთლიანად, ხან აქეთ რომ მისრიალებდნენ და ხან კიდევ იქით, თითქო მსტოვრებიაო გაშვებული, ყველა მხარეს რომ მიიჩქარიან ხმის მისანვდენად და საუნყებლად, „სიო უბერავსო“ და ვინძლო მას ნიავიც მოყვესო ქარის მორბედი!.. ეს ალბათ იმიტომ ხდება, რომ ზღვა ღრმა არ არის ყურეში, მოგუდულია შემოკავებულ არეში და ვერ იხსნება ჰორიზონტისკენ, ვერ იშლება ღია სივრცეში, ღათუ სულ მზად არის რომ აიშალოს და აიქოჩროს, რომ ახმიანდეს, ქარმა თუ დაუბერა ჟინით... და მართლაც, ოდნავი ქარის დაბერვაც კმაროდა, პალიკო, რომ აწრიალებულიყო წყლის ზედაპირი, პატარა ტალღებად ექცია წყლის მცვრივი კორძები, ქაფმორეულები

რომ ჩაუდგებოდნენ ერთმანეთს კვალში, სულ ახლო-ახლო, მიჯრით, მიყოლებით რომ გაყვებოდნენ ქარის მოძახილს და გამალებით გაეკიდებოდნენ ერთმანეთს, კვალკვალ, ნაპირს რომ მიესწროთ პირველთ – მეომრებივით, მიწყვი რომ მზად ჰყავთ შეკაზმული ბედაურები, იქავე, გვერდით, მოუთმენელები, აწყვეტილები! და მთელი ყურე აქაფქაფდებოდა მაშინვე მათი ფრთხილით, ქარს რომ მიჰქონდა სადღაც კიდისკენ...

– აქ კასპიისპირა ხალხის ხასიათი იხსნდებოდა, პალიკო, ხილულად, თვისად, თავისით.. მათი მზაობა და სიმსუბუქე ნებისმიერ დროს აშლილიყვნენ და აკრეფილიყვნენ დედანწულიანად და გადასულიყვნენ სადმე სხვა მხარეს, სხვა ქვეყანაში, სხვა მიწა-წყალზე, თუ ნიშანი იქნებოდა საცნო მიცემული და გეზი გარკვეული!. სად არ მივიდნენ ამ აღტყინებით, ამ ასწრაფებით, ამ მიმართებით, სად არ გაშალეს თავისი კარვები და სად არ დაიდეს ბინა... და არაჩვეულებრივია, მართლაც, პალიკო, რა წვრილად გადმოსცემდა ყველა ამ ამბავს კასპიის ზღვა აქ, ამ ყურეში, როგორ იფოფრებოდა ის მეყვსეულად მცირე ნიავის დაბერვაზეც და როგორ მიყვებოდა ქარს პატარა ტალღებად აქოჩრილი და ასწრაფებული, თავდავინწყებით: საითაც ქარი განევდა, საითაც ის გაუტევდა, საითაც ის მიმართავდა და გაიტაცებდა ზღვის ამ ზედაპირს! და ეს არა ნაპირზე დასაცემად, დასახეთქებლად, არა მის დასაძიძგად და დასაჯვჯვად, არამედ საჩინოდ და განსაცდელად, გასაცხადებლად და გასაგებად, რომ წუთისოფელი ასე მუშაობდა ამ არეში და მის მიგარდმოში საუკუნეები და საუკუნეები...

– საჩინო კიდეც სხვა იყო, პალიკო.. დროდადრო ამ პატარა ტალღების ორი რიგი ჩნდებოდა ხოლმე წყლის ზედაპირზე, ამ ყურეში, სხვადასხვა მხარეს მიმართული და მისწრაფებული, სხვადასხვა მხარეს გამიზნებული!. ალბათ სხვადასხვა მხრიდან მობერილი ქარით თუ იყვნენ ატაცებული და ნაქეზებული, რადგან წყალქვეშა დინება არ შეიმჩნეოდა აქ და ეს ტალღებიც სხვადასხვა მხარეს მიმართებოდნენ ხოლმე სხვადასხვა დროს.. და ეს ყველაფერიც წყლის ზედაპირზე ხდებოდა მხოლოდ... ერთხელაც სამი კრება ვნახე ასეთი ტალღების, პალიკო, მათი სამი წყება, სხვადასხვა მხარეს მიმართული და გაკიდებული, რეცა სამი ლაშქარიანო სხვადასხვა მიმართულებით გაშვებული სათარემოდ ერთდროულად!. შეთედ შევდექი, გაოგნებული და გაოცებული ამის შემყურე.. ხან აქედან მოვუარე, ხან იქიდან, ზღვაშიც შევედი, პალიკო, სასეირნო კატარლით, შიგნიდან რომ შემეხედა ყველა ამისთვის და გამერჩია ცრუ და ნამდვილი, მართალი და მტყუანი – და აქაც იგივე დამხვდა, იგივე რაობა: სამი გუნდი აქოჩრილი ტალღების, მხედრებივით რომ მიაგლეზებდნენ რაშებს თავთავის მხარეს ისე, რომ ვერცა ხედავდნენ და არც ეძიებდნენ ერთმანეთს!.. უნებურად წარმოვიდგინე, ეს რიგები რომ შეერთებულიყვნენ და ამართულიყვნენ ერთიან ტალღად! – გადაქელავდნენ ყველაფერს მომხდურს, ყველა ნიშანსვეტს და ყველა სამანს და წალეკავდნენ დედაბუდიანად, რასაც დაატყდებოდნენ და დაეცემოდნენ თავზე!.

– და ამას ჰგავდა კიდეც, პალიკო, კასპიისპირა ხალხის უცნაური აჭრილობა და ატეხილობა, დაუოკებელი ჟინი სხვაგან გადასვლის და დამკვიდრების!! რომ არ აჩერებდა და არ ასვენებდა მათ საცხოვრისში, სულ ენეოდა გარეთ და სხვაგ-

ნით და თუ წინამძროლიც გამოუჩნდებოდათ მძლე, ერთიანი, გადადიოდნენ ყველა საზღვარს და ყველა წინალობას, ყოველგვარ ჯებირს, გავეშებული დაეძგერებოდნენ წინმხდომ სივრცეებს და მათ ბინადრებს და უკვე ვერარა აჩერებდა მათ გახელებას, სანამ არ დაეღუოდათ ძლევის ეს ჟინი და პყრობის ძალა, პყრობის წყურვილი!.. აქ თემურ ლენგის გახსენებაც კმარა, პალიკო, რვაჯერ რომ დალაშქრა იგივე საქართველო, აანოკა (გარნა ვერ დაიმორჩილა) და მხოლოდ იმიტომ ვერ მოაღწია ჩვენამდე მეცხრედ, რომ სიცოცხლე მოუსწრაფეს აქეთ მომავალს, გზაში...

– ასე მივჩერებოდი ხოლმე ამ ყურეს სშირად და ვკითხულობდი მისით მოტანილ ამბებს, მის ჩანახატებს, გარდასულს, ანმყოს, წვრილად განერილს და წარმოდგენილს: თანდართული განმარტებებით და სქოლიოებით, მოხაზული ამონარიდებით და ნიშნების ქარგებით.. და ეს გრძელდებოდა წლები და წლები, საჩინო ადგილის დროში განფენა და გავრცელება და მისი ამბების გადმოცემა ნაკვეს-ნაკვესით...

შუა ზაფხულია. ბაქოში ამ დროს ჩვეულად ცხელია, ძალიან. ამას ემატება მაღალი სინესტე და მისით მოტანილი ცხელი სისველე, ჰაერში რომ ტრიალებს და ყველაფერში ატანს და ვერსად რომ ვერ გაექცევი, ვერ შეეფარები. არც ხეივანია აქ გამოსავალი, მიუხედავად მისი სიმწვანისა და უხვად მოგებული საჩრდილობებისა, მიუხედავად მისი შადრევნებისა. მაინც მას მიაშურებ, რადგან ბინაშიც არ არის დაცვა ამ ცხელი ნესტისგან. შაბათია; შუადღისკენ; სამუშაო დღეებში მოკრებილი კვლევის მასალა გაქვს გასარჩევი და დასამუშავებელი, პირველჯერადად, მიუხედავად ამინდისა და გარემოებებისა, მდგომარეობისა და ვითარებისა.

ხეების ჩრდილში გაშლილ ჩაიხანაში ზიხარ. მაგიდაზე ქაფქაფა ჩაით სავსე ჩაიდან დგას, გამოყვანილი ჩაის ჭიქა ლამბაქზე, ლიმონის რამოდენიმე ნაჭერი პატარა ლამბაქზე, თეთრი ბლის მურაბა მომცრო სამურაბეში, „ლეპტოპი“ და ჩანანერებით სავსე დიდი რვეული. დროდადრო გახედავ კასპიის ზღვას, მის თავზე ცხელი ჰაერის ქშინვას (მხოლოდ თვალებით); ჰაერი თითქოს იზნიქება ამ დერეფანში, ზემოდან ჩამოყოლილ გრძელ ტალღაში იზრინება აქაიქ, ძალიან ნელა; საერთოდაც, აქ შენელებულად მიდის ყველაფერი, იწელება. ხეივნის ლობესთან, ზღვის პირთან ქალ-ვაჟი გამოჩნდა; დასდევნენ ერთმანეთს, ეხვევიან, ელამუნებიან, ეთამაშებიან, პიდაპირ მზის გულზე, შუადღის მზის ქვეშ, ამ პაპანებაში და მის ლაპლაპში, უფრორე ჩვევით, ინსტიქტით, ვიდრე ალტყინებით; განელილი მოძრაობები, გრძელი ღიმილი, თვალების ტრიალი – თითქოს შენელებული კადრები გადადის შენ წინ, ერთმანეთს მიყოლებული ზანტად. ეს ხდება გზადაგზა, მუშაობის დროს, ისე, არეს რომ მოავლებ თვალებს. ბოლოს ისევ შინ ბრუნდები, სახლში. საღამოს მეგობრები შემოივლიან და ქალაქგარეთ გახვალ, ახლოს წყლის პირთან, სადაც ზღვის ხმაური მეტად გაირჩევა, მისი რიტმული ქცევა.

ჩამოსული პიანისტის სოლო კონცერტი იყო კონსერვატორიის დიდ დარბაზში, თბილისში. 70-იანების შუა წლებია. ამ დროს „ინტელექტუალობა“ დიდად ფასობს საქართველოში, მეტად მაღალ ღირებულებას და მნიშვნელობას იძენს აქ, მოდამიც კი არის, როგორც ასეთი, ინტელექტუალობა, თავისთავად: არა მხოლოდ მოღვაწეობის ცალკეულ არეებში, ცალკეულ თემებში, საგნებში თუ საკითხებში გარკვეულობა, არამედ საერთო ცივილიზაციური პროცესის მიდევნება და მიყოლა, მისი მაჯისცემის ცნობა რა დარგში და არეშიც არ უნდა ყოფილიყო ის!. ეს მნიშვნელოვანწილად განსაზღვრავდა პიროვნების, სუბიექტის სოციალურ სტატუსს, მის მდგომარეობას და სახეობას საზოგადოებაში, მისდამი დამოკიდებულებას...

ინტელექტუალობა „მონინავეობასთან“ იგივედებოდა იმ დროს, მასთან ტოლდებოდა ერთგვარად, წინ მდგომელობას ნიშნავდა თითქოს, მას ეფარდებოდა, რაც გამორჩეულს ხდიდა მის მატარებლებს, განსხვავებულს, რალაც პენს მატებდა მათ ნათქვამს და ნაღვანს, მნიშვნელობით ავსებდა მათ მოქმედებას, თუნდაც სულ უბრალოს, მისაბაძს ხდიდა სხვებისთვის, საშურს, სანიშნოს, მეტადრე ახალგაზრდებისთვის.. ეს საერთო სოციალურ განწყობადაც ჩამოყალიბდა ქვეყანაში – აღმატებული პატივი და ყურადღება ინტელექტუალების მიმართ. ამას პარტიული მუშაკებიც კი უწევდნენ ანგარიშს, ვერ უვლიდნენ გვერდს და უფრო მეტიც, ყველანაირად ცდილობდნენ აღენიშნათ და ეჩვენებინათ თავისი წილნაყარობა ამ ფენომენტთან, მასთან შემხებლობა, ახლობლობა მის ხელდასხმულებთან, ამ ძნელად საცნაურ „მონინავეობასთან“...

ესეთი დრო იყო. საერთო ინტერესი ინტელექტუალური მოღვაწეობის და მისი ნაყოფის მიმართ: მისი გამოვლინებების და მიმდინარე მოვლენების, მათი განვითარების და სიახლეების მიმართ, ამ სივრცეში მოქმედი პიროვნებების, მათი ჯგუფების, ინსტიტუტების, მათი ნაღვანის და მიღწევების მიმართ. აქ საერთო ინტერესი ჭარბობდა უფრო, გათვითცნობიერების, შესაბამის მოვლენათა განვითარების კურსში ყოფნის, ინტელექტუალური თემების მცნობელობის თვალსაზრისით: უბრალოდ საზოგადოებას უნდოდა გარკვეული წარმოდგენა ჰქონოდა ამ

ველში მიმდინარე პროცესებზე, წილნაყარი ყოფილიყო მათთან, „განვითარებასთან“... ეს ეხებოდა ინტელექტუალური მოღვაწეობის სხვადასხვა სფეროს, სხვადასხვა არეს, სხვადასხვა დარგს, მის სხვადასხვა მიმართულებას (უკვე არსებულს თუ ესლა განვითარებადს): მეცნიერებაში, ტექნოლოგიებში, კულტურაში, ხელოვნებაში, ფილოსოფიაში, ლიტერატურაში, სოფლხედევაში, მუსიკაში, რელიგიაში, ეზოთერიკაში თუ კიდევ სხვაგან... კლასიკურ მუსიკას თავისი ადგილი ეკავა ამ ნყობილებაში, გამოკვეთილი.. მეტადრე იმით, რომ ესე იოლად ვერ მიუდგებოდი მის ავანჩავანს, ვერ აივლიდი მის კიდევანეს, ვერ აუყვებოდი მის სანახებს და ვერ გაისიგრძეგანებდი და გაითავისებდი მის ხმოვან ენას!. ამას გარკვეული მომზადება ჭირდებოდა, გათვითცნობიერება მის იგავებში, ნიშანთა სისტემაში და საშუალებებში, მის ფორმებში და მეტყველებაში, თხრობის ფორმაში, გარნა ეს არ გულისხმობდა აუცილებლობით სპეციალურ მუსიკალურ განათლებას მსმენელისათვის: აქ უფრო სადაგი განწყობის მოგება იყო საქმე, მზაობა ბგერების ტალღებთან შესახვედრად, მათი ნათხრობის შესაგებად და შესასმენად და მისაღებად; დღის ხმაურისგან განთავისუფლება იყო საჭირო და შესატყვისად გადანყობა – საკუთარ თავთან დარჩენა და სამშვინველის გზნებას მინდობა და მინებება!.. ეს განსაკუთრებულობის ელფერსა სძენდა ესოდენ რთულ მატერიაში ჩახედულ და გათვითცნობიერებულ ადამიანს, ერთგვარად ამალღებულსა ხდიდა მას გარე თვალში.. და დაინტერესებული საზოგადოებაც გაფაციცებული მოელოდა ყოველ ახალ მოქმედებას, ახალ ხდომილებას, ახალ მოვლენას მუსიკის სამყაროში: მასთან შეხვედრას და ზიარებას – მასში მონანილეობას, თუნდაც მსმენელის რანგში!. კლასიკური მუსიკის კონცერტები ნიშანსვეტები იყო ამ სამკვიდროში.

ესეთ დროს გაიმართა ეს კონცერტი.. კონსერვატორიის დიდი დარბაზი მეტად სადაგი ადგილი იყო მისთვის.. ერთის მხრივ, იგი საკმაო ზომისა და სიფართის იყო, მნიშვნელოვანი საზოგადოების მოკრება და დავანება რომ მოხერხებულიყო მასში (დარბაზი 500-მდე ადგილზე იყო გათვლილი); მეორეს მხრივ, ის არც ისეთი დიდი იყო, ნებისმიერი მსურველი რომ მიელო და დაეგია თავის სავანეში – მოგუდული იყო მაინც, მყუდროც იმდენად, იქ მისულ მსმენელს გამორჩეულ გარემოში რომ ეგრძნო თავი, გამორჩეული ხდომილების შემსწრედ და მონანილედ!.. ამას დარბაზის არაჩვეულებრივი აკუსტიკაც ემატებოდა, სმენადობა, რომელიც გარჩევადს ხდიდა ყოველ გაჟღერებულ ბგერას, მათ მიმდევრობას და მიყოლებას, ერთურთში გადასვლას და გაგრძელებას, მათ ყველა ნაკვეთს და ყველა ნაკვესს, გარს რომ უვლიდნენ დარბაზის კედლებს, მის ყოველ კუთხეს და ყველა კუნჭულს, რომ შემკვირვდებოდნენ ბგერების ნისლად და მთელად ავსებდნენ მოგუდულ სივრცეს..

აქ შეკრებილთა ძირითად ნანილს მუსიკოსები და მულიკალურ ნრეებთან დაახლოებული პირები შეადგენდნენ, გარნა აქ ასევე მრავლად შეხვედებოდი უბრალოდ კლასიკური მუსიკის მოყვარულებს (სხვადასხვა ასაკის, სხვადასხვა თაობის, სხვადასხვა სპეციალობის და საქმიანობის), გულის გადასაყოლებლად მისულებს (ერთი-ორს) და რა თქმა უნდა, ინტელექტუალებს, რომლებიც არა ტოვებდნენ ყურადღების გარეშე არაფერს ღირსშესანიშნავს, სანიშნოს – არც ამ სფეროში,

ხმოვანი ტალღების საუფლოში... აქავე იყვნენ ახალგაზრდები, ინტელექტუალობას რომ ესწრაფოდნენ და სათანადო ნიშნების და რწმუნებების, სათანადო ცნობადობის შეძენას რომ ეშურებოდნენ კვალად, მათ შორის კლასიკური მუსიკის სამანებშიც...

ესეთი აუდიტორიის წინ გამოდიოდა ჩამოსული პიანისტი. ის საფორტეპიანო სონატებს უკრავდა, ბეთხოვენის.. მუსიკალურ ესსეებს, ავტორის სამშვიდველს რომ გადახსნიან წამით (ყველა თავის წილ) და მის აშლილ განცდებს, აზრებს და ხილვებს გაშლიან თვალწინ... აქ მთავარ თემას გამოკვეთენ უწინარესად, იმ წამის გრძნებას და ალტყინებას, გონების ნუხილს და ფიქრის სევდას ბგერათ ხლტომაში გადატანილს და გაგრძელებულს!. გარემო ხმებიც მსწრაფლ აყვებიან ამ ამოცახილს, ამ აშვეტებას, ჯერ აქეთ-იქიდან, მერე მრავლად და თამამად, ომახიანად (ქართულ სიმღერებში რომ იცის, ხალხურში, ისე), და მერე ისევ მთავარი თემა გამეორდება, და კიდევ ერთხელ გამეორდება, სულმოუთქმელად, შეუსვენებლად, უფრო მკაფიოდ და დაჯერებით, თანმხლები ჰანგებით გარშემორტყმული, მათით შევსებული და შემკობილი, ერთიან გზნებად შეკრული და შეხმობილი!! და ეს ნაკვესი, პირველი ცნობა წამის ნაკვეთის, იქვე შეიკიდება, ჰაერში, მნიკვად..

მცირე შესვენება, სუნთქვის დაწყნარება და სონატის მეორე ნაწილი იშვება მალვე – მთავარი თემის გაშლა და განფენა, განვითარება, მასში ჩაგუდული განწყობის გახსნა, სრულად და მთელად, განვრცობილად, სხვადასხვა მხრიდან და სხვადასხვა კუთხიდან, გულმოდგინე, აუჩქარებელი, საგულდაგულო, დაუნჯებულ... ამოსავალი მოტივები იხსნება პირველყოფილად, ერთმანეთის მიყოლებით და მიდევნებით; მერე ცალკეული ფრაზები განივთდებიან, განწყობის ხაზები და მისი წრეები, თითო-თითობით, თითქო ქვეთემები მთავარი სათქმელის, ვით გულის ქცევები, ერთმანეთთან პირდაპირ დაკავშირებული თუ ასოციაციებით მიკვლეულები, სხვადასხვა მხრიდან და სხვადასხვა ჟამიდან მოსული, სხვადასხვა გზიდან და სხვადასხვა კვლიდან მოწეული.. ნამცვრევი ჰანგებიც მათ თან მიყვებიან, როგორც ხიდები მათი შეხების და შეერთების, ერთმანეთში გადასვლის და შეთანხმების, მათი შევსების, ერთად შეკრების!.. და ეს ყველაფერი ერთმანეთს ემატება, ერთურთს ეფარდება და ეხმიანება, ერთმანეთს ენაცვლება, ვიდრე არ გაივლის ყველა მტკაველს და ყველა ნაკვეთს წამყვანი თემის, ვიდრე არ მონიშნავს მის კიდევანეს, მის სიფართოვეს და მის სიმაღლეს, ახლოდან, შორიდან, სხვა სიმართლიდან, სხვა სიცხადიდან, სხვადასხვა პერსპექტივიდან!. – ვიდრე ასე სრულად და ბოლომდე განხვნილს და განჩინებულს, ბოლომდე განივთებულს და აჟღერებულს, ბოლომდე გახსნილს არ გააყოლებს ნებამიცემული ბგერების ხმობას...

ისევ მცირედი შედგომა, მცირედ შეყოვნება (თითქოს მიმოხედვა და გონის მოკრება), სულის მოთქმა და დასრულების დროც მოდის, სონატის ბოლო ნაწილის ჯერი. აქ ყველაფერი ერთ ნასკვად იკვრება, ერთ ნაკვესად იკრიბება და ბოლო ქცევისკენ მიდის; ისევ ერთ მთლიან გზნებად შეკრული და შემკვრივებული, ერთ გავლებად, ერთ აღელვებად, ერთ გაელვებად აღვლენილი, მაგრამ უკვე მკვიდრად და საიმედოდ, დარწმუნებულად და დაჯერებულად წარმოჩენილი და

გაშვებული მთლიან ეთერში, დიდ სამშენველში, ანუ სივრცეში, რომელიც არის ყველას მიმღები და მასთან „ყველაფრის დამტევებელი“!.. აქ არის ერთგვარი დასკვნა, ერთგვარი შეჯამება: გულის ნადების, ფიქრის ნაკმევის, დროის ნაღვენთის, სივრცის ნაკვესის, წრფელი და მრთელი, მართალი და ნამდვილი, გაცხადებული და ბოძებული, და მოგებული.. და კვლავაც, ისევ, აქ სიჩქარეა და მოუთმენლობა, ისევ აღმასრბოლა ვნებიანი და დაუოკებელი, მაგრამ შემკრები ყველა განცდილის – რომ არა გაიბნეს საგრობით მიგნებული და გზნობით მოწეული, გულით მოთხრობილი და გონით შეწყობილი!.. ...

დარბაზში სიჩუმემ დაისადგურა, ვინმე თუ შეიშმუშნებოდა აქაქ-იქ კიდეც, და ანაზდად ფორტეპიანოს ბგერებიც გადმოეშვა სცენიდან, ერთბაშად, მკვეთრად, გაუფრთხილებლად, თითქოს წინმხდომი სივრცის შევსებას ესწრაფვიანო, ვინძლო რამე სხვამ არ დაიკავოსო მისი ნაკვეთები.. და გადმოიქცა ბეთხოვენის სონატური მუსიკა, გადმოიღვარა ღონივრად, მძლავრად, ერთთავ შეანჯღრია მთელი დარბაზი, მისი მსმენებლები და თან გაიყოლა სადღაც იქითკენ, აღმართში, სხვაგნით, სადაც ძალუმად ეწეოდა მათ ავტორის გრძნეული გული და ხელი, დაჩემებით და დაჯერებით და დაჟინებით!.. ის აფხიზლებდა კონცერტზე მისულთ, უნებურად და თავისთავად, აღვიძებდა და აცოცხლებდა მათ შინა ხატებს, მთვლემარ სამშენველს, მათ წილად ხილვებს და პიანისტიც სრულად მიყვა ამ განწესებას, მიიღო იგი: ბგერების სრბოლა და გახელება, ჩქერად დაქცევა და ველზე გაშლა, მდორედ დინება!. დარბაზიც თანდათან ჩაიხვა საკუთარ თავში, განცდების წრეებში, თავისსავ გარსში, გამოცალკეედა ყველაფრისაგან და გამოეყო ჯერ ქალაქს, ქვეყანას, მერე დედამიწას, ხილვად სამყაროს, გასცდა სამანებს და გადავიდა სხვა სანახებში, სხვა ცნობის ველში, სხვა სამკვიდროში, ლათუ ერთი ხნით ოდენ, ამ ხდომილებით მოტანილი გზნებით და გრძნებით განხვნილ მღვიმეში და მისით განსაზღვრულ ხანგრძლივობაში გაბუდებული...

პიანისტი პირდაპირ გამოხატავდა თავის მიმართებას, მის დამოკიდებულებას ამ ნაწარმოებებისადმი: სახით, სხეულით, უშუალოდ.. თავიდან ის უბრალოდ მიყვებოდა მუსიკის ტალღებს, მათ ამოზიდვას და დაფეთებას, გალიკლიკებას თუ შორით ხმევას, მათ მღელვარებას, მთელი სხეულით, მთელი არსებით – ხან ლამის სკამიდან წამოდგებოდა მათ შესაგებებლად, ხან თავს მიიტანდა კლავიშებამდე, თითქოს ბგერების წყაროს უნდაო ჩახედოს თვალში, ხან გადაიხრებოდა მთელად კიდემდე, საით ეწეოდა ბგერების ჩანგი, ხან გაშეშდებოდა ყალყზე შემდგარი, ბგერათა ჟღერისთვის რომ არ შეეშალა, მათთვის რომ დაეთმო ჯერი!.. და მსმენელებიც მიყვსეულად თან მიყვებოდნენ პიანისტის ამ უცნაურ ძრაობას, უცნაურ როკვას, ასე გამეტებულს და დაუფარავს, რიტმებს რომ ნიშნავდა ბგერების თქეშში, მის ყველა ნაკვეთში, ყველა მოქცევაში! ერთის მხრივ, სონატები ხსნიდნენ თავის კრეტსაბმელებს, თავის სათხრობელს; მეორეს მხრივ კი პიანისტი წარმოსახავდა მათ თავის როკვაში; და ეს ყველაფერი ერთ ქმედებაში იკრიბებოდა და ერთდებოდა, ერთ სახეობაში იყრიდა თავს და ნივთდებოდა..

რალაც ნაბიჯზე, რალაც პნკარედში პიანისტის ქცევა მკვეთრად შეიცვალა.. მან გამოკვეთა დაიწყო ცალკეული მუსიკალური ფრაგმენტების, ფრაზების, თემების, მათი გადასვლების აღნიშვნა, გამორჩევა საჩინო მოტივების.. ხელის მკვეთრი აქნევა, მოსხლეტი; ტანის გადახრა-გადმოხრა გზნებით; გაშეშება რო-იალის თავთან (თითქოს ჩახმახი შეაყენესო); განანავება ჰანგების ჩქერში!.. თავიდან ეს სონატების მისეულ ნაკითხვას ჰგავდა მხოლოდ, იმის დაზუსტებას და გამოკვეთას თუ რა იყო მათში მართლა მთავარი და ღირებული, მართლაც საჩინო და თვალისმომჭრელილი, მაგრამ ეს ქცევა სულ უფრო მძაფრი ხდებოდა და დაჟინებული, დაუოკებელი, მნიშვნელობებს ეხებოდა უკვე და შინაარსებს, შიდა სტრუქტურას ნაწარმოებების! თავისი გაშმაგებული როკვით პიანისტი ავტორს უხმოდა თითქოს, მას ეხმიანებოდა, ესიტყვებოდა რომ ეჩვენებინა თუ როგორი უნდა ყოფილიყო ეს სონატები სინამდვილეში (ზოგი მათგანი მაინც), სინამდვილეში რა იყო მათში ჩადებული, ჩაბუდებული, რომ პიანისტიც შემოქმედია, სრულად ძალმოსილი და აღჭურვილი, არანაკლები სხვაზე!.. და ამავე დროს, იმავე ცდაში ის ისევ ავტორის მიერ მოხაზულ ჩარჩოში რჩებოდა მაინც, მასში ირჯებოდა და იხარჯებოდა და ავტორის მიერვე განერილ ნოტებს მიყვებოდა და ანმოვანებდა!. უცნაური ვითარება შეიქმნა, გაორებული: ერთის მხრივ, სონატური მუსიკის ჩვეული დენა და მდინარება, მისი განფენა, მეორეს მხრივ კი, ხილული დრამის განვითარება, სცენაზე, იქვე, მსმენელების წინ – შემსრულებლის ჭიდილი და ჯიბრობა ქმნილების ავტორთან, გაუნელებელი!. დროადრო ბეთხოვენის სახეც გამოკრთებოდა თითქოს კედლებზე, აქა-იქ, უხმოდ, ოდნავ შემცბარი და მომღიმარე.....

ეს დაძაბულობა დარბაზსაც გადაედო, დამუხტა ისიც, იმის მოლოდინით თუ როგორ გაიხსნებოდა ეს ნასკვი განწყობის და მიმართების, ეს „კონტრაპუნქტი“, როგორ გადაწყდებოდა იგი, რა მიმართებით!.. და ერთ ნაკვეთში, როცა გახელეზამ ზღვარს მიაღწია, ისევე თავისთავად შეიცვალა პიანისტის ქცევა, როგორც თავიდან – ერთბაშად, უცებ: პიანისტი დაყვა ავტორის ნებას, მისით მოხაზული ფორმების გაშლას და მათსავე კავებს, ბგერების აღმასვლას და განელებას, მათ მიმოქცევას იქით და აქეთ!. ამან არ შეცვალა თვისობრივად სხეულის როკვა, უბრალოდ მოხსნა მას დაძაბულობა, ჯინით და ჯიბრით გაჯერებული, განთავისუფლდა სხეული მისგან და პიანისტიც მოეშვა უცებ, ესე, თავისით, დაუძალებლად, დაუნანებლად... ეს სახეს დაეტყო განსაკუთრებით, დაწყნარებული ნაკვეთებით, დაუნჯებული მზერით, მისი გახსნილობით.. აქ განწყობა შეიცვალა მხოლოდ: პიანისტი შეეწყო მუსიკის ტალღებს, გაყვა მათ ღელვას – თავიდან ბოლომდე, კიდიდან კიდემდე, მთელი სხეულით, მთელი არსებით, მაგრამ მძაფრი გამოხატვების გარეშე! აქ თნობა იყო და მიჯნის ცნობა, განცდის სისავსე და სიხარული...

და დარბაზმაც ამოისუნთქა... მასაც მოეხსნა დაძაბულობა, რომ აიტანა ამდენი ხანი, მასზეც გადავიდა სცენის განწყობა, ასე დამთბარი, და ისიც გაყვა პიანისტის და ბგერების შეწყობილ რხევას, ისიც შეირხა იმავე რიტმში, ერთ მთელ არსებად გადაქცეული!. და ისევ გამოკრთა ბეთხოვენის გრძნეული სახე, სადღაც, კედლებზე, მომღიმარე და დამშვიდებული... ეს უკვე მისტერიული ქმედება იყო, ყველა მისი გამოვლინებით, მისტერიული გაცხადებებით, სადაც ყოველი მონაწილე მოქმედი

სუბიექტია, თავისი წილით და თავისი ადგილით, თავისი მიგებით და აღტყინებით – მათ ერთად შექმნეს და გაიარეს ეს ხდომილება, ეს ყველაფერი... ..

– ღვთის მობრძაობას ჰგავდა, პალიკო, ეს სოლო კონცერტი, უფალთან ჭიდილს.. როცა ვერ ეპუები ღვთით ბოძებულ წუთისოფელს, მის განჩინებას, არად ლებულობ მის განანხეს და განრიგს სოფლის.. არა იმიტომ რომ ის ცუდ თარგზება მოჭრილი და გაშვებული, არამედ იმიტომ, რომ ის ღმერთის ქმნილებაა (სხვა შემოქმედის), მისი ნაღვანი, მის დალდასმული, მოცემულობა, რომელიც დაგხვდა გაჩენით და შენს შემდეგაც გრძელდება, მერე – შენი არ არის... თამაშგარე რომ გტოვებს, როგორღაც, მინყივ, შენ კი თვითონ ხარ ქმედი, სუბიექტი, სავესე ნიჭებით და აღტყინებით, სრულად ძალმოსილი და აღჭურვილი, კვერთხის მძებნელი!. და მაშინ იწყება შემოქმედის ქმნილების შეცვლა, პალიკო, მისი გარდაქმნა, „განვითარება“, ლათუ მალევე გებულობ, მალევე ერკვევი, რომ ბევრს ვერას ცვლი: ისევ იმ საჯილდაო ველზე ტრიალებ, იმავ საწუთროში ირჯები, იგივე იარაღ-საშუალებებს და საშენ მასალას იყენებ და იგივე ხერხებს ეყრდნობი – ვერ სცდები შექმნილს და შენთვის ბოძებულს, ნებად!.

– და ჯიბრი გიპყრობს, პალიკო, უნაპირო, მძვინვარება გეუფლება, სიბრაზე გთოშავს და გაშთობს! აღარა გინდა აქ მოწეული და გაჩენილი, არარა გენანება მისი სანახების, აქ არაფერი გეძვირება და გენალვლება, დაარღვიო გინდა ყველა ზღუდე და ჯებირი, ყველა კედელი, ძირისძირამდე, პირველად აგურებამდე, ბალავარამდე, ფუძე ნანილაკებამდე, რომ მათგან ააგო შენი საუფლო და სამყოფელი, ააწყო ახალი სამყარო, შექმნა ახალი სოფელი, შენი საჯილდაო სივრცე და ველი, შენი საყუდელი!. – რიგვედაში რომ არის, პალიკო, მის პირველ, „სიტყვისადმი“ მიძღვნილ ჰიმნში ასე წვრილად და მისხალ-მისხალ გახსნილი და განერილი, ისე... მაგრამ ის „ფუძენანილაკებიც“ და ყველა სხვა საშუალებაც, შესაძლო ფორმები და ფიგურები, ეს სინათლეც და მას მოყოლილი ბნელიც, წუთისოფლის სისრულე და აღნაგობა, მისი სისავსე და მათში გაგნების გზებიც ისევ და ისევ შემოქმედის ნაღვანია და ნაშენები, მისი ფიქრით და ზრახვით შობილი და ხორცშესხმული და აქ სულ ახალი ვერა შეიქმნება, ვერა გაჩნდება, ვერ შენივთდება, ვერ დამკვიდრდება, მხოლოდ გადასვლაა ერთი მდგომარეობიდან მეორეში, ამ საცხოვრისიდან სხვა საცხოვრისში და არა მეტი, სხვა არაფერი..

– ბევრი არ რჩება, პალიკო, ამ გზაზე ასარჩევი, რადგან უფალს ებრძვი, მას ეურჩები!. ან: უთავბოლო ჭიდილი, გაუკაფავი, უგზოუკვლო და უცხვირპირო ომი შემოქმედთან, თვითონ ბრძოლა რომ ხდება ცხოვრების ბადე, მისი საზრისი და გამართლება, უმაღლესი ღირებულება და არსი ყოფნის, მისი გზამკვლევი – მხოლოდ უარყოფა ყველა არსებულის, ყველა საშურის და ყველაფერი მკვიდრის! საკუთარი თავის.. საკუთარი რაობის.. დროის სამანების... ან, გაჩერება და დავანება, ბრძოლის შეწყვეტა და ცნობა ქვეყნის, შენი საუფლოსი და ასპარეზის, დრო-სივრცის კვართის და ამა სოფლის: შენთვის რომ შენივთა შემოქმედმა ასე გულდაგულ და რუდუნებით, ესეთი ძალისხმევით და გამონვლილვით; რომ გამოძებნა ალაგი შენთვის (ადამიანის საცხოვრისი და სამყოფელი, მისი სამკვიდრო და საყუდელი) ამ მინყივ მშფოთვარე და მბორგავ სამყაროში, ყოველწამ რომ

აფრქვევს ყოვლის შემმუსვრელ უზღვავე ენერგიას ან უსაშველო შავი ხვრელე-ბით შთანთქავს უკვალოდ ყველაფერს ირგვლივ (თვით სინათლესაც!); რომ გამოატარა მასში მშვიდობით ჩვენი პლანეტა, ჩვენი დედამიწა, ყველა საუნჯე და ყველა ჩინი, თავი მოუყარა ყველაფერ მკვიდრს და ყველაფერ ნამდვილს ერთად სიცოცხლის შობისთვის და შენი გაჩენისთვის, შენი მოსვლისთვის წუთისოფელში!. აქ უკვე თავისით წყნარდება გონება, მშვიდდება გული და სამშვივნელიც, ცხოვრება დგინდება და ძალას იკრებს, და გზაც იხსნება, მერმისით ქმნილი.. შენც უკან ბრუნდები, „უძლები შვილი“, მშობლის უბეში, მუდამ რომ გელის.....

– ესეთი იყო ეს სოლო კონცერტიც, პალიკო, მისი განვითარება და ნასკვის გახსნა. რალაც საფეხურზე ვეღარ გაუძლო პიანისტმა ამ ზღვარგადასულ დაძაბულობას და ავტორს დაყვა.. აღარ გააგრძელა ეს უნაყოფო ჭიდილი და პაექრობა, უსაგნო ურჩობა, სრულად მიიღო მოცემული ჩარჩო მუსიკის, მისი მეტყველება და მდინარება, ბგერების ხლტომა და დროში გაშლა და სივრცის უბეში დავანება... და მაშინ იგზნო პიანისტმა ხიბლი და სიამე ავტორთან ერთობის, მის ფიქრთან და განცდებთან თანაზიარობის, მათთან შეწყობის.. მაშინ შეიგრძნო მით მოტანილი სითბო და თნობაც და ამ თვისობით მოგებულის სისასვე განცდის.. ამ თნობას მიყვა დარბაზიც, მთელი, მისი მსმენელი, მორჩილად, ნებად, სრულად მოშვებული და გზნებას მინდობილი...

– ასე გაგრძელდა რალაც დრო კიდევ; ხმა არ ისმოდა არცერთი მხრიდან; არ ინძრეოდა არც პიანისტი და არც დარბაზი, ჩქამიც არ ჩანდა.. მერე კი ერთბაშად იხუვლა, პალიკო, ტაშმა, დაუზოგავად, დაუნანებლად, რეცა მადლობად კონცერტის ამგვარად დასრულებისთვის, ამ თავგადასავლისთვის და მასში მონაწილეობისთვის!! აქ წამოიმართა პიანისტიც, მადლიერი და გაბრწყინებული, თავის დახრით და ღიმით მეტყველი, მოგებული!. ყველა ახმიანდა, ერთმანეთს მიუბრუნდა (უკვე ახლობლები, უკვე მოკეთენი), მაგრამ არა სიტყვების ჯერით და მეტყველებით, უფრო თვალებით, წარბების აწევით, შორისდებულებით, ნიშნების ენით, ეუბნებოდნენ თითქოს ერთმანეთს: „ნახეთ რა იყო“! „ნახეთ სად ვიყავით“!

– ამ განცდებით და განწყობებით დატოვეს, პალიკო, მათ კონსერვატორიის დიდი დარბაზი, შენობა, გავიდნენ გარეთ – ალტყინებულები, ხმაურით მოსაუბრენი, მხიარულები!. ჯერ ბევრ-ბევრებად შეკრებილები, მერე ჯგუფებად გაყოფილები, მერე კი თითო-ოროლად გაშლილები და გაშვებულები, გაბნეულები ქალაქის გზებით, მისი ხვეულებით და გრაგნილებით, ერთმანეთს დაშორებულები და გაცალკევებულები, ცხოვრებაში დაბრუნებულები... მორიგ მოვლენამდე, მორიგ ხდომილებამდე, მორიგ ალტყინებამდე და ალტაცებამდე, მორიგ გახარებამდე შემოქმედების მადლთან შეხვედრით და შეფიცხებით, მასთან თვისობით და წილნაყარობით, თუ გაუმართლებდათ და შეხვედრას საშურს კვლავ ენეოდნენ შემთხვევის ნებით...

– აქ ნაღვლიანიც სწორედ ეს იყო, პალიკო, რომ მათ სულ ახალახალი ხდომილება სჭირდებოდათ, ახალი გამოცხადება სამშვივნელის დასამშვიდებლად და დასავანებლად, ახალ „მისტერიაში“ მონაწილეობა და მის ალში გულის და გრძნო-

ბების ამოვლება გასამხნეველად და დასაწყნარებლად – დასტურის მიღება სანდო წყაროდან რომ მარტო არ ვართ და რომ გრძელია წუთისოფელი: კიდევ და კიდევ, კვლავაც და კვლავაც, დასრულებამდე ჩვენი ცხოვრების.....

– მაგრამ სხვა დამოკიდებულებაც არსებობს ავტორისადმი და მისი ნაღვანისადმი, პალიკო, სხვა მიმართება შემოქმედის ქმნილებისადმი, როცა მას იღებ თავისთავად, როგორც არის და ცდილობ გაატარო შენს არსებაში ხელშეუხებლად და შეუცვლელად, შეუბღალავი, სრულად რომ მიიღო და შეიგრძნო მისი ნაკმევი, მისი ნათქვამი.. ელისო ვირსალაძე ჩნდება გამორჩეულად კლასიკური მუსიკის შემსრულებლებში, პიანისტებში, ამ თვალთახედვით. ეს მეტადრე საჩინო გახდა ჩამოსული პიანისტის სოლო კონცერტის შემდეგ – განსხვავებები მათ მიდგომებში, „მეთოდოლოგიაში“, მათ სოფლებდვაში და მის აღქმაში, შესრულებაში...

– იმ კონცერტიდან არცთუ დიდი ხნის შემდეგ ელისო ვირსალაძეს და მის მოსკოველ კოლეგა-ქალბატონს კონცერტი ჰქონდათ თბილისში. ისინიც კონსერვატორიაში უკრავდნენ, მის დიდ დარბაზში. ...იგივე ბეთხოვენი, მხოლოდ ინსტრუმენტული პიესა ფორტეპიანოსა და ვიოლონჩელოსთვის.. აქ უკვე სხვა ხალხი მოვიდა, პალიკო, სხვა აუდიტორია შეიკრიბა, სხვა მსმენელი, რომელსაც ელისო ვირსალაძესთან შეხვედრა უნდოდა კიდევ ერთხელ, მას ეშურებოდა: არა სასაუბროდ, არა აზრების გასაცვლელად, არა ამბების მოსაყოლად ერთმანეთისთვის ან მისი ოსტატობით დასატკობად, არამედ უბრალოდ ერთი დრო-ჟამის ერთად გასავლელად და გასალევად, იგივე ალაგზე ერთად მოსახვედრად და დასადგომად!.. მათ კარგად იცოდნენ რა მოელოდათ და რა მოხდებოდა ამ კონცერტზე, რა გაიხსნებოდა აქ მოკავებული დრო-სივრცის კალთაში, მის ერთ განაკვეთში...

– ის თითქმის არ ირხეოდა, პალიკო, ელისო ვირსალაძე. მისი სხეული მხოლოდ იმ ზომით ჰყვებოდა ბგერებს, რა ზომითაც ამას თხოულობდა თვით ნაწარმოები, მისი წყობა და განვითარება, მისი რიტმიკა, ავტორით მოცემული, და ესეც მოთოკილად, შეზღუდულად, თავშეკავებით!. გადაინეოდა წინ, ოდნავ, გზნებით და იქვე ჩერდებოდა, მეყვსად, ადგილზე; ხელს აიქნევდა გამეტებით და მყის აშეშებდა, იქავე, მკვეთრად, რომ არ გაყოლოდა ამ რხევას შორით.. მაგრამ ყველაზე მეტყველი მაინც მუსიკოსის სახე იყო, პალიკო, ყველაზე უკეთ ის ასახავდა მის მიმართებას და დამოკიდებულებას ნაწარმოებისადმი და შემოქმედისადმი: დადუმებული და დაბუდებული საკუთარ თავში, გარინდებული და თანავ მშვიდი, თითქოს უშუალოდ უნდაო შეეხოს ბგერების სახმილს და მათ სათავეს, პირდაპირ მიიღოს მისი ნახმევი და მონათხრობი, როგორც ასეთი, თავისთავადი, ყველა მახვილით და თანაწყობით, არას დაკლებით და არას მიმატებით, ხელშეუხები და შეურყვნილი, შეუბღალავი, და ესე უნდაო ის გაატაროს საკუთარ თავში, თავის სამშვინველში, თავის არსებაში, მთელი და მრთელი, და მიანოდოს იქ მისულ მსმენელს პირველყოფილი ცნობის სურნელით და შინაარსით...

– მხოლოდ დროდადრო მოინეოდა სახეზე ნაკვთი, ამოძრავდებოდა ანაზ-

დეულად ერთი, რომელიმე და იქვე გუდავდა მას პიანისტი! იქვე აშთობდა და ანელეზდა ამ გამოკრთომას მისი განცდების და ეს მჭევრს ხდოდა ისე მის სახეს, რომ უნებურად გრძნობდი, ხილვადად, თუ რა სავსე იყო ის, პალიკო, შინა გზნობით, მასთან რომ მოჰქონდა ავტორის სათქმელს ასე უშუალოდ მუსიკის ქცევით.. და ესევე თავგამოდებით უკრავდა ვიოლონჩელოზე ვირსალაძის კოლეგა-ქალბატონი, დაუზოგავად და გამეტებით (როგორც თხოულობდა მისი ინსტრუმენტი), რომ არა გამორჩენოდა ავტორის ნათხრობის, არა გამოკლებოდა შემოქმედის ნაგულს!. ის უბრალოდ მუშაობდა, პალიკო, მთელი არსებით და მთელი გრძნებით...

– ესე მიენოდებოდა მუსიკა დარბაზს. ნანარმოების შემსრულებელი ორი ქალბატონი თავის თავში ატარებდა მის მღელვარ ტალღებს, შეუფერხებლად და უშუალოდ, სრულიად წმინდა მედიაციით, და ესე ხელშეუხებლად და შეუცვლელად მას გადასცემდა დარბაზში, მსმენელს, თვითონ ავსილნი გარინდებით და მდუმარებით, მათში ჩაღვრილი მუსიკის ღელვით და მგზნებარებით, მისი რიტმებით და მდინარებით!..

– დარბაზიც ჩაიღუა თანდათან ამ გარემოში, საკუთარ თავში. მათ არაფერი აშფოთებდათ გარედან, არა ჩქამი. არაფერს მიჰქონდა მათი ყურადღება სხვაგნით, არა თხოულობდა მათი თვალის და სმენის მეტად დაძაბვას, რომ გაერჩიათ მთავარი ხაზი!. ისინი ხედავდნენ მხოლოდ შემსრულებლების სრულ ჩართულობას დაკვირვის პროცესში, მათ სრულ თვისობას ნანარმოებთან, მასთან ერთობას, გრძნობდნენ ძალუმად მათზე გადმოსული მუსიკის ღელვას, მის ამო ლამუნს, სათნო შეხებას და მიყვებოდნენ მას თავისთავად, სულ უფრო თვისად და უფრო შვებით, ნებად... ეს მედიტაცია იყო, პალიკო, თითოელის და ერთობლივი, ყველასი ერთად, მოგებული მუსიკოსებით, რომლებმაც შექმნეს გარემო მისთვის (მეტადრე ვირსალაძემ, თავისი შეკრულობით და შეუვალობით) და შემდეგ დარბაზმაც მიიღო იგი – ყოველმა მსმენელმა, ცალკე, თავისთვის, და ყველამ ერთად, ერთურთის ნდობით!. საერთო და გამაერთიანებელი აქ თვითონ მუსიკა იყო, ბეთხოვენის, ესე უშუალოდ და უშურველად მოცემული და მონოდებული მუსიკოსების მიერ. ის ყველას თავისას უყვებოდა და უღვიძებდა და ყველას თავისას უცოცხლებდა და აგებინებდა, გარნა ერთად კრავდა მათ ფიქრს და განცდებს თავისი რიტმებით და მოფონებით... ეს აღარ იკარგებოდა, პალიკო, არა ქრებოდა, ყველას თან მიჰქონდა, თავისთან, შინით, შემსრულებლებსაც და მათ მსმენელებსაც.

ელისო ვირსალაძის სოლო კონცერტია საქართველოში. ჩვეული მიმართება და დამოკიდებულება მუსიკოსსა და მის მსმენელს შორის. არცერთი არ ჩქარობს, არ ფაციფუცობს, არ ფორიაქობს, დათქმულ დროს ელის. და ისიც დაინყო, ვირსალაძის სოლო კონცერტი!. პიანისტი სხვადასხვა კომპოზიტორს იხმობს და ახმოვანებს (ბეთხოვენი, შოპენი, ლისტინ...), სხვადასხვა ტიპის და ხასიათის ნანარმოებს უკრავს (სონატა, ნოქტიურნი, რაფსოდია...), საიდანაც გადმოდის: დატვირთული და დაძაბული მუსიკა, გულმოდგინე ძებნა და გამოკვეთა საკუთარი სათქმელის; შედარებით მსუბუქი მდინარება ბგერების ჯერის, სავსე წარმოსახვებით და მკრთალი ლანდებით, ამო მოლოდინით, ვით მთვარის ლივლივი

ნცლის ზედაპირზე; გრძელ ამოძახილში ჩაგონილი გულის სიმღერა, წამს გაკიდებული... აქ რეპერტუარი იმგვარადაა შედგენილი, რომ მსმენელებმა სრულად შეიგრძნონ სისავსე შემოქმედის სამშენველის, მისი მღელვარება და მთელი გამა მისი განცდების და შინა ხმების, მისი ფიქრების და საზრისების, მისი ნუხილის და შემართების, დაღონების და გახარების, ჩათხრობილი მის მუსიკაში, რომელიც ხან მძაფრია და დაძაბული, ხანაც მსუბუქი, ვით ბამბის ფთილა, ველად გაშვებული და გაქცეული ბგერათ რაკრაკი, ხან მინდობილი ტალღების რწევას, ხან კი მოვარდნილი ქარის ძახილით, თვითდამკვიდრების სურვილით, ნებით!! და ამას ყველას ერთად გადიოდნენ პიანისტი და მისი მსმენელები, ერთმანეთს შეწყობილები და შეხმობილები.. შუალედებში იყო ხანგრძლივი, მაგრამ მოგუდული ტაში, შეყვირების და შეძახილების გარეშე. პროგრამის დასრულების შემდეგ დარბაზმა გაგრძელება ითხოვა და პიანისტიც დათანხმდა, სიამოვნებით. მან ორი პიესა დაუკრა, მოკლე და ლამაზი, რომ გაცოცხლებენ სხარტულებივით!. მათ შორის ასევე მოკლე შუალედი იყო და ამით დასრულდა მთელი კონცერტი.. დიდი პატივით და ურთიერთ მადლობით ამ შეხვედრისთვის და ერთად ყოფნისთვის.

3

ცინისძირი.. შავი ზღვის პირზე.. ერთი პატარა დასახლება, სოფელი, იქვე, ქობულეთიდან სულ რამდენიმე კილომეტრში, ბათუმისკენ რომ მიდიხარ!. ზღვას აქ პატარა ყურესავითა აქვს მოკვეთილი, მომცრო მთის ძირამდე დასული ფერდებით მოკავებული, რომლებიც ვერცარად ფარავენ დანარჩენ ზღვას, მის პორიზონტამდე გაშლილ ზედაპირს, ფართო კარებით რომ იხსნება მთელი სიგრძე-სიგანით ყურის გასასვლელიდან, თუმც კი მაინც ფარგლავენ, ერთგვარად, ზღვის ამ განაკვეთს, მის ამ წილ ნაპირს და მის გარემოს...

ეს არაჩვეულებრივ სიმყუდროვეს აძლევს ამ ზღვის პირს, მის შიდა არეს, ამ ყურეს, საამოდ მოგუდულს ბუნებრივ საზღვრებში, განრიდებულს გარე ხმებს და ჩოჩქოლს და მის ფორიაქს, მეტადრე რომ სამანქანო გზაც აქცეულია მისგან და ოდენ მატარებლების შემადგენლობები ჩაირბენენ ხოლმე დროდადრო მისი ნაპირის გასწვრივ, სწორედ მთის ძირში, ხან ერთი მხრიდან, ხან მეორიდან, დამახასიათებელი დიგდიგით ბორბლების, რომელიც დროის სვლას ახმოვანებს თითქოს, მის რიტმულ რბენას და ბუნებრივად ერწყმის აქაურ წყობას.. ყურეში შეიძლება უთავბოლოდ იცურაო, საათობით, ფერდიდან ფერდამდე, მიჯნიდან მიჯნამდე, მოქცეული სტიქიებს შორის, მათ შუაგულში, სად შეიძლება იგზნო მათი სიდიადე და განვრცობილობა, მათი ნიშატი და სანიერი, პირდაპირ, უშუალოდ, შუამავლების გარეშე და შეიგრძნო მათი არმური და მღელვარება, გარნა მოთოკილი და მოკვეცილი, შეკავებული, რადგან სტიქიები თავს იოკებენ, არ მძვინვარებენ ამ შემოზღუდულ არეში...

განსაკუთრებით დილით, სისხამზე.. გრილი სისველე რომ შემოგეფეთება ჰაერის, ანაზდად, იჩქით, ერთთავად რომ შეგაკრობს და შეგაფიცხებს, გამოგაღვიძებს დაუკითხავად!. მერე ზღვის პირი შემოგეგება, წყლის მშვინვარება პირველყოფილი: მცვრივი ტალღები, პანანინა წრეების წინწკლებით მთელ ზედაპირზე (რეცა ცვარის ცახცახი დილის ბალახზე), რომ ვერ გაიგებ საით გარბიან, აქეთ თუ იქით.. მერე წყალში შედიხარ, თანდათანობით, ნაკვეთ-ნაკვეთად... ისიც შეკრთება შენთან შეხვედრით, მყისად შეხლტება შენს ფეხებთან და წვრილ ტალღებად გაიქცევა, შენგან, მიგარდმო, როგორც სხეული პირველშეხებისას რომ შეცბუნდება და აიკრიფება უცნო მოლოდინში!..

– შენც ჩაყურყუმალავდები, პალიკო, და ამოყვინთავ, ერთხელ, მეორედ, ნება-ნება შეცურდები წყლის შუაგულში, შეფართხალდები მის ლბილ სხეულში და გაცურავ ღონივრად წინ, ყურის კარისკენ, სადაც იშლება ზღვის მთელი სიფართე, მისი სისავსე და განფენილობა, კიდეების წვდომა, ჰორიზონტამდე, და კიდეე იქით!. აქ უკვე სრულად გზნობ ზღვის გოროზ სხეულს, მარილიანი წყლის სუბსტანციას, სტიქიის ძალას და ზვიად ბუნებას, წარღვნამდე რომ შეუძლია მიიყვანოს წუთისოფელი, მთელად გარდაქმნას დედამინა, ძირისძირამდე! ან მშვიდად იყუყოს და ინანაოს, სადმე, ყურეში... რიდით ივსები და მოწინებით, პატივს მიაგებ მის მოსილებას...

– ნაპირისაკენ მობრუნდები, პალიკო, ისევ, ხმელეთისკენ, უკან, სკნელიდან რომ ამოზიდულა რალაც მანქანებით, რალაც ძალისხმევით, რალაც შეძახებით, მინის გულიდან, ხელი რომ მოსჭიდო, ამოინიო და მყარად დადგე ფეხზე, თავი მკვიდრად იგრძნო ამ უსაზღვრობაში!. მერე ფსკერიც ჩნდება, გამჭვირვალე წყალში, ნაკვეთურებით, ნაპირიდან რომ იწყება და ქვემოთ მიდის, სიღრმეში, შორით და შორით, ვიდრე არ დაიკარგება ზღვის სიბნელეში.. აქ ის ჭურჭელს ასხამს, ერთიან სხეულს ყველა ზღვისთვის და ოკეანისთვის, ერთმანეთთან გადაბმულს სხვადასხვა სრუტით თუ ღია გადასასვლელებით – ერთი მთლიანი ტანი ამოჰყავს, რომელშიც ვანდება მთელი წყლის სტიქია ზღვის და ოკეანის, თავისი ზნე-ჩვევით და აღტყინებებით...

– და შენც სიმშვიდე გეუფლება, პალიკო, რამეთუ წინარე სამმხრივ ხმელეთია, მკვიდრი და მყარი, მისი საუფლოა და სამანები!. გაცურავ ერთი კალთისკენ, მეორისაკენ, მერე ჩერდები ყურის შუაგულში, განანავდები.. ზურგზე გადაბრუნდები, ნებას მიეცემი და უეცრივ, მეყვსად, თვალს რომ აახელ, თავს დაგადგება მთელი ცის თალი, ჰაერის ოკეანე, ატმოსფერო ათასკილომეტრიანი, განონილი მინის კიდემდე, საზღვრამდე სოფლის – დედამინის აიროვანი გარსი, მისი სტიქია და სამფლობელო! ხან ღრმა ცისფერი, ხან თხელი ღრუბლით, იალკიალი დროდადრო მაღლით...

– ამასობაში მზეც ამოიწვეა მთის თავზე, პალიკო, უკვე სავსე და გაბდღვი-ალეზული, ნაპერწკლების მფრქვეველი ყველა მხარეს და ყველა ალაგს, ყველა არსებას და ყველა საგანს, თითქოს დიდი კოცონიაო დანთებული ცის კაბადონზე, აღმოსავლეთით!. მისი ალის ენები შენც მოგწვევა, შენც გწვდება ქვევით, ზღვის წყალს მიგარდმო, ააკასკასებს ყველაფერს ირგვლივ და შენ კი შუაში ხარ ყველა ამ ხმობის და ცხოველყოფის: ზღვის კალთებზე მოქანავე, ხმელეთის ძალით დაცული, ჰაერის ოკეანის ფსკერიდან ცის თალის მჭვრეტელი და ამოკვესილი მზის გულზე მოსვენებული!! ეს უკვე ნეტარებაა, პალიკო, ნებიერობა, გულის სიხარული, და შენც უნებურად ისევ იმეორებ, კიდეე და კიდეე, გულით და გონით: „დიდება ქვეყნის შემოქმედს, რა კარგად მოუგონია“.....

ზედ ზღვის პირთან, მასთან ჩამოსული მთის ძირიდან კიბე ადიოდა ზევით.. ათი-თორმეტი საფეხური, მიყოლებით, საკმაოდ განიერი და მაღალი; მერე ბაქანი, სამი-ოთხი მეტრით შესული შიგნით; ისევ საფეხურები, ბაქანი, საფეხურები

– თხუტმეტამდე ასეთი ნაკვეთური იქნებოდა მთლიანობაში, ერთად... ყოველი ნაკვეთურის ავლის შემდეგ რაღაც იცვლებოდა ზღვის პირის ხედში (რომ მოიხედავდი ბაქანზე მდგომი): წინ წაინევდა ხოლმე საწიერი ცოტას, გვერდებზე გადადიოდა მარცხნით და მარჯვნივ, მტკაველს გაინევდა და ნაკვეთს მიუმატებდა არემარეს, თვალის საწიერს, თანდათან იშლებოდა მიგარდმო, ირგვლივ.. წინ კი ზღვა იხსნებოდა, სულ უფრო მეტად, აქეთ და იქით, ჰორიზონტს ნევდა სულ უფრო შორით, მისი თანდათან მორკალური ხაზით და ჩაღუებით; ნაბიჯ-ნაბიჯ აჩენდა ყურის პირიდან მარცხნივ და მარჯვნივ გაქცეულ ზღვის სანაპიროს, მიხვეულ-მოხვეულ სანაპირო ზოლს და მის გარემოს, და ბოლოს ეს ყურეც მოიხაზებოდა, მოიკვეთებოდა, ქვემოთ! შემოკავებული, სულ უფრო დამცრობილი, დაპატარავებული, მკაფიო ფარგლებით და ღია კარით გამოკვეთილი – ერთი უჯრედი მრავალ სხვათ შორის, მაგრამ მაინც უბე მთელი ამ ხედის, მისი განფენის და გამაღების, ამ საწიერის, მისი შუაგული და ათვლის ნერტილი, მისი სათავე, ამ ხედის ცენტრი!.. მთის თავზე იკრიბებოდა ეს ყველაფერი და იშლებოდა ერთიან კვეთად, ერთიან გზნებად, სივრცის აღმურში ამოვლებული და გაშვებული სამანებად, წვდომის ზღუდემდე, შენც თავის წილად რომ გგულისხმობდა, რომ გგულვილობდა თავის ნაწილად და გეხსნებოდა დაუნანებლად, დაუმაღლებლად ამ სივრცის გრძნებით...

საპირისპირო ხდებოდა ქვემოთ ჩამოსვლის დროს, მთის კალთაზე დაშვებისას, იგივე კიბეებით, ზემოდან ქვევით, მისი ნაკვეთურების გავლით, ერთიმეორის მიყოლებით და მათი უკან მოტოვებით: თანდათან ვინროვდებოდა სამზერი არე და საწიერი, უნებურად ფოკუსირდებოდი, მახვილდებოდი ქვემოთკენ სვლისკენ, ზღვაზე დაშვებისკენ, ყურეში, ნაპირზე, იქითკენ გქონდა გულისყური მომართული.. ცა კი ზემოთ იწევდა ამ კვალობაზე, როგორღაც გშორდებოდა თანდათანობით, სიმაღლეს აჩენდა და გიჩვენებდა მის აშვეტილობას, მის ძნელად მისაწვდომობას გიცხადებდა, თითქოს.. ყველაფერი ზემოთ აღიოდა და უკან რჩებოდა, სადღაც, აღმართში, გვერდებზე გადადიოდა, აქეთკენ, იქით, უჩინარდებოდა ნელინელ, ეფარებოდა თვალს; მთის ფერდები კი უფრო იკვეთებოდნენ, მეტად და მეტად, სხეულოვნებას აჩენდნენ კვალდაკვალ, ხაზებს ამკვეთრებდნენ, საზღვრავდნენ გარემოს და გახლოვებდნენ თავისას, თანდათან, მკაფიოს ხდიდნენ მის ყოველ მტკაველს, მის ყოველ ნაკვეთს, ყველაფერს ირგვლივ ამ მოფარგლული არის საზღვრებში, თითქმის ხელშესახებს, სულ უფრო საცნოს!. და შენც მის შიგნით ექცეოდი, ამ გარემოში, მის სამკვიდროში და სამანებში, შემოზღუდული სივრცის საუფლოში და კიდე-განეში...

ზღვაც სულ ახლო მოდიოდა, ამასობაში, რეცა ქვემოდან ამოდიოდა ზემოთ; თანდათან მატულობდა მისი შხრიალი, ჩვეული ხმიანობა, წვრილ ქვებზე წყლის სრბოლის ხმა.. შორით კი ნელინელ ქრებოდა ოდნავ მორკალური ჰორიზონტის ხაზი, ზღვის ზედაპირს უერთდებოდა ნელინელ და იქ იბლანდებოდა, მას ველარ წვდებოდა შენი მზერა და ისიც წყლის ზედაპირზე ნელდებოდა... და უკვე ჩახვედი თითქმის ნაპირზე, სულ ახლო მოისმის ზღვის მიმოქცევა, გესალბუნება ტალღების სირბილი წინით და უკან, მათი ლივლივი და ცის ქვეშ ქანაობა!.. და უკვე იქა ხარ, შენი წილი ზღვის წინ, ყურემ რომ მოაკავა თავისი ნაპირით, მომცრო მთის

კალთებით, თუმცა კი კარი ღია დაუტოვა: დიდ წყალში გასასვლელად, დიდ სტიქიასთან შესახვედრად და მასთან შესართველად...

– ესე ადი-ჩადიოდი ამ მომცრო მთის კალთას მასზე აყვანილი კიბეებით და ნაკვეთურებით და ყოველი ასეთი ჯერი პატარა ცალკე ამბავი ხდებოდა, პალიკო, შენტვის მოყოლილი და მოთხრობილი ამ ასვლა-ჩასვლის რიგად და ჯერად... თანაც, სხვადასხვანაირად იხსნებოდა ეს ამბებიც და მათი თხრობაც, სულ სხვადასხვაგვარად იშლებოდა მათი ზმნობა დილის სისხამზე, შუადღის კვალზე, საღამოს ლიბრში...

– სისხამზე ცინცხალი გხვდებოდა ყველაფერი, პალიკო, ახლადგალვიძებულვიით, თვალებს რომ იფშვნეტს და იშშუშნება და შენც რიდიტ ეპყრობი და ეკიდები, ფრთხილობ უნებურად უხერხულად არ შეეხო და არ დააფრთხო თავისთავში ჩათხრობილი დილის მშვინვა.. შუადღის წრეში დრო ზოზინს იწყებს, რეცა ინელება; მზე სულ ზევით ადის და ცონვით გადადის დასავლეთისკენ; წინმხდომი ხედი ზანტად ირხევა და სადღაც ინონება, იქით, და სულერთი ხდება ამ მღვიმეში და ლუობაში, ზემოთ ადიხარ, მთის თავზე, თუ დაბლა ჩადიხარ, ყურეში... საღამოს მზის ზღვაში ჩასვლა ავსებდა გარემოს მთელად, მისი თანდათნობითი დაშვება წყლის ზედაპირზე და ალისფერი გორგალის ნაკვეთ-ნაკვეთად ჩასვენება ზღვაში!. მეტადრე მთის თავზე როცა იყავი, პალიკო, ზემოთ, ხელისგულივით იშლებოდა მთელი ეს ქმნადი სურათი შენ წინ: წითლად ალენილი ჰორიზონტის მხარე, ცას მიბჯენილი და თანდათან განელეებული მალლით, უცნოდ გადასული ნედლ მწვანე ფერში, თხელ ზოლად განეული, მას მიყოლილი ნირნამხდარი და ყავლგასული ცისფერი და შემოპარული ლურჯი საცეცები, უხმოდ შემოსული აღმოსავლეთიდან, აეშაგებივით.. ნაპირზე კიბეებით ჩასული წითელ რკალსლა უსწრებ ცა-ზღვის კიდეში, მას ეფიცხები და მისგან ნამოსულ ალისფერ ნაპერწკლებს უმზერ, გაქცეულს ყველა მხრით.. მერე თხელი ბინდი შემოდის არეში და ლიბრი იკავებს სანაირს ნებად...

– ზღვის პირზე ჩასვლა სხვა გზითაც შეიძლებოდა, პალიკო. აქ, მთის კალთაზე პატარა ტყეპარკი იყო გაფენილი და მისი ბილიკებით ყურეშიც ჩადიოდი. ბამბუკის ხეები იყო აქ, უმეტესად.. ცოტა უცნაური განცდა გიპყრობდა მათთან შეხვედრისას, მეტადრე როცა ეს პირველად ხდებოდა, რადგან ბამბუკთან დაკავშირებით მისი ნაჭრებიდან და ნაწილებიდან აწყობილი მსუბუქი ავეჯი გახსოვდა უფრო, აქ კი კორომი იყო ამ ხეების, რომლებიც მიწიდან ამოდოდნენ და მკვიდრად იყვნენ ჩამჯდარი მასში, სხვა ხეებივით ირხეოდნენ ქარის მობერვისას, ტოტებიც ჰქონდათ გაშვებული და ფოთლებიც ესხათ წვრილად.. ხელის შეხებითაც სინჯავდი ხოლმე დროდადრო, მაინც, მართლა მთლიანი ღეროები ჰქონდა ხეებს თუ როგორღაც გადაკერილი იყო ერთმანეთთან მათი ნაწილები.

– აქვე ხვდებოდი ციხის ნანგრევებსაც, ზღვის პირის მიდამოებში, მის კლდოვან ბორცვზე, დაბლა, ბიზანტიელებს რომ აუშენებიათ მეექვსე საუკუნის პირველ ნახევარში, თავისთვის. ბიზანტიურად მას „პეტრა“ ერქვა (კლდე), ქართულად კი

„ქაჯეთის ციხე“, პალიკო.. ალბათ იმიტომ, რომ ის არაქართველებს ეკავათ, უმეტესად (ბიზანტიელები, ოსმალოები) და მათი მიზნებისთვის და საჭიროებებისთვის იყო გამოყენებული მეტწილად და კიდევ ვინ უნყის, რა არ ხდებოდა მასში...

– ციხეს მნიშვნელოვანი მდებარეობა ჰქონდა შავი ზღვის ამ ნაწილში და მიუვალი იყო, ბევრი ბრძოლაც უნახავს და გადაუვლია და ბევრი სხვა რამეც ხდომია. ანწყოს მისი ნანგრევებია შემორჩენილი მხოლოდ, ბალახებმოდებული და განელებული დროით, რაღაც ნიშნები გარდასული დროებების, მათი ამბების და გარდახდომების, ნიშანსვეტების, სამუზეიმოდ გამზადებული დღეს. როგორღაც ცივი იყო მასთან შეხვედრა და სევდიანი, თითქოს შორიდან გიმზერსო, ვიღაც, პალიკო, არ გეხმიანება და არც ეშურება ახლოს მოსვლას შენთან...

მთის თავზე დასასვენებელი სახლი და მისი ეზო-კარი იყო გაშენებული. ის უსინათლოთა საზოგადოებას ეკუთვნოდა. მისი საგზურების შექმნაც მხოლოდ უსინათლოებს, მხედველობა დაქვეითებულებს და მათი ოჯახის წევრებს შეეძლოთ. ამდენად, დამსვენებელთა ძირითად ნაწილს, მათ დიდ უმრავლესობას აქ თვალისჩინ-მოკლებული ადამიანები შეადგენდნენ: ახალგაზრდები, საშუალო ასაკისანი, ხანში შესულები... დასასვენებელი სახლი არ იყო დიდი და მთლიანობაში რამოდენიმე ათეულ კაცს თუ აუდიოდა ერთ ჯერზე, ერთ შუალედში. მეტად მყუდრო იყო აქაური გარემო, როგორღაც ცალკე მდგომი, მოშორებული სხვებს, დავანებული, თვითკმარი და უსინათლოებიც ერიდებოდნენ დასასვენებელი სახლის, მისი ეზო-კარის გარეთ გასვლას (ზღვაზეც კი ნაკლებად ჩადიოდნენ, მეტადრე ამ კიბეებით) და უმეტეს დროს მის ფარგლებში და მიდამოებში ატარებდნენ. მათი ურთიერთობები, დღითიდღე ყოფნა ერთად, შეხვედრები და შეკრებები, გრძელი საუბრები, მუსაიფობა, ერთურთის მოკითხვა მიმდინარე ხასიათისა გახდა თანდათან, რამაც ერთგვარ თემად შეკრა ეს ხალხი, ერთ თემად შეკრიბა ისინი სულ მოკლე ხანში, აქ ყოფნის მონაკვეთში...

განსხვავებული იყო აქ ყველაფერი და უჩვეულო: ცხოვრების განცდაც და მდინარეებაც, მისი ყაიდა და ჩარჩოები, დამსვენებელთა ქცევა და მიმართება, ურთიერთობები, სხეულის ენა და მეტყველება, ერთურთის ცნობა, დრო-სივრცის აღქმა და გათავისება, ადგილის მოგება მის სამანებში... მათი საჩინო სივრცის გარსშემონერილობა ცნობის სიშორით ისაზღვრებოდა – იმის იქით ბურუსი იწყებოდა, ის ავსებდა არეს და მარეს.. ბუნდოვანი ხდებოდა მასში ყველა და ყველაფერი, გამოუკვეთავი, თავისთავში ჩახვეული დიდ-პატარა ბჟუტებად (ზომანონის და სიშორის მიხედვით), ხან რომ გაღვივდებიან უეცრად, მეყვსად, ხანაც დაცხრებიან ისევ, ნელებით... ალბათ ამიტომ შეხვედებოდი დროდადრო მარტოდ მჯდომარე უსინათლოებს, მთელი არსებით რომ შეჩერებოდნენ წინარე სივრცეს, გაშეშებულნი ერთ მდგომარეობაში, თითქოს ბურუსის უკან მდგომი საგნების, სხეულების და არსებების დანახვას ცდილობენო, მათი რაობის და სახეობის გარჩევას ეშურებოდნენო, უფრო და უფრო, მეტად და მეტად, დროის დაუთვლელად და დაუნანებლად, იხედებოდნენ ამ ნისლის შიგნით, მის სიღრმეებში და მღვიმეებში, მის გაუთავებელ ბინდში... ეს არა ჰგავდა ჩვეულ ქცევას, თვალშია კაცი რომ მიაშტერდება ხოლმე ერთ წერტილს, სადმე, კედელზე, თვითონ კი შინით იყურება

ამ დროს, საკუთარ თავში, იქ არის ჩახვეული და ჩალუებული, მის ღვლარჭნილებში! უსინათლო გარეთ იმზირება ამ დროს, გარემოში ეძებს საყრდენს და საზღვრებს, მისი ბინდის გაუკვალავ ხვიებში იყურება გულმოდგინებით...

დრო ნაკლებად წონადი იყო ამ გარემოში, ნაკლები მნიშვნელობის და ღირებულების, ნაკლებად საშური და გასაფრთხილებელი და მეტად ხარჯავდი, რადგან მხედველობა-დაქვეითებულთა ყოველი ქმედება შენელებულად მიდიოდა ცხოვრების ჩვეულ რიტმთან და დინებასთან შედარებით, მეტ ძალისხმევას ითხოვდა და უფრო ხანგრძლივი იყო და დროის მტვეელი: აქ უსინათლო დამსვენებელთა ყოველი ნაბიჯი, მდგომარეობის შეცვლა, უბრალოდ გადაადგილება, მომხდურთან შეხვედრა თუ რამე სხვა შეყოვნებით იწყებოდა, შეჩერებით, დაკვირვებას თხოულობდა და ვითარებაში გარკვევას, კვალს რომ არ ასცდენოდი და სადაგი ყოფილიყავი, შესატყვისი შექმნილი ვითარების, „ადექვატური“ არსებული რეალობის, მომხდურის, რამეთუ ბუნდოვანი რჩებოდა უსინათლოსთვის ახლო გარემოც (ძნელად დასაყრდენი), ბურუსის თხელაპკვადაკრული ცხოვრება მის გვერდით.. განსაკუთრებით მჭევრად ეს მათი სხეულის ენაში ვლინდებოდა, მის მეტყველებაში, მეტადრე სიარულისას: ყოველი ნაბიჯის მოსინჯვით გადადგმა, ფრთხილობით და დაკვირვებით; ხელის მიშველება რამესთან მიახლოებისას; მოჭიმულობა მთელი სხეულის, გაფაციცება, წონასწორობა რომ არ დაგერღვეს და არ დაგეკარგოს, არ გაგეფანტოს საკუთარი თავი; შეყოვნება სხვასთან შეხვედრისას, წამით შედგომა გამოცნაურებამდე...

განსხვავებული ხასიათისა იყო თვალისჩინმოკლებულთა ქცევაც – მათი შეხვედრების, დასასვენებელი სახლის ეზო-კარში ჯგუფებად შეკრებების, ერთად თავმოყრის და რამის კეთების დროს.. ისინი თანდათან მიდიოდნენ ერთმანეთთან, უახლოვდებოდნენ ერთერთს, მაგრამ არა ბოლომდე, არა სრულად, მაინც რალაც მანძილს იტოვებდნენ შორის: მანძილს იტოვებდნენ ერთმანეთის უკეთ დასანახად და გასარჩევად (რამდენადაც იყო ეს შესაძლებელი) და ერთმანეთთან უნებლიე შეხებით გამონვეული უხერხულობის ასაცილებლად.. არც სახეში არ უყურებდნენ მხედველობა-მოკლებული დამსვენებლები საუბრისას ერთერთს, უფრო იქით იყურებოდნენ, როგორცაც აცდენილად, გვერდით და მათი სიტყვებიც, აზრების მიმოცვლა შორს არ მიდიოდა, იქვე რჩებოდა და გუბდებოდა, იკრიბებოდა მოუბართა თავზე, იქვე ტრიალებდა მათ ზემოთ, ირგვლივ, ერთ მთლიან ჟღერტულად გროვდებოდა და აღიქმებოდა, ღია ეთერში, გარედან, მათგან მოცილებით და მოშორებით მყოფი მსმენელისთვის...

სხვადასხვაგვარად ვლინდებოდა ეს ყველაფერი სხვადასხვა ასაკის უსინათლოებში, მათ ურთიერთობებში და მიმართებებში, ერთად ყოფნაში – ახალგაზრდებში, საშუალო ასაკის დამსვენებლებში და ხანდაზმულებში. მხოლოდ რამდენიმე ახალგაზრდა იყო დასასვენებელ სახლში, სულ ხუთი-ექვსი ერთად, ყველას ჭარბობდნენ საშუალო ასაკისანი და მათზე ნაკლები იყო ხანშიშესული. ახალგაზრდები უფრო ხმაურიანი იყვნენ და ხალისიანი (როგორც მათ თაობას შეეფერება), „ცელქებიც“ ცოტა, მაგრამ მაინც საჩინოდ ფრთხილები და შეკავებულები, მოკრძალებულებიც, ვინძლო ფარგლებს არ გადავცდეთო და არ შევრცხვეთო, არ დავიკარგოთო ამ სავანეში, უხერხულობაში არ ჩავვარდეთო და მარცხი არ მოგ-

ვივიდესო რამე, რამეთუ ვერა ხედავდნენ ბოლომდე ერთმანეთს, ვერ არჩევდნენ მკაფიოდ ერთურთის ნაკვთებს, ვერა ზომავდნენ საკუთარ ქმედებას, ვერ ცნობდნენ ბინდბუნდში მომხდურს, ვიდრე არ შეენყობოდნენ და შეეთვისებოდნენ, არ შეიგრძნობდნენ ერთმანეთს სრულად, ვიდრე არ ენდობოდნენ და არ მიიღებდნენ თავისიანად მას!. ამას კი დრო მიჰქონდა, დღეების კრთომა, ლათუ ცოცხლდებოდა და ფიცხდებოდა მათ ირგვლივ არემარე მოგუდული კუსკუსით და ამო შრიალით მერე...

გამორჩეული იყო გოგონების და ვაჟების ურთიერთობა და მიმართება ამ მხრივ, მათი ნაბიჯ-ნაბიჯ მისვლა ერთმანეთთან, დაახლოება, ურთიერთობების ჩამოყალიბება და განვითარება. ისინი მალევე ამჩნევდნენ ერთმანეთს, მალე არჩევდნენ სხვებში, გზნობდნენ როგორღაც.. ბუნებრივად მიილტვოდნენ ერთურთისაკენ, მიიზიდებოდნენ თავისთავად, მაგრამ ჩერდებოდნენ უცებ, ერთბაშად, შედგებოდნენ მყისად, თითქოს ეშინიათო, რამე არ შეგვცდესო, წეს-წყობიდან არ ამოვვარდეთო, უშნოდ არ გამოვჩნდეთო ამ სანახებში, ხელად!. და ესე ნაკვეთ-ნაკვეთ, ესე თანდათან, ნელინელ, გოჯი-გოჯ უახლოვდებოდნენ ერთმანეთს, ელაციცებოდნენ ერთურთს: აქ ხელები შეხვდებოდნენ ერთმანეთს, გადაიკვეთებოდნენ მეყვსად და მყისვე ხლტებოდნენ გვერდით, განზე, ერთი აქნევით და გამალებით, შეშინებულებივით, გაუკვალავში არ წაგვიღოსო გზნებამ; იქ სხეულები შეხვდებოდნენ ერთიმეორეს, შეეხებოდნენ უნებურად ერთურთს, გაუფრთხილებლობით და მოუქნელობით, მისით და ელდანაკრავებივით ეცლებოდნენ მაშინვე ერთმანეთს ქალი და ვაჟი, მყისად, მსწრაფლ შორდებოდნენ, შემცბარები და დაბნეულები, აღენილები და აფაკლულები, მთლად ანურულები და აცახცახებულები – გარნა ესე თბილები და საყვარლები და ნამდვილები...

უფრო რიხიანები იყვნენ საშუალო ასაკის უსინათლო დამსვენებლები, უფრო დაჯერებულები, მეტად მინდობილები საკუთარ თავს და შედარებით მშვიდები, აღჭურვილები უკვე გავლილი გზის ამბებით და თავგადასავლებით, იქ შეძენილი გამოცდილებით და ძალმოსილებით, მრავალ ვითარებაში მოხვედრილები და ფონს გასულები – ცხოვრების მცოდნენი... ისინი უფრო თავისუფლად იქცოდნენ, დარწმუნებულად მოქმედებდნენ, მოძრაობდნენ, საუბრობდნენ, ლაპარაკობდნენ, ეცნაურებოდნენ უცხოს, ხვდებოდნენ მომხდურს, მოიკითხავდნენ ერთმანეთს, იკრიბებოდნენ ერთად, თამაშობდნენ, ურთიერთობდნენ, გარნა მათშიც იკითხებოდა მაინც ერთგვარი გაფაცვიცება, სიფრთხილე და დაკვირვებულობა, ნაბიჯის მოზომვა (უფრო, შეფარულად) და მიწყვი მზად ყოფნა შეჩერებისთვის!.

ბევრად დამცხრალი და მშვიდები იყვნენ ხანშიშესულები. მათ მთელი ცხოვრება ჰქონდათ გამოვლილი უკვე.. ეს ბურუსით მოცული და ბუნდოვანი, ფათერაკების შემცველი ყოველ ნაბიჯზე ცხოვრება, უკვალობაში და უსინათლობაში რომ გამოატარეს და აქამდე მოიტანეს თან!. მათ ბევრი იცოდნენ ამ ცხოვრებაზე, მის ავ-კარგზე და ავან-ჩავანზე, მის ოინებზე და ხრიკებზე, ნასწავლი ჰქონდათ უკვე და გარკვეული თუ როგორ უნდა გაერჩიათ მისი ბინდიდან ამოსული და წინ მოგებული საგნები და არსებები, ადამიანები და ცხოველები, მანქანები და მექანიზმები, წარმოსახვები და რეალობები, როგორ განესხვავებინათ ისინი ერთმანეთისგან თავისთავად (როგორც ასეთები) და ტიპობრივად, დღის თეთრ ბურუსში თუ

მღვრიე ნისლში, სალამოს ლიბრში თუ ღამის ბინდში: ირიბი ნიშნებით, საზომე-ბით, სხეულთა სიმკვრივით და აღნაგობით, მოხაზულობით და ფორმის კვეთით, გამოვლინებით და ხასიათით, მათი ქარგებით და ნაკვალევით!. ხანდაზმულების ნუთისოფელი და მისი დაბინდული სივრცე-საყუდელი უკვე სავე იყო ნაცნობი საგნებით და არსებებით, მომხდარი ამბებით და გარდახდომებით, ადამიანებით და მათი ჩვევებით და რაიმე ახლის გამოჩენა ამ სამკვიდროში აღარ იწვევდა მათ შემოფოთებას თუ შენუხებას, ხანშიშესული უსინათლოების აფორიაქებას, მეტად-რე აქ, ციხისძირში, მის დასასვენებელ სახლში და ეზო-კარში – მათ სავანეში...

ხანშიშესული მამაკაცები ნაკლებ ხმიანობდნენ, ნაკლებად ისმოდნენ ჩვეუ-ლებრივ, თავისთვის იყვნენ უფრო შეყუჟულები, უბრალოდ ჩამოჯდებდნენ ხოლ-მე სადმე, მარტო ან ერთად, ორი-სამი, გვერდიგვერდ უფრო, მოიკითხავდნენ ერთმანეთს, თითო-ოროლა სიტყვას გადაუგდებდნენ ერთურთს, უპასუხებდნენ, თვალს მოავლებდნენ იქაურობას, ააყოლებდნენ მზერას და ბოლოს მაინც ამ ბინ-დიან სივრცეს შეაჩერდებოდნენ ისევ, მათ წინ, ყველა თავისას, თითქო ბოლომდე უნდათო იქ ჩაიხედონ, ბურუსის სიღრმეს ჩაყვნიან ძირამდე, გაზომონ მთელად, ყოველი მხარით, ყველა იპოვონ მასში დაფარული და გადანახული, გადამალული, ამოიკითხონ მათი წერილები ან გარდავლილი დღეები მოიხილონ კიდევ, ახლი-დან, ისევ გაიარონ მათი სახმილები.. თან შეეხმიანებოდნენ ხოლმე დროდადრო ერთმანეთს, თითო-ოროლა სიტყვით, გზნობის შეუცვლელად და აგრძელებდნენ, ესე, იგივეს... ხანშიშესული ქალბატონები მეტად საუბრობდნენ ერთმანეთთან, მეტად ხმიანობდნენ, ლაპარაკობდნენ, უზიარებდნენ თავისას, სხვისას, ამბებს გაცვლიდნენ ერთურთში, მაგრამ როგორღაც სხვანაირად აკეთებდნენ ამას, გან-სხვავებულად, ვიდრე ეს ჩვეულ ხდება ასაკოვან ქალბატონებში.. მათ დაღარულ სახეებზე წვრილად ეწერა და იკითხებოდა თვალისჩინმოკლებული ქალის მთელი ცხოვრება, მისი ხვეულები და ღვლარჭილები, ესოდენ მსგავსი და საკუთარი ამასთან ძალიან, ყოველი მათგანის, განსაკუთრებული, წინ გადაშლილი ხელის-გულივით, ლათუ ისინი არ უყურებდნენ ლაპარაკის დროს სახეში ერთმანეთს, არ ეძიებდნენ ნათქვამის დასტურს ან გაგრძელებას იქ, რადგან ვერ არჩევდნენ მკა-ფიოდ ერთურთის ნაკვთებს, გამომეტყველებას და მის ცვლილებას, ვერ კითხუ-ლობდნენ სახეზე ნაწერს ასე გამოწვლილვით!. ხანშიშესული ქალები როგორღაც გვერდულად უჯდებოდნენ ერთმანეთს და სხვანაირად იყურებოდნენ, სადღაც, ვინ-ძლო თავისთავში, უფრო, გარნა გულისყურით უსმენდნენ მეორეს, მის ყოველ სიტყვას და ნათქვამს, ინტონაციას, ტონალობის სულ მცირედ შეცვლას, რიტმის გადასვლას და შეყოვნებას – ყოველ სულისმოთქმას, რომელსაც ბევრად უფრო ენდობოდნენ და მიყვებოდნენ, ვიდრე მხედველობას და მის ბჭუტურებს... საოცა-რი იყო მათი ამ დროს ყურება, მიყოლა მათი საუბრის, უნებურად რომ ჩერდებო-დი და შესცქეროდი შეთედ შთენილი!..

– და ომარი ყველაფერ ამას ხატავდა, პალიკო, სულ გამოწვლილვით, წვრი-ლად!! ის წერტილოვან ხატვას იყენებდა ამისთვის, უხაზოს, ქალაღზე, ტუშით.. წინასწარ ამუშავებდა ქალაღს თხელი ნუშისფერი საღებავით, საერთო ფენად ადებდა მას, ფონად და იქიდან ამოჰყავდა მერე ფიგურები და სხეულები, არსე-

ბები და სახეები, თითქმის ისევე, როგორც ჩნდებოდნენ ისინი თვალისჩინმოკლებულთა წინმხდომი ბინდიდან თანდათანობით!. საოცარი იყო, პალიკო, ეს მსგავსება, ეს წარმოდგენა უსინათლოების და მათი სამყაროსი, ესეთი ზუსტი ასახვა იქაური რეალობის, თან უშუალო და თან იგავური, ყველაფრის ამხსნელი და ნათლის მომფენი, ადგილის მიმჩენი ყველასთვის, თავისის... მხედველობამოკლებული დამსვენებლები იყვნენ ამ გრაფიკული ნახატების ამოსავალი ფიგურები, მათი საყრდენი სხეულები, რომელთა ირგვლივაც იშლებოდა და ტრიალებდა, იხსნებოდა ის თხელი ბინდი, უსინათლოების, სავსე საგნებით და არსებებით, ფორმებით და სახეებით, დიდ-პატარა ვარსკვლავთ ხომლებივით ჩახვეულები საკუთარ თავში, ჩალუბულები, თანავარსკვლავედებით მბრუნავი თავისი ცენტრების ირგვლივ; ზოგი შემკვრივებული და თან განფენილი მეტად, ზოგი შეკუმშული და მომცრო უფრო, ზოგიც მკრთალ ლაქებად გაბნეული აქეთ თუ იქით და გაშვებული ბინდის მღვიმეში, მათი სიშორე-სიახლოვის და ზომა-წონის მიხედვით, ყველანი ერთი საშენი მასალისაგან გამოკვეთილები და გამოყვანილები – ტუმის წერტილებით გამოჩენილები, შენივთებულები და შეწყობილები, გაცოცხლებულები და დამკვიდრებულები...

– ეს 1975 თუ 76 წელს ხდებოდა, პალიკო, აგვისტოს ბოლო და თითქმის მთელი სექტემბერი, სრული ერთი თვე. ომარის მამას დაქვეითებული მხედველობა ჰქონდა და საგზურების აღება შეეძლო უსინათლოთა საზოგადოებაში, მათ შორის ციხისძირის დასასვენებელი სახლისაც. ომარის უნდოდა იქ წასვლა და მთხოვა მივერთებოდი მას. ესე აღმოვჩნდი ციხისძირში ომარისთან და ქეთინოსთან ერთად, უსინათლოთა სამყაროში და საუფლოში, მათ სამყოფელში და სამკვიდროში. ერთი თვე გავატარეთ იქ, სრულად, თვალისჩინმოკლებულთა საზოგადოებაში და მათთან ერთად.

– საგულისხმოდ იყო მოწყობილი ეს დასასვენებელი სახლი და მისი ეზო-კარი, პალიკო, არარა ჰქონდათ გამორჩენილი იქ: მდებარეობა; დამსვენებელთა შემადგენლობა და ხასიათი; მომსახურე პერსონალი, სრულად გარკვეული იქაურ ვითარებებში და გარემოებებში; გამართული ფუნქციონირება, მომარაგებით დაწყებული და უსინათლოთა დასვენების პირობებით გაგრძელებული; თავისუფალი განაწესი, მხოლოდ საერთო ჩარჩო-მოთხოვნებით შემოფარგლული, თვალისჩინმოკლებულ დამსვენებლებს რომ ბუნებრივად ეგრძნოთ თავი და ამავდროს უზრუნველყოფილი ყოფილიყო მათი უხიფათო ყოფნა ამ სავანეში...

– საგანგებოდ მოწყობილ ლაბორატორიას ჰგავდა, პალიკო, იქაურობა, როგორც თავისთავად ქმნილს და გამართულს მხედველობამოკლებულთა ცხოვრებისა და ყოფის მთელი სიგრძე-სიგანით დამზერისა და გახსნისათვის და მისი დღითიდღე მდინარების მიდევნებისთვის!. ზღვისპირა დასასვენებელ ზოლში, მის შუაგულში, მაგრამ გაცილებული „დასვენების“ თანმდევ სახასიათო ხმაურს და ქოთქოტს, განუწყვეტელ ფუთფუტს.. აქ საჭირო იყო მხოლოდ რაიმე შეშფოთება არ შეგეტანა უსინათლო დამსვენებელთა ბუნებითად ყოფნაში, არ დაგერღვია მათი ჩვეული ყოფა, არც განცალკევებულიყავი მათგან, გაუცხოვებულიყავი მათ

და არც მათ ყოფაში შესულიყავი ზომაზე მეტად შიგნით. ჩვენ საკმაოდ „მონიფულეები“ ვიყავით უკვე ამგვარი ქცევისთვის და ვახერხებდით, რომ მათთან ერთად ვყოფილიყავით იმ გარემოში და თანავ გვერდით, ჩვენთვის და ჩვენსას. ნამდვილი ძღვენი იყო, პალიკო, იქ ყოფნა, მათთან ერთად, მათ სამყაროში, ის ერთი არაჩვეულებრივი თვე და ჟამი...

– მაგრამ მთავარი მაინც ომარის მუშაობა იყო, პალიკო, იქ, ციხისძირში: მისი ფორმა და ხასიათი, ზომა და ფარგლები. მე ადრეც მინახავს მისი მუშაობა „ახლო მანძილიდან“, მაგრამ ის მაინც სხვა იყო, უფრო ფრაგმენტული.. რამოდენიმეჯერ გავყევი ომარის ლამის თბილისს რომ ხატავდა, მაშინ, იმ პერიოდში, გავრკვეულიყავი მინდოდა უფრო ზუსტად და სრულად თუ რას ხატავდა იგი ამ დროს სინამდვილეში.. დროის ანაბეჭდებს, როგორც გამოვიდა (როგორც დავინახე), რომლებიც უხვად იყო დაფენილი ჩვენს ძველ ქალაქში, მის ახვეულ-ჩახვეულ ქუჩებში: წარსული დროებებისაც და მიწყივ მიმდინარე და ცვლადი ანწყოსიც, თუნდაც ეხლახან დასრულებული დღის ფორიაქის!. ერთურთს შერთული და შეძახული, შეზავებული და შეთავსებული და გარჩევადი მთელი დღის ხმაურის და მისი ქოთქოთის განელების და დაღევის შემდეგ.. ის შუალამეს გადიოდა ხოლმე სახლიდან (ლერმონტოვის ქუჩის დასაწყისში ცხოვრობდა, იქვე, გუდიაშვილის მოედანთან ახლოს) და დილის ექვსი-შვიდი საათისთვის ბრუნდებოდა შინ... მაგრამ ციხისძირში ომარის მუშაობა კიდევ სხვა იყო, პალიკო!..

– წარმოიდგინე: ყოველი დღე, დილიდან გვიან ღამემდე და ესე მთელი თვე!.. მას ერთი დაფა ჰქონდა წამოღებული თან, რომელზეც წინასწარ მომზადებულ სახატავ ქალაქს ამაგრებდა ხოლმე დილით (მცირედ წახემსების შემდეგ), მოხერხებულად ჯდებოდა რამე ადგილას, ლამის მუხლებზე იდებდა დაფას, სხეულის შესატყვის, სადაგ მდგომარებას იჭერდა და ირგებდა და მერე იწყებდა თვალისჩინ მოკლებული დამსვენებლების და მათი ნუთისოფლის ხატვას, გადმოცემას, პირდაპირ ნატურიდან, მის თვალწინ მიმდინარე ცხოვრების სურათებიდან და ამბებიდან, არაფერს თხზავდა, არაფერს იგონებდა, მდგომარეობის შეუცვლელად, შეუსვენებლად, შეუჩერებლად 7-8 საათს მუშაობდა, პალიკო, მიყოლებით, გადაბმულად, შეუსვენებლივ!.. თვალს შეავლებდა ბოლოს ნახატს, რომ დაასრულებდა, ერთ-ორ ნამცვრევს დაუმატებდა მას აქა-იქ, გვერდზე გადადებდა და ჩერდებოდა, რადგან გაშეშებული ჰქონდა სხეული მთელად ამდენი საათი ერთ მდგომარეობაში ყოფნით!. ვერ ინძრეოდა ერთხანს სულ, მერე იწყებდა მხოლოდ მოძრაობას, თანდათანობით და მოზომილად: გადაიხნიქებოდა იქითკენ, აქეთ, ოდნავ, მცირედით, მიტრიალდებოდა, მოტრიალდებოდა, ცოტას, შეიშმუშნებოდა, შეირხეოდა – ნელინელ შემოდოდა დროის სახმილში, უკან, გარნა მხოლოდ ნაწილობრივ, ბოლომდე არ ელეოდა წინა მდგომარეობას...

– ვისადილებდით, პალიკო, მერე მოვისაუბრებდით მცირედ, ვიმუშაიფებდით, ისე, უბრალოდ, რალაცეებზე და ისე უბრუნდებოდა ომარი ხატვას, უკვე სხვა ნახატის და სხვა ამბვის: მოხერხებულად ჯდებოდა სადმე სკამზე, დაფას იღებდა ისევე, ახალ ქალაქს ამაგრებდა მასზე, წინ იდებდა მას, თითქმის მუხლებზე, სა-

დაგ მდგომარეობას იჭერდა სხეულის, ახალს, ამ ნახატის შესატყვისის და შესაფერისის, და ისევე იწყებდა ხატვას, სრულიად თავისუფალი და გაშეშებული, შემდეგი 7-8 საათი, გადაბმულად და მიყოლებით.....

– ესე გავატარეთ ის ერთი თვე, პალიკო. სულ რამოდენიმეჯერ გავედით ციხისძირიდან (ბოტანიკურ ბაღში, ბათუმში...), მაგრამ ამას არ მიჰქონდა მთელი დღე და საღამოს ისევე მუშაობას ვუბრუნდებოდით: ომარი თავისას, მე ჩემსას, ქეთინო უსინათლოებს ეთვისებოდა.. ომარის ერთი ჭიქაც არ დაუღევია ამ დროის მანძილზე, როგორც შევთანხმდით ციხისძირში წამოსვლის წინ – არ გაკარებია სასმელს! აღარც მე დამცდენია სიტყვა სასმელზე მთელი იქ ყოფნის განმავლობაში. ახლოდან ყურებამ ნათელი გახადა ჩემთვის, რომ ამგვარად მომუშავე კაცს უთუოდ დაჭირდებოდა დროდადრო რაიმე განსხვავებულზე გადასვლა, საპირისპიროზე, სხვა განცდების სივრცეში, სხვა სანახებში, მძაფრი ცხოვრების ტალღებში გადაშვება და მისი ყირამალების გაკეთება, რომ არ გადამწვარიყო და გამოფიტულიყო, არ დაფერფლილიყო ამ თავგადადებულ და თავდავინწყებულ, უკანმოუხედავ შრომაში და მუშაობაში, და ომარიც ბუნებრივად ანაცვლებდა ერთს მეორეთი, რაც კრავდა კიდეც მისი ცხოვრების რიტმს და მდინარეობას, გზას: მუშაობა – ყირამალები – ისევე მუშაობა... ასევე მოიქცა ის ციხისძირში დაყუდების შემდეგაც...

ანაკლია, ზღვას მიბჯენილი.. ენგურის ზღვასთან შესართავთან მარცხნივ გადასახვევით ნაპირის გასწვრივ გაჭრილი გზა იწყებოდა. ის საბჭოთა კავშირის სამხედრო ბაზასთან მიდიოდა ბოლოს. მანამდე, გადასახვევიდან 300-400 მეტრში პატარა დასასვენებელი ადგილი იყო მოკავებული, ზღვის პირთან, ღობით, მის ქვიშიან ნაპირზე: 10-12 ერთსართულიანი ფინური ხის ქოხი (“კოტეჯი”), ოთხი ოთახით და საკუთარი სათვსოებით ყოველი. აქ არ იყო საერთო მომსახურების სისტემა აწყობილი, მხოლოდ კვების მოდული იყო კიდეც ცალკე, რომელიც დამსვენებლების დაკვეთებს ღებულობდა ყოველდღე და შესაბამის კერძებს და სხვა საკვებ პროდუქტებს უმზადებდა მათ. ყველაფერ დანარჩენს თვითონ დამსვენებლები უყურებდნენ და აგვარებდნენ. ამ მხრივ, ეს სწორედ დასასვენებელი ადგილი იყო, საბაზო ინფრასტრუქტურით უზრუნველყოფილი (აუცილებელი ინვენტარის ჩათვლით), მაგრამ არა უმეტეს. ის სამხედრო ბაზასთან იყო მიბმული როგორღაც, მაგრამ აქ საქართველოს სხვადასხვა კუთხეებიდანაც ჩამოდოდნენ დასასვენებლად, ვინც გებულობდა მის არსებობას – უფრო ოჯახები, ბავშვებით, ზაფხულობით.

ავვისტო; ვარსკვლავებით მოჭედილი ცა, ძალიან ზევით, მაღლა; ჰორიზონტიდან ჰორიზონტამდე გაშლილი სივრცე; წყნარი ზღვა (აქ ტალღა შორს ტყდება და თანდათან ნელდება, გზადაგზა, ნაპირამდე სვლაში); ზაფხულის თენთი და სიზანტე, სასიამოვნო, ირგვლივ; ჯგუფური ხალისობა; ბავშვების ჟრიამული; არსად არ გეჩქარება... ომარიმ ერთი ბიჭი გამოარჩია მოთამაშე ბავშვებში, 9-10 წლის, მისი ფერწერული პროგრეტი რომ დაეხატა და უთხრა მას ამის შესახებ, სთხოვა

რომ საღამოობით საათი-საათნახევარი დაეთმო ამისთვის, იქვე, ზღვის ნაპირზე, ღია ცის ქვეშ, ყველას წინ, სადმე მოხერხებულად ჩამომჯდარს.. ბიჭი დათანხმდა და პირველი სეანსიც მაშინვე შედგა. ამან ძალიან გააოცა დანარჩენი ბავშვები, დააბნია.. იმან, რომ მათ თანატოლს, მათთან მოთამაშეს ჩვეულებრივად, ერთერთ მათგანს მხატვარი ხატავდა, ნამდვილი, მართლა, მათ თვალწინ, იქვე, ნაპირზე?! ერთად შექუჩულები და გაკვირვებულები, ისინი მოჯადოებულებივით უყურებდნენ ამ პროცესს, ამ გაუგონარ ამბავს, ამ თავგადასავალს!. ალაგ-ალაგ თუ წაიჩურჩულებდნენ ხოლმე, უნესრიგოდ და ყურდებოდნენ, ვიდრე არ დაუბრუნდებოდნენ თამაშს, ისიც რალაცნაირად უნიათოდ, ფეხის ათრევით, უგერგილოდ, თვალი სულ აქეთ ეჭირათ მაინც...

ბიჭი კი იჯდა თავისთვის, წყნარად, არა ცქმუტავდა, არ წრიალებდა, უბრალოდ იყურებოდა სადღაც თავისას, არ წუხდებოდა აქ ყოფნით, თითქოს ესე იყო საჭირო და ისიც აკეთებდა, რასაცა სთხოვდნენ. სეანსის შემდეგ ისევ თამაშს უბრუნდებოდა ბავშვებთან, მაგრამ ისევ რალაცნაირად სხვანაირად: თან მათთან იყო, სრულად ჩართული თამაშში, და თანაც სხვაგან, სადღაც – რეცა საჭირო იყო ბავშვებთან თამაშში და ისიც თამაშობდა მათთან... ათი დღე გაგრძელდა ეს ყველაფერი, ყოველდღე მოქუჩვა და გაყუჩება და ტილოც გამოჩნდა, ბოლოს, ფერებით წერილი. ისევ ჟრიაში ატყდა და იქით-აქეთ სიარული ხალხის, მეტადრე ბავშვების.. ბიჭმაც ერთი შეავლო სურათს თვალი, საკუთარ პორტრეტს და ბავშვებს შეერია. ისევე წავიდა, როგორც მოვიდა, დაფის და ნალარის გარეშე. ომარიმაც ესევე შეარქვა ამ ტილოს: „ტალღამ წაიღო“.....

წინამძღვრიშვილის ქუჩიდან აღმაშენებლის გამზირზე რომ ჩადიხარ ბაქოს ქუჩით, თითქმის მისული გამზირზე, მარცხნივ, ზედ სკოლის წინ, **პატარა ეკლესია** დგას. ის ამ საუკუნეში აშენდა და ამოქმედდა, მის პირველ ათწლეულში, ამ საუკუნის პირმშოა.. ერთი ბენოა ეს ბაქოს ქუჩა, 150-200 მეტრი თავიდან ბოლომდე, სულ, არაფრით ღირშესანიშნავი და თვალშისაცემი, არაფრით გამორჩეული, დათუ როგორღაც მყუდრო. არც ამ პატარა ეკლესიის გახსნა გამხდარა აქ განსაკუთრებული ამბავი, მისი გაჩენა არ აღუნიშნავთ ზარზეიმით, საგანგებოდ, რაიმე ღონისძიების მოწყობით; არც ამ ქუჩის მკვიდრთა ცხოვრებას დატყობია დიდად მისი შემატება, უბრალოდ ერთი ესეთი ადგილი გაჩნდა ბაქოს ქუჩაზე, სადაც თავის შეყუყუება შეიძლება დროდადრო, სანთლის ანთება და პირჯვრის გადაწერა.

ეკლესიის ამოქმედებას არ დაურღვევია ბაქოს ქუჩის ცხოვრების წყობა, მისი აუჩქარებელი რიტმი და მდორე მდინარეობა, მისი განრიგი. ის თავისთავად შეეწყო არსებულ გარემოს, როგორღაც თავისით, ბუნებრივად, შეეთვისა მას და ერთი წილი გახდა იქაურობის, ერთი ატრიბუტი მისი, რომელიც რეცა ისედაც უნდა შემატებოდა ამ ქუჩას, ადრე თუ გვიან, მის მოგუდულ მშვივნას, და ეს დროც მოვიდა... გარკვეულ უხერხულობას ის ქმნიდა მხოლოდ, რომ ეკლესია მეტად ახლო იდგა სკოლასთან, თითქმის მიბჯენილი მის ერთ მხარეს, გარნა საკუთარი ღობით და მის გასწვრივ გაშვებული ხეების მწკრივით, საკუთარი პატარა ეზოთი და სატრაპეზოთი, თავისი შიდა სივრცით ერთგვარ კუნძულად ქცეული ამ გარემოში!. ის არბილებდა იქაურობას, ამ არემარეს, ყველაფერს ირგვლივ, როგორღაც უკანმოხედულს ხდიდა ყველას ქცევას, ჩარჩოში მოქცეულს უნებურად.. აქ ნაკლებ ისმოდა მჭახე ხმები და ხაფი შეძახილები, უშვერი სიტყვები და უწმანურობა, როგორღაც უხერხული იყო ამ ეკლესიის გვერდით, მის სიახლოვეს, მის მიდამოში უხამსად მოქცევა.. სკოლიდან გამოსული ბავშვების ყრიაშულიც კი მოთოკილი გახდა უფრო, არა ისეთი თავდავიწყებული და თავანწყეტილი, გაკვეთილების დამთავრებას რომ მოყვება ხოლმე, ჩვეულებრივ!..

შიშველი იყო ეკლესიის კედლები თავიდან, ორი-სამი ხატის ამარა, როცა გაიხსნა – კანკელზე, გვერდით.. საკმაო დროის შემდეგ დაიწყო მისი მოხატვა, ხატებით შემოსვა: ნელინელ, კვალიკვალ, ჯერი-ჯერობით, შუაღედებით შორის – მისი მოქ-

მედების შეუფერხებლად, საეკლესიო მსახურების შეუჩერებლად!. დღესაც არ არის ეკლესია მოხატული სრულად, ერთი-ორი ნაკვეთი კიდევ არის მასში შეუვსებელი, შეუმოსელი, თუმცა ეს არ არღვევს საერთო სურათს, მის შიდა სივრცეს, შიდა გარემოს, გამთლიანებულს და ამეტყველებულს კედლებსა და ჭერზე გამოსახული წმინდა ამბებით და სახეებით, გამოცხადებებით და განდობებით, ყოველი მხრიდან რომ გიყურებენ და გიცქერიან, რომ მოგყვებიან და გიყვებიან თავთავის ამბავს და გარდახდომილს, გარდავილ გზაზე და განანესზე და მათს ადგილზე ამ სამკვიდროში... მაგრამ მიუხედავად ამ სისავსისა, ირგვლივ რომ გაკრავს, მოგჩერება, ეკლესია არ არის დახუნძლული ამ ხატოვნებით, გადატვირთული ამ სამოსელით, რადგან მათგან ნათელი მოდის რბილი ფერების, თბილი და მშვიდი, შესვლისთანავე რომ მოგეგებება, ზღურბლს რომ გადმოხვალ, გარს შემოგივლის და ზღურბლს უკან დაგატოვინებს ამ სოფლის ხმაურს და მის საზრუნავს, ცხოვრების სახმილს.. თან ეკლესიის სიპატარავეს სულ ახლო მოაქვს მთელი ეს სინათლე და სათნოება, მისი არმური, ფრთილი შეხება, შენად რომა ხდის ირგვლივ ყველაფერს, ახლობელს, საცნოს, შემოგებურება ანაზღეულად და გაგაჩერებს, შენს თავთან დაგტოვებს, შენს სამშვიდველთან, ერთად!. აქ შეიძლება უკვე დადუმდე, გაჩუმდე შინით, ზენარს მიაპყრო გონი და მზერა და შენი გული...

– ესეთი გხვდება, პალიკო, პატარა ეკლესია, როცა კი მიხვალ; ესევე ღებულობს იგი სხვებსაც, ყველას იქ მისულს – თბილად და მშვიდად. აქ შეგიძლია დაიყუჟო ერთხანს, განევთო გარე ჩოჩქოლს და ხმაურს, გათავისუფლდე ფორიაქობისგან, გაჩუმდე (თუნდაც მცირე ხნით) და განმარტოვდე ამ მღვიმეში, შენთვის, სანთელი ანთო და ლოცვა აღავლინო, ზენით.. ამიტომ არის აქ ყველა თავისთვის გაბუდებული, ეკლესიაში, მიუხედავად მისი სიმცროვნობისა, სხვას არ ერევა, არავის ეჩრება, არავის ელის: ყველა თავისთვის იღწვის, თავის სანთელს ანთებს, თავისას ჩივის და თავისას ჩურჩულებს ლოცვას!. აქ ხელს არავინ უშლის, პალიკო, ერთმანეთს (ბევრნიც რომ იყვნენ), არ ფორიაქობენ, არ ფაციფუცობენ, არავის ეძებენ და თითქმის არ ლაპარაკობენ ერთმანეთთან, არ იჩქარიან ერთერთის ცნობას, მხოლოდ სანთლის შეძენისას თუ წაილაპარაკებენ რამეს, ეტყვიან ერთმანეთს ერთიორ სიტყვას, ისიც ხმადაბლა და სვლას განაგრძობენ...

– 50-60 კაცი თუ მოთავსდება პატარა ეკლესიაში, პალიკო, სულ დიდი – ქადაგებაზე, ჩვეულებრივ. მიჯრითა დგანან ისინი ამ დროს, მეტად ახლო ერთმანეთთან, ვერ ინძრევიან თითქმის, მაგრამ არავინ უჩივის ამ სიმჭიდროვეს, არავინ გამოხატავს შენუხებულობას ამ სივიწროვით, სხვაგან რომ აუტანელი იქნებოდა მათთვის, მოუთმენელი, მიუღებელი! – რადგან აქ არიან შეკრებილები, ეკლესიაში, ამ საყუდელში და ცნობის ველში... ერთი ამდენი (და უფრო მეტი) გარეთ არის ხოლმე დარჩენილი კიდევ, იქიდან ისმენს მიმდინარე ქადაგებას და ქალების ან ვაჟების პატარა გუნდის გალობას: ისინიც წყნარად და მოდგინებით.

პატარა ეკლესიის მრევლის ძირითად ნაწილს ბაქოს ქუჩის მაცხოვრებლები შეადგენენ. მათ ემატებიან „გამვლელები“, მნიშვნელოვანი რაოდენობის, გზად

რომ შეივლიან ხოლმე ეკლესიაში, სანთელს აანთებენ, ლოცვას იტყვიან, შეყოვნდებიან წუთით, ამოისუნთქებენ და მიბრუნდებიან უკან ცხოვრებაში, გარნა მოსვენებულები და დაიმედებულები!. ზოგი მათგანი პირდაპირ პირჯვარს იწერს, გვერდით რომ ჩაუვლის ეკლესიას, სვლას შეანელებს მხოლოდ და ისე, რაღაცას ჩაიჩურჩულებს, კიდევ.. საკმაოდ ბევრია ესეთი „გამვლელი“ ბაქოს ქუჩაზე, რადგან ერთი მხრიდან მას აღმაშენებლის გამზირი ებჯინება, მიწყვი მშენებარე და ქოთქოთა, ზემოთ კი წინამძღვრიშვილის ქუჩა ქშინავს, გადატენილი მანქანებით და მოძრაობით; ბაქოს ქუჩა აქ უბრალოდ გადასასვლელია წინამძღვრიშვილიდან აღმაშენებელზე და პირიქით, რომელზეც სულ დადის ხალხი, აქედან იქით და იქიდან აქეთ, ორივე მხარეს; ამას კიდევ ემატება სკოლა, რომელშიც ყოველდღე მიჰყავთ და მოჰყავთ ბავშვები მშობლებს (შაბათ-კვირის გარდა), დილით და მწუხრისკენ.. და პატარა ეკლესიაც იქავე არის, იმავე გზაზე, იმავე მხარეს, სულყველას თვალწინ, გვერდს ვერ აუვლი, ყველასთვის მისაწვდომი და ყველა მიმსვლელის მიმღები...

ერთი უცნაურობა არის, მხოლოდ, ამ ეკლესიაში, ძნელად გასაგები და აღსაქმელი: სამრეკლო არა აქვს მას... უფრო სწორად, მასაც აშენებდნენ ეკლესიის აგების დროს, სამრეკლოს კედლებიც ამოუყვანიათ და შესასვლელიც გამოუკვეთიათ მასში, მაგრამ შეუჩერებიათ მერე ეს სამუშაოები, შეუწყვეტიათ სამრეკლოს შენება რაღაც საფეხურზე, სახსრების სიმწირის გამო ალბათ, თუმცა კი დროებით თითქოს, რადგან იქვე იყო დატოვებული რაღაც საშენი მასალა, კიბე და ხელსაწყოები, რეცა მალე უნდა მიბრუნდნენო და გააგრძელონ სამრეკლოს შენება!.. მაგრამ გავიდა წლები, ჟამი მასთან ერთად და ესევე დარჩა იქ ველაფერი, ეკლესიაში, იგივე ადგილზე, არა შეცვლილა, გაშეშდა თითქოს, დაკონსერვდა ეს მდგომარეობა, გაიყინა და მასთან ის განცდაც, რომ დღეს თუ არა ხვალ განაახლებენ სამუშაოებს და ბოლომდე მიიყვანენ დანყებულ საქმეს, ფეხზე დააყენებენ ბოლოს სამრეკლოს, მეტადრე რომ, ბევრი არცა რა არის აქ გასაკეთებელი, დარჩენილი.. ეს კი არ ხდება, არაფერი მსგავსი, ნაბიჯიც არ იდგმება ამ მიმართულებით, უფრო პირიქით: ბოლო ორი-სამი წელია რაღაც საგნები გაჩნდა, სხვა (ძველი მიწები, ნარჩენი ქვები...), სამრეკლოს ფარღალაღა, ნახევრად ამოსულ ნაგებობაში და უწინ დატოვებულ საშენ მასალასა და ხელსაწყოებსაც დაეცყოთ დაძველება, შეყვითლება, დაედოთ მტვერი, რამაც უსარგებლო საგნების კარღია საწყობს დაამსგავსა ეს სამრეკლო და მისი მიდამო. ამ ვითარების შემობრუნებას პირი არ უჩანს და არც არავინ ჩანს რომ წუხდეს მაინც ამის თაობაზე...

უცნაური სურათი დადგა ამ წლების მანძილზე, გამოიკვეთა და შეიკრა ერთად: ერთი მხრივ ეკლესია, ეს ქრისტეს სახლი, ჩვეულ მოქმედი, უხმაუროდ და დღენიდადაგ, როგორც ეკუთვნის; მეორეს მხრივ კი, იქვე, ათ მეტრში მისგან, შემოსასვლელში, ნახევრად ნაგები და გაუმართავი, ფეხზე ვერ დამდგარი სამრეკლო, უპატრონო და მიგდებული, მიტოვებული სადღაც შარაზე, წინ რომ უნდა გხვდებოდეს ეკლესიაში შესვლამდე, ქრისტესთან შეხვედრამდე, როგორც იოანე ნათლისმცემელი, წყლით რომ ნათლავდა ხალხს და გზას უმზადებდა ქრისტეს,

მომავალს, წყლითვე რომ მონათლა თვითონ იესო, იორდანეზე, საიდანაც დაადგა იგი ქადაგების გზას თვით გოლგოთამდე!! – ზარი არ რეკავს ამ სამრეკლოდან (რომელიც არის და თან არ არის იქ), არც დაუნყია, ხმას არვის აწვდის, ვერვის მოუხმობს, ვერვის ეძახის; აღარად ისმის ხმა ლაღადების „უდაბნოს შინა“, იოანე ნათლისმცემელის უშრეტი ქადაგების და სოფლის სიმრუდის მწარე გაკიცხვის!.. გამოდის: აქ აღარ არის ადგილი იოანესთვის, მისი ქადაგებისთვის და სიმრუდის გაკიცხვისთვის, წუთისოფელში.. რამეთუ გამრუდდა უკვე სოფელი მთელად, თავიდან ბოლომდე, თხემიდან ტერფამდე, კიდიდან კიდემდე – ყველა ხაზით და ყველა წახნაგით, არცა რას ელის... გამოდის: უდაბნოდ იქცა თვითონ სოფელი, გათითოკაცებული და გაერთიანებული, გაშვებული ნებად ადამიანეთი, გზას რომ ვერ გაიგნებ და ვერც რას იპოვი!. უმისამართო ხდება მასში ყველა ლაღადი, უმიმართებო, არავის უძვირს, უბრალოდ ისმის სადღაც აირში, ღია სივრცეში, ვინძლო კიდევე მიწვდეს ვინმეს ან რამეს ამ სანუთროში...

ეკლესიაში კი ზარი მაინც ისმის, თავისი ჯერობით და ხმოვანებით, მიღებული წესით და რიგით, მისი განრიგით.. გაუგებარი რჩებოდა მხოლოდ, საიდან მოდის ეს ხმა და მისი ქცევები, მისი ბგერების გაბმული ძახილი, რამეთუ თვით ეკლესიაში ზარი არ რეკავს და მეტად სათუთა სატრაპეზოდან მოდიოდეს ის, პატარა ეზოში კი მხოლოდ ეს ორი შენობაა მკვიდრად დამდგარი და გამართული, სხვა არაფერი.. ანდა, ვისი ლაღადია ეს და ვის მოუხმობს, საით ეწევა, რისთვის ეძახის?. უპასუხოდ რჩებოდა ეს კითხვა დიდხანს, სანამ კითხვა-კითხვითვე არ გაირკვა ბოლოს, რომ ეზოდან მოდიოდა ზარის ეს ძახილი და მონოდება, სადაც ის გაუტანიათ და დაუმაგრებიათ ერთერთ მყარადმდგარ ხეზე, მაგრამ სხვა მხარეს, უფრო სამხრეთით, პირდაპირ ღია ცის ქვეშ, შეუფარებლად, არაფრით გამიჯნული სხვა დანარჩენისგან ან გამოცალკავებული მათგან, ხელითაც რომ შეგიძლია შეეხო, უშუალოდ, უბრალოდ, ისე!. – იქიდან ისმის და იქიდან ლაღადებს რაღაცას თავისას, რეცა თავისთვის... ისე გამოდის, რომ თვითონ ცხოვრება ლაღადებს უკვე წუთისოფლის უდაბნოში და ცხოვრებავე ნათლავს დღეს ადამიანს, თავისი ჭავლით და მდინარებით, თავისი აღმადღებებით: ვინც ამას გაუძლებს და გზას გაივლის!..

– გესმის, პალიკო: პატარა ეკლესიაში შევდივარ, პირველად, პირჯვარს ვინერ, სანთელს ვანთებ, ვჩურჩულებ ჩემსას, სანთლებს ვყიდულობ სახლისთვის და გამოვდივარ იქიდან; მიმოვიხედავ ირგვლივ, თვალს შემოვავლებ იქაურობას, ამ პატარა ეზოს, სამრეკლოსაც ვიპოვი, ნახევრად აშენებულს, ნახევრად ნაგებს; უფრო ახლო მივდივარ სამრეკლოსთან, გარს შემოვუფელი, შევათვალიერებ – თითქოს შენების პროცესშია ისიც, მშენებლებიც იქვე უნდა იყვნენ სადმე, უბრალოდ გასულები თუ არიან რამეზე, რამე საქმეზე და მობრუნდებიან მალე!.. მერე ისევ მივდივარ, პალიკო, ეკლესიაში, რაღაც დროის შემდეგ: იგივე სურათი, იგივე ამბავი, იგივე გარემო, იგივე ნიშნები და უნებურად შედგები ერთ წამს, ერთ გაფიქრებას!. ოდნავ შეიჭმუხნები და შეწუხდები, შეიშმუშნები, იქ რომ არა ხდება არაფერი, არა შეცვლილა და არა დაძრულა ადგილიდან, სამრეკლოსთან.. მერე ეკლესიის მოხატვა დაიწყო, პალიკო, მისი შემოსვა, ამოდ სანახი, გაგრძელდა ერ-

თხანს (შეყოვნებებით, შუალედებით...), მაგრამ მივიდა ბოლომდე და საკუთარი სახე მისცა პატარა ეკლესიას, საკუთარი იერი გაუჩინა მას.. იმედი გამიჩნდა ისევ, უნებურად, რომ სამრეკლოსაც მიუბრუნდებოდნენ ბოლოსდაბოლოს და მასაც მიხედავდნენ, მასაც წამოაყენებდნენ ფეხზე და ამართავდნენ – რომ იქიდან ჩამოკრავდა ზარი მომავალში, ყველას დასანახად და ჩვეულ სახეს მისცემდა საეკლესიო მსახურებას ამ პატარა ეკლესიაში... მაგრამ ეს არ მომხდარა, არა დაძრულა ისევ, ნიშანიც არ ყოფილა რაიმე მოქმედების ამ მიმართულებით, რაიმე მონდომების, რაიმე ძალისხმევის.. წლები კი მიდიოდა და მიდიოდა, შეუჩერებლად და დროც მუშაობდა, დაუზარებლად და დაუნანებლად, შეუსვენებლად და ცხადლივ აჩენდა სინამდვილეს, თანდათანობით: რომ ძველდებოდა სამრეკლოს საქმე, მისი ამბავი, ყავლი გასდიოდა; რომ მის მიხედვას არავინ ფიქრობდა, არავინ აპირებდა და არცთუ დააპირებდა, ვინძლო, მომავალში!..

– მთავარი მაინც საეკლესიო ზარი იყო, პალიკო, სამრეკლოს მოცილებული და ეზოში გატანილი, რალაცა ხეზე მიმაგრებული იქ: როგორღაც გაუბრალოებულ და დაპატარავებული, დამინებული თითქოს, ცხოვრების ორომტრიალში გადაგებული პირდაპირ, შეუმზადებლად, რომ ჩამოკრავენ როცა საჭიროა, როცა დრო მოდის და მიატოვებენ მერე იმავე ხეზე ეულად შთენილს.. ეს ზარიც ვნახე, პალიკო, ხეზე მიჭედებული, იქვე შორიახლოს, ღია ცის ქვეშ, ხელსაც რომ მიანვდენ, რომ შეეხები.. ის საეკლესიო მსახურებას მიყვება უბრალოდ, მის ქადაგება-გალობას, მის რიტუალებს, ერთი ნაწილია ამ რიტუალების, ღათუ გაცლილი საკუთარ საკრალობას და შინაარსებს, როგორღაც გვერდიდან მოისმის და არა ზემოდან, სამრეკლოში რომ ჩამოკრავენ და წრიულ ტალღებად გადმოეშვევება ამ სიმაღლოდან ყველაზე, ნებით, მთელად რომ შეავსებს იმ არემარეს და კრძალვით აგავსებს შენც უნებურად!.. ეს უკვე რალაცას ნიშნავდა, პალიკო, რალაცას გეუბნებოდა და გაგებინებდა, რალაცას გიხსნიდა, ეს არ იყო უბრალოდ მოვლენების თანახვდომა და გარემოებების დამთხვევა, სხვადასხვა ამბების შემთხვევითი თანაწყობა, აქ სხვადასხვა ნიშანმა მოიყარა თავი ერთ ადგილას, შეიკრიბა როგორღაც ერთად, ერთურთს მიემატა: პატარა ეკლესია; ნახევრად ამოყვანილი სამრეკლო; გარეთ გატანილი და ხეზე დამაგრებული ზარი; და მიუხედავად ყველა ამისა, წლების მანძილზე სათანადო წესით და რიგით მიმდინარე საეკლესიო მსახურება, თავისი მრევლით და მლოცველებით და მიმსვლელებით!..

– ეს ჩვენს დროებას ეხება როგორღაც, პალიკო, რალაც დიდ ცვლილებას, მას თან რომ მოაქვს ან მოიტანა უკვე.. ცხოვრება გაიხსნა თითქოს მთლიანად, გააღო წუთისოფლის დარაბები, მოხსნა მას კრეტსაბმელები, არა დატოვა გაუმჟღავნებელი და გამოუთქმელი, გობით გადმოღვარა სოფლის ამბები ყველა მხრიდან და ყველა ღარიდან, ყველა კუთხიდან და კუნჭულიდან, გამოაჩინა მთელი მისი ზნე და ბუნება, დაუოკებლობა და ზღვარგადასულობა, ცთუნებათა ხორხოცი და თან სულყველას თვალწინ!!.. უკვე ყველამ ყველაფერი იცის, ყველა გაიგო, ყველაფერს ხედავს, სულყველა ესმის და ვერსად ნაუხვალ ამ სინამდვილეს, ამ რეალობას, ვერ გაეცლები, ვერ გაერიდები: პირისპირ რჩები მასთან, მარტოკა, აქამდე მისულ ადამიანთან, საკუთარ თავსაც რომ ველარ უძლებს!!

– ძნელი დრო გვერგო, პალიკო, მეტად, ძნელად გასატანი და დასაძლევია, როცა ცხოვრება თვითონ მეტყველებს, თვითონ ლაღადებს როგორც იოანე ნათლისმცემელი და უკვე „არა არს დაფარული, რომელი არა გამოჩნდეს, და არცა საიდუმლო, რომელი არა გამოცხადდეს“, მაგრამ ისიც უნდა გავლიოთ და გადავიაროთ, რადგან ეს არ არის გზის დასასრული – თუნდაც ხეებზე დაკიდული სამრეკლო ზარებით...

დეკემბრის სუსხიანი დილა, კვირადღე. არ ყინავს, მაგრამ წინა ორი დღის ნვიმამ და თოვლჭყაპმა თავისი სისველე დატოვა ჰაერში, რომელიც ტანსაცმელშიც ატანს, თუმცა არა იმდენად, რომ შეგამცივნოს ან შეგაჟრჟოლოს, უბრალოდ გაფიცხებს ცოტას, მცირედად, რომ გეამება კიდევ. ბაქოს ქუჩა თითქმის ცარიელია, კანტი-კუნტად თუ შეგხვდება ვინმე, მავანი; პატარა მაღაზიაა მხოლოდ ღია, მარცხენა მხარეს, წინამძღვრიშვილის ქუჩას ოდნავ რომ ჩაყვები, აღმაშენებლისკენ, ქვემოთ, იქავე, ახლოს. შორიდან თანდათან ამოდის რალაცა ხმები, ნელინელ, შრიალივით, ეკლესიის მხრიდან. იქ ლიტურგია მიდის ამ დროს, საკვირაო წირვა – ჯერ საერთო ხმობა ისმის, შორი ხმაურით, გაურკვეველი, მერე უფრო მკაფიო და გარჩევადი, რომ უახლოვდება. ყველაზე წინ მაგალობელი ქალების ხმები მოისმოდა, ისინი უსწრებდნენ სხვებს, ერთმანეთს შეწყობილები და შემკვრივებულები, გამოკვეთილები, მაგრამ უფრო გამეტებული და აჩქარებული, ბევრად მეტად, ვიდრე ჩვეულებრივ, ვინძლო უღიმღამო და სუსხშეპარული დარის, ნაცრისფერში გახვეული გარემოს მოჟამული იერის თუ გაშვლებილი ხეების და გაშიშვლებული სახლების სევდიანი სახეების შემხედვარე, რომ მოდებია გარემოს ირგვლივ: „უფალო შეგვინყალე, უფალო შეგვინყალე, უფალო შე-გვი-წყა-ლეე“!! სწრაფად მიაყოლეს, თითქოს ჩქარობდნენო მაგალობლები, ეშურებოდნენ, რომ დაუყოვნებლივ მიენოდებინათ მათი ვედრება მართი მისამართით, რომ რაც შეიძლება მალე მიწვდნოდა მათი გალობა უფალს და შეესმინა იგი!. და ეს გალობა, ეს შევედრება სულ უფრო მჭახე ხდებოდა და ასხეპილი, სულ უფრო მეტად ძლიერდებოდა და გეხებოდა, რაც უფრო უახლოვდებოდი ეკლესიას და მისგან მომდინარე სიტყვებს და ხმობას, თან რომ მოგყვებოდა მერე ესევე დიდხანს, ესევე მქისედ, მას რომ შორდებოდი, პატარა ეკლესიას, რომ ნელდებოდა თანდათანობით, ნაკვეს-ნაკვესად, შორი ბგერადობით, გამეორებებით და რეფრენებით...

ერთი მაგალობლის ხმა გამოირჩეოდა განსაკუთრებით (უფრო ახალგაზრდის) ამ გალობაში, გამეტებული და დაუზოგავი, ყველა კიდეს გაცდენილი, თითქმის კვილამდე რომ მიდიოდა თავის ხმობაში, თითქოს სიცარიელეს უღებდაო ხახას და იქ ჩასძახოდა თავდავინყებით და გამალებით: „უფალო შეგვინყალე უფალო შეგვინყალე უფალო შე-გვი-წყა-ლეე“!! – რომ დაეძლია სკნელის სილუე და უსახობა და გაელწია მის იქით, გზაზე... როგორღაც ცალკე ისმოდა მისი ხმა, საზღვრებს გადასული, მიუხედავად მაგალობელთა მთელი გუნდის აწვართულობისა და მათი გალობის ასხეპილობისა: ის მაინც ცალკე ისმოდა და ცალკე ზმნობდა, ცალკე ფიცხობდა, მათ ზემოთ კიდევ.. თავიდანვე გხვდებოდა მისი სიმქისე ყურში, გჩხვლევდა თითქოსდა; მერე მკვეთრდებოდა მეტად და

მეტად, ეკლესიას რომ უახლოვდებოდი; გაუსხავდა სრულად, შეგაცენებდა, რომ გაუსწორდებოდი, ყურთან გასხლეტილი ტყვიის ნივილივით, დროის ნუილივით!. ვერ აღიქვამდი უცებ რა იყო, საიდან მოდიოდა ეს შეძახილი, რა იდგა მის უკან ან საით მიემართებოდა ესე აწყვეტილი!?. რამეთუ არ იყო ეს ჩვეულებრივი ჩივილი, რაიმეს აჯება, ცხოვრებით ნუხილი, რადგან ის არ ჰგავდა უბრალოდ ვედრებას, დღითიდღე რომ აღავლენ საკუთარ ლოცვაში, საკუთარ დუმილში: მას მკაფიო მიმართება ჰქონდა და ზუსტი მისამართი...

ახალგაზრდა მგალობლის გამთოშავ ხმაში არ ისმოდა სასონარკვეთა, დაკარგულობა ან გამოუვალი მდგომარეობით გამოწვეული უიმედობა და შეძრწუნება, მისგან არ მოდიოდა უმომავლობის გაცხადებიდან ამოსკვნილი გულის ყვირილი, ის არა სცემდა განგაშის ზარს და არ მოუწოდებდა ხალხს შეკრებისკენ და ერთად დადგომისკენ განსაცდელის წინ!. აქ ბევრად მეტი იყო, მეტი ისმოდა, ბევრად მძიმე და დამთრგუნველი, გულის მომწყლავი, გაბრძოლების სურვილსაც რომ მოგიკლავდა სულ სათავეში!! – ის ცივი ცოდნის წინ გაყენებდა, დრომ რომ გამოკვეთა, რომელიც გამცნობდა და გეუბნებოდა შეუცდომელად და დაჯერებით, რომ: ამ ცხოვრებამ გზაკვალი დაკარგა ნუთისოფელში და არც ექნება იგი მყოზადში; ერთ ადგილს ტკეპნის იგი ხანია, ღათუ აღმასვლად ნათლავს ამას ყოველმხრივ; თამაშად იქცა ყველა ქმედება ამასობაში (საიდანაც არ უნდა მოდიოდა ის), რეცა შეჯობრად საკუთარ თავთან (სინამდვილეში) და ამ აღტყინებით გულის მოოხება, ადამიანის; შემთხვევითობაც კი ამოვარდა დღის წესრიგიდან, ვერაფერს მართავს, ვერაფერსა ცვლის, რამეთუ თანმიმდევრულად განისაზღვრება ყველა ნაბიჯი და მიმართება დღეს სანუთროში; სიცარიელე იპყრობს სამშვინველს მკვიდრად და ნებად, ყველაფრის მომცველი და მომნელებელი; კაცს აღარ ახსოვს (აღარც აწუხებს) საიდან მოდის, ვინ არის, რა მოაქვს, ან რა მოელის – გაუთავებელ აწმყოშია ჩაძირული სრულად და განელებული...

ახალგაზრდა მგალობელი პირდაპირ უფალს მიმართავდა, უშუალოდ, შუამავლებს გარეშე, მათი გვერდის ავლით, უფალს მოუხმობდა ესე დაუზოგავად და გამეტებით, მისგან ითხოვდა ნუთისოფლის უგზო-უკვლობიდან გამოყვანას და ცხოვრების უთავბოლობიდან და ღრჭიალიდან ადამიანის დახსნას – მხოლოდ მის იმედად შთენილი!. რადგან მარტოდ დარჩენილი ადამიანი ველარ აგნებდა გზას და თავად ცხოვრებაც მას ვერას შევლოდა თავისი დღითიდღე მდინარებით, მარტოდენ ცოდნას მატებდა, შეუჩერებლივ, თუ როგორ გაეძლო და ეტრიალა, როგორ ეარსება აწმყოთი მოფარგლულ ნუთისოფელში... მგალობელი ამას ითხოვდა, ამას მოითხოვდა ხელალებით და დაჟინებით, რადგან მხოლოდ უფალს შეეძლო დაშთობილი ცხოვრების გაცოცხლება და ადამიანის გადაყვანა ამ საყუდელში.....

– ესეთი იყო ეს ვედრება-ძახილი, პალიკო, სულისწამლები და გამთოშავი, ესეთი იყო შინაარსი, მის უკან რომ იკითხებოდა. მგალობელი შევლას არ ითხოვდა, არც დახმარებას, არც მიტევებას, ის ნუთისოფელში გაბლანდული და უმისამართო ცხოვრებაში ჩახვენილი ადამიანის გადარჩენას ითხოვდა უფლისგან,

თვით ღმერთის „ხატად და მსგავსად“ ქმნილი ადამიანის გამოხსნას სიცარიელიდან, ვითომ-ცხოვრების სათამაშოდ რომ იყო ქცეული დღეს. მეტად ძნელი იყო ამ აჭრილ ყვირილთან შეხვედრა, პალიკო, მასთან შეჯახება ესე პირდაპირ, მეტად მტკივნეული, იძულებით დაფიქრება ესეთ საკითხებზე, გვერდს რომ უვლიდი, შენს საკუთარ თავზე, შენს ცხოვრებაზე, შენს მიმართებაზე ამ საწუთროში! უნებურად გეპარებოდა შიში: ძალიან ხომ არ დაგაგვიანდა ამაზე დაფიქრება, ძალიან შორს ხომ არ წავილო დროის დინებამ თავისი გზებით, რამეს თუ აკეთებ დღეს შეგნებულად?... ის კი აგრძელებდა თავის გალობა-ძახილს სულ ბოლო ხმაზე, თავის ცივ კივილს და ისევ და ისევ გაბრუნებდა უკან, დაუკითხავად მოსულ ფიქრებში, მათ ძიებებში, რომლებიც არა ქრებოდნენ თავისთავად, არ ჩერდებოდნენ, უბრალოდ ნელდებოდნენ თანდათანობით, ბაქოს ქუჩას და მის ეკლესიას რომ ცილდებოდი, მათი გადადება ხდებოდა მხოლოდ შემდგომი დროისთვის.

– უცნაური იყო თვითონ ამ ქალთა გუნდის გალობა, პალიკო, მისი აჩქარებული და გამეტებული, ზომას გადასულად განვრილებული ხმობის გაგონება, მქისედ რომ გხვდებოდა ყურში შორიდანვე, თითქოს გაგკრაო რალაცამ მეყვსად, რეცა მალე უნდათო მოათავონ გალობა და წავიდნენ თავისას, მითად ჩქარობენო, ვინძლო.. მაგრამ მიუხედავად ესეთი ამოვარდნილობისა საერთო წყობიდან, შეუსაბამობისა საეკლესიო მსახურების რიტუალობასთან, ბევრი მიზეზის მოძებნა შეიძლებოდა მაგლობლების ამგვარი ქცევის ასახსნელად და გასაგებად, თუნდაც სუსხიანი დილის ხორკლიანი ფერის მოშველიება ამისთვის. სულ სხვა იყო, პალიკო, ახალგაზრდა მაგლობლის ცას მინვდენილი ხმა და აწყვეტილობა, უნებურად რომ გაჩერებდა და გაშეშებდა ადგილზე!. მე შეეხვედრივარ ადამიანის ნამდვილ ნუხილს, ბოლომდე მისულს, ულმობელს და გულის მომწყვლავს, საშველი რომ აღარ არის და აღარც იქნება და მაინც რომ უნდა იცხოვრო, განაგრძო ყოფნა მოგებულ სოფელში: ისიც სხვა იყო, მაინც. ერთი ჩამებეჭდა მათ შორის მეტად..

– აღმაშენებელზე ჩამოვდიოდი ბაქოს ქუჩიდან, მის მეორე მხარეს, პალიკო, იქიდან კი აქეთ გადმოდიოდა ვინმე შუახნის ქალი, ჩემგან ირიბად.. სულ ღვარად მოსდიოდა ცრემლები სახეზე, ისე ტიროდა, გულამომჯდარი, სულ ღაპალუპით, ღიად, ყველას წინ, უკანმოუხედავად, არავის ერიდებოდა, არავის ეცლებოდა, ესე ქვითინებდა, დაუფარად, გლოვობდა მოთქმით, თითქმის ღრიალებდა, გულამოსკვნილი, მაგრამ უსიტყვოდ, ისევ თავისთვის, ისევ თავისას... მისკენ გავიწიე ინსტიქტურად, ხელის შეშველება მინდოდა, მოსალბუნება, მისი დაწყნარება, მაგრამ მალევე მივხვდი ამის უადგილობას და უსარგებლობას, ისევე შევდექი, რადგან დიდი იყო განუზომლად ამ ქალის ნუხილი და მისი მოთქმა.. სჩანს რალაც მოხდა მის სამკვიდროში, რასაც ველარ მოაბრუნებდა სოფელი უკან, რამაც მოსწყვიდა მისი ცხოვრების გავლილი ნაწილი და წარსულის წყვიდადში გადაისროლა, დატოვა ისე, ხელცარიელი!.. საშინელი იყო, პალიკო, ამის ყურება და მოთმინება, უსუსურობის განცდა, რომ ვერას შველოდი საწყალ ქალბატონს, რომ ვერაფრით უმსუბუქებდი მას ესეთ ნუხილს...

– მაგრამ კიდევ სხვა იყო, პალიკო, ახალგაზრდა მაგლობლის უფალს აპყრობილი მწველი ძახილი, ბოლო ხმით ვედრება, ბევრად დამთრგუნველი და შიშის

მომგვრელი, რადგან ის არას ჩიოდა თავისას, არას თავისთვის, ადამიანს ესარჩლებოდა ყველა ძარღვებით, ის ენანებოდა, უფსკრულისკენ რომ მიექანებოდა და იკარგებოდა ნაკვეთ-ნაკვეთად, ადამის მოდგმა, მის გადარჩენას ითხოვდა უფლისგან, ცხოვრების შეცვლას ამისთვის!. ეს ყველას გვეხებოდა, პალიკო, თითოს და ერთად, ვინც გაიგონებდა და გაიგებდა და შეყოვნდებოდა საკუთარ ცხოვრებაზე და მომავალზე ჩაფიქრებული, მის გაგრძელებაზე მერე.. ახალგაზრდა მგალობელი ყველას ექომაგებოდა, ყველას ესარჩლებოდა, თავდაუზოგავად, ხმის ჩახლეჩამდე და განვრილებამდე...

– ამგვარ საეკლესიო გალობას მეტი არ შევხვედრივარ, არც მანამდე და არც მერე, არც ვინმეს უხსენებია რაიმე მსგავსი – ის ცალკე იდგა, პალიკო, ყველაფრისაგან, ამ ქალთა გუნდის გალობა დეკემბრის სუსხიან დილას.. მეტადრე იმ ახალგაზრდა მგალობლის ვედრება-ძახილი იყო გონის ამჭრელი, გამოცხადებასავით, საიდანღაც რომ მოვიდა, გაელვებასავით და ესევე წავიდა სადღაც, შორეთში, ქართული „იყო და არა იყო რა“-სავით: რომ არსად არის, გარნა თან დაგყვება ძილში თუ ცხადში, მისტიურ საბურველში გახვეული და შენახული შენს სამშვინველში. ნიშანივით იყო ისიც, პალიკო, ის გალობა-ძახილი, თუ გაიგებდი და აღიქვამდი, პასუხებს ელოდა ადამიანის: შენს ცხოვრებაში, შენს ქმედებაში.. დანარჩენი ყველაფერი ჩვეულებრივი რიგით აგრძელებდა სვლას (ანუ, ყოფნას), როგორც ეს იყო ჩვენი დროისთვის წინდასაზღვრული.

ადრე საღამოა, მარტის თვე, გაზაფხულის პირი, თუმც ზამთრის უნაღველობა (ანუ გვალვა, ამ ზამთარს რომ არ მოცილდა თბილისს) კიდევ მოყვება ქალაქს და გაცოცხლების სურნელიც აქ არ იგრძნობა ჯერ, ღათუ ტყემლის ხეებმა უკვე მოისხეს თეთრი ყვავილების საბურველი ჩვენს ეზოში, როგორც ყოველთვის. საღამოს მსახურება პატარა ეკლესიაში, თავისი ქადაგებით და ვაჟების გუნდის გალობით, ზარიც რეკავს საჭირო დროს და იქაურობას უვლის გრძელი ტალღებით: ყველაფერი წესის მიხედვით ხდება და მიღებულ ფარგლებში თავსდება, მიდის. ეკლესია სავსეა თავისი მრევლით, რომელიც ეზოსაც იკავებს ამ დროს; ზოგიერთს ბავშვიც თანა ჰყავს. ყველა წყნარად არის, არავინ ხმაურობს, არ ფაციფუცობს, ქადაგებას ისმენს, მას მიდევნებულ გალობას (რადიოდინამიკებიდან, იმავე ხეზე რომაა მიმაგრებული, ზარის ზემოთ), პირჯვარს იწერენ დროდადრო, არ ლაპარაკობენ, საეკლესიო მსახურების რიტმს მიყვებიან მშვიდად, გულდინჯად, დაუნჯებულად, როგორც ჭირდება ამგვარ მოქმედებას და რამდენ ხანსაც მოითხოვს ის: ეს უკვე მათი კუთვნილებაა, ეს ყველაფერი, მათი ცხოვრების ნაკვეთი, ნაწილი, საეკლესიო მსახურება და მისი რიტუალები, გათავისებული სრულად, მიუხედავად მათი ცალკეული შეუსაბამოებებისა და უცნაურობებისა, მიუხედავად იმისა, რომ ქადაგების სიტყვები ზემოდან ისმის, დინამიკებიდან და იქიდან იმლება განვრცობილად, ზარი კი მის ქვემოთ რეკავს და იქიდან ჟღერდება, მოგუდულად.. ძნელი სათქმელია, რამე თუ ღვივდება იქ, ამ ერთობაში, გარნა ფაქტია (ემპირიული), რომ პატარა ეკლესია ესე მუშაობს უკვე ხანია და რომ საეკლესიო მსახურების ესე წარმოებაც შესაძლებელია ამ ახალ დროში...

ვარსკვლავებით მოჭედული ცა.. მთაში ის ისე ახლო მოდის, გეგონება, ცოტა კიდევ რომ აიწიო, ხელსაც მიაღებ, თანავ შიში გეპარება ქვეშეცნეული, ტანში რომ გაგირბენს და სხეულშიც იგრძნობ: კიდევ უფრო ახლო რომ ჩამოვიდეს, მაშინ რას იზამ?. ხეობაში ის როგორღაც ალაგ-ალაგ ჩანს: ხან გამოჩნდება ზემოთკენ, შორით, ხან მიეფარება მთის ფერდს თუ ხეებს; ხან გამოხლტება წინით, გვერდიდან და მალევე გასხლტება, შეეფარება რამეს – იალკიალივით, რომ ხედავ და ვერ ხედავ, შენაცვლებით.. ყველაზე სრულად ვარსკვლავცა ზღვაზე და ტრიალ მინდორზე ჩნდება, ზემოთ რომ იყურები და მთელ თალს მოიხილავ თავზე წამომდგარს ძალიან მაღლა, ქვემოთაც რომ ჩამოდის მინის კიდემდე, მიგარდმო, ირგვლივ... აქ ის დიადია, რიდის მომგვრელი, თავისი განვრცობით და განუზღვრელობით, თავისი სიღრმით, თვალს რომ ვერ მიაწვდენ ვერცერთი მხარით!. ალბათ უსასრულობის განცდა და ცნებაც აქედან მოდის, აქ იღებს სათავეს, აქ ცნაურდება მისი განფენის თვალუნვდენობიდან და მისი თავის და ბოლოს განუჭვრეტელობიდან მომდინარე, გზა-კვალს რომ ვერ გააგნებ მის წიაღებში!. მასში რომ იყურები და ისევ ვარსკვლავცას ხვდები, ისევ მას ხედავ ყველა მხარეს, ახლოს თუ სიღრმეში, ყველა მიმართულებით, გადავსებულს და გადაჭედილს ცთომილებით, ციური სხეულებით, უცნო ობიექტებით და ფიგურებით, მტვერის და აირის უცნაური წარმონაქმნებით, ბნელი შორისებით და შავი ღრმულებით, ბნელი მორევებით (თვალს რომ ვერ გააღწევ), სივრცის შუილით და დროის სვლა-გეზით!.. ვინძლო მასთანვე არის გადაბმული უკვდავების იმედი და მოლოდინი, მისი წარმოსახვა, მისკენ მიმავალი გზების ძებნა და ძიება და მიმართება, სამყაროს უსაზღვრობით და დაუსრულებლობით დაიმედებული და გათამამებული, სულ რომ თავს დაგყურებს, დასაბამიდან და ესე მკვიდრი ჩანს და შენეული.. და ყველაზე მძიმე განცდა და შეგრძნება დღევანდელი ადამიანის იმასთან მიდის სწორედ, იმასთან არის დაკავშირებული და მიმართული, რომ ის სასრულო აღმოჩნდა, ვარსკვლავცა, სამყარო თავს წამომდგარი: სივრცეშიც, დროშიც, ოდენობაშიც, რაოდენობაშიც.. ... ესე იგი, სხვაგან უნდა ვეძიოთ უსარსრულობა უფრო.....

– უცილოდ, პალიკო, მომნუსხველია ვარსკვლავებით მოჭედილი ცა, მისი სა-
ნიერი, გაბღღვიალებული და გადაჭიმული მთელ ცის კაბადონზე, ამოუნურავი
თვალთ და ჭვრეტით.. ყველაზე წინ (და უკეთ) მასზე მზით განათებული მთვარე
და პლანეტები და ჩვენთან ახლოდ მყოფი ვარსკვლავები და თანავარსკვლავე-
დები იმზირება; იმის იქით შედარებით დაცილებული და მით ნაკლებ მოციმციმე
ცთომილები კრთებიან; და კიდევ უფრო იქით ცარიელი შორისებევითაა არეები,
რომლებშიც რომ იყურები დიდხანს და დაჩემებით, დაჟინებით, ოდნავ მბჟუტავი
ნერტილების სიმრავლეები გხვდება ციური სხეულების, ქულებივით შეწყობილი
ერთმანეთზე, ბოლო რომ არ უჩანთ და ბინდ-ბუნდს ქმნიან გაუთავებელს და
გაუღვეველს!.. აქ თავისით მოდის, პალიკო, უსასრულობის განცდა და გზნება,
თავისთავადი და ბუნებრივი, გულს და გონებას რომ გიფორიაქებს და აღარ მო-
გასვენებს, თან რომ წაგიღებს, არ შეგეშვება, არ დაგანებებს თავს, რამეთუ შენც
მისი წილი ხარ, ამ სამყაროსი, მისი ნაშიერი და მასში მოსული, მასში გაჩენილი.. ...

– იოლი არ იქნება ამ სინამდვილის მიღება და გათავისება, პალიკო, ამ რე-
ალობის, რომ სასრულოა ჩვენი სამყარო, ვარსკვლავცა, ნუთისოფელი, ათასწ-
ლეულები და ათასწლეულები (და უფრო მეტიც) რომ შეჰყურებდი კრძალვით და
რიდით და მოლოდინით, რომ ის გაზიარებდა უსასრულობას, თვალუნვდენობას,
დროით დაუსაზღვრავ ცხოვრებას, უკვდავებას – ადრე თუ გვიან.. მისგანვე ღე-
ბულობდი ძალას და ღონეს, ნიჭებს და უნარს და მოთმინებას გზა გაგეკვლია
სოფლის ბრუალში და გაგენია ცხოვრების ჭაპანი ამ საწუთროში!. ის კი სასრუ-
ლო აღმოჩნდა, თვითონ, ვარსკვლავცა, სამყარო მთელი და ყველა მასში, შენი
ცხოვრების ჩათვლით.. უკან მიბრუნება დაგჭირდეს, ვინძლო, დასაბამამდე (კა-
ცობრიობის), რომ გაიცხადო გარდახდომილი, ახლიდან გაიარო მისი ბილიკები და
გადასასვლელები და ყველა მონიშნო, პალიკო, მისით მოგებული და მოთხრობი-
ლი, გამორჩენილი და გზად გაბნეული: ბოლომდე რომ გაერკვე ამხდარ სინამდ-
ვილეში და მის სიმართლეში, ადამიანეთში და შენს ადგილში ამ ნუთისოფელში...

ის კი ისევ იქ არის, ვარსკვლავებით მოჭედილი ცა, ზვიადი და გოროზი,
თვალუნვდენელი, უზარმაზარი, უშველებელი: ზომით, განფენით, შემადგენლო-
ბით, ელემენტების სიმრავლით და მრავალსახეობით, მრავალფერობით – ყველა
საზომით.. ყველაზე ახლო ვარსკვლავიც კი (სხვა მზე), ალფა კენტავრი ოთხი
სინათლის წელზე მეტი მანძილით არის დაშორებული ჩვენგან, ანუ სინათლეს
(ყველაზე სწრაფ მსრბოლელს ჩვენს სამყაროში, რომელიც თითქმის სამასიათას
კილომეტრს გადის ერთ წამში) ოთხ წელზე მეტი ჭირდება მისგან დედამიწამდე
მოსვლისთვის!. სხვა ცთომილები და მათი კრებულები, მათი წარმონაქმნები და
შორისები კიდევ უფრო შორს იმყოფებიან ჩვენგან, მნიშვნელოვნად: ზოგი ასე-
ულობით სინათლის წლით, ზოგი ათასეულობით, ზოგი მილიონობით და ზოგიც
მილიარდობით სინათლის წლებით, და წლები და წლები უწევს სინათლის სხივს
გზაში ყოფნა, ვიდრე მოალწევდეს ჩვენს პლანეტამდე და მოიტანდეს ცნობებს
სხვა ციურ სხეულებზე, მათ ერთობებზე და წარმონაქმნებზე, იქაურ ამბებზე და
ვითარებებზე, იქ მიმდინარე პროცესებზე და მოვლენებზე – იქაურობაზე...

ეს ყველას ეხება, ყველაფერს ამ სამყაროში, ყველასგან მოდის მისი წილი გზავნილი და უწყება (მათ რაობაზე და სახეობაზე, ზომა-წონაზე და მათ გზაკვალზე...), რაც ჩართულია მის უკიდველანო ფერხულში და წუთისოფლის სულმოუთქმელ და შეუჩერებელ ტრიალ-ბრიალში: ვარსკვლავ-ცთომილებს, ყველა ჯურის და ყველა სახის (ჯუჯა ვარსკვლავების ჩათვლით); მათ პლანეტარულ სისტემებს, თანამგზავრებით; ცთომილთა ხომლებს, თანავარსკვლავედებს; მათ გალაქტიკებად შეკრულ ერთობებს; გალაქტიკების ერთიან ჯგუფებს, კლასტერებს; ეულ სხეულ-საგნებს, ობიექტებს, მარტოდ დამთობილთ კოსმიურ სივრცეში, ვინძლო ნარჩენებს მთელი სხეულების (ძველი დიდების), რომ დაბორიალობენ ამ უსაზღვრობაში უმისამართოდ და უთავბოლოდ, შემთხვევის გზებით და მოლოდინით დაგეშილები; და ასე შემდეგ, და ამდაგვარად... მერე კი იმავე გზით და საშუალებით, იგივე სინათლეს მიაქვს ცნობები ჩვენს პლანეტაზე, დედამიწაზე მთელ სამყაროში, მის ყველა კუთხეს და ყველა მხარეს, მის ყველა კუნჭულს და ყველა არეს, რომ სხვებსაც ამცნოს ჩვენს შესახებ, ჩვენი არსებობა, ჩვენი ამბავი და სანიერი, ხმა მიაწვდინოს კიდევ სხვა სულდგმულს (თუ ვინმე არის) წუთისოფელში: ადამიანზე, მის გავლილ გზაზე, მის საცხოვრისზე ამ სანუთროში!..

– წარმოდგინე, პალიკო, ჩვენი გალაქტიკა, „ირმის ნახტომი“, არც თუ ისეთი დიდი და უსაშველო კოსმიური წარმონაქმნი (100 ათასი სინათლის წელი გასწვრივი სიგრძე), 200 მილიარდ ვარსკვლავს კრიბავს და ფარგლავს (დაახლოებით) თავის საზღვრებში და სამანებში, მათ პლანეტარულ სისტემებთან ერთად, ასტეროიდებით და სხვა ნარჩენებით!. კოსმიურ სივრცეში კი 200 მილიარდზე ბევრად მეტი გალაქტიკაა (ვგონებ ტრილიონს სცდება უკვე მიგნებული), გაბნეული და გაშვებული ყველა მხარეს და მიმართულებით და ესეც, თავის მხრივ, მხოლოდ ნაწილია მთელი წუთისოფლის, ამ სამყაროსი – მისი ნაკვეთი ოდენ, ერთი.. ბუნებრივად ჩნდება მისდამი რიდი და მოწინება და მღელვარება ჩაუქრობელი, მთელად რომ გაპყრობს მასზე შემყურეს, მის წინ დარჩენილს მისსავ სხეულში!..

– და დააკვირდი, კიდევ, პალიკო, რა საოცარი ცნება და უცნაური სიდიდეა თვითონ ეს „სინათლის წელი“.. ერთი მხრივ, იგი მანძილებს ზომავს ციურ სხეულებს შორის, კოსმიურ კიდევანეს და განფენილობას; მეორეს მხრივ კი ის დროს აღრიცხავს, კოსმიური მანძილების გასავლელად რომ ეხარჯება სინათლის სხივებს!. თანაც, გავლილ მანძილებს დროის ერთეულებში ნიშნავს და ზომავს, შესაბამის დროის ულუფებს კი გავლილი გზების ზომებიდან განსაზღვრავს ბოლოს!. და ეს ყველაფერი ისევ სინათლესთან არის დაკავშირებული და გადაბმული, მასთან იკრიბება და იძენს მნიშვნელობას მხოლოდ!! სხვაგან ის არ მუშაობს, უაზრო ხდება, შინაარსს კარგავს, აქ ესე სავსეს.. მართლაც როგორ არის ერთმანეთთან გადანასკვული და გადაბმული სივრცე და დრო და დრო და სივრცე: როცა ეს სინათლეს ეხება და უსაზღვრობას...

ესე გამოდის, სინათლეს მოაქვს ყველა ცნობა წუთისოფელზე, მის აღნაგობაზე და განვრცობაზე, მის არსობაზე, ის უვლის სამყაროს და წვრილად ყვება

ყველაფერს მასზე, რაც რამ შეხვდება წინ: მის ყველა კუთხეზე და ყველა კუნ-ჭულზე, ყველა ალაგზე და სამკვიდრებელზე, ყველა სხეულზე და წარმონაქმნზე – მის ყველა არეზე და ბინადარზე.. არაფერს ტოვებს აღუნუსხავს და აღუ-რიცხავს, ცნობების მომცემს და მომწოდებელს და გზების მომკვლევს, ყველას მონიშნავს; გამონვლილვით კრიბავს მონაცემებს ყოველ მათგანზე, მათ ერთობებზე და სიმრავლეზე (ასაკზე, ზომა-წონაზე, რაობაზე, სახეობაზე, ოდენობაზე, შედგენილობაზე, მდგომარეობაზე, მომავლისაკენ მიმართებაზე...), დაუზარელად და დაუყოვნებლად ავრცელებს ყველაფერს მიგნებულს და მოპოვებულს მთელ სამყაროში, მის ბინადრებში, რომ ყველამ გაიგოს ერთურთის ამბავი, ცნოს ერთმანეთი! და ესე ყოველწამს, ესე ყოველ უამ.. ამიტომ გვადგას თავზე ვარსკვლავცა, გაბღღვიალებული და გაჩირაღდნებული, სავსე ციმციმით და ციაგებით, მთელი მისი სიგრძე-სიგანით და სიფართოთი; და მისით ცხადდება და დასტურდება, მისით მონმდება ჭეშმარიტებაც, რომ: „ნათელი იგი ბნელსა შინა ჩანს, და ბნელი იგი მას ვერ ენია“!..

ჩვენამდეც მოაქვს სინათლეს ყველა ცნობა და უწყება ცის კაბადონზე, მის ბინადრებზე, დედამინამდე, ესეთი რუდუნებით და მონდომებით მოკრებილი მთელ სამყაროში, ყველა ციური სხეულიდან და წარმონაქმნიდან: თავად რომ ასხივებენ და ამ ციმციმით აჩენენ თავს; ცთომილებიდან მოწეული შუქით არიან განათებული და მით მჟღავნდებიან, ჩნდებიან ცის თავანზე და სხვებსაც უწილადებენ მოგებულ სინათლეს; „შავი ხვრელებიდან“, სინათლის სხივებსაც რომ ნთქავენ და ყლაპავენ, აღარ აბრუნებენ უკან და მით აჩენენ თავის უზარმაზარ დაბრუნებულ შავ ხახებს, გარშემორტყმულს ცეცხლოვანი დისკებით და მათი მობრიალე ალექსებით – ცხელი მორევებით; უხილავი „ბნელი მატერიიდან“, ბადე-ჩარჩოებად რომ შემონწყობილა ვარსკვლავურ ხომლებს და გალაქტიკებს, რომელთა საზღვრებსაც იგივე სინათლე ავლენს (ბნელი ბორცვების ლანდებს), მათ როცა ხვდება, გვერდს რომ აუვლის და მის კვალად გაიმრუდება გზას, თავისი სრბოლის ხაზს; ცარიელი სივრცის უკიდვანო სკნელიდან (“ბნელი ენერჯიიდან”) და მისი უძირო უფსკრულებიდან, საიდანაც მხოლოდ გრძელი შუილი ისმის მშვიერი ღმუილის, დროდადრო, შორით... და ეს ყველაფერი გარჩევადია, დამზერადია ჩვენს ვარსკვლავცაზე, თუ გაუყვევი და მიედევნე სინათლის ზარებს და მის ციაგებს მათ სწრაფობაში და გაუნელებლობაში!..

ესევე ხდება დედამინასთან შეხებისას, მასთან მიმართებით.. სინათლე ისევე გამონვლილვით და რუდუნებით აგროვებს ცნობებს და უწყებებს ჩვენს პლანეტაზე, მის რაობაზე და ასავალ-დასავალზე, როგორაც სხვაგან და უფრო წვრილადაც; ჩვენი პლანეტის გაჩენით და მასზე სიცოცხლის ჩასახვით დაწყებული, ადამიანის აღმოცენებით და დამკვიდრებით მოყოლებული, მისი წუთისოფლის მდინარებაში ჩართვით გაგრძელებული და დედამინური ცხოვრების ანმყო გაშლამდე და განფენამდე მოწეული!. მონაცემების ეს შეგროვება ჩვენს ცხოვრებაზე და მის გზაკვალზე, ჩვენს სახეობაზე და ავან-ჩავანზე სულ მიდიოდა და მიწყვი მიდის წუთისოფელში: შეუჩერებლად, შეუსვენებლივ.. სულ იკრიბებოდა, ფასოვდებოდა, სინათლის ქულებში იფუთებოდა ყველა სადაგი ცნობა და მონაცემი დედამინაზე და სინათლის სხივებითვე, მათი კონებით ეწოდებოდა მთელად სამყაროს, ვარსკ-

ვლავურ სივრცეს, ყოველთვის, ყოველჟამ: მის ყოველ კუთხეს და ყოველ მხარეს, ყველა სამკვიდროს და ყველა ალაგს, ყველა ციურ სხეულს და ციურ წარმონაქმნს – მის ყველა ბინადარს!..

გზავნილების გაცვლას ჰგავს მონაცემების ეს მიმოქცევა დედამიწასა და ვარსკვლავცას შორის, განუწყვეტელი მიწოდება ინფორმაციის ერთმანეთისთვის, ცნობა ერთურთის, წვრილად განერილი ცნობების და მონაცემების მიცემა საკუთარ თავზე და თავგასავალზე, გარდავლილ გზებზე და აწმყოს ქარგებზე: სინათლის სხივებით და მეშვეობით, მისი ტალღებით და სიტყვანყობით, მრუდე ხაზებით – მისი ქარაგმებით..

– საოცრად არის მონყობილი სამყარო, პალიკო, როგორღაც შეკრული ერთად, განუზღვრელ ერთიანობად, მიუხედავად მისი მრავალსახეობისა და განვრცობილობისა, მიუხედავად მისი განუწყვეტელი ზრიალისა და ტრიალისა სანუთროში.. აქ სინათლეს ყოველ ციურ სხეულთან მიაქვს ცნობები სხვა ბინადრებზე, სხვა არსებებზე (მეზობლებზეც და შორით მყოფებზეც), სარწმუნო, სანდო და საიმედო და მისი მეშვეობით ყველამ ყველა იცის უკვე ერთმანეთის, ერთურთის გზაკვალის და მიმართებების, ყოველ შემთხვევაში, ეს მონაცემები ხელმისაწვდომია, არ იკარგება დროის კალთებში და მისი განახლებაც მიწყვიად მიდის, განუწყვეტელად!. ხილვადი ციური სხეულები თავად მეტყველებენ, უხილავებს კი სინათლე ავლენს მათთან შეხვედრისას და შეხებისას: ირიბად, გაკვრით..

– ამითავ არის ვარსკვლავცა ესე ახლობელი და შინაური ჩვენთვის, პალიკო, სულ რომ ხილვადია და არა გვცილდება, თავზე რომ დაგვყურებს დღენიადაგ!.. მორიდება და პატივი გიჩნდება მისი უსაზღვრობის და სიღრმის შემყურეს, მოკრძალებული ხდები მისი თვალუწვდენობით მონუსხული, ჟრუანტელიც კი დაგივლის ხოლმე მას შეჩერებულს, მაგრამ არა შიში ან შეშფოთება, არა ფრთხობა მისი ძალის და გოროზობის, არამედ მადლიერება, უფრო, იმედიანობა, რეცა სიმშვიდეც, სულ შენთან რომ არი: რამეთუ მისი წილი ხარ, მასთან ზიარი ამ უსაზღვრობის და უძირობის, მიუხედავად იმისა, რომ ერთი წვეთი ხარ მის საუფლოში, მხოლოდ და მხოლოდ, ერთი ნამცეცი..

– და ჩვენზეც ყველამ ყველაფერი იცის, პალიკო, ამ სამყაროში, სულ დანვრილებით, დედამიწაზეც, ადამიანზეც და მის ყოფაზეც ნუთისოფელში, რადგან სინათლე დღენიადაგ იღწვის და არავის ტოვებს სიბნელეში და უცნობლობაში, სულყველას აცნობს ერთიმეორეს, ერთურთის ამბავს... ამ სინამდვილიდან გამომდინარე და ამ სიცხადიდან ამოსული გაუგებარი ხდება ესეთი თავგამოდება და მონადინება ადამიანების, მათი ესეთი მეცადინეობა შეაკონიწონ რალაც გზავნილები, „ფუძე-ბარათები“ თუ უწყებები და კოსმიურ სივრცეში გაუშვან ისინი, ხმა რომ მიანვდინონ მის ბინადრებს, სხვა გონიერ არსებებს, სხვა ცივილიზაციებს, ცნობა რომ მისცენ ჩვენს შესახებ, შეატყობინონ ჩვენი არსებობა, კაცობრიობის ჩამოყალიბება და მისი ცივილიზაციის აღმოცენება!.

– უცნაური ძალისხმევაა, პალიკო, უსარგებლო და უმისამართო, არას მომცემი, რადგან სინათლემ დიდი ხანია უკვე მიაწოდა ციურ სხეულებს ყველა ცნობა

და მონაცემი დედამიწაზე, მის მიერ გავლილ გზაზე, ბევრად სრული და ბევრად სავსე, ვიდრე ეს შეიძლება გაკეთდეს „ფუძე-ბარათებით“! თანაც სინათლე კვლავაც აგრძელებს თავის მოქმედებას, შეუსვენებლივ.. ამ გადასახედიდან და სანიერიდან მომდინარე, ბევრად უფრო საგულისხმოდ და მნიშვნელოვნად სხვა საკითხის გარკვევა ისახება დღეს, სხვა კითხვა ჩნდება პასუხგასაცემი, საკმაოდ ძველი, მაგრამ ჯერაც უპასუხოდ დარჩენილი – დროდადრო ხმობილი „ფერმის პარადოქსი“: თუ დედამიწისგარე ცივილიზაციები არსებობენ, მაშინ „სად არიან ყველა ეს უცხოპლანეტელები?“ ...

– ესე ჩანს, პალიკო, ესე ყალიბდება, რომ მარტოკები ვართ წუთისოფელში, ერთადერთი ცივილიზაცია მის სამკვიდროში და საუფლოში, მისით გაშვებული ბედის ბრუნვაში.. ერთგვარი ობლობის განცდას იწვევს ეს ადამიანიში, იმის გაცხადება, რომ ეულადა ვართ დარჩენილი ამ თვალუნვდენელ სამყაროში, ერთ ციციქნა წვეთად მოქცეული მის სამანებში!. ალბათ აქედან მოდის ეს გამეტებული ძებნა და ძიება სხვა გონიერი არსებების, სხვა ცივილიზაციების, „უცხოპლანეტელების“, მათი კვალის მაინც! გასაგებია... მაგრამ ეს ყველაფერი სულ სხვანაირადაც შეიძლება იყოს წაკითხული და გაგებული, პალიკო, სულ სხვა შინაარსი შეიძლება ამოიკითხო მასში, თავითვე ჩადებული, ვინძლო: რომ ადამიანი სამყაროს კვანძია, მისი ქვაკუთხედი და ამოსავალი, ნამდვილი სუბიექტი და მყობადის გამხსნელი!.. ალბათ ამასაც ამბობდა იესო, როცა განმარტავდა გაბრაზებული, რომ „შაბათი კაცისთვის დაებადა, და არათუ კაცი შაბათისათვის“ – სხვა დანარჩენიც, ყველა დანარჩენი.....

სამყაროს ყველა კუთხიდან მოდის დედამიწაზე ცოცხალი ცნობები იქ მიმდინარე პროცესებზე, ხდომილებებზე და მოვლენებზე, ყველა ციური სხეულიდან და წარმონაქმნიდან, მისი ყველა ობიექტიდან.. ყველაზე ადრე მზის სისტემის ფარგლებში მომხდარ ამბებზე და მოვლენებზე ვლებულობთ ცნობებს, შეტყობინებებს.. ისინი კარგ ფარდობაშია დედამიწური ცხოვრების რიტმებთან და მსვლელობასთან და საერთო დროისეულ ზოლში თავსდება, მთლიანობაში.. ცნობებს სხვა კოსმიურ სხეულებზე და იქ მიმდინარე პროცესებზე ბევრად გვიან ვლებულობთ (ჩვენი პლანეტიდან მათი დაშორებისდა მიხედვით): ზოგს წლების შემდეგ, ზოგს ასეულ-ათასეული წლის შემდეგ და ზოგსაც მილიონობით და მილიარდობით წელს ველოდებით... და ესე, თანდათან, ამ გზით და საშუალებით სულ უფრო შორს და შორს ვიხედებით კოსმიურ სივრცეში, სულ უფრო ღრმად ვიყურებით მასში, სულ უფრო ფართოდ მოვიხილავთ მის კიდეგანეს და სიღრმის სიშორეს, არაფერს ვტოვებთ მიუხედავს და განუჭვრეტელს, გაუცხადებელს!. სულ პირველ გალაქტიკასაც მივწვდით უკვე, თითქმის ცამეტნახევარი მილიარდი სინათლის წლით რომ არის დაშორებული ჩვენგან, და იმის იქითაც კი გავაღწიეთ, შიგ ჩავიხედეთ, ლამის სამყაროს დაბადების ნერტილამდე მივედით, მის სათავემდე, პირველი აფეთქებით (Bing Bang) ამოფრქვეული აირის მღვრიე ბოლქვები რომ დავინახეთ, მსუყე ღრუბლების ამოსვლა უცნო წიალიდან, მათი სივრცული გაშლის დაწყება და დროის ჩართვა ამ ცხელ ლიობში!..

არაჩვეულებრივია: ვარსკვლავცა გარჩევადსა ხდის ყველაფერს ამ სამყაროში, ცხადლივს, დამზერადს, მის ყველა მოვლენას და ხდომილებას, მის ყველა ამბავს, კოსმიური სივრცის ყველა მხარეში და განაკვეთში, მის ყველა არეში! აქვე რაც ხდება, დედამიწის სიახლოვეს, ჩვენი მზის სისტემის ფარგლებში და შემოგარენში; მისგან რამდენადმე მოშორებით, მიგარდმო მიმოპენტილ თანავარსკვლავედებში; კიდევ უფრო იქით, სამყაროს შიგნით, მის სიღრმეებში და მრუმე კავებში; და სულ ბოლოშიც (თუ სათავეში), კოსმოსის საზღვარზე, ნუთისოფლის კიდეში... და ამავედროს, ამასთან ერთად, ეს ყველაფერი დროშიც იშლება და ნაწილდება, იქაც ლაგდება თავისი ჯერით, ჟამთასვლის სარტყლების განრიგებით: მათგან ყველაზე ახლო დროითი ტალღა ანმყოზე გვამცნობს, მზის სისტემის ამბებს მიგვადევნებს; შემდეგი ტალღა არცთუ დიდი ხნის წინანდელ მოვლენებს გვიჩვენებს, აგვიწერს წლების წინ რაც ხდებოდა ჩვენს ახლო გარემოში, თანავარსკვლავედებში; ამის იქით უკვე ათასწლეულების შრეები იხსნება, იმ დროს მიმდინარე მოვლენები ნუთისოფელში; და ესე ჟამი-ჟამ სულ უფრო შორით ჩავდივართ დროის ხვეულებში (გარდასულს ვკითხულობთ მის გრაგნილებში და ეტრატებში), თითქმის ძირამდე, დასაწყისამდე ქვეყანის!. აქ თვალთ ვეხებით, თითქმის, უშუალოდ, დასაბამს სოფლის...

დედამიწასთან მიმართებითაც ესევე იხსნება დრო-სივრცის ქარგა – მისგან დაშორება-სიახლოვის ხასიათით და ფორმით: მზის სისტემის ფარგლებში ის ანმყოში მიმდინარე მოვლენებით ცხადდება და ცნაურდება, ჩვენი პლანეტა; მზის სისტემის გარეთ, სისტემის ახლო შემოგარენში დედამიწა უკვე წლების წინანდელი სახეებით წარმოდგება; უფრო შორს მყოფი კოსმიური ბინადრები ათასეული და მილიონი წლების წინანდელ დედამიწას უმზერენ და უყურებენ, მასში იმ დროს მიმდინარე ამბებს მიყვებიან ნებით; იმის კიდევ იქით ჩვენი პლანეტის ფორმირების პროცესები ხდება გარჩევადი მხოლოდ, მზის სისტემის ჩამოყალიბების პროცესის ზოლში; და კიდევ უფრო იქით, კიდევ უფრო შორ კოსმიურ მხარეებში დედამიწა აღარ იმზირება საერთოდ, არ ჩანს საწიერზე დღეს, რადგან სინათლეს ჯერ არ მიუტანია იქამდე ცნობა და უწყება ესეთი პლანეტის გაჩენის და მასზე ცხოვრების გაღვივების და განვითარების შესახებ!..

უცნაურია და ძნელად გასათავისებელი იმის აღქმა და გაგება და გაცხადება, რომ სამყაროს მნიშვნელოვან ნაწილში ჩვენ ვერა გვხედავენ, ვერად აღგვიქვავენ დღესაც და მეტად ძნელია იმის მიღება და მძიმეა იმის განცდა, რომ კოსმიური სივრცის შორ არეებში არა იციან დედამიწისა და ადამიანეთის შესახებ, რომ მათთვის ჩვენ არც კი ვარსებობთ საერთოდ, არ გავჩენილვართ ნუთისოფელში, არ ვისახებით ჯერ სადმე, რამედ.. ჩვენს წინაშე კი ხელისგულივითაა გადაშლილი მთელი სამყარო, მთელი მისი არე და მარე, სიგრძე-სიგანე, რომლის ნებისმიერ მხარეს შეიძლება გოჯი-გოჯ ჩავყვეთ, ძირის-ძირამდე ჩავიდეთ, თვით ამ სამყაროს დასაბამსაც კი შეგვიძლია მივაპყროთ მზერა, თავად დაბადებას ჩავხედოთ ნუთისოფლის, მის მოვლინებას!. ამ გადმოსახედიდან, როგორღაც განსხვავებული გამოდის დედამიწისა და ვარსკვლავცის თვალსაწიერები, ასიმეტრიული: ჩვენ შეგვიძლია მთელი კოსმოსი მოვიხილოთ, კიდი-კიდედმე, თვალუნვდენელი; შორეული ციური სხეულების ბინადრებისთვის კი დედამიწა ჯერ არც გაჩენილა,

არ შენივთებულა, არ შემკვრივებულა ციურ სხეულად – არ გადმოსულა ბნელი სკნელიდან ხილვად მხარეში, წუთის სოფელში და სამყოფელში... ..

– მართლაც არაჩვეულებრივია, პალიკო, აქ რომ არაფერი იკარგება, სამყაროში და ეს ვარსკვლავცა რომ გარჩევადსა და დამზერადსა ხდის ამას ყველაფერს, ყველას რაც ხდება თუ მოხდა უკვე წუთისოფელში დასაბამიდან და დღესამომდე, რომ ეს ყველაფერი აღბეჭდილია ცის კაბადონზე, შემკვიდრებულია მის დიდ ხალიჩას და მიუხედავად იმისა, რომ ამ მოვლენების და ხდომილებების უმეტესობამ უკვე ჩაიარა და გალია ჟამი, რომ მათში მონაწილე ბევრი ციური სხეული აღარც არსებობს დღეს სამყაროში, ყველა მათგანი ისევ ხილვადია და დამზერადი და ისევ გვიყვება თავთავის ამბავს და თავგადასავლს: წუთისოფლის გაშლას კოსმიურ სივრცეში და მის სახეცვლას დროით მწკრივებში – ყველას მიმართებას მერმისისაკენ, მომავლისაკენ, მყობადისაკენ, რომელიც გარდაუვალად და უცილოდ მოდის!. და ეს ყველაფერი სულ ახლოს არის, პალიკო, ზემორე, ვარსკვლავცაზე აღბეჭდილი, თავს რომ დაგვყურებს დღენიდაგ, ხელმისაწვდომი როგორც საერთო მოხილვისთვის, ისე მისი ცალკე არეების და მხარეების უფრო გულდასმით გამორჩევისთვის და ჩაძიებისთვის, მათ ხვეულებში და გრაგნილებში ჩაკირკიტებისთვის და მათ ამბებში და თავგადასავლებში გარკვევისთვის...

– ეს საოცარია, პალიკო, სინათლე რომ ყველაფერს აღბეჭდავს თავის ხვიებში, თავის სხივებში და სხივთა კონებში, მათ მრუდე ფორმებში და ქარაგმებში, ყველას რაც ხდება წუთისოფელში, უბრალოდ დრო ჭირდება კოსმიური მანძილების გავლას და მოკრებილი ცნობების მიტანას ყველა ციურ სხეულამდე და ობიექტამდე, ყველა არსებულ მისამართამდე, გარნა ეს პროცესი წამითაც არ წყდება, არა ჩერდება და (ამ თუ იმ გზით) ყველა ლეზულობს თავის ნაკრებს მონაცემების და წარმოდგენების სამყაროს შინა ამბებზე და მოვლენებზე, რომლებიც საერთო ჩარჩოს ქმნიან ყოველი ციური სხეულის თუ წარმონაქმნის არსებობისა და ცხოველყოფისთვის.. უწინარესად ცნობები მათი ახლო შემოგარენიდან მოდის, მერე უფრო დაშორებული არეებიდან, მერე კიდევ უფრო შორი შრეებიდან და სიღმეებიდან, სარტყელებიდან და წრეებიდან, ცნობები ბობოქარ კოსმიურ ცხოვრებაზე, იქ მიმდინარე პროცესებზე და ხდომილებებზე: თუნდაც ვარსკვლავების ერთმანეთთან შეჯახება-შეერთება რად ღირს, პალიკო, და მითუმეტეს, შავი ხვრელების შერწყმა-შეერთება ერთ მთელად, ერთ დიდ შავ ხვრელად!!.. ამ თვალთახედვით, რა თქმა უნდა, სევდიანია და გულდასანყვეტი, სამყაროს დიდ ნაწილში რომ არა სმენიათ, რომ არა იციან ჩვენს პლანეტაზე და თვითონ ჩვენზე, ადამიანებზე, მაგრამ ეს ბუნებრივიცაა, რამეთუ დედამინა სულ ოთხნახევარი მილიარდი წლისაა დღეისთვის (მზეც კი 5 მილიარდ წელს ითვლის ოდენ), წუთისოფლის ასაკი კი თითქმის 14 მილიარდი წელია უკვე და იგი შესაბამისადვე არის გაშლილი და განფენილი კოსმიურ სივრცეში.. თან, მეორეს მხრივ, აქ მოვლენების მიმზიდველი განვითარება ისახება სამომავლოდ, რადგან გარკვეული დროის შემდეგ ადამიანი დაძლევს კოსმიურ მანძილებს და შეძლებს გარედან, ძალიან შორი არეებიდანაც შეხედოს თავის საცხოვრისს, საკუთარ პლანეტას და ჩაიხედოს მის წიაღებში და შორ შრეებში!.

– წარმოიდგინე, პალიკო, შესაძლებელი იქნება გარედან შეხედო დედამიწას, კოსმიური სივრცეებიდან და სიშორიდან მოიხილო შენი საცხოვრისი, არა მისი კომპიუტერული წარმოსახვები და სიმულაციები (შესაბამისად მოხატული და მოკალმული), არამედ უშუალოდ, პირდაპირ, ცინცხლად იხილო იგი, სინათლის სხივებით და სხივთა კონებით განათებული და გამოჩენილი, ამოყვანილი ხილვად სამყაროში, მასში მიმდინარე პროცესების და მოვლენების, გარდაქმნების და გარდასახვების თვალის მიდევნებით და მიყოლებით, მისი ცხოველმყოფელობის გალვივება-განვითარებაზე დაკვირვებით: პლანეტის ფორმირებიდან დაწყებული და ვიდრე აწმყომდე, დღევანდელ დღემდე მოსული, ისეთის, როგორიც არის დედამიწა თავისთავად და ბუნებრივად, როგორიც იყო იგი გარდასულ დროებებში, სხვადასხვა ჟამსა და სხვადასხვა ხანს, მისი ევოლუციის სხვადასხვა საფეხურზე და სტადიაზე, როგორცა ვხედავთ ყველაფერ დანარჩენს ამ ქვე-ყანაში, სინათლის ძალით და შემწეობით და მეშვეობით გამორჩეულებს მის სანახებში!..

– არაჩვეულებრივია, მართლაც, პალიკო, რომ არსებობს ესეთი შესაძლებლობა, ესე რომ არის მოწყობილი წუთისოფელი, მთელი სამყარო, მისი ვარსკვლავცა, რომ არა იკარგება მის სანიერზე, მასში მომხდარი, რომ ყველა ინახება სინათლის ხეივანში და სორსალებში, სხივთა კონებში, მის გრაგნილებში, რომ მიუხედავად სოფლის განუწყვეტელი ტრიალ-ბზრიალისა და კოსმიური ვნებების დაუოკებელი ხორხოცისა და დაუცხრომლობისა (წალეკვას რომ უქადის ყველაფერს ირგვლივ), აქ არა ქრება, არ იკარგება!! არა იფარება და არა იფარცხება.. რომ ყველა შეიძლება ნახო და იხილო ცხადად, პირდაპირ, ლამის შეეხო, რომ შეიძლება სუნთქვა იგრძნო სხვა დროებების, სხვა ჟამთასვლების, მათი სურნელი იგზნო და მღელვარება, ალმური გარდასული „ხანების“...

– დროში მოგზაურობას ემსგავსება ეს მოქმედება, ეს ძალისხმევა, პალიკო, ოღონდ სივრცეში გადაადგილებაა სინამდვილეში ის, დროის და სივრცის ერთმანეთთან გადანასკველობით და გადაბმულობით გამოწვეული და გაშვებული.. დედამიწას რომ ცილდები თანდათან, სულ უფრო მეტად და მეტად და მისი წარსულის სურათებიც რომ არ აყოვნებენ და იქვე იწყებენ გამლას თავისი ჯერით და რიგით და მიმდევრობით, თვალწინ გიცოცხლებენ გარდასულ ამბებს და ხდომილებებს, პლანეტის მიერ გალეულ გზას და თავგადასავალს – ცხადლივ, თვალნათლივ.. თან ამ წარსულში შენ არ ერევი, პალიკო, არანაირად და ვერც ჩაერევი, რადგან ათასეული და მილიონი სინათლის წლებით და მეტადა ხარ დაშორებული ამ დროს დედამიწას და უბრალოდ ფიზიკურადაც ვერ შეეხები მას, რომც მოინდომო, ვერ ჩაერევი მის იმჟამინდელ ყოფაში, ვერ ხელყოფ უკვე მომხდარს და დროში გარდავლილს!.. აქ უკვე ყველაფერი დალაგებულია თავისი წესით და რიგით, თავისი განრიგით: ყველა გარდახდომილს აწმყო ამტკიცებს და ადასტურებს (იმჟამინდელი) და მით ამკვიდრებს წუთისოფელში; თან ამავდროს, ყველა მომხდარი სინათლის კონებში აღიბეჭდება და ინერება მის ხვეულებში, რომ გარდასული ამბების სიმართლე არ დაიკარგოს, არ დაიხაფროს ცხოვრების ტევრში და ჟამთა სიშორეში, რომ არ დაიფაროს წარსულის გზნება და აღტყინება (ავი თუ კარგი), აწმყოს მშობელი!. დროზე ზემოქმედება კი მხოლოდ აქ შეიძლება, პალიკო, ამხდარ აწმყოში და მის ჩარჩოში, მასში მოქმედებით, რამეთუ მისით იწყება

შემდეგი მყობადი, შემდეგი მერმისი, რომელშიც მოუწევთ ცხოვრების გატანა და გაგრძელება ჩვენს შთამომავლებს...

– განსაცვიფრებელია ეს წყობილება, პალიკო, ყველაფერი რომ ერთმანეთზეა გადაბმული და გადაჯაჭვული, დამოკიდებული, ერთმანეთის გამგრძელებელი, ყველანი ერთად რომ მოგვიყვანა დღევანდელ დღემდე, ამ ვარსკვლავცამდე, მირიადი ცთომილით და ციური სხეულით, მილიარდი სინათლის წლებით და ჟამთა დინებით, უთვალავი კოსმიური გზებით და ბილიკებით, როგორღაც შეკრული ერთ მთლიანობად, ერთიან სამყაროდ და წუთისოფლად, ჩვენს სამკვიდრებლად!!.

ესე გამოდის, სამყაროს მატთანა ვარსკვლავცა.. წვრილად განერილი და აღბეჭდილი ისტორია მისი დაბადების, დროში გაშლის და სივრცეში განფენის – წუთისოფლის ჟამთა აღწერის.. და ეს ყველაფერი გარჩევადია და დამზერადი ჩვენს ვარსკვლავცაზე, რომლის ნებისმიერი მიმართულებით გადავენება და ჩაძიება დროის მდინარების ერთ წყებას გახსნის ერთმანეთთან გადაბმული ამბების, მოვლენების და ხდომილებების, მასში მონაწილე კოსმიური ძალების და ობიექტების, მექანიზმების და საშუალებების, პირობების და ვითარებების, გარემოსი, რომელშიც ისინი ჩნდებოდნენ, ვითარდებოდნენ და ღონეს იკრებდნენ, ხდებოდნენ ძალმოსილები, ამ პროცესების განმსაზღვრელი ფაქტორების და გარემოებების, მათი ზემოქმედებების და ახდენების – კოსმიური ევოლუციის!.. მთელი სამყაროს მოხილვაც შეიძლება იგივე გზით და იგივე ხაზებით, თუ მისი საერთო სხეულოვანი კუთხის გაშლას გაყვები, საწყისი წერტილიდან, დასაბამიდან, პირველი აფეთქების გამოკვეთით მის წვეროში..

ესეთი არის დღევანდელი რეალობა.. ვარსკვლავცის დამზერის თანამედროვე საშუალებები (სხვადასხვა ტიპის და სახეობის, სხვადასხვა გადანყვეტის უნარის და გარჩევადობის მქონე ტელესკოპები, მოპენტილი დედამიწაზე და დაყენებული კოსმოსურ ხომალდებზე) და მიღებული მონაცემების დამუშავების თანამედროვე კომპიუტერული სისტემები შესაძლებლობას იძლევა სულ უბან-უბან ჩაყვე მთელ კოსმიურ სივრცეს, მკვიდრად ჩაიხედო მის სახიერებაში, ცალკე გამოყო მისი ნებისმიერი არე, ლოკალობა (დიდი თუ პატარა) და გაარკვიო ყველა, რაც ხდება მასში, მის სხეულში თუ ზედაპირზე – შესაძლებელი ხდება მოიხილო მთელი სამყარო, სულ მისხალ-მისხალ, დაწყებული მისი წარმოქმნით და ვიდრე დღემდე, დღევანდელ აწმყომდე და მის გახსნამდე!.. ესე უცნაურად ყალიბდება ეს სინამდვილე, დროით მოცემული: მთელი ვარსკვლავცა ერთი მთლიანი ლაბორატორია გამოდის ცის კაბადონზე, რომელშიც საკმარისია აირჩიო რაიმე კონკრეტული, კერძო არე, სათანადოდ მოფარგლო იგი, აღნუსხო მისი მახასიათებლები და თავისებურებები და თვითონ სამყარო ჩაატარებს მერე საჭირო ექსპერიმენტს, მკაფიოდ განსაზღვრული ამოცანით და საკითხებით, კვლევის ობიექტით, თვითონ კოსმოსი განახორციელებს მას! საჭირო იქნება მხოლოდ კარგად დააკვირდე თავად ექსპერიმენტს (იქაურ ამბებს) და მის მსვლელობას, ზუსტად აღნუსხო და აღრიცხო მისი მონაცემები და მაჩვენებლები, რაოდენობრივი თუ თვისობრივი, ზუსტად გამოკვეთო მისი მიკვლევები და პირველადი შედეგები.. დამკვირვებელი თვითონ ადამიანია უკვე აქ...

ნათელი ხდება, სარწმუნოდ და საიმედოდ: რომ სამყაროში არა იკარგება უმი-სამართოდ, არაფერი მომხდარი მის სამანებში – ყველა აღინუსხება, აღირიცხება და აღინერება მატთანში; რომ მატთანე (ჩვენი ვარსკვლავცა) ხელმისაწვდომია ყოველთვის, ხელისგულივით არის გადაშლილი ყველას წინაშე – მის გასაცნობად და წასაკითხად, არარა არის მასში დაფარული და დამალული, გადანახული; რომ ადამიანმა უკვე დაიწყო ამ მატთანეს გაცნობა, მისი გარჩევა და გადაკითხვა, მიზანმიმართულად და თანმიმდევრულად – მისი თავების, მუხლების და ნაკვეთების ნაკვეთ-ნაკვეთ ჩაყოლა-ჩაკითხვით... კვანძი აქ ორ ხაზზე გადის, ორ ქვაკუთხედზე, ორ ფუძე-კვალზე: ამ სამყაროში არა იკარგება აღურიცხავი და აღუნერელი; და წუთისოფლის თავგადასავლის არცერთი ნაკვეთი არ არის დაფარული და მიუწვდომელი, გადანახული!..

– ანუ, მართლაც არაფერია, პალიკო, ამ სამყაროში დაფარული, უბრალოდ ყველა თავის ჯერს ელის დღის სინათლეზე გამოსასვლელად, თავის დროს ელის გასაცხადებლად!. ესე გამოდის.. ესე იკითხება მისი ფურცლები და გრაფილები, მისი ეტრატები, ყველა ამბით და გარდავლილი ხდომილებით.. ადვილი არ იქნება ამის მიღება და გათავისება, დღითიდღე ზიდვა ადამიანისთვის – ამ სიმართლეში ცხოვრების კვალვა...

– წარმოიდგინე, პალიკო, რამდენი რამე ექნება ყოველ ჩვენგანს ფიქრების ხურჯინში გადანახული, გულის სიღრმეში დაფარული, რომლის გახსნა და გახსენება, რომლის გამჟღავნება საკუთარ თავთანაც არ ენდომება, არ ენატრება!. აქ კი, გამოდის, სამყაროში საერთოდ არაფერია დამალული, დავინწყებული, არაფერია გაურკვეველი და გაუხსნელი და ვინძლო ყველა დროს იყვნენ ადამიანები, რომლებმაც იცოდნენ მატთანეს არსებობა და უჩუმრად კითხულობდნენ კიდეც მის გრაფილებს და ფოლიანტებს, მასში აღწერილ კოსმიურ ამბებს და თავგადასავლებს, მათ გაგრძელებებს!.. ადამიანიც არ უნდა იყოს, პალიკო, გამონაკლისი ამ წეს-წყობაში და სათუთა მისი ნაღვანი და ნამოქმედარი, მისი ნავალი და ნაკეთები განსაკუთრებულად და გამორჩეულად იყოს დაფარული სხვისი თვალისგან, გადანახული, სავარაუდოა, რომ დამზერადია მისი ცხოვრების გზა-ბილიკებიც (ისევე როგორც ყველა სხვა ამ სანუთროში) და ალბათ სწორედ ამას მიანიშნებს ზოგიერთი წყაროც, როცა ახსენებს ეგრეთწოდებულ „აკაშეს ქრონიკას“ – ქრონიკებს, რომელთა ფურცლებზეც ყოველი ადამიანის ცხოვრების გზა და ნაბიჯებია აღბეჭდილი და აღწერილი, სულ მისხალ-მისხალ, სულ გამოწვლილვით (მათ შორის შენიც), რომლის შესახებაც ადრეც იცოდნენ მავანებმა და მავანებმა და კითხულობდნენ კიდეც მათ თავ-თავის სიჩუმეს და სილუეს ამოფარებულები...

– ძნელი დრო მოდის, პალიკო, ანუ მოვიდა უკვე, როცა საკუთარ თავსაც ვეღარ დაემალე, ვერ შეეფარები ვერაფერს, ვერარას მიაჩუმათებ, როცა აღარაფერია უკვე დაფარული და დამალული და ყველა საიდუმლოც ცხადდება თანდათან თავისი ჯერით: ან უნდა შეცვალო შენი ცხოვრება, მისი ნირი და მისი ყაიდა, ძირფესვიანად; ან კიდეც მიიღო გაცხადებული სიმართლე და სინამდვილე და ზიდო იგი როგორც შენი ჯვარი, მოგებული წუთისოფლით – იქნება თავად შეიცვალო ამასობაში ან ჯვარი შემსუბუქდეს დროთა განმავლობაში..

– თან გეფიქრება, კიდეც, უნებურად, ამის იქით, ცის თაღს რომ შეჰყურებ შეკვირვებული: ნეტავ რას შეცვლიდა კაცობრიობა მის ქმედებებში, ადრე რომ სცოდნოდა რომ არა იკარგება ამ სამყაროში, რომ ვერას დაფარავ მის ხვიარებში!. ან ან რას შეცვლის?. და ერთი კაცი, პალიკო, ადამიანი, ის რაღას შეცვლიდა მის ცხოვრებაში!? მისი ცხოვრების სვლაში და გზის ხაზვაში? დღეს მის ყოფნაში და მდინარებაში?. მისსავ საკუთარ ნუთისოფელში?. – უკვე რომ იცის, ზუსტად, ყველაფერი...

ესე მოდის და მოდის დედამინაზე ცნობები მთელი სამყაროდან, იქაურ ამბებზე და ვითარებებზე, შეუჩერებლად, შეუსვენებლივ, ჩვენი შემოგარენიდან, ბევრად უფრო შორი მხარეებიდან, სამყაროს კიდეებიდან, უწყებები და შეტყობინებები ხდომილებებზე, წინა მოვლენების შემდეგ რომ ჰქონდა ადგილი ამ არეებში, ერთგან წლების წინ, ზოგან ბევრად უფრო ადრე და სხვაგან კიდეც უფრო შორეულ წარსულში!. უწყვეტად მიდის ეს პროცესი, სულ ახალი და ახალი ცნობებით ამ მხარეებში შემდგომ მოყოლილ მოვლენებზე, მათ გაგრძელებაზე, ისე, რომ შეიძლება თვალი გაადევნო წინა ამბების და ვითარებების განვითარებას, მათ მდინარებას დროში და სივრცეში.. ეს ყველაფერი კი ვარსკვლავცაზე იკრიბება და აღიბეჭდება, იქ ლაგდება და ნაწილდება თავთავის ადგილზე, წესის მიხედვით, სათანადო შევსებებით და დამატებებით, მათი აღწერებით და ანაბეჭდებით, უშუალო მონმეობით მოვლენათა შუაგულიდან – როგორც ეს შეშვენის და შეეფერება ნამდვილ მატრიანეს, დროს რომ მიყვება მის ჟამთა ცვლაში.

ესე შეჰყურებ ცარგვალს ზემორე, თავზე წამომდგარს, გაბდღვიალებულ და გაჩირალდნებულ სამყაროს წარსულს: ეხლახან გასულს; სიღრმეში დაშვებულს; შორეთიდან შემოჩერებულს!. კოსმიურ ანმყოზე რაღაც წარმოდგენას ჩვენივე მთვარე, მზე, მის ირგვლივ მორბენალი პლანეტები და მათი თანამგზავრები და ასტეროიდები ქმნიან, ჩვენი მზის სისტემა იძლევა მხოლოდ (ერთი ციციქნა ნაკვეთი მთელ ნუთისოფელში), რადგან დროში წანაცვლება აქაურ ამბებსა, ხდომილებებსა და მათზე დედამინამდე მოსულ ცნობებს შორის საათების ფარგლებში ტრიალებს ოდენ, მათ არა სცდება – მზიდან დედამინამდე გზაწილის მოტანაზეც 8 ნუთზე ოდნავ მეტი თუ ეხარჯება სინათლეს, მთელად!. ყველა დანარჩენი წლებით და წლებით დაშორებულ სამყაროს არეებს ეხება, მათ ეკუთვნის, დროის სარტყელებივით გარს შემორტყმულთ და შემოკრებილთ – შედარებით ახლოდ მყოფთ, დედამინის გაჩენის დროინდელს, ნუთისოფლის დაბადებით აღმოცენებულს და გაღვივებულს...

ანუ, ჩვენი მზის სისტემის იქით მხოლოდ წარსულსა ვხედავთ, ვარსკვლავცას რომ ვუყურებთ: მის განვითარებას და გაშლა-განფენას, მის ცხოველყოფას.. აქ ნებისმიერ ციურ სხეულს შეიძლება გაყვე ძირისძირამდე, კოსმიურ ობიექტს, მისი ცხოვრების გზის მასთან ერთად გავლით და გაშლით და გაცხადებით: ობიექტის წარმოქმნით და ფორმირებით; საკუთარი სახეობის ჩამოყალიბებით და დამკვიდრებით; მოვლენა-ხდომილებების კორიანტელში მოქცევით და გზის გაგნებით; მეზობლებთან და შორით მოსულებთან შეხვედრებით, შეხლა-შემოხლით თუ მშვიდობით დაყუყუებით; გარემოსთან ურთიერთქმედებით, მატერიის და

ენერგიის გაცვლა-გამოცვლით, მათთან თანაარსებობით; და ისევ ცხოვრებით, და ისევ ცხოვრებით, მისი აღმასვლებით და დაღმასვლებით, მისი ამბებით და გარდახდომებით, ვიდრე სასიცოცხლო ძალები არ დაილევა და დაიშრიტება და ციური სხეული არ გადაგვარდება და გაილევა: ვარსკვლავთმორის მტვერს თუ ნისლეულს შეერევა და იქ დაშთება; ან შავი ხვრელის ამოუყორავ ლიობში ჩაიხვეწება და იქ გაქრება!.. ესე უცნაურად არის თურმე მონყოილი ნუთისოფელი: მის ვარსკვლავცაზე უკვე გამქრალი, სოფლიდან გასული ობიექტებიც იმზირება (დღეს არსებულების გვერდით); მათი დანახვაც შეიძლება ცის კაბადონზე, მათი ცხოვრების ხაზის გარჩევა და გამოვლენა და თვალის მიდევნება თავიდან ბოლომდე!..

ანუ, ერთის მხრივ, ვარსკვლავცაზე გადმოფენილ ცთომილებს და მათი სინათლის ანარეკლით თუ შეხებით გამოჩენილ ციურ სხეულებს ხედავ, ზემოთ, მათ წარსულ სახეებს, ლათუ ამავდროს, ზოგი მათგანი აღარც არსებობს უკვე, იქ აღარ არის.. მაგრამ მაინც ჩანს, მათაც ხედავ ცარგვალზე მაინც, აღარ არსებულ კოსმიურ ობიექტებს, და უმზერ მათ წარსულს!.. უცნაურ განცდას იწვევს ამის გაცხადება.. რეცა ძველ დოკუმენტურ ფილმებს უყურებ, ადრე გადაღებულს: ვილაცამ მთის მწვერავალები დაიპყრო; ვილაცამ ალლუმი მიიღო თუ მონანილეობდა მასში; ერთმა დედამინას შემოუარა კოსმოსური ხომალდით; სხვებმა მთარეზე გაიარეს სულ ხტუნვა-ხტუნვით!.. დღეს კი მათგან ერთი-ორი თუ შემორჩა ცხოვრებას, ჯერ კიდევ არის ნუთისოფელში, სხვები გასული არიან უკვე აქედან, მარილზე, სა-იქიოში... ზუსტად ჩვენი „იყო და არა იყო რა“-სავით გამოდის ისევ: თითქოს იმისთვის ხდება ეს ყველაფერი, ამოება რომ დაგანახოს სოფლის ამბების!

მეორე მხრივ კი, მთელი კოსმიური ეპოპეა იშლება თვალნინ და არა მორბენალი უსულო კინოფირებით ამოკვეთილი ფრაგმენტები ცხოვრების ნაკადიდან, არამედ ნუთისოფლის ცხოველმყოფელობა და მდინარება მის რეალობაში, მის სინამდვილეში, იქვე, ადგილზე, იმ დროს და იმ ჟამს, სულ ცოცხლად და ცხადლივ, სულ ციცინცხლად!.. აქ ნისლეული გხვდება, კოსმიური მტვერის და იონიზებული, დამუხტული აირების უშველებელი ვარსკვლავთმორისი ღრუბელი, რომელშიც შეკუმშვის პროცესებია დაწყებული ანუ, ხორციელი (მასის მქონე) ნაწილაკები მიიზიდებიან ერთურთისაკენ გრავიტაციის ძალით, სხვადასხვაგვარ ბურთულებად გორგლდებიან, კორკოტდებიან, რომლებიც (თავის მხრივ) ერთმანეთს უერთდებიან იგივე მანქანებით და ეს ყველაფერი თანდათანობით, გარკვეულ საფეხურზე სფეროსებრ სხეულად ყალიბდება, აიროვან ბურთად, უფრო მკვრივი და ცხელი ბირთვით შუაგულში და შედარებით გაუხმოებული და გრილი დისკოთი მის ირგვლივ, ზევით, რომელიც ბრუნავს თავისი ღერძის ირგვლივ, გამოსხივებას იწყებს სინათლის კონების და ენერგიის და მატერიის ამოფრქვევას მიგარდმო სივრცეში – ვარსკვლავი ჩნდება ჩვენს სამყაროში!.. უფრო იქითკენ სხვა ვარსკვლავურ სფეროს ხვდები, მასთან ერთად მბრუნავი დისკოთი, რომლის მოლეკულ-ნაწილაკებიც მიყვებიან ამ მოძრაობას, ხვდებიან ერთმანეთს, იკვეთებიან, ირევიან ერთმანეთში, ერთვიან ერთურთს, ჯგუფდებიან ერთად, ბრუნავენ

დისკოს შიგნით ორბიტაზე, გარშემო გაბნეულ მასალას ითრევენ თავის რბოლაში, მის მტვერს და ნამცეცებს ენევიან თავისკენ, იზიდავენ და ითვისებენ, ითავისებენ იგივე გრავიტაციის ძალით და მით დიდდებიან და დიდდებიან სულ უფრო მეტად და რაც უფრო დიდი ზომების ხდებიან, მით უფრო ემსგავსებიან პლანეტებს, იძენენ მათ სხეულოვნებას და მოყვანილობას, მათ აღნაგობას, იღებენ პლანეტების პირველად ფორმებს და თან ითრევენ ყველაფერს წინ რაც შეხვდებათ ორბიტებზე მოძრაობისას, ყველა მომხდურს თუ შემოხვედრილს, გზას ისუფთავებენ, ეჯახებიან კიდევ ერთმანეთს (სანამ მათი ორბიტები სრულად გაჭრიან საკუთარ გზა-კვალს), თავ-პირს უმტვრევენ ერთუროს, ნაწილებს გლეჯენ სხეულებიდან, მაგრამ ერთდებიან კიდევ, ერთიანდებიან, ემატებიან ერთმანეთს, სრულ პლანეტებად ყალიბდებიან ამ კვალობაში, კლდოვან-ქვიანი სხეულოვნებით ვარსკვლავის სიახლოვეს და მეტი აირით და ყინულებით დისკოს გარე ნაწილში უფრო მოშორებულ შრეებში, სადაც ვერ აღწევს მნათობის სითბო ყინულის დამდნობი – ახლადნარმოქმნილი ვარსკვლავის პლანეტარული სისტემის კონტურები ჩნდება ცის კაბადონზე, თანდათანობით, მისი დისკოს გაშლით და მასში ორბიტების მოხაზვა-მოფარგვლით: პლანეტებით; ნარჩენი მასალის ნამსხვრევ-ნამტვრევებით, ასტეროიდებით; ამ პლანეტების თანამგზავრებით; და მოძრაობით, და ყველას ბრუნვით ცაზე ამოსული მნათობის ირგვლივ...

აქ ზეახალი ფეთქდება, მასიური ვარსკვლავის აფეთქება ხდება მისი კოსმიური ევოლუციის ბოლო სტადიაზე, ყოვლისმომცველი გრუხუნით და გასხივოსნებით, უზარმაზარი ენერჯის და ვარსკვლავური მასის ამოფრქვევით და „ახალი“ კაშკაშა ვარსკვლავის გაჩენით (ლათუ რამდენიმე კვირის თუ თვის თუ წლის ცხოვრების ხანგრძლივობით მხოლოდ), რომელსაც აფეთქებით გამოწვეული საშინელი ძალის დარტყმითი ტალღა მოყვება უკან, ზათქით და ზანზარით, სინათლეზე სულ 10-ჯერ ნაკლები სიჩქარით რომ მოძრაობს, იშლება და ფართოვდება მიგარდმო არეში, ვარსკვლავთაშორის გარემოში, ყველას რომ აღგვის თავის გზაზე რაც შემოხვდება, რასაც დაატყდება თავს, დაეტაკება, თან ნარჩენებს ტოვებს გზადაგზა კიდევ მისი ნაღვან-ნაქმედის და დაფეთების, ვიდრე არ განელდება და არ დაცხრება და არ გაილევა – ვიდრე არ მოიოხებს გულს... უფრო იქითკენ, კიდევ სხვა მხარეს უკვე შავი ხვრელი შლეგობს და მძვინვარდება, ძალიან დიდი მასის ვარსკვლავის რღვევის და დაშობის შედეგად ნარმოქმნილი, დრო-სივრცის ნიჟარაში მოქცეული და მოგუდული უზარმაზარი მასის და გრავიტაციის მქონე კოსმიური სხეული, საშინელი ძალით რომ იზიდავს და ეწევა ყველას და ყველაფერს (თვით ვარსკვლავებსაც) თავისკენ, შუაგულისკენ, რაც კი მისი მოქმედების არეში ხვდება, მისი „ხლომილებების ჰორიზონტის“ ხაზს გადმოაბიჯებს და გადმოცდება და განწირული ზრიალ-ჭრიალით ცდილობს თავი დააღწიოს იქაურობას, აცდეს შავი ხვრელის გავარვარებული დისკოს ცეცხლოვან წრეებს, მორევს რომ ქმნიან ტრიალ-ბრიალით და უღმობლად მიაქვთ ყველა მოგებული მის უზარმაზარ დაბჩენილ ხახაში, საიდანაც კვესად ამოსკდება სინათლის სვეტი მასში დანთქმული არსებების ბოლო კვნესასავით, უგზნო კივილი ბოლო ამოსუნთქვის და სანუთროსთან დამშვიდობების: შავი ხვრელი კი უფრო დიდდება ამ ღრჭიალ-ტრიალში, „საქმიანობაში“, უფრო დიდ მსხვერპლს იჭერს გახვითქებული

და ეზიდება თავის წიაღში!! ... აქეთ წითელ გიგანტს ხედავ, ჩვენი მზის მაგვარ ვარსკვლავს ნარინჯისფერ-წითელი ნათებით, წყალბადის სანვაკი რომ დალევია ბირთვში და მისი ნარჩენი ეხლა უკვე ვარსკვლავის გარსში იწყებს წვას, ნაკლები ინტენსივობით, ნაკლები ენერგიის გამომუშავებით და წარმოებით, მაგრამ მისი განაწილებით მნათობის გარე ფენებზე, რომელიც სულ უფრო მეტად ფართოვდება ამ სითბოს მოგებით (მზეზე ათჯერ და ასჯერ მეტი დიამეტრის სხეულობამდე) და შეუდარებლად მეტად ანათებს უზარმაზარი ფართობის ზედაპირით, ბევრად მეტად, ვიდრე ანათებდა მანამდე, ვარსკვლავის ძირითად, მთავარ მდგომარეობაში, მთელ პლანეტარულ სისტემას მოიცავს თანდათანობით ამ გაღვივებით და გაფართოებით, მისი სხეულოვნების განვრცობით დისკოს გარეთ, ცხოვრებისათვის უვარგისსა ხდის მოცულ გარემოს (ცთომილთან ახლო მდგომ პლანეტებს, უწინარესად), ვინძლო საცხოვრებლად ვარგისი რაღაც კუნძულების შემორჩენით თუ ახლად გაჩენით, მწირი „საბინადრო ზონით“, რომელიც ერთი-ორი მილიარდი წელი თუ იარსებებს წუთისოფელში კიდეც, რაც ძნელად იკმარებს სიცოცხლის გადარჩენისთვის და გაღვივებისთვის, მისი დამკვიდრებისთვის და განფენისთვის შთენილ კუნძულებზე: ვიდრე წითელ გიგანტს არ დაეღვევა წყალბადის სანვაკი და ხორციელობა და არ გაქრება საწიერიდან...

იქ ცთომილები იწყებენ ერთმანეთისკენ მიზიდვას, ერთად შეჯგუფებას და შეგორგლებას, ვარსკვლავ-ხომლებად იკრიბებიან თანდათან, ბნელი (უჩინარი) მატერიის ბუდეებში მოქცეულები, თავადაც ერთურთისაკენ რომ მიიზიდიებიან გრავიტაციის ძალით, ერთმანეთთან შერთვა-შეერთებას მონყურებულები და მონდომებულები, უფრო დიდ კლასტერებად იკრიბებიან და იზრდებიან, მიგარდმო არეში გაბნეულები და ბნელი მატერიის რბილ ბადურებში გახვეულები, ლათუ მაინც რაღაც ერთიანობად შეკრულები, შეთვისებულები, რომ ვერ გაიგებ, მისით ნარჩუნდება მათი მთლიანობა და საწიერი თუ თავადაც ამ უხილავი მასიდან არიან ამოსულები, ბნელი მატერიიდან ციურ მნათობებად გაღვივებულები (ნაწვიმარზე ამომსკდარი სოკოებივით), სწრაფადვე რომ იწყებენ საერთო სიმძიმის ცენტრის ირგვლივ ბრუნვას და სირბილს, დიდი სიჩქარით და ალტყინებით, დიდი გზნებულობით, ერთიან დისკოში მოექცვიან, ერთმანეთს სპირალეებივით შემოეხვეიან, შეეწყობიან და შეეთვისებიან: სპირალურ გალაქტიკას ქმნიან კოსმიურ სივრცეში თავმოყრილები და გაშვებულები, გრავიტაციულად შეკრულ სხეულობას თავისი ვარსკვლავებით და ვარსკვლავნარჩენებით, ვარსკვლავური ხომლებით და ვარსკვლავთშორისი მტვერით, ვარსკვლავთშორისი აირით და ბნელი მატერიით, მთელი მასის უმეტეს ნაწილს რომ შეადგენს და შარავანდევით შემოხვევია ახლადტანშესხმულ გალაქტიკას (მის გამოსაკვეთად და გამოსარჩევად) აბლაბუდასავით, რომელიც სხვა გალაქტიკასთან იკვეთება კიდეც, სადღაც სივრცეში, მასთან გრავიტაციით მიბმული რაღაც ხვიარებით, მისკენ მიიწევს და იზიდება ნაკვეთ-ნაკვეთით და პირქითაც, თავისკენ იზიდავს მის ყველა ნაკვეთს მტკაველ-მტკაველობით: ორი ციური სხეული ერთურთს შეხვდება კოსმიურ კვალედში, ადრე თუ გვიან, სადმე, მყობადში, თავისი ვარსკვლავებით და პლანეტებით, სხვა მატერიით, ერთურთს შეეხება და შეეჭიდება გავეშებით, ერთმანეთი რომ განჭოლონ და გადასერონ ყველა ხაზებით, იმდენად მძლავრად და გამეტებით,

რომ სრულად დაირღვევა საკუთარი წყობა და აღნაგობა ამ გალაქტიკების, უნესრიგოდ მიიმართება, ქაოტურად, სხვადასხვა მიმართულებით საერთო ცენტრის ირგვლივ მბრუნავი მათი ორბიტები, გარნალა მაინც (უნებურად თუ ბუნებრივად) ერთად შეიკვრება ბოლოს ყველაფერი და სფეროსებრი ფორმით აღმოცენდება ახალი სხეული, სხვა გალაქტიკა, შორ მომავალში – ელიფსური გალაქტიკა შემოვა ჩვენს სამყაროში, ბევრად დიდი ზომების და სხივადობის, ბევრად დიდი მასით და გაშლილობით მის მშობელ გალაქტიკებთან შედარებით!..

კიდევ იქითკენ, დრო-სივრცის სიღრმეში და სიშორეში ახლადმოვლენილი დიდი გალაქტიკის ზემასიური შავი ხვრელი იწყებს ცხოველყოფას და მოქმედებას, ჩვეული ყინით და დაჩემებით ითრევს ყველაფერს თავისკენ, შიგნით, შუაგულისკენ, ყველას რაც ხვდება მისი ხდომილებების არეში ირგვლივ მბრუნავი გალაქტიკიდან, მის ელიფსურ ორბიტებზე მოქცეული და შექუჩული მატერიიდან, ვარსკვლავთშორისი მტვერიდან და აირებიდან, ვარსკვლავური ნარჩენებიდან, ყველა ღონით რომ ცდილობენ თავი დააღწიონ დამშეული შავი ხვრელის ამოუყორავ სტომამქს, ერთმანეთს რომ მისდევენ გამეტებით და გავეშებით, ებლაუჭებიან და ეჭიდებიან ყველა ძაფებით, რომ არ შთავარდნენ და არ შთაინთქან უკუნ ღიობში, რომ არ დაიხაფრონ უძირო სკნელში, როგორმე გადარჩნენ ამ შავბედობას, როგორმე გავიდნენ სამშვიდობოზე, გავიდნენ ფონს, ყველა გზით ცდილობენ შეანელონ თავისი რბოლა, ორბიტით სირბილი, დაამუხრუჭონ ხახუნის ძალით და შეჭიდებით და ერთობლივად დაძლიონ შავი ხვრელის განუზომელი გრავიტაცია: ერთად გროვდებიან ბირთვის გარშემო, მეტნი და მეტნი, მის გარეთ თანდათან წარმოქმნილ ცხელ აიროვან დისკოში, ერთუროს მიჯრილები და მიდევნილები, შეჯგუფულები და შეკუმშულები, უზომო ტემპერატურამდე გახურებულები, გახელებულები და გაცეცხლებულები, რომ ზღვრულ წერტილში გასცდნენ სამანებს, ყველა ზღუდეს და წინალობას, ამოაფრქვიონ ზღვა ენერგია, დაგუბებული, ზღვარდგადასული და გაასხივოსნონ მთელი ის მხარე, მთელი ის ველი, მისი გარემო და სანიერი!! – კვაზარი კაშკაშდება კოსმიურ მღვიმეში, დამაბრმავებლად გაბრწყინებული კვაზი-ვარსკვლავური სხეულოვნება მის შუაგულში, რომლის სიკაშკაშე მთელად დაფარავს თვით ამ გალაქტიკას, მის ციურ ნათებას, ბევრჯერ გადააჭარბებს მის სხივოსნობას და ბრწყინვალეებას!.. უფრო აქეთ კი, მეორე მხარეს, ორი შავი ხვრელი ბრუნავს ერთუროს ირგვლივ, სხვადასხვა ზომა-წონის და შემართების, სხვადასხვა გზნების და გაქანების, ერთმანეთს უვლიან აქეთ-იქიდან, ფალავნებივით შერკინების წინ, წყვილურ (ბინარულ) სისტემად შეკრულნი და გადაბმულები ერთმანეთს, ნელინელ უახლოვდებიან ერთუროს, თანდათანობით, გამზადებულნი ერთიმეორის ჩასაყლაპად და ჩასანთქმელად, რეცა ბაგირს ეწვეაო ორი გუნდი პირისპირ მდგომი, მთელი ძალღონით და გამეტებით, თავის მხარეს რომ გადაწიოს გრეხილი თოკი, გარნა დრო მიაქვს ამ შეჭიდებას, მსწრაფლ არ გამოდის, არცერთი არ თმობს თავის რაობას და მოსილებას, არა ნებდება არც უმცირესი, უკვე დიდი შავი ხვრელის ხდომილებების არეში მოქცეული და მოხვედრილი და ვერც დიდი ჯაბნის პატარა შავ ხვრელს, ვერ იმორჩილებს, უფრო შერთვა ხდება ამ ორი უზომო მასის სხეულის, მათი შერწყმა და შეერთება, გაერთიანება, მაგრამ იმგვარად და იმნაირად, რომ ერთ-

მანეთში შეღწეულებიც ისინი კიდევ განაგრძობენ საკუთარ ძრაობას, საკუთარი ღერძების ირგვლივ ბრუნვას და ტრიალს, ძნელად იღებენ ერთმანეთს, ძნელად თვისობენ და მხოლოდ დროის შემდეგ, სრულიად უეცრად და მეყვსეულად მათი ბრუნვის ღერძები ერთურთს ერთვიან და ჯერდებიან, რეზონანსში მოდიან ერთმანეთთან, ერთმანეთს ერწყმიან და ეწყობიან, ერთიანი სიხშირით იწყებენ ბრუნვას, გაცეცხლებული ნაწილაკების ნაკადების ამოფრქვევით და ამოტყორცნით საერთო ბრუნვის ღერძის ორივე მხრიდან: აქ უშველებელი შავი ხვრელი ჩნდება ორის ადგილზე, ის იწყებს ქმედებას და ცხოველყოფას, გზააბნეულთა შთანთქმას, რის მაუწყებლადაც ჭავლებად უშვებს ასწრაფებულ გრავიტაციულ ტალღებს სხვადასხვა მხარეს და კიდევანეს, რომ წუთისოფელს ამცნონ ეს დიდი ამბავი და ხდომილება, მთელ არემარეს აუწყონ იგი, დიდი შავი ხვრელის კოსმოსში გაჩენა, დედამინამდევ მოიტანონ ეს შეტყობინება, რომ ჩვენც შევიტყოთ სოფლის ამბავი და მდინარება, ღათუ ვერა ვცნობთ მათ მონათხრობს და ვერ აღვივქვავთ, გრავიტაციული ტალღების სიტყვაძუნნობას და უნივთობას მიჩერებულნი!.. სამყარო კიდევ ბორგავს და ქოთქოთებს გაუთავებლად: აქ ერთი ხდება, იქ მეორე, სხვაგნით მესამე, განელებული ბნელი მატერიის ბადე-სხეულით და შორისებში სიცარიელის გრძელი შუილით.....

– გესმის, პალიკო, აქ სულ რაღაც ხდებოდა და სულ რაღაც ხდება, წუთისოფელში, რისი წარმოდგენაც კი შეიძლება და რაზეც ძნელად თუ იფიქრებდი.. მეტადრე იმას, რომ ერთ დღესაც ეს ყველაფერი მისაწვდომი იქნებოდა და გასაგები ადამიანისთვის (ყველა, რაც ხდება კოსმიურ სივრცეში), რომ ამ ყველაფრის დანახვა და დაკვირვება გახდებოდა შესაძლებელი, სულ გამოწვლილვით, თვალის მიყოლება და მიდევნება ციური ცხოვრების.. რომ აქვე ყოფილა ეს ყველაფერი, ჩვენს ცის თავანზე, ჩვენს ვარსკვლავცაზე, იქ გაშვებული და განფენილი, ყოველთვის, მიწყვი: ახლოს თუ შორით, მის მრგვლოვან ზედაპირზე თუ ბნელ წიაღში და სიღრმეებში, ყველას საჩინოდ და დასამზერად, პირდაპირ მოგებული თუ ირიბად გამჟღავნებული!.

– აქ ისეთ უცნაურ რამესაც შეხვდები, პალიკო, როგორც ციური სხეულის გაძვეებაა, მისი განდევნა მკვიდრი სამყოფელიდან, საცხოვრისიდან და ერთობიდან, გალაქტიკიდან: თუ მან დაარღვია მიღებული წესწყობილება ანდა გადაცდა დადგენილ ფარგლებს – ლამის ისევე, როგორც ჩვენს მთებში ხდებოდა წინარე დროს, ცხოვრების დადგენილი წესის დარღვევისთვის რომ მოკვეთავდნენ თემიდან მოყმეს!... ვარსკვლავებს მოსდით, თურმე, იგივე, მათ ემართებათ, ჩვეულებრივ, მათ აძევებენ ვარსკვლავზომლიდან, მათი სამკვიდრო გალაქტიკის შიდა წყობილებას როცა დაარღვევენ და შეშფოთებას შეიტანენ მის გამოზომილ ცხოვრების რიგში... ამგვარ „უნესო“ მნათობს გალაქტიკის გარეთ აგდებენ და იქ ტოვებენ, მრუმე სივრცეში!. თან კიდევ ერთ ვარსკვლავს აყოლებენ, როგორც წესი, ვარსკვლავური, ბინარული წყვილის მეორე წევრს, რომელსაც თავისი როლი და ადგილი ჰქონდა (სავარაუდოდ) ამ უნესობის ჩადენაში: რეცა „ხევისბერი გოჩას“ ამბავს კითხულობ კოსმიურ ხვიებში...

– მართლაც რა არა ხდება ჩვენს სამყაროში, რას არ შეხვდები მის სამკვიდროში და საუფლოში, რას არ გადააწყდები.. თან ეს ყველაფერი სადმე სხვაგან კი არ ინახება, სხვაგან კი არ არის გადანახული, თვალს მიფარებული, აქვეა თავმოყრილი, ჩვენს ვარსკვლავცაზე, გადაშლილია ყველასნინ, ღიად, მის დასანახად და დასამზერად!. ლათუ წარსულსა ხვდები აქ მხოლოდ, პალიკო, გარდასულ დროებებს, იქ გარდახდომილ ამბებს და მოვლენებს და მათ მონაწილეებს, იმათაც კი, რომლებიც აღარ არიან წუთისოფელში!..

– უცნაურია ეს ყველაფერი, ეს ფენომენი, თვალშისაცემი, პალიკო, ამგვარი გამორჩევა წარსულის და მისი ამბების, ესეთი ფოკუსირება მათზე და მათ გზაკვალზე!. ანმყოსი კი აქ არა ისმის: არა გამოხდება, არა იმზირება წუთისოფლის დღევანდელი გუნება-განწყობის და მიმართების, დღეს გაშვებული თუ აღსრულებული მოვლენების და ხდომილებების, მიუხედავად იმისა, რომ სამყაროში სულ რაღაც ხდება, დრო მუდამ იღწვის, მაგრამ ვარსკვლავცა ნიშანს არ გვაძლევს ანმყოს თარგებზე, მის ქმედებებზე და მისით მოტანილი მომავლის ხაზებზე, მხოლოდ ჟამის შემდეგ, დრო რომ გაივლის, გამოაჩენს ყველაფერ ამას, მის ამხდარ სახეს და მიმართებას...

– ძნელად გასაგები და აღსაქმელი აღმოჩენაა, პალიკო, რომ ჩვენ არც კი ვიცით თუ როგორ გამოიყურება ვარსკვლავცა დღეს, უშუალოდ, როგორც ასეთი, პირდაპირ, ამნამ, როცა ვუყურებთ ზე-ცას, რადგან უბრალოდ ვერ ვხედავთ მას და რასაც ვხედავთ, რასაც ჩვენ ვუმზერთ, სინამდვილეში ეს მისი წარსული სახეა ოდენ, ყველაზე ახლო მონეული დღევანდელ დღესთან!. ... ისიც კი შეიძლება გაიფიქრო, პალიკო, წარმოისახო, რომ რაღაც დროის შემდეგ რაიმე მანქანებით ციური სხულები რომ დაილიონ და გაქრენ სამყაროდან, მზის სისტემის ამარა რომ დატოვონ ადამიანი, ვერც კი შევიტყობთ ამ გარდახდომას, რამოდენიმე წელი მაინც, ვერც კი შევნიშნავთ, და მხოლოდ მერე დაიწყებენ ვარსკვლავები, სხვა კოსმიური სხეულები გაქრობას კაბადონიდან, თანდათანობით (მათი სიახლოვე-სიშორის მიხედვით) და მიდევნებით, მაშინ როდესაც უკვე წლები იქნება დაცარიელებული იყოს წუთისოფელი, მთელი კოსმოსი, ჩვენ კი ვერც ვიგზნობთ ამ გარდახდომას, ეულად დაშთენას ბინდმოცულ სოფელში, რამეთუ ისევ ისევ გაბდღვიალებული იქნება ვარსკვლავცა ზემოთ, ცის კაბადონზე, ჩვენი თვალისთვის!.....

– უცნაური თანაფარდობა იქმნება, პალიკო, უცნაური მიმართება ჩვენს დროსა და სამყაროს დროს შორის, ჩვენს ანმყოსა და კოსმიურ ანმყოს შორის.. გამოდის, რომ როცა კოსმოსში ახალი (შემდეგი) ანმყო შემოდის, როცა ის დგება, ჩვენ მისი წინა ჟამის შემყურე ვრჩებით, და როცა სამყაროს ეს „ახალი“ ანმყო მოაღწევს დედამიწამდე, რომელიღაც შემდეგ მერმისში, ჩვენ საკუთარი „ახალი“ ანმყოს ქმნადობით ვიქნებით დაკავებული!..

– ანუ, ჩვენ არ ვიცით, პალიკო, არც არასოდეს ვიცოდით თუ რა ხდება წუთისოფელში ეხლა, ამჟამად, როცა მას ვუმზერთ და რას გვიქადის მისი დამდგარი, ამხდარი ანმყო! სინამდვილეში წინა დროებების მოვლენებს ვუმზერთ და მათ

ვპასუხობთ ყოველთვის, მათ ვეთვისებით და უცნობლობაში ვრჩებით სამყაროს ანმყო ნყობილების, მისი დღევანდელი ამბების და მოვლენების, რომლებთანაც მხოლოდ მომავალში მოგვიწევს შეხვედრა და შეჯერება!! ალბათ ამით განისაზღვრება ესოდენი მნიშვნელობა წუთისოფლის წარსულის, მასში გარდახდომილი ამბების და მოვლენების, ხდომილებების და პროცესების, მექანიზმების და საშუალებების, მონაწილეების, ალბათ ამიტომაც აღინერება ესე რუდუნებით და დანვრილებით ყველა ეს ამბავი კოსმიურ მატრიანეში, სრულად განფენილი ჩვენს ვარსკვლავცაზე!. – რამეთუ სწორედ სამყაროს წარსულთან შეხვედრით და შეჯერებით ყალიბდება ჩვენი ყოველი ანმყო, დღევანდელი დღე, ერთურობის შემცველი, რამეთუ ესე იღებს საკუთარ ფორმას ადამიანეთის ცხოვრების გზები და მისწრაფებები...

– ესე გამოდის, ჩვენ ყოველთვის მის უკან ვრჩებით, პალიკო, სამყაროს ცხოვრების: როცა წუთისოფელში რაიმე ხდება, ჩვენ მის წინარე ჟამს ვეფიცებით და ამ ამბავს და ახალ დროებას კი მყობადში ვხვდებით მხოლოდ, ჩვენი საკუთარი ამბებით და ნაღვანით დახუნძლულები.. ანუ, სწორედ ამ ორი ტალღის, კოსმიურის და ადამიანურის ერთურობთან შეხვედრით და შერწყმა-შეერთებით განისაზღვრება და ყალიბდება ადამიანის მორიგი ანმყო, მისი სამანები და სამკვიდრებელი!. ანუ, არცერთი ძალხაზი, არც კოსმიური (მიუხედავად მისი ძალოვნებისა) და არც ადამიანური (მისი სიმცრობის წილ) არ და ვერა ქმნის ჩვენს მომხდურ ანმყოს, მის სახიერებას და ცხოველ სხეულს – მხოლოდ ერთობლივად, ერთი ძალისხმევით, ერთურობთან შერთვით და შეთვისებით (სხვადასხვა დროის და სხვადასხვა კვალის, სხვადასხვა მხარის და სხვადასხვა კარის) დგება ჩვენი ახალი დღე, ახალი ჟამი, ახალი ანმყო...

– და ესე ყოველდღე, ყოველ ცისმარეს, სრული დახარჯვით და დაჩემებით, დაუზოგავად და გაუნელებლად, განუზღვრელობაში რომ არ გადავიხვეწოთ და დავიხაფროთ, სადაც დრო უკვე აღარ იღწვის და არც რა ხდება, მოგებული სივრცის შევსების და გაჯერების გარდა!.. აქ იკვეთება ადამიანის მყობადი და სამყაროს წარსული, პალიკო, ანმყოს წერტილში, აქა ხვდებიან ისინი ერთურობს, სხვა რამისათვის დრო არა რჩება, რამეთუ აქ ორი ბუნება ერთვის ერთმანეთს, ეჭიდება და ეთვისება: ადამიანის და წუთისოფლის... ზუსტად ამ დროს კი კოსმოსში სულ სხვა რამ ხდება, სულ სხვა დრო დგება (კვლავ დაფარული და უცნო ჩვენთვის), რომელსაც უკვე რომელიმე შემდეგ მერმისში შევხვდებით, ერთად რომ შევექმნათ მორიგი ანმყო ადამიანის, ჩვენ და სამყარომ, ჩვენი სოფელი!. და ესე ყოველ ჯერზე, და ესე ყოველ ჟამ, დღითიდღედ, კვალიკვალ, დღეს და ხვალ, დღეს და ხვალ, როგორც ამას ითხოვს ქრისტეს შეგონება, ესე დაჟინებით: „ნუ ზრუნავთ ხვალისა, რამეთუ ხვალემან იზრუნოს თავისა თვისა“.....

– გამოდის, ჩვენთვის ყოველთვის დაფარულია, პალიკო, რა ხდება სამყაროში უშუალოდ ამჟამ, დღეს, თუ რას უმზადებს წუთისოფელი ადამიანს, რა „ძღვენს“ მოუტანს იგი ქვეყანას მერმისში – გარდაუვალად, უცილოდ, დაუკითხავად!.

ანუ, დიდი ტყუილი და სიცრუეა, რომ ადამიანს ძალუძს თვითონვე შექმნას და შენივთოს საკუთარი მომავალი, მისი საუფლო და სამკვიდრებელი, რადგან ნუთისოფელი თავის „ძღვენს“ დაახვედრებს მას იქ, მომავალში, თავის განგებას (გარდაუვალად), რომელსაც გვერდს ვერ აუვლი, პალიკო, და ვერც შეეღვევი!! ამიტომ არის ასე საჭირო თავიდან ბოლომდე რომ გავიაროთ ყოველი ცისმარე და ჩვენი წილი შევაგებოთ სამყაროს ნაკვესს, ჩვენთვის მოგებულს.. ჩვენს შემხიდეთ კი ისევ და ისევ სინათლე ჩნდება, ყველაზე სწრაფი მსრბოლელი ნუთისოფელში, წინამორბედი ყველა მოვლენის და ხდომილების, ჩვენკენ რაც მოდის: ის ადრე გვამცნობს კოსმოსის ამბებს და ხდომილებებს, მათ ჩვენთან მოსვლამდე, და დროს გვიტოვებს კიდევ, ყოველთვის, რაღაც შუალედს, თადარიგის დასაჭერად და მოსამზადებლად – მათთან შესახვედრად!..

– გასაოცარია, პალიკო, სინათლის ესეთი გამორჩეულობა და მისი ადგილი სამყაროში: ერთის მხრივ, იგი ხილვადს ხდის ნუთისოფელს მთელი მისი სიგრძე-სიგანით, მოვლენებით და მათი მდინარებით, ცნობადს; და მეორეს მხრივ (ამასთან ერთად), იგი წინასწარ გვამცნობს და გვატყობინებს ყველა ამ ამბავზე და მათ განვითარებაზე კოსმიურ სივრცეში, მათ რაობაზე, ბევრად უფრო ადრე, ვიდრე მათი გავლენა და მოქმედება ჩვენამდე მოაღწევს, შეგვეხება უშუალოდ – რეცა დროს გვიტოვებს მათ შესაგებად და გასალევად...

– არც თუ დიდი ხნის წინ, პალიკო, ვარსკვლავცის ქცევაზე დამკვირვებლებმა ზეახალის აფეთქება აღნუსხეს ჩვენგან ათასი სინათლისწლით დაშორებულ კოსმიურ არეში, რომელმაც გამძვინვარებული და უზომო სიჩქარით მოძრავი დარტყმითი ტალღა გამოუშვა ჩვენს მხარეს, ჩვენი მიმართულებით... ზეახალის აფეთქება საკმაოდ შორს მოხდა დედამიწიდან და სავარაუდოდ (შესაბამისი გათვლების დასტურით) ყველაფრის აღმხვენი და ნამლეკავი, ჩვენკენ ნამოსული ტალღა გზაში დაიღვევა ჩვენთან მოწევამდე, დაკარგავს თავის დამანგრეველ ძალას და ენერგიას, მძვინვარებას და სიმშაგეს და არას ავნებს, და ვერას ავნებს ჩვენს მზის სისტემას, ჩვენს დედამიწას ამ კვალობაზე.. სხვა პირობებში (უფრო დიდი ზეახალის აფეთქება და უფრო მძლავრი დარტყმითი ტალღის გამოშვება) ვითარება ესე უწყინარი არ იქნებოდა, გარნა ჩვენ მაინც გვექნებოდა კიდევ დრო, პალიკო, ორი ათასი წელი დარტყმითი ტალღის მოსვლამდე, მის შესახვედრად და გასანელებლად, რადგან ამ ტალღის სიჩქარე სამჯერ ნაკლებია სინათლის სიჩქარეზე და მას ორი ათასი წელი დაჭირდებოდა კიდევ ჩვენთან მოღწევამდე!.

– სწორედ ეს დრო გვექნებოდა, პალიკო, ეს შუალედი ნუთისოფელთან მორიგ შეხვედრამდე: საკუთარი თავის და ცხოვრების შესაცვლელად თუ გარდასაქმნელად და საჭირო საშუალებების და მექანიზმების შესაქმნელად და ასა-მოქმედებლად... ანუ, მდგომარეობა არ არის ისე უიმედო და სასოწარმკვეთი, როგორაც თავიდან ჩანს ხოლმე, რადგან სამყარო იმგვარად არის მოწყობილი, ისეა გამართული, რომ ყოველთვის გვიტოვებს გარკვეულ დროს მომხდური დროების მისაღებად და გარდასავლელად, შემდეგ მომავალში გადასასვლელად: თუ მართად ვიცხოვრეთ და არ დავიღალეთ, მღვიძარი დავრჩით; თუ არ მოგვებზრდა გზის გაკვალვა სოფლის ღვლარჭნილებში; თუ არ გადავედით წარმოსახვით

ცხოვრებაში და მის სამყაროში, მის წარმოსახვით წუთისოფელში, ანუ – უბრალოდ არსებობაში.....

ჩვეულებრივი იყო ვარსკვლავებით გადაჭედული ცა თბილისისთვისაც, ღამის ებგურივით თავსწამომდგარი, მაგრამ რალაც შეიცვალა აქ ერთი ხანია, რამოდენიმე წელი იქნება, ესე: თითქოს ყველაფერი ისევ იქ არის (ასე თუ ისე), თავის ადგილზე, გარნა ველარ კიაფობს ზეცა ისე გამეტებით და გახელებით, როგორაც უნინ, საშუალებას რომ იძლეოდა, სულ უფრო შიგნით ჩაგეხედა მის ლურჯ სიღრმეში და წიაღებში და ისევ ცთომილების გუნდები გეპოვა იქაც, სულ უფრო მეტი და მეტი, რაც უფრო შორს ჩაიხედებოდი და ჩაყვებოდი კვალს, ალტაცების ჟრუანტელი რომ დაგივლიდა ხოლმე ტანში და სხეულში ამ გადავსებულ უსაზღვრობაში ჩაძირვის განცდით და მასთან სიახლოვით, მასთან ახლოობლივით, ყოველი კუთხიდან სინათლის სხივები რომ მოჰქონდა შენთან გამალებით და უთვალავ ამბავს გიყვებოდა იქიდან მოტანილს, დაუღალავად და გაბმულად!.. ეხლა კი თითქოს თხელი აპკი მიეფარაო თბილისზე ვარსკვლავცას, უფერო ნისლის, რომლის იქიდან მქრქალადლა ბჟუტავენ ცთომილები, მეტად დაცილებულები რეცა ერთმანეთს, დაშორიშორებულები და მის შიგნითაც, კოსმიურ სიღრმეში ძნელადლა არჩევ მნათობთა გუნდებს და მათ სიმრავლეს ნებად მობნეულს მის ყველა მხარეს.. ან თვალს დააკლდა ასაკთან ერთად, გულს მონდომება, ან ვარსკვლავები შორდებიან ერთმანეთს მეტი აჩქარებით და ცარიელ ლუებს ტოვებენ გაჩენილ შორისებში, ან რალაც შეიცვალა თვითონ ქალაქში, მის ნათურებში, ლამპიონებში, მის ჩირაღდნებში, რამაც გაამკრთალა ქალაქის თავანი და მას შემონყობილი ვარსკვლავები, თანდათანობით...

ტაძრების და ძეგლების განათება-გაშუქებით დაინყო რეცა ყველაფერი, მათი წარმოჩენით და გასაჩინოებით, ესე რომ მოუხდა ქალაქს და გარემოს თავიდან.. მეტადრე სამების ეკლესიის გამოკვეთა, თითქმის ყველა მხარიდან რომ გამოჩნდა თბილისის (თვალის და გულის საამებლად და გასახარად), და ნარიყალას და მეტეხის გაშუქება, ესეთი სირბილე და სიმყუდროვე რომ შესძინა ძველ ქალაქს და მის სანახებს და ჯადოსავით მიიზიდა მისკენ სულყველა, მკვიდრი თუ უცხო, ჩვენთან მოსული!.. ამას „ღირსშესანიშნავი“ შენობების გაჩირაღდნება მოყვა კვალად, თანდათან მზარდი, მათი წარმოჩენა და გასაჩინოება, სადაც კი შეიძლებოდა, სადაც მიწვდებოდი, გარნა ესეც არ არღვედა ქალაქის გარემოს მთლიანობას შესამჩნევად, მისი ქვე- და ზე-ყანის ერთიანობას და თანახმობას და ვარსკვლავებით მოჭედული ღამის თავანიც ინარჩუნებდა კიდევ თავის ციაგობას და ხმიანობას თბილისის თავზე, ლათუ სულ თხელი ლიბრი უკვე ჩნდებოდა ვარსკვლავცის ქვემოთ, სივრცის გამყოფი... მერე ყველაფრის განათება-გაჩირაღდნების ჯერიც მოვიდა: შენობების, სარეკლამო ფარების, მალაზიების ვიტრინების, სხვადასხვაგვარი ჯიხურების, სალალბო ადგილების, დიდი თუ პატარა სასტუმროების და ასე შემდეგ, და ამდაგვარად, და ალაჟლაჟდა და ალაპლაპდა მთელი ქალაქი, მისი მოედნები და გამზირები, და კიდევ რალაც შუქურები და ეს ფერად-ფერადღონად აჟღერიალებული სატელევიზიო ანძა – საჩინო ადგილი არ დარჩენილა ამ ხმობის გარეთ!.. თითო-ოროლად თუ დარჩა კიდევ ბნელი ქუჩები, ვიწრო შუკები, გაუნა-

თებელი ადგილები და მთელი ეს შუქი ერთურთს ერეოდა, ერთურთს ერთვოდა და ემატებოდა და განიბნეოდა მთებით მოფარგლული ქალაქის ქვაბულში, მის ყველა მხარეს, ერთგვარ სინათლის ბუღად გროვდებოდა და ეკიდებოდა თბილისის თავზე, სინათლის ნისლად, რომელიც ძნელს ხდიდა ღამის ცის დანახვას, მის შიგნით ჩახედვას – ვარსკვლავების ზმობის გარჩევას მასზე...

ყველაზე მეტად მაინც ძველი ქალაქი გაჩირალდნდა, ძველი აბანოები და მისი მიგარდმო არე, გაშვებული მტკვრის ორივე მხარეს.. აქეთ გაბდღვიალებული მეტეხის ტაძარი და მისი გარემო, ვახტანგ გორგასლის ძეგლით კალთაზე, დაშვებული მდინარის პირამდე და არეკლილი მტკვრის მდინარე წყლებში; იქით გაჩახჩახებული ნარიყალა, მისი ძირიდან ღამის ხიდის წინარე პატარა მოედნამდე ჩამოყოლებული ნათურა-სახლებით, უმეტესი სასტუმროებად რომ გადაქცეულა და სალალბობებად (კაფე-ბარებად, რესტორნებად, ხელდახელ გამოფენებად, ...) ამასობაში; მეორე მხარეს კი მთის ფერდზე ამოსული სასტუმროები თუ რესტორნებია, თავისი ნათებით და კაშკაშით დარეჯანის სასახლეს რომ აჭარბებენ, და ავლა-ბარში ამაველი ორი ჩახჩახა ქუჩა, მარცხნივ და მარჯვნივ, გაშუქებული ღამპიონების ბრიალით და სინათლის ჭავლებით მიმნიშნებელი ავლა-ბარისკენ თუ მეტეხის მოედნისკენ მიმართული სამოძრაო გეზის!. მტკვრის მხრიდან კიდევ (როგორც ის მოდის) ფერადი ნათურებით და ტალღოვანი შემინული ქოლგა-სახურავით გაბრჭყვიალებული საფეხმავლო ხიდი იკვეთება, თავს რომ დაჰყურებს თავის ანარეკლს ქვემოთ, მდინარეში, სიონის ტაძართან, რომელიც შედარებით ნაკლებად არის გაჩირალდებული და გაშუქებული მთელ ამ არეში და არ გამოირჩევა განსაკუთრებული სხივოსნობით, არ ეჯობრება ხიდის კვესებას და სანაპიროს ღამპიონების ხმამალალ კასკასს შუა ღამეში.. იქითა მხარეს ორთაჭალიდან მომავალი მანქანები ამოდიან გაჩახჩახებული სანაპიროდან, მეტეხის ხიდიდან, ერთიმეორის მიყოლებით, ნათურების გაბმული ბრჭყვიალით და ჭყვიტინით, შეუსვენებლივ; და უფრო იქით, მარჯვენა მხარეს (მდინარის გასწვრივ), ნარიყალას გაგრძელებაზე, მისგან ხელმარცხნივ, დაბინდული მთის თავზე შორი ღამპიონივით გადმოკიდულა ოქროსფერი სინათლით გაბუჟებული პატარა ეკლესია, როგორღაც თავისთვის, გვერდზე გამდგარი, ცალკე, ღამის ქალაქის ცხოვრების ჩუმი შემყურე და უტყვი მოწმე!.. მტკვარზე ბრტყელძირიანი სასეირნო კატარლები დასრიალობენ, აქეთ და იქით, განათებული სხვადასხვაგვარად, გარნა მშვიდად და მოგუდულად, თითქმის უჩქამოდ; მათ ზემოთ კიდევ, ნარიყალას საბაგიროზე (სხვადასხვა ხაზით) არბი-ჩამორბიან მოჩვენებებივით უხმო საბაგირო ეტლები, ხატულებივით შემკვრივებულები შებიმდულ სივრცეში, ძირს, კიდებზე დაყოლებული მოლურჯ-ცისფერო ნათურებით რომ ციაგიაობენ ცთომილებივით.. და ღამპიონები, ღამპიონები აკვესებული სულყველა მხარეს: მარჯვნივ თუ მარცხნივ, გასწვრივ თუ კვეთით, მიგარდმო, ირგვლივ, ქვემოთ და ზევით; სავსე მთვარეც რომ ღამპიონად ამონეულა ამ ჩირალდნებში, ასხივებული ვერცხლის ფერებით!.

ესე ჩახჩახებს ძველი ქალაქი, მთელი ეს არე, ერთი დიდი ღამპიონივით თითქოს ანთებული ზედ მინის პირზე, მის აღმართ-დაღმართს და ხვეულებს აყოლილი

და მიდევნებული, ხელით ნაკეთი ნათურებით და ჩირაღდნებით გასხვიოსნებულ-ლი.. ზევით ღამეა, ბნელი თავანი, შელურჯებული ოდნავ, ქვემოთ კი ბღღვია-ლებს ირგვლივ ყველაფერი, დაუოკებლად, „მზიანი ღამე“ დადგაო რეცა ამ მხა-რეში, ისე ბრჭყვიალებს მთელი გარემო, მეტადრე ზემოდან რომ გადმოხედავ (სხვა ადგილიდან) ან კიდევ შორიდან უმზერ ამ ოქროსფრად აბრიალებულ არეს!.. ოღონდ „მზე“ არ ჩანს არსად ახლომახლო: არსად არ ამოდის, არ გადადის ცის კაბადონზე და არსად არ ჩადის.. ვინძლო იქვეა, სადმე, გაბუდებული და გაყურე-ბული ან მთელი არეა ესერიგად აკვესებული!. მაგრამ მკრთალდება ეს ალტყინება თანდათანობით, ნელდება ძველი თბილისის ღამე, კარგავს მოსილებას მისი ელ-ვარება და შუქფერობა: დილის რიჟრაჟზე, ცა აღმოსავლეთით რომ შეიფაკლება და აისიც მასთან ერთად რომ ახმიანდება...

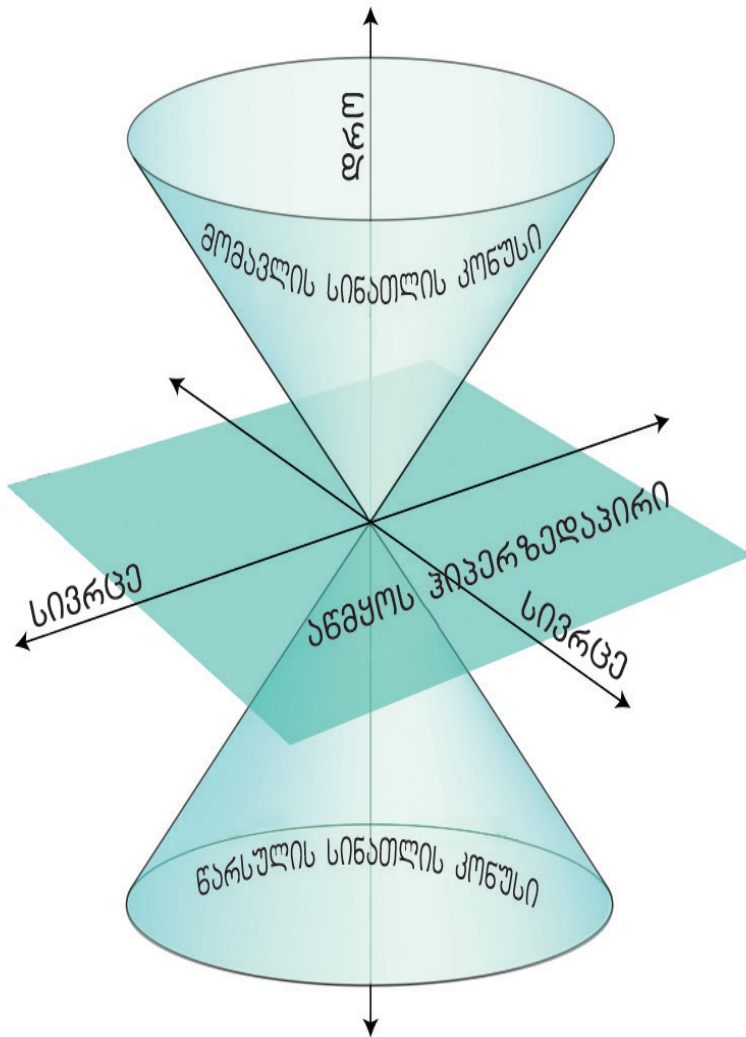
ბევრი ხალხი ირევა „მზიან ღამეში“.. სხვადასხვა ჯურის, სხვადასხვა მოდ-გმის, სხვადასხვა გზობის, სხვადასხვა წყობის, საიდან არ მოსული და სად არ ნამყოფი, ადგილობრივებიც, გარნა საერთო აქვთ რაღაც მათ ყველას, ერთნაირი: ძნელად თუ შეხვდები მათში უბრალოდ ხალისობას, გულის სიმსუბუქეს და ნე-ბიერობას, როგორღაც სერიოზულად არიან უფრო განწყობილი, მუშაობენსავით რაღაცას თავისას, საქმეზე არიან თითქოს მოსული... კარგად იციან: სად იმყოფე-ბიან, რისთვის მოვიდნენ და სად წავიდნენ; სად ისეირნონ, სად გაჩერდნენ, სად დაისვენონ; ვის შეხვდნენ, ვინ მოინახულონ, რაზე ისაუბრონ; ანდა რა ნახონ, რა დაათვალიერონ, რა შეიძინონ; რა გადაიღონ, რა ჩაინერონ, რა ჩაინიშნონ; სად დაიყუჟონ და ვით გაერთონ!. მეტად ემსგავსებიან ესე ერთმანეთს, ძალიან სხვა-დასხვანი თითქოსდა სხვა მხრივ...

ამ დროს ძველი ქალაქის თავზე ვარსკვლავიც არ ჩანს, კანტი-კუნტად თუ შემოგხვდება ცაზე მნათობი, სავსე მთვარე ანათებს მხოლოდ თეთრი ღამპიონი-ვით და ცისკრის ვარსკვლავი ჩნდება შორიახლოს, ყველაზე ადრე რომ ამოდის (დაისზე) და ყველაზე გვიან ჩადის (ალიონზე), ლათუ ისიც პლანეტა ვენერაა ოდენ და ვერ ციმციმებს ცთომილებივით.. კიდევ იუპიტერი შეიძლება გამოჩნდეს კა-ბადონზე (დიდი მესამრიდი ჩვენი დედამიწის) და ამით იფარგლება მთელი ცის თალი ძველი თბილისის, უბრად გადმომყურე ქვევით განფენილ „მზიან ღამეს“... მის თავზე ვარსკვლავცა მდუმარე ხდება, ხმას აღარ იღებს: აღარას ყვება სამ-ყაროს ამბების და გარდახდომების, აღარ გვაფრთხილებს ხიფათებზე, მათ თან რომ მოაქვთ და ჩვენამდეც რომ მოაწევენ მომავალ მყობადში!. წუთისოფელი კი ერთთავად ქმნაშია, მასში მუდამ რაღაც ხდება და მიმდინარეობს (დღესაც, ამ წუთში), მაგრამ ამაზეც ვერ შევიტყობთ წინასწარ ვერაფერს (თადარიგი რომ და-ვიჭიროთ მის შესახვდრად), თუ არ გაიფანტა ქალაქის თავზე უფერო ნისლი და არ გვაუნყა ჩვეულად ვარსკვლავცამ ამბები მისი!..

სინათლის კონუსი, სამყაროს წყობის ერთგვარი გათვალსაზრისით თითქოს, არა უმეტეს, მაგრამ რამდენ საკითხს აცოცხლებს იგი, რამდენს ეხება სულ სხვა მხარიდან, კრეტსაბმელს უხსნის თავისი ქარაგმებით და უახლოებს კაცის საფიქრალს.. აქ ორი კონუსი ხვდება უბრალოდ ერთმანეთს, სხვა არაფერი თითქოს, წვეროებით ეხება ერთუროს და შეხების წერტილში მთლიანდება ერთიან სხეულად: წარსულის კონუსი და მომავლის კონუსი, ერთმანეთს შერთული ანმყოს წრეხაზში!.. დროის ვექტორიც ამავე ხაზს მიყვება თავის აღმასვლაში და მას ამკვიდრებს წუთისოფელში, ამ მიზეზ-შედეგობრივ კავშირს და მიმართებას მოვლენებს შორის: წარსულიდან მომავლისაკენ, ანმყოს გავლით, ანუ – მიზეზებიდან შედეგებამდე, ნამყოდან მყობადში, მიმდინარე ხდომილებებით შეხების წერტილებში...

ანმყოს კონკრეტულ ხდომილებას აქ პირდაპირ ებმება, უშუალოდ უკავშირდება ყველა იმ მოვლენა-ხდომილების სიმრავლე, რომლებმაც ესა თუ ის ზემოქმედება მოახდინეს ამხდარ ამბავზე (წარსულის სინათლის კონუსი) და ყველა იმ მოვლენა-ხდომილების კრებული, რომლებზეც შეიძლება (პოტენციალურად) გავლენა მოახდინოს მოცემულმა ხდომილებამ მერმისში, მყობადში (მომავლის სინათლის კონუსი). ესეთი სინათლის კონუსი ანმყოს ყოველ ხდომილებას (მოვლენას, ამბავს) თავისი აქვს, საკუთარი, განსხვავებული და განყოფილი ერთმანეთისგან, იმათაც კი, რომლებიც ერთდროულად ხდება წუთისოფელში, დროის ერთი და იგივე მომენტში, ერთსა და იმავე ანმყოში! აქ სინათლე ფიზიკური ზღუდეა თითქოს, კონუსის ზედაპირის შემნივეთებელი და მოცემულ ხდომილებასთან მიზეზ-შედეგობრივ კავშირში მყოფი ყველა მოვლენა, ხდომილება მის შიგნით ხვდება სწორედ და მის ფარგლებში თავსდება, ვერ გადაცდება ამ ზღვარს ვერა გზით: რადგან სინათლეს (ფოტონს, მის ნაწილაკს) მაქსიმალური სიჩქარე აქვს წუთისოფელში, რომელთანაც მიახლოება შეიძლება ოდენ, რაგინდა ახლო, მაგრამ არა მიწვდენა (გადაცდენა, მითუმეტეს)!.. და ვერც გარედან ექნება რამეს გავლენა მოცემულ ხდომილებაზე – იგივე მიზეზით.. ეს ყველას ეხება, ყველაფერს არსებულს: ადამიანის ცხოვრებას, ხდომილებებით სავსეს; კაცობრიობას, მისი დროისმიერი სვლა-გარდასვლებით; ციურ სხეულებს, მათი ამბებით და გარდახდომებით; და მთელ წუთისოფელს, კოსმიური ცხოველმყოფელობით...

სურათის წყარო: Light Cone. Wikipedia, the free encyclopedia.

https://en.wikipedia.org/wiki/Light_cone

– გესმის, პალიკო, ყოველ ჩვენგანს საკუთარი სინათლის კონუსი უჩნდება, თურმე, ცხოვრების კვალში, თავისმომყრელი და შემკრები ყველა მოვლენის, რამაც დღემდე მოგვიყვანა და ყველა ხდომილების, რასაც დღევანდელი დღე გაყვება მერმისში!.. ის ბევრად შორს ჩადის წარსულის ხეივანში, ჩვენი გაჩენის იქით და მნიშვნელოვნად გაცდება (სავარაუდოდ) ჩვენი სოფლიდან გასვლის უამსაც მომავლის ქარგაში.. რეცა ინდივიდუალური კვალი აქვსო ყოველ ადამიანს დროუამის სვლაში, გამორჩეული და გამოკვეთილი სინათლის კონუსით, მფარველი ანგელოზივით რომ დაყვება კაცს მისი ცხოვრების წვენში: ყოველს თავისი, საკუთარი, დაბადებიდან, დღეც და ღამეც...

– ესევე ასაჩინოებს სინათლის კონუსი სამყაროს წყობას, მის ერთიანობას და გარდამავლობას, მიწყვი გადასვლას ნამყოდან მყობადში: უამრავი მოვლენა-ხდომილებების მიზეზ-შედეგობრივ გადაბმას ერთმანეთთან ჟამთასვლის წრეებში და დროთა ტრიალში!. მაგრამ ერთი მთლიანი კონუსია ეს უკვე, პალიკო, ყველაფრის დამტევი, წუთისოფლის მომცველი და მომკავებელი სრულად: მისი ამბებით და გარდახდომებით, მოვლენებით და ხდომილებებით, მისი ბინადრებით, მოფარგლული სინათლის კონუსის მრუდე ზედაპირით, რომელსაც ვერ გადაცდები ვერა მხრით და ვერა ძალით..

– გამოდის, სწორედ სინათლე საზღვრავს სამყაროს, პალიკო, ერთ მთლიან სხეულოვნებად კრიბავს მის ცხოველყოფას, აძლევს საშუალებას და შესაძლებლობას ჰქონდეს საკუთარი წესწყობილება და მდინარება სინათლით დასაზღვრულ და გამოკვეთილ ფარგლებში!.. მასთან, ეს არ არის სივრცული მოსაზღვრა წუთისოფლის, შეზღუდვა მისი გაშლა-განფენის (კოსმოსი დღესაც ფართოვდება და თან გამალებით!), ის მხოლოდ საერთო ჩარჩოს ადებს კოსმიურ ცხოვრებას, მისი ცხოველყოფის ფარგლებს მოხაზავს ოდენ, როცა განსაზღვრავს: რომ სამყაროში არ შეიძლება რაიმე მოძრაობდეს სინათლის სიჩქარეზე მეტი სიჩქარით; რომ მხოლოდ მასზე დაბალი (თუნდაც სულ მცირედით) სიჩქარეებია დაშვებული ამ სამკვიდროში; რომ უმაღლესი სიჩქარით ნულოვანი მასის მქონე ნაწილაკებმა შეიძლება იმოძრაონ ოდენ.. თან აქ მთავარი ის კი არ არის, პალიკო, რომ კოსმოსში მოძრაობის უმაღლესი სიჩქარე 300,000 კილომეტრია წამში (ან თუნდაც 700,000 კილომეტრი იყოს წამში, ან კიდევ სხვა), არამედ ის, რომ არსებობს ეს „უმაღლესი“, ზღვრული სიჩქარე, როგორც ასეთი, რომელსაც ვერ გადახვალ, ვერ გადაცდები ვერანაირი მანქანებით!..

– ამ ზღვრული სიჩქარით კი სწორედ სინათლე მოძრაობს, პალიკო, ფოტონი.. ის თავის ჩარჩოში ათავსებს კოსმოსს, მთელ წუთისოფელს, საზღვრებს უმაგრებს მას: რომ არ გაიფლაშოს და წაიშალოს ხილვადი სამყარო და არ გავიდეს ცხოვრების ველიდან!. მუდამ მღვიძარი გუშაგივით დარაჯობს სოფელს და დაუღალავად იცავს მის ზმობას – წუთისოფლის სვლას მომავლისაკენ...

– საოცარია თვითონ სინათლის ბუნებითობა, პალიკო.. ფოტონი, მისი ნაწილაკი, ერთი მხრივ, ტალღაა, ელექტრომაგნიტური, და ამავდროს მას ნაწილაკის სხეულოვნება აქვს, მიუხედავად იმისა, რომ მასა არ გააჩნია, ანუ უნივთოა – არ არის ხორციელი!.. ისე გამოდის, რომ სწორედ ამის გამო შეუძლია მას იმოძრაოს ზღვრული სიჩქარით და ზღუდე-კედლად შემოევილოს მთელ წუთისოფელს: მისი სინმინდის და მიუწვდომლობის გამო და წილად!.. თვითონ კი დაუბრკოლებლად ჩადის წარსულის შრეებში, სულ ძირისძირამდე და ესევე იოლად გადადის მყობადის მხარეში, მომავლის ხაზებს მიყვება კვალდაკვალ და თან წამითაც არ ტოვებს აწმყოს, მიწყვი ცვალებადს და გარდამავალს! – ზღუდე არ ხვდება მას სამყაროში, მის დრო-სივრცეში გზების გაკვალვას...

– ერთი უცნაურობა ახასიათებს კიდევ სინათლის ნაწილაკს, მის ქცევას, პალიკო: ცალკეულ შემთხვევებში (განსაზღვრულ პირობებში) ის სინათლის კონუს-

სიდან გადის როგორღაც, ქრება უეცრად, იქ აღარ არის, ანუ სამყაროდან გადის და მის მიღმა ხვდება ამ დროს.. ... გარეგნულად ეს ისე იმზირება, რომ რაღაც წამში ფოტონი იკარგება თვალთახედვის არიდან, მეყვსეულად და გარკვეული დროის შემდეგ იქავე ჩნდება, იმავე ადგილას, სადაც მანამდე იყო.. ეს უცნაურია, დამაბნეველიც, რამეთუ სინათლის ნაწილაკს არ შეუძლია უბრალოდ გაქრობა: ამ დროს ელექტრონი და პოზიტრონი ჩნდება მის ადგილზე ყოველთვის, ანტინაწილაკები ერთმანეთის, რომელთა შერწყმითაც (ანიგილაციით) ისევ სინათლის ნაწილაკი იბადება და თუ ის „უბრალოდ“ გაქრა სოფლიდან, მაშინ სამყაროს გარეთ გასულა უკვე ფოტონი!!.. ... ეს არ არის პირდაპირი დაკვირვებების შედეგები, მონაცემები, უფრო გვერდითი ეფექტებია (როგორც წესი) რაღაც ექსპერიმენტების ან სხვა სახის გამოკვლევების, ადამიანი რომ ეშურება და ეჭიდება, მაგრამ შენიშნულია და აღნუსხულია ამ დროს...

– გამოდის, რაღაც კიდევ არსებობს, პალიკო, სამყაროს იქითა მხარეს, სინათლის კონუსის გარეთ, სხვა ბუნებითობის (“ზე-ყანა“, როგორც ქართულად ამბობენ ან კიდევ სხვა რამ), რომელშიც გადასვლა მხოლოდ სინათლეს ძალუძს და ხელენიფება და ნება აქვს დართული მისი რაობის და ბუნების გამო – გუშაგად რომ ადგას წუთისოფელს, ჩვენს სამყაროს და მკაცრად განაყოფს მას მიღმა სოფლიდან!!.. და მხოლოდ თვითონ, ისევ სინათლეს შეუძლია ამ ზღუდის გადასვლა, გადალახვა იქით და აქეთ...

აქ უნდა იყოს, ვინძლო, ქრისტე, სინათლის ხეივანში, ებგურად და გუშაგად წუთისოფლის, მისი ცხოველყოფის და მდინარების, სინათლის კარიბჭის განმჩინებლად და განმგებლად (სააქოსა და საიქიოს საზღვარზე, შორის), დასაბამიდან და ვიდრე აღსრულებამდე სოფლის... და ბუნებრივად ჩანს ამ განგებაში, რომ სწორედ ძე თვისი უნდა მოველინა შემოქმედს თავისი ნაღვანის მეთვალყურედ და გზის გამკვლევად წუთისოფელში: მის მიერ ქმნილი სამყაროს მოსაფარგლად და დასაფარად, მისი სიმყარის უზრუნველსაყოფად და დასაცავად!. ანუ იესო მუდამ აქ იყო, პალიკო, დასაბამიდან (ნათელი როს ენია სოფელს) და აქავ იქნება, ადამიანებთან, ბოლო ჟამამდე, გვერდით, ლათუ ერთხელ მოველინა კაცობრიობას ძე-ხორციელად მხოლოდ..

ამის გამოსატყულებაა ზღვრული სიჩქარის დადგინებაც სამყაროსთვის და მისი მიგება სინათლისათვის!.. მას „ც“ ასოთი აღნიშნავენ პირობითად და „სინათლის სიჩქარეს“ უწოდებენ: სინათლის, რომელიც ამოსავალია წუთისოფლის, ხილვადს და ცნობადს ხდის სამყაროს (ჩვენს დიდ საცხოვრისს), დამზერადს და გარჩევადს დროჟამის სვლაში და მდინარებაში, მიწყევ!

ც სინათლის სიჩქარეა ვაკუუმში, ანუ სიცარიელეში და მას ერთიდაიგივე სიდიდე აქვს დრო-სივრცის მთელ სამკვიდროში: არ არის დამოკიდებული ადგილმდებარეობაზე და არ იცვლება ჟამთა ცვლასთან ერთად, დამოუკიდებელია სინათლის წყაროს მოძრაობის სახეობისა და ხასიათისგანაც... ის ფუნდამენტური, უნივერსალური ფიზიკური მუდმივაა: არ დაიყვანება სხვა სიდიდეებზე და არ გამოიყვანება მათგან, საყოველთაო არის თავისი ბუნებით და არ იცვლება დროში!.

არსებითად, ის ერთმანეთთან აკავშირებს სივრცეს და დროს, მათი ერთმანეთთან გადაბმულობის პირდაპირი გამოხატულებაა...

გარნა სინათლის სიჩქარე ერთადერთი უნივერსალური, ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივა არ არის ნუთისოფელში, აქ რამდენიმე სხვა ფიზიკური მუდმივა გამოირჩევა კიდევ, სამყაროს მთლიანობის და სიმყარის უზრუნველყოფას რომ ემსახურება დღენიადაგ, დაულალავად!. გრავიტაციული მუდმივა „G“ უნდა გამოიყოს მათ შორის ამ მიმართებით, რამდენადაც იგი გრავიტაციული ეფექტების განსაზღვრასთან და მათ სათანადო ყალიბში მოქცევასთან და სივრცე-დროის გაშლასთან და გამართვასთან არის დაკავშირებული.. თავისი არსით G გრავიტაციული ძალის ურთიერთქმედების მუდმივაა, მასის (ხორციელობის) მქონე ნაწილაკების, ბუნებაში არსებული სხეულების ერთერთთან კავშირის განმცხადებელი მუდმივა: მათ ურთიერთქმედებას, ურთიერთმიზიდულობას ახასიათებს ის. რიცხობრივად G ტოლია გრავიტაციული ძალის, რომლითაც ერთეულოვანი მასის ნერტილოვან სხეულზე მოქმედებს მეორე ერთეულოვანი მასის მქონე ნერტილოვანი სხეული ერთეულოვანი მანძილით დაშორებული მისგან. ეს მეტად მცირე სიდიდეა, ძნელად გასაზომი ზუსტად, რამდენადაც თვითონ გრავიტაციული ძალა და მისი ზემოქმედება არის უკიდურესად სუსტი სხვა ფუნდამენტურ (ფუძე) ძალებთან შედარებით. თავისი რაობით, გრავიტაციული მუდმივა უნივერსალური, ანუ საყოველთაო ფიზიკური მუდმივაა: მისი სიდიდე არ იცვლება დროში, ერთიდაიგივეა ჩვენი მზის სისტემაში, გალაქტიკაში და საზოგადოდ კოსმოსში – გრავიტაციულ მუდმივას ერთიდაიგივე მნიშვნელობა აქვს სამყაროს ყველა სხეულისთვის მიუხედავად მათი ზომა-წონისა. სინათლის სიჩქარის მსგავსად, ჩ მუდმივაც ერთგვარ შეზღუდვას ადებს ნუთისოფელს, მის ცხოველყოფას: მისი სიდიდე არ შეიძლება განსხვავდებოდეს იმ მნიშვნელობისგან (მეტი ან ნაკლები იყოს მასზე), რომელიც მან მიიღო დასაბამიდან და მოაქვს დღემდე.. სხვა მნიშვნელობა რომ ჰქონოდა ჩ-ს, სხვაგვარი სამყარო გვექნებოდა ცარგვალზე!.. (იგივე G-ს მნიშვნელობა 100-ჯერ მეტი რომ ყოფილიყო დღეს მოცემულზე, ვარსკვლავების სიცოცხლის ხანგრძლივობა, მათ შორის ჩვენი მზისაც, მკვეთრად შემცირდებოდა და ცნობიერი სიცოცხლის წარმოქმნაც ვეღარ მოესწრებოდა დედამიწაზე თუ სადმე სხვაგან, კიდევ, კოსმოსში.....)

ასევე ძირითად ფუნდამენტურ ფიზიკურ მუდმივებს განეკუთვნება ეგრეთწოდებული პლანკის მუდმივა h: ელექტრომაგნიტური ქმედების კვანტი, რომელიც სინათლის ნაწილაკის, ფოტონის ენერგიას მის სიხშირესთან აკავშირებს. უფრო ზოგადად: პლანკის მუდმივა ნებისმიერი რხევადი ფიზიკური სისტემის ენერგიის კვანტის სიდიდეს მისი რხევის სიხშირესთან აკავშირებს. h უმცირესი ფიზიკური ქმედებაა ბუნებაში და როგორც ასეთი, როგორც ფიზიკური ფაქტი, ის სამყაროში უმცირესი (მაგრამ სასრული) სიდიდის ფიზიკური ქმედების არსებობას ნიშნავს და აცხადებს. ამასთან, პლანკის მუდმივა ელემენტარული, პირველადი ქმედების კვანტია და ყველა ქმედება ნუთისოფელში სწორედ ამ კვანტებისგან შედგება და იკრიბება!.. h ზედმიწევნით მცირე სიდიდეა თავისთავად; ის სინათლის და საზოგადოდ მატერიის დაკვანტვასთანაა დაკავშირებული, სუბ-ატომური ფენომენია

ბუნებითად და მიკროსამყაროს რეალობებს ასახავს და ახასიათებს – მიკრო და მაკრო სამყაროების წყალგამყოფად წარმოდგება, როგორც ასეთი, თავისი რაობით და სახეობით. პლანკის მუდმივაც უნივერსალური (საყოველთაო), ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივაა: ის ერთიდაიგივე სიდიდისაა კოსმოსის ნებისმიერ ნერტილში და არ ექვემდებარება დროის სვლასა და ჟამთა სრბოლას ნუთისოფელში... ამდენად, სინათლის სიჩქარის და გრავიტაციული მუდმივის მსგავსად, პლანკის მუდმივაც თავისი შეზღუდვას ადებს ჩვენს სამყაროს და მის ცხოველყოფას, ნათელს ხდის რა, რომ: ბუნებაში არსებობს ზღვრული სიდიდის ქმედება, რომლის ქვემოთაც ვერა ქმედება ვერ განხორციელდება; ეს „ზღვრული ქმედება“ \hbar -ის ტოლია სიდიდით და ერთიდაიგივეა ყველგან და ყოველთვის – არ შეიძლება არც მეტი იყოს და არც ნაკლები მასზე; h პირველადი ქმედების კვანტია, რომლითაც იკრიბება ყველა ქმედება კოსმიურ სივრცეში...

ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივაა აგრეთვე ელექტრული მუდმივა ϵ_0 , რომელსაც დიელექტრიკულ მუდმივას, ვაკუუმის შეღწევადობას, დიელექტრიკულ შეღწევადობას თუ თავისუფალი სივრცის (სიცარიელის) შეღწევადობასაც უწოდებენ ხოლმე. ϵ_0 საბაზისო ფიზიკური მუდმივაა, ფუნდამენტური, რომელიც თავისუფალი სივრცის დიელექტრიკული შეღწევადობის სიდიდეს წარმოადგენს და წარმოაჩენს ვაკუუმის უნარს (შესაძლებლობას) გაატაროს ელექტრული ველის ძალ-ხაზები სიცარიელეში. ყველა ნივთიერება, მასალა განსხვავდება ერთმანეთისგან ამ თვისებით, იმით, თუ როგორ ვრცელდება მასში ელექტრული ველი. ამ მიმართებით, თავისუფალი (ცარიელი) სივრცე ყველაზე ცუდი გარემოა ელექტრული ველის გასავრცელებლად, ელექტრული ნაკადების გასატარებლად და როგორც ფიზიკური სიდიდე, ϵ_0 სწორედ ვაკუუმის ამ თვისებას, მისი დიელექტრიკული შეღწევადობის ზომას წარმოადგენს – უმცირეს დიელექტრიკულ შეღწევადობას ბუნებაში. ყველა სხვა ნივთიერებას, მასალას (მეტადრე ოქროს და სპილენძს) მნიშვნელოვნად უფრო მაღალი დიელექტრიკული შეღწევადობა გააჩნია და ელექტრული ველიც ბევრად უკეთ ვრცელდება მათში. ისევე როგორც სინათლის სიჩქარე, გრავიტაციული მუდმივა და პლანკის მუდმივა, ელექტრული მუდმივაც უნივერსალური, საყოველთაო ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივაა: მისი სიდიდე უცვლელია, ერთიდაიგივეა სამყაროს ყველა არეში და არც დროის მდინარეებზე არ არის დამოკიდებული. აქედან გამომდინარე, c , G და h მუდმივების მსგავსად, ϵ_0 -საც თავისი შეზღუდვა შემოაქვს ნუთისოფელში. საკუთრივ, ის მკაფიოს ხდის, რომ: სამყაროში არსებობს ზღვრული სიდიდის დიელექტრიკული შეღწევადობა, ϵ_0 -ის ტოლი, და მასზე ნაკლები სიდიდის ის ვერსად და ვერასოდეს ვერ იქნება, ვერანაირ გარემოში.

კიდევ ერთი ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივაა ელემენტარული მუხტი e (მას ხანდახან q_e -თაც აღნიშნავენ): ელექტრული მუხტი, რომელიც ერთ პროტონს გადააქვს; ან რაც იგივეა, იმავე სიდიდის ელექტრული მუხტი (მხოლოდ უარყოფითი), რომელიც ერთ ელექტრონს გადააქვს. მათ გასარჩევად, e -ს ელემენტარულ დადებით მუხტსაც უწოდებენ. ეს უმცირესი, პირველადი ელექტრული მუხტია, რომლის ჯერადი მუხტი აქვს ყველა განცალკევებულ, სტაბილურ ელემენტარულ ნაწილაკს. ამ მიმართებით, e სწორედ ელექტრული მუხტის კვანტია, რომლითაც

იკრიბება ყველა სტაბილური ელემენტარული ნაწილაკის ელექტრული მუხტი და საზოგადოდ, ნებისმიერი სიდიდის ელექტრული მუხტი ბუნებაში. გამონაკლისს აქ ეგრეთწოდებული კვარკები და კვაზინაწილაკები წარმოადგენენ. კვარკების ელექტრული მუხტის სიდიდე e -ს მესამედის ტოლია ($1/3 e$), ლათუ კვარკები არა გვხვდებიან თავისუფალი, იზოლირებული ნაწილაკების სახით და მხოლოდ ჯგუფებში იკრიბებიან ბუნებაში (მაგალითად, იგივე პროტონი სამი კვარკისგან შედგება, რაც ჯამში იგივე ე მუხტს გვაძლევს შედეგად). რაც შეეხება კვაზინაწილაკებს, ისინი ნაწილაკები არც არიან (როგორც ასეთი) საზოგადოდ და კომლექსურ მატერიალურ სისტემებში თუ წარმოიქმნებიან და ჩნდებიან ხოლმე. ამდენად, ელექტრული მუხტის კვანტად შეიძლება მიღებულ იქნას ე ან $1/3 e$, საჭიროებისა და მიხედვით. თუმცა კი ამას არსებითი მნიშვნელობა არცა აქვს, რადგან ორივე შემთხვევაში, ისევე, როგორც სხვა ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივები, ელემენტარული მუხტის მუდმივაც თავისი შეზღუდვას ადებს წუთისოფელს, ნათელყოფს რა რომ: ბუნებაში არსებობს ზღვრული, უმცირესი სიდიდის ელექტრული მუხტი e (ან კიდევ, $1/3 e$), რომელზე მცირეც ვერა მუხტი ვერ იქნება სამყაროში; და სწორედ ე (თუ $1/3 e$) არის ელექტრული მუხტის კვანტი, რომლის სიმრავლითაც იკრიბება ნებისმიერი სიდიდის ელექტრულ მუხტი კოსმოსში. ამდენად, სხვა ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივების მსგავსად, ელემენტარული მუხტის მუდმივა e -ც უნივერსალური, საყოველთაო ფიზიკური მუდმივაა, რამეთუ მისი სიდიდე არ იცვლება, ერთიდადიგივა სამყაროს ყველა წერტილში და არც დროის სვლაზე არ არის ის დამოკიდებული.

– მართლაც ესე ებურებოვით და გუშაგებოვით დარაჯობენ, პალიკო, ეს უნივერსალური, ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივები სამყაროს, მის მთლიანობას და ცხოველყოფას, რეცა წესების ჩარჩოს კრავენო მის ირგვლივ, შემოწყობილები სხვადასხვა მხრიდან: რომ არ დაირღვეს წუთისოფლის არსობა და ერთიანობა ცხოვრების ხლართებში და მოგებულ გარდახდომებში, სანუთროს სწრაფობა მომავლისაკენ.. რაც შეეხება უშუალოდ ფუნდამენტურ ფიზიკურ მუდმივას და მის რაობას, როგორც ასეთს, საზოგადოდ, მიჩნეულია, რომ ის უნივერსალურია ბუნებითად და აქვს მუდმივი მნიშვნელობა ყველგან და ყოველთვის. თვითონ ტერმინი „ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივაც“ შემოტანილია ისეთი ფიზიკური სიდიდეების გამოსარჩევად და გამოსაკვეთად, რომლებიც უცვლელია და არ გამოიყვანება უფრო ფუნდამენტური პრინციპებიდან, ანუ: ისინი უშუალოდ სამყაროს ფუძე-თვისებებს წარმოადგენენ, პალიკო! და სინათლის სიჩქარე c -ც, გრავიტაციული მუდმივა G -ც, პლანკის მუდმივა h -იც, ელექტრული მუდმივა E_0 -იც და ელემენტარული მუხტი e -ც სწორედ ამგვარი მუდმივების ნაკრებს შეადგენენ!..

– სხვა ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივებიც არის გამოვლენილი და დადგენილი მკვლევარების მიერ, პალიკო: ცხრამეტი, ერთად, დღეის მდგომარეობით... სამყაროს სხვადასხვა ნიშანსვეტს გამოკვეთენ ისინი, სხვადასხვა თავისებურებას კოსმოსისა და მისი ყოფის.. მოცემული ხუთი ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივა (c , G , h , E_0 და e) გამორჩეულია მათ შორის: ისინი აღიარებულია უნივერსალურ, ანუ საყოველთაო ფიზიკურ მუდმივებად, რომლებიც წუთისოფლის ამო-

სავალ მახასიათებლებს ავლენენ და აცხადებენ და კრებენ ერთად... ისიც გარკვეული და გაცხადებულია უკვე, რომ მეტად განსხვავებული იქნებოდა სამყარო, პალიკო, ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივების სიდიდეებს სხვა მნიშვნელობები რომ ჰქონდეს!. კომპიუტერული სიმულაციაც განხორციელდა ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივების მრავალგვარი ვარიანტის გათამაშებით და შესატყვისი „კოსმოსების“ გამოვლენით და შეჯერებით, რომელმაც ნათელყო, რომ მხოლოდ ჩვენს სამყაროში, აქ მოცემული ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივების ფარგლებში შეიძლება ცნობიერი კოპლექსური სიცოცხლის წარმოშობა და მისი თანმიმდევრული განვითარება!. ალბათ ამიტომაც არის, ესე გამეტებით რომ დაეძებნენ და აღნუსხავენ ეგზო-პლანეტებს მკვლევარები, დედამიწისებურ პლანეტებს რომ ნიშნავენ მთელ კოსმიურ სივრცეში სულ თითო-თითოდ: მათზე სიცოცხლის ნიშნების მისაგნებად და მისაკვლევად და უცხოპლანეტელების არსებობის დასადგენად – თუ არის კიდევ ვინმე სულიერი...

– არაჩვეულებრივია ის ფუძე-მახასიათებლები, კვანძები, ფუნდამენტური მუდმივები რომ ავლენენ ჩვენს სამყაროში, საერთო კონსტრუქცია და ფარგლები, რომლითაც იკრიბება და მოიკავება წუთისოფელი, პალიკო.. ის წვრილი ნიშან-თვისებები, მახასიათებლები, მეორადი მუდმივები რომ აგნებენ და წვდებიან მის წიაღში და გამოაქვთ დღის სინათლეზე!.. იგივე „პლანკის ერთეულების“ (მათ ბუნებრივ ერთეულებსაც უწოდებენ, სხვანაირად) დამონმება შეიძლება აქ თვალსაჩინოებისთვის და რწმუნებებისთვის, სიდიდეების, რომლებიც მხოლოდ ამ ხუთი გამორჩეული უნივერსალური ფიზიკური მუდმივის მეშვეობით განისაზღვრება და წარმოდგება, ნივთდება, საბოლოო ჯამში. ამოსავალი, ამ შემთხვევაში, ჩვენი სამყაროს კვანტური ბუნებაა თვითონ, მისი რაობა და ცხოველყოფა – ის დგება საყრდენად...

– „პლანკის სიგრძე“, l_p , ერთი ამგვარი „ბუნებრივი“ ერთეულია, პალიკო. ეს არის ერთეულოვანი სიგრძე, მანძილი, რომელსაც სინათლე ერთეულოვან „პლანკის დროში“ გადის. l_p გრავიტაციული მუდმივის, ვაკუუმში სინათლის სიჩქარის და პლანკის მუდმივის კონკრეტული (უნიკალური) კომბინაციით, ფორმულით განისაზღვრება და გამოითვლება – არ საჭიროებს რაიმე სხვა საშუალებას მის დასადგენად. თავისი შინაარსით, პლანკის სიგრძე უმცირესი შესაძლებელი მანძილია ორ ნერტილს, ნაწილაკს შორის, მისი კვანტია, რომლითაც იკრიბება ყველა სიგრძე და მანძილი ჩვენს სამყაროში.

– მეორე ამგვარი ერთეული „პლანკის დროა“, პალიკო, t_p . ეს არის დრო, რომელიც სინათლეს ჭირდება ერთი პლანკის სიგრძის გასავლელად და გასალევად. ისიც c , G , h მუდმივების კონკრეტული (t_p -თვის მოცემული, უნიკალური) კომბინაციით, ფორმულით განისაზღვრება და გამოითვლება. თავისი შინაარსით, პლანკის დრო უმცირესი შესაძლებელი დროის ინტერვალია, რომელიც შეიძლება გაიზომოს წუთისოფელში. პლანკის სიგრძესთან ერთად, პლანკის დრო განსაზღვრავს იმ მასშტაბს, რომლის იქითაც დღევანდელი ფიზიკური თეორიები ვეღარ მუშაობენ, ვერას ამბობენ მის ბუნებაზე, რომელზეც ირღვევა თვითონ დრო-სივრცის ქარგა, პალიკო, სამყაროს შემთხვეული!. ამ რეალობიდან გამომდინარე, კოსმოსის ადრეული ევოლუციის დღევანდელი აღწერა, წარმოდგენები მხოლოდ „ბინგ ბენგის“ (დიდი აფეთქების) შემდეგ ტყ დროიდან იწყება!..

– კიდევ ერთი ზედმიწევნით საგულისხმო პლანკის ერთეული „პლანკის მასა“ m_p -ა, პალიკო. ის საკმაოდ დიდი (დაახლოებით 0.02 მილიგრამის) მასის ტოლია სიდიდით. ამ მიმართებით (l_p და t_p პლანკის ერთეულებიდან განსხვავებით), პლანკის მასა უკვე არ არის ფუნდამენტური უმცირესი ან უდიდესი საზღვარი შესაძლო მასების, მიუხედავად იმისა, რომ m_p -ც (პლანკის სიგრძის და პლანკის დროის მსგავსად) სინათლის სიჩქარე c -ის, გრავიტაციული მუდმივა G -ის და პლანკის მუდმივა h -ის კონკრეტული, უნიკალური კომბინაციით, ფორმულით განისაზღვრება და გამოითვლება.. რაც შეეხება თვითონ პლანკის მასას, უშუალოდ, m_p -ის, მისი ესოდენ მაღალი სიდიდე ძირითადად ჩვენს სამყაროში გრავიტაციული ძალის განსაკუთრებული სისუსტით არის განპირობებული და გამომწვეული. პლანკის მასის ამ თავისებურებას მეტად საგულისხმო შინაარსი აქვს, პალიკო: ერთის მხრივ, ივარაუდება, რომ m_p ელემენტარული ნაწილაკების მასების ზედა ზღვარს განსაზღვრავს; და მეორეს მხრივ, პლანკის მასა შავი ხვრელების მასების ქვედა საზღვარს წარმოადგენს – ანუ, მიკრო შავ ხვრელებზე გადის, რომლებიც თვითონ მოპენტილია მთელი კოსმიური სივრცე!..

– ესეთი არაჩეულებრივი წესწყობილებისა აღმოჩნდა, პალიკო, ჩვენი სამყარო, წუთისოფელი, შემოკავებული ამ უცნაური „ფუნდამენტური მუდმივებით“ და მოქცეული მათი წესების ჩარჩოში, რომლებიც ზუსტად (და ხისტად) საზღვრავენ მისი ცხოველყოფის ამოსავალ ფორმებს და ფარგლებს, მაგრამ ამავდროს უზრუნველყოფენ კოსმიური ცხოვრების უწყვეტ მსვლელობას დასაბამიდან ვიდრე დღესამომდე და შესაძლებელს ხდიან მის გაშლა-განფენას დროში და სივრცეში, მის გამრავალფეროვნებას და გამრავალნაირებას მოკავებული წუთისოფლის უხილავ საზღვრებში – ყველანი თავის წილ და თავის ჯერად!.. აქ სინათლე ესალტება სამყაროს, პალიკო, ყოველი მხრიდან, შეუსვენებლად, შეუნელებლად, მეყვსად და მყისად, დღენიადაგ, რომ არა გაიკარგოს მისი სამკვიდროდან და არამ დაარღვიოს კოსმოსის ერთიანობა და მთლიანობა, მისი ცხოველყოფა და ხმიანობა, რამეთუ ყველაზე სწრაფი მსრბოლელი კოსმიურ სივრცეში, სინათლის სხივი, დაულალავი და დაუშრეტელი, შეუჩერებელი, გარს რომ ევლება სამყაროს მინყვი, არარას უშვებს შეუმონმებელს და შეუწონავს, შეუჯერებელს სინათლის მრუდე კედლების იქით, მიღმა სოფელში, მის სანახებში, ან კიდევ პირიქით, უკან, მიღმა სოფლიდან, წუთისოფელში.. აქავე ჩნდება გრავიტაცია, განმსაზღვრელ ძალად და წარმართველად სოფლის ტრიალის, ყველა ზომანონის ციურ სხეულებს (ელემენტარული ნაწილაკებით დანყებული) რომ აახლოებს და აკავშირებს ერთიმეორეს, პალიკო, აერთიანებს და ათვისებს ერთურთს, სადაც ფორმებს და მოყვანილობას რომ აძლევს დრო-სივრცის ბადეს, საჭირო მოქნილობას და მოჭიმულობას და თან აჩქარებს სამყაროს განვრცობას და გაღვივებას სანყისი ფარგალების და განფენის იქით, ზუსტად მოზომილ თარგებში და ყალიბებში რომ აქცევს კოსმიურ ცხოვრებას და მკვიდრად ნაგებ კალაპოტებში მიმართავს მის ცხოველ დინებას და დროის სწრაფობას მომავლისაკენ: გრავიტაციული მუდმივის განანწისის წილად და თვისად, წესად და რიგად, მასზე დაყრდნობით და მასზე დანდობით – გრავიტაციული მუდმივის, რომლის მცირედ ცვლილებასაც შეუძლია ერთიან

შეცვალოს წუთისოფლის სახე და ნირი და მისი ქცევა! იქვე, იმავე ჟამს, ახლოს, პლანკის მუდმივა შემოდის ველზე, მიკროსამყაროს ზნე-ჩვევის მქმნელი და განმგებელი, რომელსაც ქმედების უმცირესი ზომა შემოაქვს ბუნებაში და მის კვანტს ამკვიდრებს საწუთროში, როგორც ამოსავალ წერტილს, პალიკო, როგორც სათავეს, რომლითაც იწყება და სხეულდება ყველა ქმედება ჩვენს სამყაროში, მის საუფლოში და სამანებში და ნათელი ხდება, გაცხადებული, რომ ყველა მოვლენა და ხდომილება, ყველა ამბავი და გარდახდომა კოსმიურ მღვიმეში (რაგინდრა დიდიც) ამ ციციქნა კვანტებით შეიკრიბება და იჯამება, რომ ყველა ღვანლი წუთისოფელში ამ თითო კვანტით, თითო ნაკმევით, თითო ნაკვესით ნივთდება და ისხამს ფერ-ხორცს, რომ ბუნებაში ერთბაშად, უცებ არარა ხდება, არარა ჩნდება, არ აღმოცენდება, მხოლოდ ნამცეც-ნამცეც, მხოლოდ მტკაველ-მტკაველ, თითო ძალისხმევით, თითო ალტყინებით, ერთურთზე მიბმით და მიერთებით განსხეულდება და განხორციელდება ყველა განზრახვა (და ყველა აღთქმა) წუთისოფელში, რომ ესე გადადის მიკროსამყარო მაკრო სივრცეში, სულ მცირე ხმევა დიდ ქმნილებაში, მის ხორციელობაში და ცხოველყოფაში, და ამ გადასვლაში, ამ გარდაქმნაში გადამყვან ხიდად და შუამავლად იგივე პლანკის მუდმივა წარმოდგება, მცირეს და დიდს შორის შუად დამდგარი, მტკიცე და მკვიდრი და შეუვალი, მათი გამყოფი და მათივე შემკრები, მათი განმასხვავებელი და გამაერთიანებელი ყოველჟამ, ერთად.. აქ ელექტრული მუდმივაც უერთდება სხვა მუდმივების შეწყობილ ხმობას, იწყებს საგრობას, ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივა, რომელიც თავისუფალი სივრცის, ვაკუუმის დიელექტრიკული შეღწევადობის სიდიდეს წარმოადგენს და მის ზომა-წონას განსაზღვრავს, ადგენს, უმცირესს ყველა ნივთიერ გარემოსთან, ყველანაირ მასალასთან შედარებით, რის შედეგადაც შეგვიძლია უხიფათოდ დავდგეთ მაღალი ძაბვის ელექტროსადენების ქვეშ (ან კიდევ სხვაგან), არ გვეშინოდეს მივილოთ მათში გამავალი დენის დამანგრეველი დარყმა და ნებიერად გავაგრძელოთ ჩვენი ყოფნა და ცხოვრება საწუთროში, რადგან ჰაერის დიელექტრიკული შეღწევადობაც მეტად მცირეა, სულ ოდნავ მეტი (ერთი ბენოთი) ვაკუუმის დიელექტრიკული შეღწევადობის სიდიდეზე და მასშიც ძნელად ვრცელდება ელექტრული ველი, ისიც ძნელად ატარებს ელექტრულ ნაკადებს – რამეთუ გათვალისწინებული ყოფილა ეს გარემოება (მრავალ სხვას შორის) დასაბამითვე, სამყაროს შექმნის და მისი წესწყობილების ჩამოყალიბების ჟამს.. და იქვე შემოდის ელემენტარული მუხტი, პალიკო, ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივა, უმცირესი ელექტრული მუხტი რომ შემოაქვს სამყაროში, ელექტრული მუხტის კვანტი, რომლითაც იკრიბება ყველა ზომანონის მუხტი ბუნებაში (მცირეც და დიდიც) და რომელსაც თავისი წილი შეზღუდვა შემოაქვს კოსმიურ წყობაში: ზღვრული ელექტრული მუხტი, რომელზე მცირეც ვერანაირი მუხტი ვერ იქნება საწუთროში, ზღუდე, რომელსაც ვერა გადადის და ვერ გადავა წუთისოფელში – ელემენტარული მუხტი, დღენიადაგ რომ იღწვის გაუნელებლად კოსმიური ცხოვრების ერთიანობის და მთლიანობის შესანარჩუნებლად, მისი მდგრადობის და სახეობის უზრუნველსაყოფად (სხვა მუდმივებთან ერთად), ფუნდამენტური მუდმივა, რომლის ოდნავი ცვლილებაც, მცირე წანაცვლება მთელი სამყაროს იერსახის შეცვლას გამოიწვევს, მის გაუცხოვებას და გარდასახვას...

– ჰო, პალიკო, ესე უწყვეტად, შეუსვენებლად და შეუჩერებლად დარაჯობენ და გუშაგობენ ნუთისოფელს ფუნდამენტური მუდმივები, მოგებულები სხვადასხვა მხრიდან და მოწეულები დასაბამიდან: დასაზღვრულ ფარგლებს რომ არ გადასცდეს კოსმიური ცხოვრება, დადგენილი საზღრები არ დაარღვიოს ქაოსის ვნებამ და ესე რუდუნებით ამოყვანილი ზღუდეები არ მოშალოს და არ ნაშალოს სიხარბის გზნებამ!. რომ არ მოაკლდეს სამყაროს მისი სიმყარე და ბუნებითი მდგრადობა, რომ არ დაიშრიტოს მისი გულოვნება და ცხოველი ნიჭი, რომ არ შთავარდეს სოფელი სიცარიელის უძირო სკნელში და არ დაიკარგოს მისი ნკვარამების უკვალო ბინდში.. ყოველ მყის, ყოველწამ, დაუნანებლად, დაუზარელად, გაუთავებლად თავისი მხრებით და ქედით მიაქვთ მუდმივებს სანუთრო მერმისისაკენ, მყობადისაკენ, სადაც გაიხსნება ნუთისოფლის ყოველი ნასკვი, ყოველი კვანძი და გამოჩნდება უსასრულობის სახიერება, მისი სიმაღლე და სხივოსნობა, უსაზღვრო ძალი...

– და წარმოიდგინე, პალიკო, რა ძალისხმევა არის საჭირო ამ განანესის შესასრულებლად, მის გასანევად და გასატანად, მის გასაძლებად, როცა ერთი ნაფორხილება, ფენის დაცდენა და თავზე დაგემხოვა მთელი სოფელი, ერთი მოდრეკა, დამუხლება და ველარ გაიმართები საერთოდ წელში, სულ ახლო ჩამოვა ვარსკვლავცა შენთან, თითქმის თხემამდე, თავს დაგადგება სულთამხუთავივით!!.. და ესე ყოველწუთს, ყოველწამ, ყოველწამ, გაუთავებლად, დაუთავრელად, დაუსახველად, შენი მხრებით გიჭირავს, პალიკო, სამყაროს ჩარჩო, მისი წყობილება, ნუთისოფელს რომ უნარჩუნებს მის ცხოველყოფას და მდინარებას: ვერ შეისვენებ, ვერ შეყოვნდები, ვერ დაიმუხლებ და ვერ გაიმართები, ვერ მიბრუნდები და მობრუნდები, ვერ გასწორდები, სულ ერთ მდგომარეობაში უნდა იყო, გახევებული, ერთი ქვის ფორმიდან ამოკვეთილივით, ერთთავ დაჭიმული და დაძაბული, ქედით რომ გიჭირავს უზომო ტვირთი, ზურგზე და მხრებზე ჩამოდებული და მაინც უძლებ, მაინც იტან მის ამ სიმძიმეს, მაინც ეთვისები ამ მდგომარეობას, გაუსაძლისობას, მაინც იქ რჩები, შენსავე ადგილზე, არ ეურჩები ამ განნესებას! – რამეთუ ესეა განგებული და დადგენილი ფუნდამენტური მუდმივების ადგილი და დანიშნულება კოსმიურ წყობილებაში...

– უნებურად გახსენდება, პალიკო, თავისთავად, რომ მრავალ ხალხსა აქვს ცის დაჭერის, მისი ცხოველყოფის შენარჩუნების თემა მითოლოგიაში, სხვადასხვაგვარად გამოვლენილი და მოცემული: აქ „ციური სვეტი“, მითოლოგიური მთა თუ უზარმაზარი ხე ასრულებს ამ ფუნქციას მკვიდრად და თვისად (ჩინეთი); იქ ოთხ ძმა-ღმერთს უჭირავს ზეალმართული ხელებით მრავალმრიანი და მრავალდონიანი ზეცა ქვეყნის ოთხივე მხრიდან, ყოველი ძმის ერთწლიანი თაურობით, მონაცვლეობით, საერთო ოთხწლიან ციკლში (მაიას ხალხი); სხვაგან „დიადი ღმერთი“ წარმართავს და აწესრიგებს ციურ ცხოვრებას თავისი ნებით (ფილიპინები); იქით „ასაკოვანი კაცია“ ვარსკვლავცის ღმერთი და განმგებელი (ფინეთი)... ცალკე იკვეთება მათ შორის ორი ძმა-ღმერთის მითი, რომლის თანახმადაც „ცის დამჭერი“ ღმერთი ქმნის და აწესრიგებს სამყაროს ყოფას და აადვილებს მასში

ცხოვრებას, ხოლო მისი ტყუპის ცალი ძმა დღენიადაგ იმის ცდაშია, რომ ყველაფერი შეაბრუნოს, ყველა დაარღვიოს, რაც „ცის დამჭერის“ მიერ შეიქმნა და გაიმართა, რის პასუხადაც „ცის დამჭერი“ პირიქით ცდილობს აღადგინოს ქმნილი ნესრიგი, ცხოვრების ნირი (იროკეზი, წყნარი ოკეანის ჩრდილოამერიკელი ინდიელები) – თითქმის ისევე, როგორც ამას აკეთებენ უნივერსალური ფუნდამენტური მუდმივები ნუთისოფელში...

– ეს გამოვლინებები განსხვავდებიან ერთმანეთისგან მოქმედი პირებით, სუბიექტებით, გამოყენებული საშუალებებით და განვითარებული მოვლენებით, მაგრამ ყველას მათ აქვს საერთო ღერძი, პალიკო, რომელზეც იგება მთელი მოქმედება და იშლება მითიური ამბავი, ერთი ამოცანა გადასაწყვეტი: დაიცვან და შეინარჩუნონ ციური წყობა და მისი ნესრიგი, ანუ – „დაიჭირონ ცა“, შეინარჩუნონ მისი მდგრადობა და მთლიანობა, მისი ერთიანობა ყველა გზით და ხელოვნებით, ყველა ხერხით და საშუალებით!.. და საოცარია, პალიკო, საიდან გაუჩნდა ამ ხალხს ეს ერთნაირი განწყობა და მიზანმიმართება, ესოდენ განსხვავებულებს თავისი კულტურით და ცხოვრების წესით, ბუნებრივი გარემოთი და ყოფის ფორმებით, წარმომავლობით და სოფლხედვებით, გეოგრაფიით და კლიმატური პირობებით, განსხვავებული დროის ქარგებით, კონტინენტებით!. საიდან გაუჩნდათ მათ ეს მიმართება, დაეჭირათ ცარგვალის ზევით და არ დაეშვათ მისი ჩამოშლა და ჩამოქცევა, როდესაც ვარსკვლავცა ისედაც იქ იყო რეცა ყოველთვის, თავს წამომდგარი, სავსე ცთომილებით.. მეტადრე, რომ ციური სხეულის, „ვარსკვლავის ჩამოვარდნა“ კარგ ნიშნად ითვლებოდა ჩვეულებრივ და თუ სურვილის ჩათქმასაც მოასწრებდი მისი შემსწრე, შენი ოცნების მიხედვას მისთვის, იმედინად იყავი უკვე, დაჯერებული, რომ ის სურვილი ასრულდებოდა კიდეც მომავალში... რამ გააჩინა მაშინ ეს შიში, პალიკო, ზეცის დაქცევის, განცდა და გრძნება ამგვარი ხიფათის და მისი აცილების აუცილებლობის – ესეთს რას შეესწრნენ, რა დაინახეს, რა მოეჩვენათ!?. საიდან მოვიდა ეს ერთიანობა, ესეთი თანხმობა ამ თემის ირგვლივ: სხვადასხვა ტომში და სხვადასხვა ხალხში, სხვადასხვა დროს და სხვადასხვა ადგილას, სხვადასხვა გზაზე და გასაყარზე.. რას ეყრდნობოდნენ ისინი, როდესაც ქმნიდნენ ამგვარ თქმულებებს: რა დაკვირვებებს, რა წარმოდგენებს, რა ცოდნას ან რა მიგნებებს; რა გადმოცემებს, მოარულ ამბებს; საიდან მოსულ შეტყობინებებს, ნიშნებს თუ ხაზებს; წარმოსახვებს თუ გაცხადებებს!?!.. ან თუ თხზავდნენ კიდეც: ვინ თხზავდა, რისთვის? რის საფუძველზე? რატომ ან ვისთვის?. ესე ერთნაირად, ერთსა და იგივეს, ერთიდაიგივე კოსმიურ ამბავს, თავგადასავალს, ლათუ სხვადასხვა თარგზე მოჭრილს და მოთხრობილს, გადმოცემულს და მონოდებულს – ჩვენამდე მოსულს...

– ამ თვალთახედვით, ამ მიმართებით, ყველაზე ახლოს დღევანდელ ცოდნა-წარმოდგენებთან ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივების დანიშნულებაზე, მათ როლზე და ადგილზე სამყაროს წყობაში, მაინც ბერძნული მითოლოგია მივიდა, პალიკო, მისი მითოლოგიური სოფლგანცდით და წარმოსახვებით, მისი რეალობაში გარკვევის წყურვილით, მეტადრე მისი „ატლასის“ მითით.. ის ატლასს ეხება, დასჯილ ტიტანს, რომელსაც განეჩინა სამარადისოდ თავისი მხრებით და ქედით ეზიდა ცის კაბადონი, უზომო ტვირთი: მთელი კოსმოსი, მისი სხეული, მარტოკად მდგომს დედამიწის კიდეში..

– აქ სრული ფარდობაა ფუნდამენტურ მუდმივებსა და მითიურ გმირს შორის, პალიკო, რამეთუ ორივეს მძიმე ხვედრი ერგო, მძიმე სამუშაო, განუწყვეტელი და დაუმთავრებელი: სამყაროს დაჭერა და შენარჩუნება დროჟამთა ცვლაში, მისი მოქცევა და დადგინება წესების ჩარჩოში!. აქ ყველაფერი თანხმობაშია და გარჩევადი, გასარკვევია მხოლოდ, დასაზუსტებელი, თუ რატომ განსაზღვრეს ეს განჩინება როგორც სასჯელი, პალიკო, რა ნიშან-თვისებით და გამოვლინებებით.. ვინძლო სამოქმედო არის უკიდურესი მოფარგვლა თუ იგულისხმებოდა ამაში, იძულებამდე მისული შეზღუდვა სასიცოცხლო სივრცის: ფეხს რომ ვერ მოიცვლი, ვერ გაინძრევი, ვერ მოიხრები, ვერ გასწორდები, სულ ერთიბენო ცვლილება ფუნდამენტური მუდმივების სიდიდეების, ოდნავი აცდენა მათთვის დადგენილი ზომა-წონების და თავს დაგემხოვა მთელი სამყარო, ჩამოიშლება ხუხულასავით და ქვეშ მოიქცევეს ყველას და ყველაფერს, ერთმანეთში აღრეულს და გაბნეულს ქაოსის მტვერში, სადაც აღარაფერს არა აქვს საკუთარი სახელი და არსადა ჩანს ძე-ხორციელი!!. ამ რეალობაში მათი მსგავსება მეტად დიდია, პალიკო, ატლასის ყოფნის და მუდმივების მდგომარეობის, მითიური გმირის და ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივების ყოფა-ცხოვრების, რადგან ორივეს ერთი ამბავია, ერთი ისტორია, თავგადასავალი, გარნა სხვადასხვა ენაზე თხრობილი...

– კიდევ ერთი მხარე ამ ისტორიის, ერთი წახნაგი თავგადასავლის, არანაკლებად ნიშანდობლივი და გამოკვეთილი... როგორც მითის ერთერთი ვერსია გვამცნობს, პალიკო, როგორც ის გვიამბობს: ატლასი განსწავლული კოსმიური პირი ყოფილა, კოსმიური სუბიექტი, განაფული ფილოსოფიაში, მათემატიკაში, ასტრონომიაში, რომელსაც არა მხოლოდ (და არა უბრალოდ) მრგვლოვანი ცარგვალი ეჭირა მხრებით, ზე აწეული, არამედ ღვთიური სიბრძნეც მას მოყოლილი და მოგებული – სამყაროს შიგთავსი და შინაარსი, ვინძლო უფრო მძიმე ტვირთი, ძნელად საზიდი, ვიდრე მისი ფიზიკური სხეული!!. ანუ: ატლასი ცოდნის მატარებელი ყოფილა, პალიკო, რომელიც უწილადა კიდევ მასთან მისულ დიდ გმირ ჰერაკლეს, როდესაც კოსმიური სფერო გადასცა მცირე ხნით საზიდად და დასაჭერად, თვითონ კი რამოდენიმე ოქროს ვაშლი მოიტანა ჰერას ბალიდან (ამ ცოდნის წილი) და მისცა ჰერაკლეს: ხალხში მისატანად და გადასაცემად.....

– გასაოცარია, მაინც, პალიკო, ესოდენი მსგავსება და სიახლოვე მითოლოგიური გმირის და უნივერსალური, ფუნდამენტური ფიზიკური მუდმივების, რომლებიც თავის მხრივ სამყაროს ფუძე-თვისებებს და მახასიათებლებს წარმოადგენენ, აცხადებენ და ნათელყოფენ წუთისოფელში!. ანუ, ისევ რაღაც ცოდნას საწუთროს შესახებ, ნათელს რომა ჰყვენს მისი ცხოველყოფის და მდინარების საცნო ნაკვეთებს.. და ესე ყოველთვის, ყველა დროს და ჟამს რაღაც გზავნილები და შეტყობინებები სულ მოდიოდა დედამიწაზე: ხან რა კუთხიდან, ხან რა მხარიდან, ხან რა წყაროდან, რა მთხრობელიდან... სხვაობა მხოლოდ იმაში იყო, ვინ როგორ მოთარგმნიდა მიღებულ ნაკვეთებს, დაკვირვების თუ კვლევის შედეგებს, როგორ გადააწყოდა მოგებულ ცნობებს თავის ფორმებში და ყალიბებში, როგორ გაშლიდა მათში ჩაშლილი ნიშნების ბაღეს თავის ბუდეებში და მატრიცებში!. ღათუ შინა-არსი მით არ იცვლებოდა და ცოდნაც, მათში ჩადებული, იგივე რჩებოდა...

– უნებურად ფიქრები, პალიკო, ამ თანანყობაზე სხვადასხვა ხაზით და სხვადასხვა კვალით მოტანილი ცნობების, მათ ერთმანეთთან შეხვედრაზე და გადაკვეთაზე!.. ყველა ამ ამბავზე და თავგადასავალზე, ხდომილებაზე და მოვლენაზე, ყველა თქმულებაზე და გადმოცემაზე, კვლევის ანგარიშზე და ჩანაწერებზე – ესე სხვადასხვაგვარი ნიშნების გვერდი-გვერდ დგომაზე.. ერთიდაიგივე საგანს რომ ეხებიან და ეშურებიან, მაგრამ სხვადასხვა ენაზე ყვებიან: მეცნიერების, კულტურის, რელიგიის, ლიტერატურის, ფილოსოფიის, ხელოვნების, მუსიკის, არქიტექტურის, მათემატიკის, სისტემების, ტექნოლოგიების, მითოსის, თქმულებების თუ გადმოცემების, ფოლკლორის, სიმღერის, იგავ-არაკების, ზღაპრების და ლეგენდების, ცხოვრების წესის, ტრადიციების და კიდევ ვინ უწყის რა და რა ქმედებების!..

ბოლო ხანია, დიდი მოცულობის ინფორმაციის მოკრების, დამუშავების და ანალიზის მეთოდების და საშუალებების განვითარებასთან ერთად, შესაძლებელი გახდა სათანადო კვლევის საგანზე თუ ობიექტზე უზარმაზარი რაოდენობის სხვადასხვაგვარი მონაცემების მოკრების, დამუშავების და ანალიზის განხორციელება რეალურ დროში, რის შედეგადაც ბევრად უფრო სარწმუნო, ზუსტ და კონკრეტულ ცოდნას ღებულობ მოცემულ საგანზე და ობიექტზე, მის ბუნებითობაზე და მასთან სწორედ მაშინ, როცა ეს ცოდნა აქტუალურია და მოთხოვნილი... ერთი ამგვარი მოვლენათაგანი იყო ჩვენი გალაქტიკის, „ირმის ნახტომის“ სამგანზომილებიანი რუკის შექმნა, რომელიც მილიარდნახევარზე მეტი ვარსკვლავის სხვადასხვაგვარი მონაცემების მოკრების და დამუშავების შედეგს წარმოადგენდა და მეტად სრულ და დანვრილებით სურათს იძლეოდა ჩვენი გალაქტიკის სტრუქტურის და სახეობის შესახებ, თანავ, მის წარმოდგენას ბუნებრივ, სამგანზომილებიან წარმოსახვაში!.. ეს არაჩვეულებრივი ამბავი იყო თავისთავად, ამგვარი რუკის შექმნა, მთელ გალაქტიკას რომ მოიცავდა და გარჩევადს ხდიდა წვრილ დეტალებში, რომელიც კარგად გიცხადებდა და გაგებინებდა, თუ რა დროში ვცხოვრობთ უკვე, სადამდე მოვედით და საით მივინვეთ კიდევ.. მაგრამ არანაკლებად საგულისხმო და მნიშვნელოვანი იყო ის ფაქტი, იმის აღმოჩენა, რომ „ირმის ნახტომი“, ჩვენი გალაქტიკა მთლიანობაში, ელიფსოიდური, კვერცხისმაგვარი ფორმის სხეული ყოფილა თურმე! ...

ეს ერთი ხაზია, ერთი მიმართულება ამგვარი კვლევების, რომლებიც უფრო ფართე ხასიათს ატარებს და მთელი კოსმოსის დამზერამდეც მიდის დღეს, უბრალოდ ამ კვლევების უპირველესი ობიექტი, მათი პირველადი ფოკუსი (ბუნებრივად) სწორედ „ირმის ნახტომი“ იყო, მისი სახეობა და აღნაგობა, შედგენილობა, რამაც თავისი ნაყოფი გამოიღო და შედეგიც მოიწია.. თვითონ ეს კვლევა-დაკვირვებები კი გრძელდება და იშლება კვალად, სულ უფრო ფართო ხასიათს იღებს და კონკრეტულ შედეგებამდეც მიდის თანდათან!.. ერთი სანიშნო გამოსავალი, ერთი ნაყოფი ამ ძალისხმევის მთელი ვარსკვლავის სამგანზომილებიანი რუკის შექმნის პირველი ცდა იყო.. ის ერთი-ორი სახის მონაცემებზე დაყრდნობით გაკეთდა მხოლოდ და ამდენად, რამდენადმე სრული რუკის შექმნამდე ვერ მივიდოდა და არც მისულა ჯერ, გარნა ერთი ზედმინევნით მნიშვნელოვანი შედეგი მაინც მოიტანა თან: მის მიერ მოცემული წარმოსახვა მთელი ცარგვალის, კოსმიური სხეულის ისევ ელიფსოიდური, კვერცხისმაგვარი ფორმისა აღმოჩნდა!.. კვლე-

ვის შეზღუდული ხასიათის გამო, მიღებული შედეგი სრულიად სარწმუნოდ არ შეიძლება ჩაითვალოს და შემდგომ დაზუსტებას თხოულობს კიდევ, მაგრამ დიდი ალბათობით (მკვლევარების მტკიცებით) საბოლოო სურათიც იგივე წარმოსახვას მოგვცემს ცის კაბადონის, მომავალში!. ანუ, გამოდის მთელ სამყაროსაც (ჩვენი გალაქტიკის მსგავსად) კვერცხისმაგვარი ფორმა ჰქონია.....

და ისევ თავისთავად გახსენდება, უნებურად, რომ მრავალი ხალხის და კულტურის შესაქმნის მითოლოგიაში „კოსმიური კვერცხი“ ერთერთი ყველაზე გამოკვეთილი სიმბოლო და ხატებაა, ყველაზე გავრცელებული მითოლოგემაა შესაქმნის ისტორიებში... ის ერთგვარი წარმოდგენაა სამყაროს პირველადი მდგომარეობის: ქაოსის პირველყოფილი ზღვის სიბნელიდან ამოზიდული და მის წყლებზე მოცურავე-მოქანავე მსოფლიო კვერცხი, რომლის შიგნითაც სამყაროს ჩანასახი, მისი ემბრიონი ღვივდება და ყალიბდება, კოსმოსად გადაქცევას რომ ელის!. კოსმოსის გაჩენაც, მისი დაბადება სწორედ ამ „კვერცხიდან გამოჩეკვით“ ხორციელდება, მისი გატეხვით ხდება, რომლის შემდეგაც მას შემოქმედი მოსავს მატერიალური სხეულოვნებით და ხორციელობით, ქაოსის მასალების თუ გატეხილი კვერცხის ნაჭუჭების გამოყენებით...

რამდენიმე კვანძი გამოირჩევა ამ მითოლოგიურ ქარგაში, ქვაკუთხედები, რომელთა ირგვლივაც იკრიბება და იშლება შესაქმნის მითოსი, სხვადასხვაგვარად შეწყობილი და შეთანხმებული ერთმანეთს, სხვადასხვაგვარად გახსნილი და მოთხრობილი სხვადასხვა კულტურაში: არაფერი, ქაოსის წყლები; სამყაროს ჩანასახი, ემბრიონი მსოფლიო კვერცხში; კოსმოსად გადაქცევის მოლოდინი, პოტენციალური შესაძლებლობა; კვერცხის გატეხვა, და გამოჩეკვა; გამოჩეკილი სამყაროს სხეულოვნება და მატერიით შემოსვა; უზენაესი არსება, შემოქმედი... აქ „კოსმიური კვერცხი“ ქაოსიდან გამოცალკავების, მისგან განყოფის საშუალებაა, რომლის გარსიც, კვერცხის ნაჭუჭი იცავს მის შიდა არეს, შიგთავსს ქაოსის წყლების შეღწევისაგან, ხოლო მისი ელემენტარული ფორმა ჩანს ოპტიმალურია ქაოსის ტალღების ასაქცევად და მათი დარტყმების გასანელებლად.. „კვერცხის“ შიდა არე, დაცული ქაოსის უფორმო მასის მიმოქცევისგან, ის ალაგია სადაც ისახება და ღვივდება სამყაროს ემბრიონი, სადაც ის რჩება, ვიდრე არ მიაღწევს ნაყოფის სისრულეს და არ მიიღებს საკუთარ სახეს, ვიდრე არ შეიძენს კუთვნილ რაობას!. ამისთვის კი: კოსმიურ კვერცხში სამყაროს მასალა იყო და სტრუქტურა მოცემული (აფრიკა, დაგონის მითი); „კვერცხშივე“ მიიღო სამყარომ თავისი ფორმა, სადაგი სტრუქტურა და სათანადო ელემენტები (ზოროასტრიზმი); იქვე ჩამოყალიბდა კოსმოსის ფორმა და მისი წეს-რიგიც (იაოპონია)... გამოჩეკილ სამყაროს „შემოქმედი“ აძლევს ფიზიკურ სხეულოვნებას და მოსავს მატერიით (ხორციელსა ხდის), რომლის შემდეგაც იწყება მისი გაშლა და განფენა დროში და სივრცეში, კოსმოსად ქცევა, მასში ჩადებული ფორმის და სტრუქტურის, წეს-რიგის მიხედვით: კოსმიურ კვერცხში შექმნილი და შენივთებული მოდელის გაშვებით და ამოქმედებით!.. და ის, სამყარო (გზნება მოგებულს), გამოცალკავებული რჩება ქაოსის წყლებისგან ამის შემდეგაც (როგორაც უნინ!), მათგან დაცული და დაფარული რალაც მანქანებით, ისევ იგივე კვერცხისმაგვარი სხეულოვნებით მოფარგლული და მოკავებული (დღევანდელი კვლევა-დაკვირვებების მონაცემებით), ქაოსის ქშენისგან განყოფილი და განდევნილი, „არაფრის“ ხვნეშისგან გან-

კვეთილი, რომელიც არსად წასულა და არ გამქრალა ამ ხნის მანძილზე, მაგრამ ვერ არღვევს კოსმიურ წყობას და ცხოველყოფას, უდროობაში ჩახვენილი...

გასაოცარია ეს თანაწყობა, გვერდიგვერდ დგომა კოსმოსის სხეულოვნებაზე დღევანდელი მიგნება-აღმოჩენების და სამყაროს შესაქმნეზე მითოსური წარმოდგენების.. ისინი თითქოს ავსებენ ერთმანეთს, აგრძელებენ.. ერთ საგანზე გიყვებიან, ერთ ობიექტზე, გარნა მის სხვადასხვა მდგომარეობაზე, სხვადასხვა ფაზაში ყოფნაზე: ერთის მხრივ, კოსმიური სხეულის ანმყოფორმა და სახეობაა მოცემული; და მეორეს მხრივ, ამ სამყაროს ჩასახვა-ჩამოყალიბების თავგადასავალი!.. ორივეგან კვერცხისმაგვარი სხეული ჩნდება კვანძად, მხოლოდ მითოსში მას გარედან უმზერ, გარედან აკვირდები, დღევანდელ კვლევებს კი კოსმოსის შიგნით აწარმოებ და მის აღნაგობას შიგნიდან უკვირდები.. მითიურ ისტორიებში კოსმიური კვერცხი ქაოსთანაა მიბმული ყოველთვის, მისგან იფარავს შიდა არეს, დღეს კი მის შიგნით ხარ თითქოს მოქცეული, მსოფლიო კვერცხის შინა მხარეში და გარე ამბები ნაკლებ განაღვლებს, რამეთუ განყოფილი ხარ ქაოსის წყლებისგან და მათი განუჭვრეტელი სიბნელისგან, საგულდაგულოდ და საიმედოდ!

ესე გამოდის, ესე უცნაურად, რომ პირველყოფილი მსოფლიო კვერცხი სულ არ გამქრალა და არ დაკარგულა უკვალოდ, უბრალოდ სახე იცვალა თითქოს და კოსმიური სხეულის გაშლა-განფენასთან ერთად ისიც განივრცო, გაიშალა და დღესაც ევლება ირგვლივ სამყაროს, შეუვალ გარსად: მკვიდრად რომ იყოს განყოფილი ბნელი და ნათელი, კოსმოსი და ქაოსი, ყველაფერი და არაფერი; არამ შეუშალოს ხელი წუთისოფლის ცხოველყოფას დროში და სივრცეში; და არ შენელდეს მისი მიმართება მყობადისაკენ!.. გამაერთიანებელი კი ამ ორი მდგომარეობის, ამ ორი ფაზის – ემბრიონულის და კოსმიური ცხოველყოფის – პირველყოფილი კვერცხის გატეხვაა (დიდი აფეთქება, „ბიგ ბენგი“, დღევანდელ ენაზე...) და სამყაროს გამოჩეკვა, ანუ, პირველი იონიზებული ღრუბლის ამოხეთქვა შობის ნერტილიდან, დიდ აფეთქებას მოყოლებული!! ...

ესე ერთიანდება ერთიან ხმევად: პირველყოფილი არსობა; სამყაროს ემბრიონი; და ჩვენი კოსმოსი, წუთისოფელი, ახდენილი! – ძველი მითოსი და დღევანდელი კვლევა-ძიება ერთმანეთს შეთვისებული... თვითონ კოსმიური კვერცხი კი სხვადასხვაგვარად წარმოდგება სხვადასხვა ხალხის მითოლოგიურ წარმოდგენებში: ერთნი ამბობენ, რომ ყველაფერი ქაოსით დაიწყო, მისი უფორმო მასით, რომლის ძრაობიდან მიღებული ნაწილაკებითაც შეიკრიბა და შეიქმნა მსოფლიო კვერცხი (იაპონია); მეორენი ამბობენ, რომ თვითონ სამყარო დაიწყო როგორც დიდი კვერცხი (ჩინეთი); მესამეთა წარმოდგენით, უზენაესი არსება, ღვთაება ქმნის მსოფლიო კვერცხს და უშვებს (დებს) მას ქაოსის წყლებზე (სხვადასხვა ხალხის მითოლოგია); სხვების აზრით, თავიდან იყო მდგომარეობა ღმერთების შექმნამდე და მისი ერთერთი გამოვლინება, სახეობა იყო კოსმიური კვერცხი (ძველი ეგვიპტე); ზოგი იმასაც უშვებს, რომ თავიდან იყო კოსმიური კვერცხი, დროის მიერ შექმნილი და დაკვალიანებული (ორფეოსის კულტი)... გარნა ეს უკვე სხვა საკითხია, სხვა კვლევის საგანი, თუ როგორ მოვიდა კოსმიური კვერცხი არაფრის სამყოფელში, ანუ, საიდან მოვიდა, რამ მოიტანა დიდი აფეთქება, „ბიგ ბენგი“, კოსმოსის გაჩენა, წუთისოფელი; რა ნიადაგმა შეამზადა ეს ამოხეთქვა, რამ და-

არღვია წონასწორული თანაფარდობა მატერიის და ანტიმატერიის.. – ეს ცალკე საკითხია, სხვა კვლევა-ძიების საგანი, სხვა გამოცანა ამოსაცნობი, რასაც ესე თავგამოდებით ცდილობს დღეს ადამიანი...

...და ისევ თავისთავად გეფიქრება, დადუმებულს: მაინც რა ცოდნა-გამოცდილებას ეფუძნებოდნენ კოსმიური კვერცხის მითების შემქმნელები?. რა ცნობებს და მონაცემებს თუ ნაკარნახევს – საიდან მოიტანეს ეს ყველაფერი!?. ?..

3

თანამდროვე ბალეტი.. არა ბალეტი, ან საერთოდ ცეკვა, უფრო როკვა ადამიანის, ადამიანის ცხოვრების როკვა: სხეულთ ძრაობა და განელება, მთელად შეკუმშვა, ხან ცამდე ხლტომა, სიმის წკიპამდე გაჭიმულობა და დაჩვარულად მიწაზე ფორთხვა, ერთურთს კვეთება თუ შეგებება, ცალცალკე ხმობა და ერთად სრბოლა, ხან აკვესება, ხან გაშეშება, ხან მეყვსეულად ყალყზე შედგომა!. აქ თითქოს ცხოვრება თავისთავს ავლენს, თავის ბუნებას, უშუალოდ, შეუკაზმავს და შეუფუთავს, თავისთავს ეძებს თითქოს და პოულობს დროდადრო, აქა-იქ, თან სოფლის ამბებს გიყვება გზადაგზა: მისი ნაწყვეტების და ნაკვესების გამორჩევით და მათი როკვის ენაზე გადაწყობით და წარმოდგენით!.. ეს შეუზღუდავ მოქნილობას თხოულობს შემსრულებლებისგან, საკუთარი სხეულის სრულ მფლობელობას: თითო ნაკვეთით დაწყებული და მათი შერწყმა-შეერთებით გაგრძელებული; ერთ მთლიანობად შეკრული და ცალკე ნაკვეთებად დანაწევრებული; ხან მომართული და ასწრაფული და ხანაც ნებას მიცემული და გაბნეული, რეცა გაბნეული უნესრიგოდ.. თან მუდამ უნდა გზნობდე გვერდზე მყოფების ძრაობას, როკვას და თან დაჟინებით მიყვებოდე საკუთარ ხაზს, საკუთარ კვალს... და ეს ყველაფერი როგორღაც თავისთავად უნდა ხდებოდეს, მიდიოდეს, იხსნებოდეს, სპეციალური აღნიშვნებისა და გამორჩევების გარეშე, რეცა ცხოვრების სურათების თავისთავადი მდინარება გხვდებაო წინ, უსიუჟეტო, უმისამართო, მკაფიო საზღვრების მოხაზვის გარეშე, როცა არც თავი მოჩანს სახების მკაფიოდ და არც მისი ბოლო, არც დრო-სივრცის სამანებია გარჩევადი წვრილად და არც რაიმე ფარგლებია მოცემული მქისედ, თითქოს ეს ყველაფერი სადღაცა ხდება, რომელიღაც დროს, მის მიერ მოგებულ არეში და გარემოში: ჩინური გრაფიკული ნახატებივით (“გოხუ-ას“ ყაიდის), საიდანღაც რომ მოდიან და სადღაც მიდიან ცხოვრების სურათები, კოსმიური ყოფის სხვადასხვა ადგილებიდან და ხვეულებიდან ამოკვეთილები და ამოკრეფილები და სახილველად მოვლენილები!. აქ სრული თავისუფლება იშლება შესაძლებლობების, მათი მიგების და განსხეულების, მათი ცხოველყოფის, რადგან წუთისოფელში ყველაფერი ხდება და სამყაროში ყველაფერს შეხვდები...

ეს თანამდროვე ცეკვაა, უთუოდ, ეს „ბალეტი“, ამ დროების პირმშო, რომელშიც მიიღო მან ჩამოყალიბებული სახე და ფორმა, რაობა და საგნობრიობა,

იმ დროებაში, რომელშიც განუზღვრელად იზრდება და იშლება ცოდნის მასივი და ვითარდება მას მიდევნებული ტექნოლოგიური საშუალებები, შესაძლებელს რომ ხდის ერთმანეთს შეუწყო და შეუერთო სულ განსხვავებული ფენომენები, ისეთებიც, რომელთაც არაფერი აქვთ საერთო, შემაკავშირებელი, შეუთავსებლებიც არიან ხშირად, მაგრამ მაინც ხერხდება მათი ერთმანეთთან შერთვა და შეთავსება, ერთიან სხეულად ქცევა (სპეციალური შუალედური ხიდების და კონსტრუქციების გამოყენებით), რასაც ახალი ქმნილებების შემოსვლა მოყვება ნუთისოფელში, ჯერ რომ არ არსებულა ბუნებაში!. და ეს ერთნაირად ეხება ცოცხალ სამყაროს, საგნობრივ სივრცეს თუ ხელოვნურ წარმონაქმნებს, მეტადრე ბიო-ინჟინერიის საუფლოში, რომელმაც შეიძლება გააჩინოს სრულიად ახალი, უცნაური არსებები, ახალი „მონსტრები“ (როგორც მათ უწოდებენ ხოლმე), რომელთა ქცევის ბადე-მატრიცები და მოქმედების ფარგლები ძნელად თუ განჭვრეტადია.. და ამ დროებაში და პირობებში „თანამედროვე ბალეტი“ ის იშვიათი ფენომენია, გამონაკლისი, გარკვეულწილად, რომლის მდგენელი ელემენტები ისე თავისთავადაა შერწყმულ-შერთული ერთმანეთს, შეხამებული, რომ ის ბუნებრივ ქმნილებად წარმოდგება, თვისად, რომელიც არ ჩანდა უბრალოდ მკაფიოდ აქამდე.. აქ ადამიანის ცეკვა (ცხოვრება), მისი გარემოს სახიერება და სხეულოვნება და დროის მდინარების ხმოვანობა და ჟღერადობა ერთიმეორეს ედება და ეთანადება, ერთიდაიგივეს ეხება და ეფარდება, არ ეცილება ერთმანეთს, გარნა ემატება და მთლიანობად ივსება, შედგება...

აქ თითქმის არ იყენებენ დეკორაციებს, არა ცდილობენ ხელოვნური, ვირტუალური გარემოს შექმნას, რომელშიც კლასიკური ბალეტის სიუჟეტი იშლება ჩვეულებრივ; „ცხოვრების როკვაში“ სცენა არ არის გადატვირთული და მხოლოდ იმ ელემენტებით იფარგლება, რომლებიც სამოქმედო არეს გამოკვეთენ უპირველესად, საზღვრავენ ერთგვარად და პირობით სტრუქტურას აძლევენ მას; მახვილი უფრო სივრცულობის განცდის შექმნაზე და წარმოსახვაზე კეთდება, რომლის ნაკვეთურებშიც უამრავი რამ ხდება თუ მოხდა და კიდევ მოხდება.. თავიდან უბრალოდ სივრცეა ხოლმე მოცემული, თხელი ბინდივით, სიბნელეში რომ გადადის, საიდანაც გამოდიან თუ ამოდიან და სცენაზე ჩნდებიან: მოცეკვავეები (თანდათან, ცალცალკე, წყვილებად, ჯგუფ-ჯგუფად, გუნდურად...); საგნები, ნივთები თუ მათი მოხაზულობები (გეომეტრიული ფიგურებივით: ხან კუთხოვანი, ხან გლუვი, ხანაც მრგვლოვანი...); სარკე-კედლები, რომლებშიც მოცეკვავეთა სხეულები ირეკლება, ან გამჭვირვალე კედლები, სადაც მოძრავი ლანდები გამოკრთებიან ხოლმე, დროდადრო, აქა-იქ, მყისად; ერთგან მაღალი ჩარჩო-ფანჯრებით მოკავებული არეა გამოკვეთილი, რომლებშიც ეზო-კარის თუ ბუნების ნაკვეთები იყურებიან, გარედან შიგნით, სხვაგნით მართკუთხა წახნაგებით გამოხაზული უკანა კედელი მოჩანს, სცენის ბოლოში, ფილებივით შეწყობილი მთელ სიმაღლეზე; იქით კედელზე დაშვებული ზოლ-ხაზებია, ჭერიდან ძირამდე, პირდაპირ, აქეთ კვადრატულად გამოჭრილი იატაკი ჩანს, საცეკვაოდ გამზადებული, ძალიან თეთრი; მაღალი წახნაგოვანი სვეტები, გარდამავალი ჩრდილებით ტანზე, ანდა სცენაზე ზედდებული და დამატებული მეორე, უფრო მომცრო სცენა, ამაღ-

ლებული მასზე; ჭერიდან ჩამოშვებული გრეხილი თოკები, მომუქო ფერის, სცენის სხვადასხვა ადგილას, სხვადასხვა მხარეს (ხელის მოსაჭიდად თუ შეეცოვნებად..), არამკაფიო ფორმები და ფიგურები, სცენის კიდეებში გაელვებული, მათი გამოკრთომა, გაქრობა, ხლტომა (აქა-იქ ჩენა), შესახსენებლად, ვინძლო, რომ ცხოვრებაში ამ დროს სხვა რამეებიც ხდება... და ეს ყველაფერი დინამიკაში, გარემოს ცვლაში და გარდასვლებში, როკვის ნილფარდად და შესატყვისად, გზად: რალაც აკლდება, რალაც ემატება, თავიდან ოდნავ ჩანს, მერე იმართება, თანდათან ივსება, მერე გარდახდება, სხვა გამობდება და როკვას გაყვება!.. მოცეკვავეების სამოსიც (მეტადრე ქალების) თავისუფალია, ჩვეულებრივ, შედარებით უბრალო, მარტივი, არას აღმნიშვნელი, განსაკუთრებულობას და გამორჩეულობას გარიდებული... მთავარი საშუალება და მექანიზმი აქ სინათლეა, მისი შუქფენა: სხვადასხვა სიმკვრივის და ინტენსივობის, სხვადასხვა ფორმის და შეფერილობის, ხან აბდღვიალებული, ხან განელებული, ხან დაბინდული, ხან ასხებილი, ხან გაბნეული, ხან აკრეფილი, ხანაც შუქ-ჩრდილის ბადედ დაფენილი!.. მისი სამიზნე მოცეკვავეებია, მათი ძრაობა და მათი როკვა, სინათლის ძალით გამოვლენილი, გამორჩეული და გასაჩინოებული – სინათლე მათ მიყვება და მათ გამოკვეთს, ირგვლივ ევლება და არემარეს აჩენს...

კიდევ უფრო საჩინოა როკვის და მუსიკის თანანყობა და ურთიერთმიმართება „თანამედროვე ბალეტში“.. აქ ისინი თითქოს ერთიდაიგივე მოვლენის სხვადასხვა მხარეს წარმოადგენენ, პარალელურად, თავთავის ენაზე: ცხოვრების ნაკვეთის მდინარებას და მის ხმოვანობას, ანუ – ცხოვრებას, როგორც ის მიდის (როკვა) და როგორც ის ისმის (მუსიკა): როგორც ის ხდება... .. მომღერლები შავებში რიტმულ სიმღერას მღერიან (რიტმის ხაზგასმით), მოცეკვავეები მას მიყვებიან; მერე მხოლოდ მოცეკვავეები ჩანან, რიტმული სიარულ-ქანაობით აგრძელებენ სიმღერის ნაკვეთს, მის დაფდაფურ წყობას, სიმღერა აღარ ისმის ამ დროს, სიჩუმეა: აქ წამყვანი ხან სიმღერაა, ხან ცეკვა, ანუ არცერთი – ორნივე ერთიდაიგივე ამბავს ყვებიან, თავთავის კვალზე... ელექტრონული მუსიკის მაგვარი ხმაური შემოდის: დაულაგებელი, სხვადასხვა სახის ხმობა, ლათუ მაინც რალაც საერთო რიტმს მინდობილი; იგივნაირად მროკავი ვაჟები, მათი პატარა გუნდი; აბნეული ხმები სხვადასხვა მუსიკალური ინსტრუმენტების, სხვადასხვა მხრიდან, ადგილიდან, წყაროდან, ლოკაციიდან; მოცეკვავეები და მუსიკალური ინსტრუმენტები რალაცას როკავენ თუ ლაპარაკობენ, თავისას, ხანდახან ერთდროულად, დროდადრო ერთნაირად; სადღაცა ხდება ეს მოქმედება (ეს ყველაფერი), სივრცულობაში და მის განზომილებებში, სადაც მნიშვნელობას კარგავს „ჩვეულებრივი“ რიტმულობა და მოძრაობების (მასთან) თანანყობილობა; ინსტრუმენტული მუსიკის ხმობა როკვის მაგვარი ხდება: ცალცალკე ისმის ყოველი ინსტრუმენტის ხმა, აქედან, იქიდან, სხვადასხვა მხრიდან, სხვადასხვა კვალიდან, ერთად მოწეული, ერთიმეორეს მიწეული, როგორც ბგერების შემთხვევითი მწკრივები, ერთმანეთს შემთხვევით მიყოლილები და მაინც ურთიერთს შეწყობილები; მსგავსივე როკვაა მოცეკვავეების: აბნეულ-დაბნეული და სცენაზე გაბნეული – თოკებს მოჭიდება, რომ არ გაიფანტონ... კამერული მუსიკა, წყნარი, მოცეკვავეები (ქალები, ვაჟები) მიდიმოდიან სცენაზე; მერე მსუბუქი აჩქარება, მიმოხრა იქით-აქეთ, მუსიკასთან

ერთად და თანად; სეირნობენსავით, მოცეკვავეები, რიტმებში მიყვებიან მუსიკას, სასულე ინსტრუმენტების შეძახილებით; მთელი ორკესტრი ახმიანდება თანდათან, ხალხიც (გაბეგრებული) მიმოდისავით, სცენაზე დადის (თუ სხვაგან..), ყავისფერი წახნაგოვანი კედლები გვერდებზე: აქ არც ერთი არ არის წამყვანი, არც მეორე – ორივე თავთავის ხაზს მისდევს და მიყვება... ელიფსურად დაფენილი განათებით გამოკვეთილი ფორტეპიანო და პიანისტი სცენის ერთ მხარეს, ფოკუსურად გაშუქებული მოცეკვავე ქალ-ვაჟები მის მეორე მხარეს, ბინდის ხვიებში გაბუდეებული გარემო ირგვლივ; აქეთ პიანინოს ბგერები ისმის, იქ მოცეკვავეების როკვა იხსნება: იგივე რიტმები, მიმოქცევა, გადახრა-გადმოხრა, ტალღების რბოლა; ფორტეპიანო ხმიანდება, ბგერები იწყებენ ამოსვლას მისი სხეულიდან: თითო-თითობად, წყვილობით, მიჯრით, ხან აშლილები, გახელებულები, ხან მცვრივ ტალღებად გაბნეულები, ხან გრძელ თემებად განწელილები, ხან მსუბუქ ფთილებად განფენილები; გვერდით კი მოცეკვავეების სხეულები იკვანწებიან, ქანაობენ აქეთ და იქით: ირხევიან, იგრიხებიან, იკლაკნებიან, რეცა ფორტეპიანოს ბგერების მოხაზულობას შემონერენო, მათებრ მიხვრა-მოხვრას ცდილობენო, ერთურთში ჩანვნას ეშურებიანო და ისეთ წარმოუდგენელ, უცნაურ ფორმებს იღებენ ამ დროს, ისეთ ფიგურებს ძერწავენ ერთურთს გადანული სხეულებით, ქვენარმავლებსაც რომ შემურდებათ – თითქოს ხერხემალი არ გააჩნიათ სულაც, მეტადრე როცა ერთმანეთს ერთვიან და ერწყმიან, ევლებიან ირგვლივ; რეცა მუსიკალური ნოტები სხეულდებიანო როკვის რიტმებში, ფორტეპიანოს ბგერების ტოლად და ფარდად და მათი კვესების კვალად, სადაც ვეღარ არჩევ თავს და ბოლოს ამ რეალობის: მუსიკალური ნოტების ჟღერა მოისმის ბგერების სვლაში თუ ამ ბგერების ნოტური ჩანერა ხდება მოცეკვავეების როკვის ფორმებში!.. ...

– გესმის, პალიკო, ეს იშვიათი ფენომენია, მართლა, „თანამედროვე ბალეტი“, თანამედროვე ცეკვა, გამორჩეული, რომელშიც ესე ბუნებრივად ეწყობა და ეთვისება ერთმანეთს, თავისთავად, ცხოვრების ასახვის სამი განსხვავებული ენა და ხატება (თავადაც რომ სრულად განვითარებული საშუალებები აქვთ მეტყველების), ფენომენი: როკვა, ანუ ცხოვრების ამბის გახსნა-წარმოდგენა, თავის შინაარსში და მდინარებაში; წარმოსახვის საშუალებები, მისი გარემოს, კონტექსტის მოფარგვლისთვის და მოხაზვისათვის; და მუსიკა, სიმღერა, ცხოვრების ტალღების (და დროის განწყობის) გახმიანებისთვის და გაგრძელებისთვის... გესმის, პალიკო, აქ არცერთი მათგანი არ არის წამყვანი, სოლო პარტია, პირველი ვიოლინო, რომელსაც ფონს უქმნის თუ აძლიერებს, აკომპანიმენტად მიყვება ორი დანარჩენი: აქ ყველას თავისი ადგილი აქვს, თავისი განანესი (როგორც ცხოვრებაში) და თავის კვალს მისდევს, თავის ბუნებითობას ამ ქმედებაში, შესატყვისი ხერხების და საშუალებების გამოყენებით.. უბრალოდ როგორღაც ემატებიან ისინი ერთმანეთს, იკრიბებიან ერთდროულობაში და არაჩვეულებრივ ერთიან ეფექტს ქმნიან ამ სინერგიაში, ცხოვრების გზების გამთლიანებაში!..

– უცნაურობამდე მისული თავისთავადობაა, პალიკო, მომნუსხველი, ამგვარ ცეკვაში, ყოველ ჯერზე რომ გაჩერებს და ფიქრებს გიშლის დაუკითხავად... ..

მოცეკვავეები შავ სპორტულისმაგვარ სამოსებში, მოვარდისფრო ეკრანის ფონზე, ყავისფერ კედელზე რომ არის გამოჭრილი სცენის ბოლოში – ჩვეულებრივ სარეპეტიციო-სავარჯიშო დარბაზს მიაგავს იქაურობა.. სცენის წინ, ქვემოთ, უბესავით მოკავებულ არეში ორკესტრი არის განლაგებული, რომელშიც ყველა მუსიკოსს თავისი ადგილი აქვს განსაზღვრული და მიგებული.. მოცეკვავეები კლასიკური მუსიკის ფრაგმენტს მიყვებიან თითქოს, მისი ორკესტრის მიერ დაკვრის კვალად – ყველანი თავისით და თავისნაირად... მეტად განათებულია ეკრანი ზოლებიან, ნახნაგოვან კედელზე.. მოცეკვავეები არა ცეკვავენ, უბრალოდ დარბიან, დახტიან, ირხევიან, იგრიხებიან, ინელებიან, შემდებიან მეყვსად, ხანდახან დადიან აქეთ და იქით, ჩერდებიან, უკან ბრუნდებიან – თავის მიმდინარე საქმეს აკეთებენ, ნებად, მას მიყვებიან... ეს არ არის მუსიკალური თემების აყოლა ან მათი გამოხატვა სხეულთა ძრაობით, როკვით, მიმოქცევით, ზოგი რამ აქ მოთელვასა ჰგავს უფრო, ხან რომ ჩქარდება, ხან განელდება, ხანაც თავისი რიგით მიდის... ზოგი მოცეკვავე (ორ-სამ კაციანი ჯგუფი, პატარა) ზუსტად მიყვება მუსიკალურ ფრაგმენტს, თუ პიესას, ძრაობით წარმოსახავს მის მდინარებას; სხვები უბრალოდ უყურებენ, თვალს ადევნებენ მათ ვარჯიშობას, მეცადინეობას, აკვირდებიანსავით, მიდი-მოდიან იქითკენ, აქეთ, წინ, უკან, მერე თავისას მიაყოლებენ რამე მოძრაობას, ისე, ცდასავით, ლათუ ესეც ეთანხმება როგორღაც მუსიკის რიტმიკას.. ის პატარა ჯგუფი კი აგრძელებს თავისას, სხვადასხვა ფიგურის მოხაზვას, მოკვეცას, გაშლას... ახალ მუსიკალურ თემაზე, პიესაზე გადასვლისას შესვენებასავით შუალედიან, შორისი, უხმო, მოსინჯავენსავით როკვის სხვადასხვა ფორმას ამ დროს, სხვებიც უერთდებიან თანად, მათთან ერთად სინჯავენ სხვადასხვა ფორმას, ფიგურას, ილეთებს ცეკვის – ემზადებიან, რეცა, შემდგომისათვის, წარმოდგენისთვის თუ ცხორებისთვის... დროდადრო ყველა თავისას ეწევა, თავისას ქარგავს, თავისას კერავს, თავისას ძერწავს – თავისთვის, ცალცალკე, თითობით, ხანდახან ერთად: იქით და აქეთ, წრეზე, ირიბად, გვერდულად, წინსვლით, უკუსვლით, ხტუნვით, ხელების ქნევით, ტრიალით, ხან ქანაობით, ყირაზე დადგომით, ყირამალებით... მერე ისევ შუალედი დგება, უმუსიკო, სიჩუმე, ერთი-ორი მოცეკვავე აგრძელებს თავისთვის რალაცას, რალაც მოძრაობებს და ილეთებს იმეორებს, იგონებს ვინძლო ან სინჯავს ახალს.. სინათლეც მინავლულია ამ მონაკვეთში, არა ხმიანებს, არ ითხოვს მზერას.. მერე ნათდება მთლიანად სცენა, შემდეგი მუსიკალური თემა იწყება, შემოდის დარბაზში და რამოდენიმე მოცეკვავე უკვე მის რიტმებს ეწყობა, მას უსადაგებს თავის მეცადინეობას, როკვას, დროდადრო ჩერდება, სხვა წილ ვარჯიშებზე გადადის, მერე წინა ილეთებს უბრუნდება და მათ იმეორებს ისევ... და ესე მისდევენ ერთმანეთს მუსიკალური პიესები (თემები, ფრაგმენტები), ცვლიან ერთმანეთს რიგრიგად, ჯერად – ერთი, მეორე, ..., მეხუთე, ..., მეშვიდე – და ესევე მიყვება მათ, იმავე თანმიმდევრობით, მოცეკვავეების როკვა-ვარჯიში, პარალელურად, თავის წილ ხმევად!. ანუ, გამოდის, მუსიკოსებსაც რეპეტიცია ჰქონიათ ამ დროს, პალიკო, ისინიც თავის წილ მეცადინეობენ თურმე, მუსიკალურ თემებს ამუშავენ და მათ ნაკვესებს ათანხმებენ ერთმანეთთან, ერთურთს უწყობენ მათი საკრავების ხმობას და ხმიანობას!. ისევე, როგორც მოცეკვავეები, მუსიკოსებიც თავის საქმეს აკეთებენ,

მას მიყვებიან კვალად, მოცეკვავეების პარალელურად, თავის წილად და ჯერად, უბრალოდ „თანამედროვე ბალეტის“ ამ წარმოდგენამ ერთად შეკრიბა ისინი, ერთმანეთს შეახვედრა და შეაჯერა და ერთურთს შეაერთა: საარეპეტიციო დარბაზი, მოცეკვავეების გუნდი, და მუსიკოსების ორკესტრი – ძალიან ნამდვილია, პალიკო, ეს ყველაფერი! ...

– მართლაც ზღვარგადასულ მოქნილობას და სხეულის ფლობას თხოულობს ეს როკვა, პალიკო, განსხვავებულს ყველა სხვა ცეკვისგან თუ ბალეტისგან, რადგან „თანამედროვე ბალეტი“ სამეტყველო ენაა, რომელიც ცხოვრებას ეხება უშუალოდ, მის ნაკვესებს ასახავს და წარმოადგენს მთელ მათ სიგრძე-სიგანეში, მდინარებაში და განვითარებაში, ცხოვრება კი ათასგვარ რეალობას შემოგახვედრებს და არად დაგიდევს, მზად ხარ თუ არა მათ მისაღებად და გასაღევად: ეს შენი თავსატეხია და შენი მისახედი!.. ანუ, გამოდის, აღჭურვილი უნდა იყო თავიდანავე ყველა შესაძლო (და შეუძლებელი) საშუალებით, თავი რომ გაართვა მოგებულ რეალობას და გაითავისო მისი სამანები.. ამიტომაც არის, რომ „თანამედროვე ბალეტში“ ძნელად თუ შეხვდები ცალკე გამოკვეთილ, სპეციალურად მომზადებულ საცეკვაო ნომრებს, რომელთა შესრულებისთვის ტაშს უკრავენ მოცეკვავეებს – სანახაობისთვის და ოსტატობისთვის!. ცხოვრების ნაკვესი სხვა მატერიაა, ნივთიერება, მთლიანი სხეულით და მონახაზით, რომელსაც თავისი ქარგა აქვს და წყობილება და ესე უბრალოდ ვერად გაჭრი და ვერ გამოჭრი.. მას უნდა შეუწყო შენი ცეკვა და შენი ძრაობა, როკვაში რომ გადაიტანო ცხოვრების ამბავი, მისი კვანძი და განვითარება.. აქ მოცეკვავე ყველა ხერხს იყენებს, ყველა ილეთს და საშუალებას, რისი მოაზრებაც კი შეიძლება (თუნდაც ზღვარგადასულ აკრობატიკას!): თავისუფლება რომ შეიძინოს, „თანამედროვე ბალეტის“ განმასხვავებელი განზომილება... ...

წელზევით შიშველი მოცეკვავე ვაჟების გუნდი დაბინდულ სცენაზე, გაფლამულ თეთრ შარვლებში თუ ქვედატანებში, ენერგიული მოძრაობებით ძალიან განათებულ თეთრ იატაკზე, დოლ-დაფდაფების გაბმული დგაფუნით... ყველა თავისას ძრაობს, თავისას კვეთავს, მძლავრად, ღონივრად, ხაზგასმით: ზოგი ასხლეტით, აქნევით, ზოგი განელვით, ზოგიც როკვის ჩარჩოში მოქცეული აკრობატული ილეთების ერთმანეთზე გადაბმით და მიყოლებით, აღმოსავლური ჰანგების (სტვირი, სიმებიანი საკრავები) თანხლებით... კლასიკური მუსიკა შემოდის თანდათან არეში და უკვე მას მიყვებიან მოცეკვავეები, ჯგუფურად, გუნდურად, ერთიან სხეულად გადაქცეულები, ოდნავ გაფლამულები და გაბნეულები, მაგრამ მაინც ერთ მონახაზში მოქცეულები: ერთი თავზე დგება და ციბრუტივით ტრიალებს, ფეხებს იქნევს გამეტებით, ბრუნვის მიმართულებით; მეორე დარბის და ხტუნაობს და ყირამალებს აკეთებს ერთმანეთზე მიყოლებით; სხვები იგრიხებიან, ინელებიან და ერთმანეთში ირევიან; ყირაზეც დგებიან, ზოგიერთები, ცალ ხელზეც იშვეტებიან, გარნა ერთ გუნდად ძრაობენ მაინც ყველანი, მაინც ერთ სხეულად იკრიბებიან!. რეცა სამზადისია ბრძოლის დაწყების წინ, ბოლო თადარიგი, მომზადება მტერთან შეხვედრისთვის და შერკინებისთვის, ბოლო მოსინჯვაა საშუალებების, საბრძოლო ხერხების და ილეთების, მათი ქმედითობის და ძალოვნების... გასაოცარია ამ ერ-

თიანი ადამიანური სხეულის ეს გაშლა, შეკუმშვა, გაბნევა, შეკრება, ხან თეთრ, ხან მუქ შრიალა-ფრიალა აღმოსავლურ ტანსაცმელში მოსილი მოცეკვავე-მეომრების გამაგებელი და გაუნელებელი სრბოლით სცენაზე გაცოცხლებული: ისინი ერთად ზრიალებენ, ცალცალკე, წყვილებად, პატარ-პატარა ჯგუფებად გაშვებულები და განყოფილები, მერე ისევ ერთობად შეკრებილები, ერთ მთლიანობად შეწყობილები – უწყვეტ ძრაობაში და მიმოქცევაში განსხეულებულები! ... აღმოსავლური ზუ-ზუნა საკრავების განელილი რიტმული ხმოვა; მუქი რგოლები და ზოლები ზემოდან დაშვებული სცენაზე და დაფენილი თეთრ იატაკზე; ბრჭყვიალა ჩაფხუტიანი, ნელზემთ შიშველი მოცეკვავეები ერთად ირხვიან, ირწვიან, ხანჯლებით ხელში, სხვადასხვა მხარეს, ზემოთ და ქვემოთ, აქეთ და იქით... აქ საკრავების ხმები მძაფრდება, მაგრამ მალევე ილევა; როკვაც ნელდება და გუნდი იშლება: განელილი ძრაობა მოცეკვავეების, ცალცალკე, თავთავისი, რეცა ბოლო შედგომა ბრძოლის დანყების წინ, ბოლო შეყოვნება, საკუთარ თავთან დარჩენა, დამდგარი რეალობის გაცხადება და გათავისება; მუსიკა არ ისმის, დრო თვისად მიდის... მერე დაფდაფების გაბმული ცემა და დოლების გამალეული დაგადუგი, გაუჩერებელი (ჩვენი ხორუმით): ბრძოლის ველია თითქოს გადაშლილი, სადაც მოცეკვავე-მეომრები ყველაფერს აკეთებენ, რაც ამ დროს მებრძოლებს მოეთხოვებათ: ერთუროს შესკდომა და შეხეთქება, ხანჯლების ქნევა, ორთაბრძოლები, მებრძოლთ ზრიალი, ერთუროზე მისვლა და შეჭიდება, ბრძოლის ყიჟინა გაუნელებელი: გადმოცემული როკვის ხერხებით, მისი ენით და მეტყველებით!! აქ ყველა ერთმანეთში ირევა, ერთმანეთში ინასკვება, ერთიან მასას ქმნის თანდათანობით, ტალღასავით რომ ირხევა და დაქანაობს, თავისავ თავში იხვევა და თავისავ თავში გადადის!.. სიჩუმე დგება ნელინელ ირგვლივ, მხოლოდ შრიალი, აქეთ და იქით, სადღაც, შორივით... მერე ახლიდან აღიძვრებიან თითქოს მეომრები, ისევ როკავენ, ისევ ძრაობენ, მაგრამ თითოთითოდ, ცალცალკე ყველა, საკუთარ თავებს მინდობილები, ერთიანი სხეულის შიგნით მოქცეულები და განგების ნებას მიყრდნობილები: ერთი ერთს აკეთებს, მეორე მეორეს, ზოგიც ერთად ცდილობს გზა-კვალის გაჭრას, და რაღაც ხმები, ბგერები ირგვლივ, აქა-იქიდან, სხვადასხვა ძირის – კვლავ სივრცე ისმის... სასულე ინსტრუმენტების ხმები ირჩევა, სხვები ემატება, კლასიკური მუსიკა შემოდის და საერთო ფონს ადებს იქაურობას; მიმართულება ჩნდება მოცეკვავეების როკვაში, მათ სვლაში და მოძრაობაში.. რაღაც დროს მძაფრდება მუსიკა, როკვაც, მომღერალთა გუნდი შემოდის ძლიერად, რეკვიემივით – სამყარო ისმის მთელად!. მერე სიჩუმე დგება, გზნების დაოკება, ნელი ძრაობა მეომრების, ხანჯლებით ხელში გადაადგილება; ხმა აღარ ისმის.. ... ისევ ერთად ჩნდებიან, ერთ სხეულს ქმნიან, განელილ მუსიკას მიყვებიან ჯოხებით თუ ყავარჯნებით ხელში; მერე თანდათან ჩქარდებიან, ჯოხებით დარბიან, დახტიან, აქეთ-იქით ედებიან!. რაღაც დროს ყავარჯნებს თავსზემთ წვევენ, ამ ჯოხებით ჯვრებს აკეთებენ და ყველა თავისი ჯვარით მიდის ბრძოლის ველიდან... .. ნელინელ შემოდიან უკან მოცეკვავეები, ესევე განვითარებადი მუსიკის ფონზე, მიმოიხრებიან, ერთუროს ეძებენ და ნახულობენ, ერთმანეთს უვლიან თითქოს თითოობით: დაჭრილებს, ცოცხლებს და გარდაცვლილებს... ისევ რაღაცას ცდილობენ, ერთად, თუ გონს მოდიან გარდახდილი ბრძოლის შემდეგ: ხარობენ გადარჩენას და ცოცხლად დარჩენას (თავზე დგომით და ტრიალით, ყირა-

მალებით...), სევდიანობენ ასევე ერთად, ერთიანი სხეულის რხევით და ნაღვლიანი სახეებით.. მერე მიდიან ბრძოლის ველიდან, ყველანი, ერთად, გადიან სცენიდან, ნელი ნაბიჯებით: თან მიაქვთ, თითქოს, იქით, თავისი ხვედრი, ცხოვრების ბინდში... დარბაზი ვერა ჩერდება და ვერ ჩუმდება, პალიკო, ემოციებით გადავსებული!..

– „თანამედროვე ბალეტის“ მაყურებელი კიდევ ცალკე ამბავია... ისინი ცხოვრების ნაკვეთებთან შესახვედრად მიდიან ამ წარმოდგენებზე, პალიკო, მათი ინტრიგის განვითარებას და კვანძების გახსნას ეშურებიან და ამდენად, ცდილობენ არ დაარღვიონ ცეკვის მსვლელობის მთლიანი ქარგა შუალედური ტაშით და შეცხილებით: მის დასრულებას ელოდებიან, ბოლომდე რომ მოიხონ განცდებით სავსე გული!. მეტადრე, გამორჩეული საბალეტო ხელოვნების და მოცეკვავეების ვირტუოზული შესრულების სანახავად არ მიდის მაყურებელი „თანამედროვე ბალეტის“ წარმოდგენებზე: უშუალოდ ცხოვრებას ხვდება აუდიტორია აქ, პირისპირ, მის მაგიას და მატერიას ეთვისება და ეფიცება, ელამუნება, მის ბუნებობას უწყობს თავის ფიქრს და გზნებას და გაგებას.. მისტერიალური ხდება მთელი ეს ქმედება, პალიკო, მაყურებლების და ცხოვრების როკვის ერთურთთან შეხვედრა და შეთვისება: ის ბუნებობას თხოულობს ცეკვის, აუცილებლობით: განუზომელ მოქნილობას (ზე-ოსტატობას) და თავისუფლებას როკვაში!.. აქ ხელოვნებას არ ეძიებენ, პალიკო, თვითონ ცხოვრებას ემკვიდრებიან, გარნა მის ერთ ნაკვესს, მეორეს, შემდეგს (გაუთავებლად): როგორც ეს ხდება მისტერიაში...

სცენის უმეტესი ნაწილი უბრალო ეზოკარის შთაბეჭდილებას ტოვებს, რომელშიც ორი მოცეკვავე-ქალბატონი სახლის შინა საქმიანობას ეწევა, ფუსფუსებს, ფუთფუთებს, ფაციფუცობს, თავთავისას.. სცენის სიღრმისკენ სინათლე ნელდება, ბინდში გადადის, გარნა სულ ბოლოში ცა იმზირება თითქოს, რომელზეც დღის შეფერილობა იცვლება, აირის სიმკვრივე, უხმაუროდ, თითქმის შეუმჩნევლად, დღის გადასვლასთან ერთად.. სცენის სიღრმეში, ეზოკარის ოდნავ იქით, მის პირობით არეს რომ გასცდები, მომღერალია, გიტარით ხელში, სკამზე ზის... ორი ქალბატონი ძალიან განსხვავდება ერთმანეთისგან, თანავ მეტად ჰგავს ერთურთს: თავისი განწყობით, საქმიანობით.. ერთი ქალბატონი უფრო შეკრულია, უფრო წყობილი აღნაგობის, შედარებით მკვრივი, მაგრამ მაინც კოპნია, თავისებურად, მიმოხრით; მეორე ბევრად უფრო მაღალია, გამხდარი, ოდნავ ტლანქიც, თითქოს ნაწილ-ნაწილ აუნწყიათო, აწონილი, მოუხეშავი... მეტად განსხვავებულია მათი სხეულის ენა, მათი როკვა თუ ცეკვა: მათი საქმიანობის, ერთურთთან შეხვედრის, მოკითხვის, საუბრის, ამბების გაცვლა-გამოცვლის, უშუალო ურთიერთობის დროს... შედარებით წყობილი და დაბალი მოცეკვავე-ქალბატონი უფრო სხარტია, შემხვედრი, ენაწყლიანი (როგორც იმზირება), მთელ სხეულს ატანს თავის ნათქვამს, თავის მოყოლილს, რეცა რალაცა იცის ფლამენკოს ცეკვის, მისი ილეთების, მათ იშველიებს ხოლმე, ვითომ უნებურად, თავისით: აქეთ ხელს აიქნევს, დაბზრიალდება, დააბაკუნებს ერთი-ორს რიტმში!. მაღალ მოცეკვავე-ქალბატონს არაფერი აქვს ამის მაგვარი თავის მარაგში, იქვე უნდა მოიგონოს რამე შემხვედრი, შეთხზას ადგილზე, მეყვსად, იჩქითად, მეზობელს რომ არ ჩამორჩეს,

ფარდი რომ იყოს მათი ურთიერთობა, საუბარი, და ამიტომ რაღაც უცნაურ მოძრაობებს აკეთებს გზადაგზა, მთელი სხეულით, ტანით, ხელ-ფეხით, გამეტებით და დაჩემებით!.. და ეს ყველაფერი აქვე ხდება, სცენაზე, თვალწინ: ორი უცნაური ქალბატონი, გასაოცარი წყვილი, არაჩვეულებრივად გამოკვეთილი და გამოჩენილი ეზო-კარის გარემოში, ესე ნამდვილი დ მშვენიერი.. სცენის სიღრმიდან კი ფლამენკოს სიმღერა ისმის, გიტარაზე გაშვებული და მომღერლის ზღაერს მიბჯენილი ხმით აყვირებული და ახვითქებული, აქა-იქ სიტყვებით და თითქოს გაუთავებელი, გრძელი მიმღერებით, მოცეკვავე-ქალბატონების ყოველ მიმოხრას რომ ეხმიანება და თან ენანება გულში, სიღრმეში, ცხოვრება ყოველწამ რომ იხარჯება, დრო ულმოხელად მიდის!.. უკან ცა მოჩანს, ფერის შრიალით, დღის სვლას მიყვება და იერს იცვლის...

შინა საქმეების მომთავრების შემდეგ მოცეკვავე-ქალბატონებმა დატოვეს თავისი ეზო-კარები, გავიდნენ გარეთ (ქალაქში, სოფელში, დასახლებაში...), ვინცლო საყიდლებზე თუ ნაცნობ-ახლობლების მოსაკითხად და მოსანახულებლად, სხვა საქმეების თუ საკითხების მისახედად და მოსაგვარებლად... ისინი ცქაფად მიდიოდნენ, ცოცხლად, გახსნილები და ხალისიანები: ერთს თავი დაუკრეს, მიესალმენ, მეორე მოიკითხეს, ნაცნობებთან შეჩერდნენ მცირედ, მოისაუბრეს, უფრო მეტხანს დაყოვნდნენ სხვებთან (არჩევდნენ რამეს თუ ამბავს იგებდნენ).. ერთად მიდიან, გვერდიგვერდ, მიცეკვაობენ, მაგრამ სხვადასხვანაირად, სხვადასხვაგვარად: შედარებით დაბალი მოცეკვავე-ქალბატონი უფრო მოკვეცილია, ძვირი თავის ძრაობებში, მოხდენილი მიმოხრით, მოკლე ნაბიჯებით, ფლამენკოს ცეკვის ილეთებს იყენებს, მისი სიმღერის რიტმებს მიყვება, ტაქტს, არ იფანტება შემთხვევით ძრაობებში, ყოველთვის შეკრულია და შემართული; ბევრად უფრო გაბნეულია მაღალი მოცეკვავე-ქალბატონის როკვა, იგივე ფლამენკოს სიმღერის რიტმებში რომ არის მოქცეული და მის ტაქტებში ცდილობს ჩაატეოს თავისი ცეკვა, რომ არ ამოვარდეს ფლამენკოს ჩარჩოდან და არ წაილოს მისი სხეული შემთხვევითი იმპულსების გზააბნეულმა ხმობამ!... რაღაც ნაკვეთზე ისინი ერთმანეთს ცილდებიან, მოცეკვავე-ქალბატონები, სხვადასხვა მხარეს მიდიან, მიიჩქარიან: ერთი უფრო ზუსტად მონიშნულ ადგილებს მიეშურება, მკაფიოდ განსაზღვრული გზებით და მომჭირნედ დახარჯული მოძრაობებით, ფლამენკოს ცეკვის ილეთების აქა-იქ შერთვით და შერევით; მეორე ნაკლებ გამართულ გზამკვლევს მიყვება, უფრო აბნეულად დადის, მოუზომელ მოძრაობებს აკეთებს ხშირად და ბევრად მეტ ენერგიას ხარჯავს ამით.. ისინი დროდადრო იკვეთებიან (გზები როცა ხვდება ერთერთს), მერე მაღევე გაიყრებიან და გაუყვებიან სხვადასხვა მხარეს, ბოლოს დათქმულ ადგილზე იკრიბებიან და უკან ბრუნდებიან ისევე ერთად: უწყვეტი გადალაპარაკებებით (ხშირად ერთდროულად, გზებით), გაგებული ამბების და ცნობების გაცვლით და გამოცვლით, მათი ცხელ-ცხელად მოყოლით, პატარ-პატარა შეხვედრების და შემთხვევების ხატოვნად აღწერით და ქალბატონების იქ მოხვედრის თუ ყოფნის სულ წვრილად გადმოცემით: უფრო შეკრული ქალბატონი ცქაფობს და კეკლუცად როკავს, თავის ამბებს შეუსვენებლად და სულმოუთქმელად ყვება; მოუხეშავი ქალბატონი მას მისდევს გამეტებით, დატყეხილი მოძრაობებით და ლამის სხეულს გადაცდენილი მი-მოხრით, როკვით!.

ყველა თავდება ეზო-კარებში დაბრუნებით და გამომშვიდობებით, შინ დაყუჟებით და დავანებით...

სალამო ხანია (იმავე დღის თუ რომელიღაც მომდევნო უამის), მოცეკვავე-ქალბატონები გართობა-თავშეყრის ადგილზე (დისკოტეკაა თუ მისგვარი რამ) ნასასვლელად ემზადებიან: თავის გამოსაჩენად და წარმოსაჩენად, ხალხის სანახავად და გასალაღებლად... უფრო მოხდენილი ქალბატონი შედარებით წყნარად და წყობილად მოქმედებს, როკავს, როგორც ყოველთვის, რეცა უკეთ იცის როგორ გაკობტავდეს და მოიყვანოს თავი წესრიგში, როგორ შეიძინოს სანდომიანი იერი; მაღალი ქალბატონი ფაციფუცობს, ხან აქეთ ედება, ხან იქით, ხან ამას ეცემა, ხან იმას, თავზე რომ მოირგოს და მკვიდრი სახე მიიღოს, წყობილობა შეიძინოს საკუთარი, თავისი ნირი!. მზადებას ამთავრებენ და ერთუროს ხვდებიან, ერთად მიდიან თავშეყრის ადგილზე, აცქაფებულები, აჩქარებულები და შეფაკულები, ერთი სული აქეთ, მალე ერვენონ საზოგადოებას, თავისი ლაზათიანობა და ეშხიანობა უჩვენონ ყველას, ვინძლო არაფერი განსაკუთრებული და შესაშური, გარნა მაინც გამოკვეთილი და თავისებური...

შედარებით დაბალი ქალბატონი ფლამენკოს ცეკვას აბზრიანებს: ფეხების გაბმული ბაკუნით და კაბის ფრიალით, ხელების აქნევა-გამოქნევით და სხეულის ბრუნვა-ტრიალით, ზეაღმართული მცხუნვარე სახით და გაღმა ცქერით, მთელი გატაცებით და აღტაცებით!. მაღალი ქალბატონი არ ფლობს რაიმე ცეკვას თუ როკვის ტექნიკას, მათ ცალკე იღეთებს, მაგრამ არანაკლებ აღტყინებულია და დაჟინებული, მონდომებული და გახელებული: გამალებით უვლის მთელ სცენას ირგვლივ, ხელების უმისამართო ქნევით, ზე აღმართებით და დაბლა დაშვებით, ტანის ზღვარგადასული გადახრა-გადმოხრით და მიმოქცევით, ფეხების აქნევა-ჩაქნევით, ბრუნვით და ხლტომით, სხეულის გაუნელებელი ძრაობით და აღერებით და ამ ყველაფრის როგორღაც მაინც ფლამენკოს სიმღერის რიტმებში ჩატევიტ და მის ჩარჩოებში მოქცევით!.. ... ჯერი ჯერს მისდევს და ყოველ ჯერზე შეკრული ქალბატონი აცხელებს როკვას, ფლამენკოს ცეკვას, ასწრაფებული ბაკუნით და ბრუნვა-ტრიალით, დროის მცირე მონაკვეთში სულ უფრო მეტი მოძრაობის ჩატევიტ!. გამხდარი ქალბატონი მას ტოლს არ უდებს, იგივე სიჩქარით ძრაობს და როკავს, გარს უვლის სცენას გახელებული, რალაც გაუგებარს ცეკვავს თითქმის ნაკვეთებად დატეხილი სხეულით, ერთმანეთთან პირდაპირ დაუკავშირებელი მოძრაობებით და მაინც ერთიანობის შენარჩუნებით!! – ორივე საოცრად მიმზიდველია და ერთიერთმანეთზე (თავთავისებურად) მშვენიერი!.. გონისნამღები იყო ეს პაექრობა, დაუოკებელი, გაუნელებელი, მოცეკვავე-ქალბატონების, რომლებიც კი არ ეჯიბრებოდნენ ერთმანეთს (მეორის დასაჯაბნად), არამედ საკუთარ თავს წარმოაჩენდნენ მთელი შთაგონებით და აღტყინებით, თავის ღირსეულობას და ხიბლიანობას გამოკვეთდნენ და თავის ნიჭიერებას და ეშხიანობას უსვამდნენ ხაზს: ყოველი თავისას და თავის წილ, ერთუროზე დაყრდნობით და დაიმედებით, ერთუროთის ნდობით, რომ არ განყდებოდა ეს როკვა გზად, მათი მშვენების..

ღილით მოცეკვავე-ქალბატონები ისევ ხვდებიან ერთმანეთს, ეზო-კარის შინა საქმეების მისახედად და მოსავლევად გამოსულები; ისევ ფუსფუსებენ, ფუთფუთებენ, ფაციფუცობენ, ორივე თავისას, თან წინა საღამოს ამბებს იხსენებენ, მათ

მონაწილეობას იმ ხალისობაში, თავის გამოვლენას და გამოჩენას იმოდენ ხალხში: კმაყოფილებით, სიამოვნებით, ცალკეული ეპიზოდების გათამაშებით და გრძლად მოყოლით, გამეორებით და გამოკვეთით, რალაც ნაკვეთებზე გახუმრებით, გაკისკასებით, რალაცეების ჩუმიად ყურებში ჩაჩურჩულებით!. – ისევ მუშაობით, საქმიანობით და დღის მსვლელობის კვალზე დადგომით.. იქვე ისმოდა ფლამენკოს სიმღერა, გაუღვეველი და სევდანარევი და ცაც ფერს იკრეფდა თხელი ბინდივით, ყველაფრის შემსწრე და მიმდევარი...

– არაჩვეულებრივი იყო, პალიკო, ეს როკვით და ცეკვით გადმოცემული ცხოვრების ამბავი, ესე უბრალო და ჩვეულებრივი, თავისთავად, და ესე ბუნებრივად და ბუნებითად წარმოდგენილი მის დასამზერად და დასანახად: ადამიანების დღითიდღე ცხოვრება, საქმიანობა, ჩვეული ყოფა; მათი მეზობლობა, გვერდიგვერდ ყოფნა, ურთიერთობები, ურთერთის გზნობა; ერთად ხალისობა და მოქმედება და დღეცისმარის მთელად გაღვევა!.. ძალიან ნამდვილი იყო, პალიკო, ეს ყველაფერი, ესე უნიშნოდ შეწყობილი და შეთვისებული ერთმანეთს: სცენა-გარემო, მუსიკა-სიმღერა და ქალბატონების ცხოვრება-როკვა – ესე მეტყველი და გასაგები!.. მორჩილად მიყვები მის მდინარებას და მხოლოდ მეყვსად გახსენდება და გაგაკვირვებს ადამიანის სხეულის ეს მოქნილობა და სითამამე...

– მერე შენ აგრძელებ, პალიკო, ამ წარმოდგენას, შენს წარმოსახვაში, შენსავე თავში: ნელინელ ადისხარ ზემოთ, თანდათან, და იქიდან დაჰყურებ უკვე ეზო-კარს, მის გარემოს და არემარეს, რომელიც მცროვდება სიმაღლის მატებასთან ერთად, სულ უფრო ნაკლებ ადგილს იკავებს თითქოს და ძნელად გასარჩევი ხდება ზევიდან, მისგან დაშორებასთან ერთად, ლათუ ამავდროს მის ყველა მხარეს სხვა საცხოვრისები ჩნდება, სხვა ეზო-კარები და მათი მიდამო, ზოგი უფრო დიდი, ზოგი პატარა, მისი მსგავსი თუ გასხვავებული, თავისი ფუთფუთით და ფაციფუცით, დიდი თუ პატარა ამბებით და თავგადასავლებით!. მათი რიცხვი კი ერთთავად მატულობს, მრავლდება მეყვსად, რაც უფრო ზევით ადისხარ ცაში და გადმოხედავ ქვემოთ ქვეყანას, სად ყველა კუთხეში ფუსფუსია და ფაციფუცი, ადამიანური ძალისხმევა და საქმეები, სრულად რომ მოიცავს მთელ პლანეტას და ასე თბილსა ხდის დედამიწას – ჩვენს სამკვიდროს და საცხოვრისს, მოგებულს ძღვენად...

მსუბუქად განათებული სცენა, არაფერი არ არის გამოკვეთილი, უღიმღამო ნაცრისფერი კედელი ბოლოში, რომლის ნაწილი, კაცის სიმაღლეზე, ოდნავ წინ არის გამოშვერილი, მთელი კედლის სამ-მეოთხედზე, იგივე ფერის, მაგრამ გამოხაზული წახნაგებით, კედლის დარჩენილ მეოთხედ ნაწილში თხელი ბინდია, ცარიელი; მუსიკა არა ჟღერს, სიმღერა არ ისმის... მოცეკვავეთა გუნდი, ყველა ცალცალკე, სცენის სხვადასხვა ადგილას ჩამუხლებული, ხელში თუ ხელებში ჩამხობილი თავებით, რეცა გრძელ ფიქრში, ჭმუნვაში ჩაძირულები, ბოლო რომ არ უჩანს, როდენის „მოაზროვნე ადამიანისთვის“ (ლათუ სრული სხეულებით); განელილი როკვა, გრძელი მიმოხრა, ოდნავ წინ წამოწევა, ფეხზე წამოდგომასავით, მაგ-

რამ იქავე ძირს დაშვება და საკუთარ თავში ჩათხრობა-ჩამხობა!. ერთურთს ვერ ამჩნევენ და არც ეძებენ, თავისას ძიობს, თავისას ი(ლ)წვის ყველა, ყოველი, საერთო მათში მხოლოდ ეს ჭმუნვაა, გაუთავებელი ფიქრი, გაუნელებელი, დღევანდელი გათითოკაცებული და თავსმინებებული ადამიანეთივით, გზის გაკვლევას დაშურებული.. მხოლოდ ერთი (მოცეკვავე) ვაჟი იქცევა რეცა სხვანაირად: ფეხზე წამოდგება, მიმოიხედავს, ერთ-ორ ნაბიჯს გადადგამს თითქოს და მალევე უკან ბრუნდება, თავის ჭმუნვაში, საკუთარ თავში... მერე ისინი სცენიდან გადიან, მისი მარცხენა მხრიდან, თითოდ, მცირეოდ შუალედებით, მაგრამ არა მიყოლებით და რალაც დროის შემდეგ ისევ უკან ბრუნდებიან, ლათუ მარჯვენა მხრიდან, ერთად, ხელების მოღერებით და ბრაზიანი შეძახილებით (როგორც იკითხება მათ სახეებზე), რალაც ჯანყივითაა თუ რევეოლუცია, გარნა ერთმანეთს ისევ ვერა ხედავენ, ვერ აღიქვამენ, თუმც ერთად არიან, ერთად მიდიან, ერთიდაიგივეს როკავენ, აკეთებენ, ერთნაირად მომართულები!.. სცენის ნახევრადბნელ მეოთხედ შორისში მომღერლების პატარა ჯგუფი ჩნდება (ხუთიოდ ქალვაჟი), ძალიან ხმამაღლა მღერიან, გახვეებული სახეებით, რალაც ძველ სიმღერას, ამ ძალისხმევის უშედეგობა ვინძლო რომ იცის!. მოცეკვავეები ერთად მიდიან, როკავენ, მოღერებულები, მათ თითო მონაწილე აკლდებათ ყოველი წრის შემდეგ, მარცხენა მხარეს გადის (სცენის) ველიდან, სოფელს ტოვებს თუ სადღაც სხვაგან მიდის, მხოლოდ ერთხელ მოიხედავს უკან, რალაცნაირად, გასვლის წინ, სხვები აგრძელებენ სვლას.. ბოლოს ერთი რჩება, ის, განსხვავებული, არსად არ მიდის, უკან ბრუნდება, საკუთარ თავში, გრძელი ფიქრის ჭმუნვაში, გზას რომ ვერ აკვლევს, ანუ – რალაც კიდევ უნდა მოხდეს, სხვა...